

- Pere Amigant , **tient plus de mauvais que du bon .**
- Joan de Colomer , fiscal patrimonial . És indolent , encara que no és maliciós . S'envolta d'austriacistes i això fa pensar que és d'aquest partit .
- Bonaventura de Tristany , **n'a pas grand malice , mais ses costés ne sont pas bons .**
- Cristòfor de Potau , comte de Valcabra , **est un des plus méchants hommes qu'il y aye .** Parla en places , carrers i a les reunions que presideix , **non comme un bon ministre et un bon chrétien doit faire , mais comme le plus grand ennemi du Roy... Les maux que sa voix a causé ne se peuvent imaginer , per la qual cosa mereix el càstig més gran .**
- Josep Pastor , **très bon sujet et un ministre fort attentif .**
- Francesc Rius i Bruniquer , **un des sujets plus affectionnés et bon vassal en tout .** Tant ell com Pastor eren créatures del canceller
- Antoni de Vilaplana , no té res de bon subjecte ni de bon ministre .
- Josep Claver , bon ministre i bon subjecte .
- Francesc de Verthamon , també és bon ministre i bon subjecte .
- Dr. Domènec Aguirre , austriacista , **créture du Regent d'à présent , et semblable à lui .**
- Dr. Josep Moret , **un des sujets de la plus méchante espèce qu'il y en ait dans la Principauté .** Il suffit de dire que c'est un neveu de l'Évêque de Barcelonne , qui est si méchant sujet du Roy .
- Dr. Josep Güell , fiscal pel criminal . Bon ministre i bon subjecte , qui dépend en tout des Srs. Pastor et Rius , qui font gloire de se bien acquitter de leur devoir .
- Dr. Melcior Prous , **du parti du Régent .** Els seus parents són austriacistes , cosa que fa pensar que ell també ho sigui .
- Dr. Josep Ameller , bon ministre i bon subjecte .
- Jaume Alemany Descallar , tesorero . Potser és bon subjecte però no ho demostra a causa de la seva ignorància .
- Jeroni Salvador , assessor del governador general de Catalunya . **Il est fol , et un sujet de si peu d'attention que nous sommes ici tous surpris qu'on l'ait souffert si longtemps .** Té un germà a Madrid potser encara pitjor que ell amb bones influències a prop de la

princesa dels Ursins i va i vé de la Cort amb assiduitat .

De Quinson cloïa el seu balanç afirmant que **les fidèlles sont très bons , mais que les mauvais ne peuvent estre pire (73)** . Certament , la composició del màxim organisme reial a Catalunya no era gens favorable al partit filipista , ben al contrari del que havia dit Pere Voltes , qui considerava l'Audiència com una institució fonamentalment filipista . Llevat del conegut filipisme de la *quatreta* , base del partit a Catalunya -del qual parla , per exemple , un fulletó austriacista que en demanar-se : **Quants són los enemichs de nostre Rey en Cathalunya ?** , respon : **Són sinch principalment . Velasco y la Quatreta** - , hi havia més de la meitat dels jutges favorables a l'Arxiduc . Tal vegada , doncs , seria pertinent de preguntar-nos , com ha fet E. Serra ; si l'Audiència , **la bèstia negra del vuit-centisme** , exaltada com a instrument de l'absolutisme , fou potser l'expressió d'un reialisme popular sense connotacions absolutistes ? (74) . Per comprovar-ho , ens caldria un estudi aprofundit de l'activitat d'aquesta institució i dels seus seus membres .

Els temors de Velasco respecte la trama de la conspiració eren fonamentats . Ho pogué constatar el gener de 1705 , quan Josep Duran , un dels seus caps , fou mort a prop de Ciudad Rodrigo per una partida de filipistes . Entre les seves pertinences , duïa un plec de cartes que implicava personalitats de pes . Velasco va passar-lo a la *quatreta* perquè elaborés un informe , que ell va trametre al marquès de Ribas . Però els jutges no van voler signar-lo **porque siendo esta materia tan grave , si la casualidad dispusiese que este papel se viesse en esta Provincia , quedarían ellos y sus familiares perdidos o precisados a abandonarla para siempre** . Sobre el report Velasco deia : **como en estas cosas se entra tan a ciegas , ha costado imponderable trabaxo ir juntando congeturas y antecedentes para dar verdadera inteligencia a estos papeles** . Pel contingut de les cartes -que no portaven el nom del destinatari- , deduïa que anaven adreçades als membres de la Conferència dels Comuns , **que es la offizina donde se formó la conspiración** . Una d'elles devia ser per a Bonaventura de Lanuça , **presidente de esta detestable Junta de la Conferencia y el más declarado enemigo del Rey** . Els seus membres eren **los hombres más perjudiciales**

que jamás ha havido en Cataluña y que han inficionado a tantos , que son muy señalados los pocos que en esta Ciudad y en lo restante de la provincia no estén tocados del mismo contagio i assegurava que no s'hauria arribat a aquesta situació extrema si quan ell va començar la repressió contra els implicats no huyeran ataxado el curso de la justicia las órdenes con que S. M. me mandó procediesse con templanza y moderación en este caso...perquè se desenfrenó su insolencia que hazían burla después , de lo que antes estaban tan temerosos . I argumentava amb clar llenguatge absolutista : He dicho a V.S. infinitas vezes que no sólo es dificultoso pero imposible se mantenga un Reyno en que falta la justicia , pues que podemos esperar de este , en que además de lo que le estrechan sus constituciones , la benignidad del Rey no permite la que , sin faltar a ellas y a los Privilegios podía executarse ... Però Velasco era coneixedor de la realitat i de les limitacions de la monarquia : lo que más deteriorado tiene en esta provincia el respeto al Rey y a la justicia , es el conocimiento de sus individuos de lo que los temen , suponiendo que si se levantassen , no estávamos en estado de sugetarlos ... cada día y por diferentes partes se evidencia más la infidelidad de los catalanes... y que muchos de los que no havían concurrido en ella en aquella ocasión [1704] , se les an arrimado después .

En referència a la trama de la conspiració Velasco deia que hi hagué una reunió a casa de Miquel de Pinós , el 29 de maig , el dia abans del desembarcament de Darmstadt , a la qual hi devien assistir Lanuça i Duran que els parlà dels contactes mantinguts amb Darmstadt al vaixell . Duran també estava en contacte , a més de Darmstadt , amb el rei de Portugal i amb l'almirall de Castella . Dels acords de les reunions es desprèn que quedava por el mes de septiembre de 1704 en pie la negociación y planta de entregar esta capital y provincia al Archiduque , siendo los mismos naturales de ella los instigadores y fomentadores . Duran , que tenia molta relació amb el Braç Militar , la parte más poderosa y dominante de la Conferència , trameté una carta a un militar particular tement que entre muchos huviesse algunos leales que descubrirían esta trama , el qual

assistí també a la reunió del 29 en nom de la Conferència . Tanmateix , no sembla que hi convidés una representació del consistori dels Diputats , **porque este Común y los individuos que entonces lo componían procedieron siempre con gran fineza , lealtad y atención en todo lo tocante al servicio del Rey , como porque se sabe que el Dr. Duran no tuvo comunicación ni comercio con él .** En canvi , sí que trameté una carta a Lanuça , el canonge de Tarragona resident a Barcelona , **por concurrir en él summa estrechez con el Príncipe de Darmstat , grande inclusión con Dn. Miguel de Pinós , mucho comercio con los que se reputan por parziales al Archiduque , freqüentando de continuo los más perniciosos conventículos , y lo que es más que todo ser Presidente de la Conferencia .** Altres persones implicades i que estaven en contacte amb l'Arxiduc eren Josep de Pinós , Pere de Torrelles , Miquel de Pinós , Josep Terré baró de Canyelles , Ramon Vilana Perlas , Plàcid Copons , Felip Ferran , Felicià Cordelles . Tots ells eren membres de la Conferència , llevat de Torrelles , Protector del Braç militar , Copons , advocat del Braç militar i Miquel Pinós , propietari de la casa on es reunien , als quals Velasco qualificava com a **sugetos declarados contrarios a la causa del Rey . (75)**

Conscients de la relativitat del seu poder en la mesura que molts dels càrrecs públics de més relleu eren ocupats per austriacistes les autoritats reials , a partir de juny , a proposta de De Quinson , van intentar **remplir de sujets affectionnez les places qui donnent de l'autorité sur les peuples de Catalogne , ja que les malintentionnez s'efforcent de faire remplir les emplois qui vacquent par leurs partisans** i a tal fi proposaren que Francesc Ignasi Huguet ocupés la plaça de jutge de Barcelona (76) . No solament això , sinó que calia evitar a tota costa la més mínima concessió del rei als Comuns . Per això , quan De Quinson s'assabentà que el Consell de Cent havia enviat una ambaixada a Madrid per demanar al rei que aturés les detencions , formada per Miquel de Pinós , Felip Ferran , Felicià Cordelles , Joan Lapeyra i Feliu Bastero , s'afanyà a escriure-hi que **ces gens-cy sont toutes du parti autrichien , et très bien dans l'esprit des messieurs de Leganez et de Medinasidonia .** De Lapeyra digué que era très mauvais , que havia estat conseller del comte

de Palma quan fou virrei i que le gouvernait absolument et dangereusement . De don Miquel de Pinós deia que era descendent de don Joan de Pinós qui estait de la conspiration de ce pays [el Rosselló] , il se sauva en Espagne , et les biens qu'il avait en Ille en cette province furent confisquees . I acabava advertint que era de térer que les personnes de Barcelonne que je viens de nommer n'engagent par des voyes indirectes et par de spécieux prétextes les seigneurs dont je parle , d'accorder à la ville de Barcelonne leur protection auprès du roy pour en obtenir la pernicieuse grâce qu'elle demande et que les militaires souhaitent , craignant que le vice-Roy n'aprofondisse des choses où quelqu'uns d'eux se trouveraient embarassez . Il ne pourrait arriver rien en ce pays-là de plus préjudicable aux intérêts de sa majesté... Je ne doute point que monsieur de Velasco , bien informé de toutes choses ne previenne le conseil d'Espagne sur ce sujet ; nous voyons par tout ce qui se dit et qui se fait à Barcelonne que les habitants de la ville veulent persuader qu'il n'y a point eu de conspiration tramée à fin de pouvoir obtenir plus facilement l'amnistie du Roy , cependant il n'est pas possible de douter de cette conspiration par le nombre de gens qui se sont absentez de la ville dès le moment du départ de Mr. le prince d'Armstat . (77)

Finalment , a partir d'aleshores , les autoritats filipistes a Catalunya manifestaren repetidament la seva preocupació per la manca d'efectius militars . Velasco , a finals de juliol , escrivia que es trobava si depourveu de tout le nécessaire pour m'opposer aux ennemis et rompre leurs projets i que havia demanat tropes a França però estaven ocupades en contenir els *camisards* del Llenguadoc , problema al qual afegia que el rei tenia peu de gens de guerre et ministres a Catalunya . (78)

De Quinson , bon coneixedor de la situació política del Principat , li féu costat en la seva demanda angoixada insistint que il serait à désirer qu'à quelque prix que ce fut on put finir la guerre des fanatiques . Encara més , considerava un error haver enviat totes les tropes espanyoles a Portugal i manifestava la seva malfiança envers els que aconsellaven el rei acusant aquests ministres de no ser pas

bienintentionnez . I en una altra carta insistia : **on a fait une grande faute à la Cour d'Espagne... d'avoir retirez les troupes de Catalogne . La conservation de la province de Catalogne est d'une si grande conséquence , que celles de Valence et d'Aragon -d'on deia que la gent era pitjor que la del Principat- suivront toujours la mesme destinée , les peuples de celle-cy estant aussi malintentionnez .** També remarcava que mentre s'esperaven reforços , calia mantenir el secret de la manca de tropes a Catalunya . (79)

A partir del juliol , la tensió entre les institucions catalanes i el virrei anà en augment , a conseqüència del nerviosisme de Velasco que posava encara més en evidència els seus procediments absoluts . Sens dubte , la qüestió més conflictiva i de més transcendència fou la del cas Pallejà . El conseller tercer de Barcelona Honorat Pallejà , assessor del veguer de Barcelona des de l'1 de juny , presentà una memòria al veguer , per tal de traslladar-la a Madrid , en la qual testificaven els consellers quart i sisè i un romaner de l'escorxador (Pau Saiol , Josep Solà i Roc Bolsós , respectivament) , on s'atribuïa , ras i curt , tots els mèrits en l'organització de la defensa de la ciutat enfront de l'intent frustrat de Darmstadt . Pallejà , deia la memòria , havia nomenat els oficials , havia decidit el nombre de persones de les Confraries i Col·legis que participaren a la Coronela i havia organitzat les rondes i vigilàncies . El Consell de Cent reaccionà immediatament convocant Pallejà , el qual no es presentà aduint que es trobava indisposat i digué **que no creyo aver faltat y que sols ho avia executat per tenir exa memòria per sa casa y per sos fills** . El Consell , considerant que la memòria no responia a la veritat i que obviava el protagonisme de les institucions i de moltes d'altres persones de la ciutat el suspengué del càrrec a ell i a les altres tres persones que havien testificat a favor seu , a partir de la qual decisió s'inicià un llarg i tortuós conflicte que no es resolgué fins a finals d'any . (80)

Immediatament , el virrei s'immiscuï en l'afet habilitant com a oïdor de la Diputació el conseller tercer i d'altres càrrecs que la Diputació havia inhabilitat , malgrat la insistència dels representants de les institucions catalanes en el sentit contrari (81) . En resposta , el Consell de Cent va decidir fer una representació al rei exposant-li

quant perjudicial era a sos privilegis la decretació que avian fet las solas en l'habilitació de dit conseller ters , dient que no avia procehit la Ciutat en la suspensió que avia fet , *per directum* . També aprofitava per fer memòria al rei que se servís despatxar y pendre resolució a cerca tantas representacions que sobre differentes assumptos temps avia remesas a sa Magt. la present Ciutat (82) . El cert és que amb la suspensió dels tres consellers el consistori quedava pràcticament paral·litzat . Per intentar sortir de l'*impasse* , a finals d'agost , el Consell de Cent s'avançà i admeté que el conseller quart i el sisè poguessin entrar en les insaculacions de la casa de la Ciutat i , dos mesos després , alçava la suspensió que requeia sobre ells . (83)

A mitjan novembre quan els consellers , conscients que s'havia tallat el pont de diàleg amb la Cort de Madrid , es preparaven per fer una nova representació al rei sollicitant lo despatx de tantas representacions que sobre differentes punts tenia posadas en sa Reial mà sobre les quals no havien rebut cap mena de resposta , arribà una ordre del rei perquè s'alcés la suspensió al conseller tercer i perquè fos reintegrat en el seu càrrec i oficis . Aconsellat pels advocats , el Consell de Cent resolgué que la carta reial no venia en la forma acostumada , puix no venia despatxada en forma de Cancilleria ni firmada de sa Magt. , si sols del Secretari del Consell de Aragó , que persò se representàs y respongués a sa Exca. [el virrei] que sempre semblants ordres y cartas se servia sa Magt. enviar-los despatxats en forma de Cancilleria , y que axí venint dita carta , o real orde despatxat en la deguda forma atendria la Ct. a obehir en tot lo que degués y fer lo del major servey y gust de sa Magt. (84) . La cura pel manteniment dels formalismes només va permetre d'ajornar tres dies l'execució de l'ordre reial . No solament això , sinó que el rei també decretà que en l'elecció dels diputats i oïdors prohibia que els insaculadors votessin per als llocs vacants per escrutini , sinó per *alta voce* , com votavan antes de la conclusió de las últimas Corts , y que los dubtes y difficultats se susciten acerca los que han de ésser insaculats , los reporten los insaculadors al virrey , per a que sa Exca. declare sobre dits dubtes . (85)

De més a més , el virrei ordenava la restitució de l'ofici de romaner a Bolsós , a la qual cosa s'oposà el Consell de Cent al·legant que el nomenament d'aquest ofici era prerrogativa seva i no pas del conseller tercer , encara que en els darrers temps els romaners haguessin estat nomenats per aquest conseller , i que l'havien destituït perquè havia testificat a favor de Pallejà . A tal fi , es feren ambaixades al virrei i al rei i s'encarregà als advocats d'estudiar **per què medis judicials se podria portar la contrafacció de dit decret (86)** . Però la reacció irada de Velasco no es féu esperar : va detenir Francesc Costa i Mateu Hereu , que acabaven de deixar els càrrecs de conseller en cap i de conseller cinquè -s'havien renovat el 4 de desembre- , així com també Josep Minguella i Joan B. Reverter del Consell de Cent , per no haver complert el decret reial . També foren detinguts dos membres més , Onofre Sidós i el notari Francesc Duran , perquè en ser interrogats sobre els debats del Consell es negaren a respondre acollint-se al jurament de *non revelando* . (87)

Mentrestant , arribà el decret reial sobre la reintegració de Bolsós al càrrec de romaner (88) . El Consell de Cent , aclaparat , reuní **una promènia molt numerosa y de la gent de major garbo y noblesa de esta Ct. per a que los aconsellassen què devia obrar lo Consistori en lo fet que estava passant de las captures** . A la fi , decidí que tot el consistori fes ambaixada solemne al virrei , vestits amb les gramalles , per expressar-li lo **desconsuelo** ab què se trobava la Ct. en comú y tots los particulars... y que axí **suplicava la Ct. a sa Exca. manàs llibertar a dits presos** . El virrei es limità a respondre que en lo que **procehís de gràcia , procuraria en donar gust a la Ciutat** . (89)

És clar que aquest no fou l'únic esdeveniment important a la segona meitat de 1704 . El juliol , la Ciutat deixava de fer les rondes nocturnes i la vigilància al palau del virrei perquè semblava que ja no hi havia perill d'una nova aparició de la flota anglo-holandesa . Pocs dies després , els Comuns oferien de nou llur servei al virrei **a quant convingués per la més convenient defensa de esta plaza** , davant la notícia de l'apropament de 150 vaixells enemics (90) . Aquesta informació junt amb la de la pèrdua de Gibraltar en mans de les tropes austriacistes , a mitjan agost , i el ressò sovintejat d'èxits militars dels imperials ,

expliquen en bona mesura la irritació de Velasco i el desencadenament de tot el seguit d'accions repressives que hem exposat i que van tenir continuïtat al llarg de 1705 . Nerviosisme , d'altra banda , mitigat momentàniament per la confiança que li donà a Velasco l'arribada de més de 50 vaixells francesos al port de Barcelona a les ordres del comte de Tolosa als darrers dies de juliol . (91)

Cal afegir que entremig d'aquests conflictes polítics , el poble baix es veia afectat seriosament per un problema més peremptori com era el de l'escassetat de blat . Les darreres cinc collites fluïxes i la gran falta de blats que hi avia en lo present Principat , França , Sardenya y altres parts de ahont se acostumava provehir la Ct. que feien que la ciutat estigués ahogada y ab moltíssimas difficultats per a poder subvenir y donar lo abast a sos ciutadans , va menar els consellers a demanar al virrei si era possible que demanàs passaport al Emperador y Aliats per a enviar-ne a cercar a las parts del Nort a la qual petició respongué negativament Velasco que no li aparexia al present ser ocasió de demanar a sa magestat tal permís per anar la guerra tan forta ab ditas potèncias . (92)

Finalment , hi hagué altres topades significatives entre les institucions catalanes i les reials . Un cop nomenades pel virrei les quatre persones que havien de formar part de la visita reial , d'acord amb les Corts de 1701-1702 , a l'hora de jurar el càrrec a la casa de la Diputació amb els 3 visitadors de la provincia , se mogué difficultat per un dels nomenats per part del Rey , si ells devian prestar lo jurament en mans dels diputats , o si per ser oficials reals lo avian de prestar en mà de sa Exca. [el virrei] y no podent-se compondrer lo altercat se disgregaren sens prestar dit jurament (93) . Pocs dies després , els diputats , segrestaren una fusta que funcionaris reials es volien endur a França per construir vaixells , perquè topava ab alguna constitució o capítol de Cort , i en una altra ocasió els arrendataris del dret del general i de la bolla detingueren uns carros amb robes i armes que es dirigien cap a Madrid , per proveir l'exèrcit , perquè havien incorregut en frau (94) . D'altra banda , a principis de novembre , com a fet significatiu del deteriorament de les relacions entre les institucions catalanes i la

corona , els diputats van fer ambaixada als consellers per exposar-los que el Tribunal de Contrafaccions , creat a les Corts darreres , havia vist interromput el curs de moltes causes fins al punt que el consideraven **casi inútil y de ningún effecte** ... quan se **considerava avia de ser aquell lo medi per lo qual se avian de observar las constitucions ab major vigor** . El tema , d'importància cabdal , fou passat a la Conferència dels Comuns per tal que aquesta proposés una via d'actuació adequada que li fes reprendre el seu paper . (95)

Un darrer incident , aliè a la dinàmica institucional fou l'aldarull provocat per uns estudiants , el 17 de desembre , arran d'una gambirotada . Dos o tres d'ells entraren en el convent de Sant Josep dels religiosos descalços i s'orinaren en unes gerres amb aigua per als pobres . Els religiosos prengueren els estudiants per donar-los una pallissa però aviat aquests van rebre reforços amb armes . Els religiosos tancaren les portes i els estudiants intentaven d'aterrar-les fins que entrà al convent **una vara del rey ab dos fadrins** . El resultat fou que mentre el nombre d'estudiants concentrat allí creixia , dos d'ells foren ferits amb tret de pistola . Els religiosos alliberaren els estudiants però aleshores aquests esperaven que els funcionaris reials sortissin del convent per venjar-se .

Després que calessin foc a la porta hi van acudir l'advocat fiscal de la cort règia , el veguer i el governador , els quals van fer retirar els estudiants i alliberaren els funcionaris . Aquest tipus d'incident , en principi sense major transcendència , denota l'ambient tens i , ben segur , la politització dels estudiants que feia reaccionar-los de manera violenta enfront les autoritats reials . (96)

**5. LA REVOLTA I EL DESEMBARCAMENT ALIAT DE
1705 .**

5. 1. EL 1705 : DE LA REPRESSIÓ DE VELASCO AL PACTE DE GENOVA

L'any 1705 s'inicià sota els auguris d'un estat de revolta latent que Velasco amb prou feines podia contenir , cada vegada menys dissimuladament . Les pressions de part dels Comuns per tal que alliberés els detinguts per l'afer Pallejà prosseguien . Així , el 3 de febrer , el Consell de Cent posà en mà del virrei l'opinió dels catedràtics als quals s'havia fet una consulta sobre la legalitat d'aquestes detencions que obviava el secret de *non revelanda*. El virrei replicà que ell havia de fer cas a l'opinió de la majoria del Consell Reial **sens cuidar-se dels vots que avia fet fer la Ct.** i com que aquesta havia recorregut a Madrid , ara calia esperar l'ordre d'allí . La contesta ratllà la insolència : **Yo respondí a los conselleres quanto me compadecía que la Ciudad gastasse el tiempo y el caudal que no le sobre en cosas tan inútiles , mayormente quando en un Consejo tan sabio como el de Ciento estaría presente que la decisión de estas... no tocava a theólogos sino a los ministros que su Magd. tiene en su real Audiencia y que habiendo estos declarado que los que están presos por no haver querido declarar , deben ser apremiados a que lo hagan , no se detendría en oír otros dictámenes . (1)**

No solament aquestes gestions foren debades , sinó que Velasco deixà perplèxos els Comuns amb un seguit de mesures repressives durant el febrer i el març , aquesta vegada contra personalitats destacades , moltes d'elles implicades en l'intent de 1704 segons l'informació que obtingué mitjançant les cartes trobades a Duran . Primer manà a Cristòfol Potau i a Josep Moret , del Consell Reial , que anessin a Madrid . Pere Amigant i Domènec Aguirre foren cridats per ell mateix i represos sobre el vot dels 4 a la junta de sales , en desacord amb **lo rigor de aportar y posar cadena** als dos detinguts del Consell de Cent i perquè afirmaren que no se'ls podia tractar amb el **rigor que se acostuma ab los dits presos per testificar (2)** . Tot seguit , un decret reial , sense explicar la causa , desinsaculava el Dr. Josep Minguella , el Dr.

Francesc Toda i Gil i Plàcid Copons , el primer relacionat amb el Consell de Cent i els altres dos amb el Braç Militar . Y lo bo fou que Dn Plácido Copons no era insaculat en ninguna de las casas ni en altra , comentava amb sorpresa E. Mas i afegia : Lo cert és que tots tres eren hòmens molt patricios y zelosos de la observansa de las constitucions y privilegis de esta Ct. y Principat y en deffensa de ellas y aconsellant al Bras y a las personas de la conferència dels Comuns se avian sempre molt senyalat , y assí estavan molt ben opinats entre los més de esta Ct. y Principat . Pocs dies despés , sense justificacions , un nou decret desinsaculava els nou membres que composaven la Conferència dels Comuns : Bonaventura de Lanuça , Josep Terré , Josep d'Oliver , Felip Ferran , Francesc Nicolau de Sant Joan , Josep Ignasi Bòria , Josep Bru , Joan Baptista Reverter i Joan Llinàs . De nou , sobtà que Lanuça s'hagués inclòs en aquesta ordre perquè no estava insaculat (3) . E. Mas i N. Feliu coincideixen en opinar que els decrets pretenien sancionar-los perquè no havien estat partidaris de la inclusió en el testament de Carles II de la declaració de Felip V de 1703 i havien decantat els Comuns a seguir-los , davant la qual petició havien respost amb evasives dient que **estaven incessantment cercant medis com poder-ho posar en execució sens encontrar als privilegis y constitucions** . Evidentment , cal entendre aquestes sancions com una resposta immediata a la descoberta de la trama de la conspiració de 1704 , cosa que ambdós devien ignorar . El cert és que causaren **universal sentiment** per tractar-se de persones tan ben opinadas y rebudas entre tots , ja per sa sanch y noblesa y ja per lo que se demostravan tan patricios y zelosos de la observansa de las constitucions y privilegis , diu E. Mas . (4)

A continuació , un nou decret reial manava l'extinció de la Conferència dels Comuns , cosa que , segons Mas , també causà **universal sentiment en tots los ciutadans** , perquè havia estat útil tant al servei del rei com per defensar les Constitucions . En rebre el decret , diu Velasco , el Protector del Braç militar , el diputat eclesiàstic i el conseller en cap , **manifestaron en sus semblantes... una gran turbación , y como esta resolución recae sobre las antezedentes , será posible piensen muy bien como dejan de**

ovedecerla (5) . Per aquells dies , arribava la notícia que els jutges de l'Audiència Cristòfor Potau i Josep Moret , cridats a Madrid , havien estat detinguts a Alcalà de Henares i que Pau Ignasi Dalmases i Josep Faust de Potau , el seu cunyat , que havien anat a Madrid enviats per la Ciutat per l'afer dels detinguts pel cas Pallejà havien estat empresonats allí per no haver-se acomiadat de Velasco . D'altra banda , un altre jutge de l'Audiència , Pere Amigant també fou cridat a Madrid , així com el bisbe de Barcelona Fra Benet Sala i Caramany , **afligiendo súmamente este orden a toda la Ciudad por lo mucho que ama y venera a este prelado** , es dolia Feliu . L'acomiadà gent de tots els estaments amb tota mena d'obsequis . (6)

Sobre Dalmases , Velasco va escriure al duc de Montalto , president del Consell d'Aragó , que **aunque nunca le tube por muy seguro , no passava aquí por ser de los más desafectos a la causa del Rey , pero desde que empezó a suscitarse esta especie de si devían o no declarar los que están presos , como los de la Conferencia están rezelosos de que declarado por nullo el sigilo que se jura en sus congresos , podían algunos de los que concurren en ellas decir lo mucho que se ha fraguado en la Conferencia contra el Rey** . Opinava que com que Dalmases era popular i tenia incidència entre els menestrals , fou convençut per Miquel Pinós de part del Braç militar perquè defensés l'opinió de la Conferència enfront de la del conseller en cap que pretenia que es trenqués el secret i així decantà els vots . D'altra banda , el virrei creia que Dalmases anà a Madrid per resolució de diferents membres del Braç militar i de la Conferència i no pas de part de la Ciutat ni de la Diputació amb la pretensió que , un cop allí , **un hombre tan patricio e inteligente** , els Comuns li encarregarien formalment una ambaixada per aconseguir que els presoners no haguessin de trencar el secret . Finalment Velasco es queixava de **la facilidad con que la barbaridad de este Consejo [el Consell de Cent] se dexa llevar del dictado que más se opone al servicio del Rey** . A conseqüència de la qual cosa , deia , **nada parece puede ser más conveniente para escarmentar a los que hacen uso de llevar la plebe a donde quiere conducirla su temeridad , que sacarlos de estos Congresos por el medio de la desinseculación** . Respecte d'aquest instrument , pensava que una de

las cosas que han hecho perder el respeto y el miedo a este castigo (que es el único que el Rey puede hacer en Cataluña y la única arma que tiene por defensa de su authoridad) es la experiencia de que por la instancia de los Comunes o por una mudanza de Gobierno... se ha restituido los desinseculados a las bolsas de que han sido extrahidos , y como son tantos los exemplares que ay de esto , todos se consuelan con la esperanza de que los Comunes pedirán por ellos y de que mañana vendrá otro virrey . Con que de lo que mantenido con vigor se podía sacar un escarmiento se sigue un desprecio por la facilidad que se zede a unos y a otros . No cal dir , doncs , que tant el president del Consell d'Aragó com el rei sequiren al peu de la lletra els consells de Velasco . (7)

Por que feia a Potau i Moret , Velasco escrivia a Montalto que van diciendo bellezas y el primero las locuras de siempre , porque es sugeto más digno de un capirote que de una toga : este hombre es muy de la aceptación del Duque de Medinasidonia , del marqués de Leganés y del Conde de Palma , y no dudo merezerá también la del Duque de Medinaceli , y así es menester que V.E. se prevenga a tener sobre si estos quatro protectores de esta sabandija , que va diciendo que en llegando a Madrid sabrá el Rey quienes son los Ministros que sirven mejor a S.M. tirando a Dn. Joseph Pastor , a Dn. Francisco Rius , y a Dn. Joseph Güell que... aora me he valido para todo lo que se ha ofrecido del servicio de S.M. por conocer que Dn. Francisco de Portell y estos (que aquí son conocidos por nombre de la Quatrete y odiados por buenos Ministros) son los de maior satisfacción... Luego que se publicó la salida de Dalmases dixo este buen Vallcabra [Potau , comte de Vallcabra] que ya estava declarada la guerra de poder a poder entre el virrey y el Brazo Militar , que para un Ministro de S.M. es proposición muy ajuiciada y particularmente para sembrado en Barcelona . Y para que V.E. vea hasta donde llega la locura de este hombre , dice que ha de proporcionar al Rey un gran servicio que es mantener toda esta Cataluña un Regimiento de 800 hombres en el ejército que señalare con calidad de que

queden indultados los presos por la conspiración y los que últimamente lo están por los delitos de inobediencia y de no declarar lo que se les ha preguntado , como si valiera toda Cataluña lo que el Rey perdiera en estas dos Gracias . V.E. con su superior comprensión tendrá ya premeditada la mortificación que se ha de dar a este Ministro , de quien tengo bastantes antecedentes para creer save todo el fondo de la conspiración passada como los mismos que la fraguaron . (8)

La prohibició de balls , màscares i disfresses per Carnestoltes (9) se sumà a aquesta allau de disposicions absolutes que feien trontollar la dinàmica pactista que havia caracteritzat les relacions inicials entre Felip V i Catalunya i que menoven al virrei Velasco a un carrer sense sortida que l'abocava a l'enfrontament obert amb les institucions catalanes . Tanmateix , un decret reial que establia que els visitadors de part de la visita reial havien de jurar el càrrec en mans dels diputats -tal com pretenien aquests- i no en mans del virrei , fou una excepció en aquest context extremadament crític en les relacions entre les institucions catalanes i la Corona . (10)

Continuava el procés judicial contra Onofre i Sidós i Francesc Duran , per haver-se negat a testificar , sense que el Consell de Cent assumís la seva defensa , els quals van rebre sentència de desterrament de la vegueria de Barcelona per tres anys . També contra Francesc Costa , Mateu Hereu , Josep Minguella i Joan B. Reverter del Consell de Cent encara que , més tard , Costa i Hereu foren perdonats . Pau I. Dalmasas era desinsaculat per decret reial i el jutge reial Pere Amigant era empresonat a Alcalá de Henares (11) . Aquells dies , es féu pública la sentència de desterrament en una illa durant cinc anys d'un monjo claustral de St. Benet perquè li trobaren una carta adreçada al seu germà on deia que s'alegraria que arribés l'armada anglesa (12) . Per altra part , una carta del rei establia que els mostassafs i els còsols de la Llotja de mar havien de prestar jurament a la Cort del batlle , en lloc que aquest anés a casa la Ciutat per a la cerimònia , com pretenia el Consell de Cent . (13)

Mentre Velasco refeia les muralles , construïa dos quarters més de cavalleria , feia obres a les Dressanes i a les cases dels oficials i fabricava armes , la Ciutat mantenint la fidelitat a Felip V escrivia al

rei per advertir-lo de la poca defensa se trobava ja per falta de tropas com també de artilleria . L'escassetat de pa continuava i el consell de Cent decidí reduir-ne el pes en la venda pública . (14)

Malgrat tot el desplegament repressiu Velasco reconeixia que les coses anaven de mal borràs per al partit filipista . A finals de març deia que contínuament rebia cartes de gent de confiança de la Plana de Vic que li comunicaven l'ambient de revolta d'allí , encara que , de moment , creia que no hi havia gent armada . Des de Vic , també , es feia córrer el rumor que l'armada de l'Arxiduc arribaria a Barcelona el març . Però , al capdavant , l'única preocupació del virrei era mantenir segura la capital : esta capital es el zentro en que se maquinan y de donde salen todos aquellos materiales que pueden conducir a una general soblevación que es el fin a que aspira la deprabada idea de algunos de sus naturales , los quales con su authority y maña hacen esclava de sus detestables máximas de voluntad de la mayor parte de esta plebe .

Tot seguit , exasperat per la dinàmica de les institucions catalanes que ell es veia obligat a acceptar , es queixava el marquès de Mejorada : En quanto a mirarse aquí como atentado las órdenes de S.M. no se ve otra cosa cada día , y con la insolencia de tener y observar por inviolables leyes las violentas deliveraciones del Consejo de Ciento y tener por agrabio que S.M. usse de aquellas limitadas facultades con que le han dejado las últimas Cortes de las quales ni quisiera ablar a V.S. pero por no faltar a mi obligación le diré que todos los Aliados enemigos de las dos coronas no han hecho , ni han de causar a S.M. el perjuicio que se ha seguido de ellas . Els seus assessors li havien proposat que por no dar motivo de que se irriten más estos ánimos fuera de parecer que las cosas se hiziessen según las formas , y que a los desinsaculados se les podía hacer causa , que no dejarían de hallarse algunas sobre que cayesse justificada qualquier demostración ; en esta proposición allo dos muy reparables absurdos , el primero que siendo este sugeto catalán [devia tractar-se d'un jutge del Consell Reial] , ignore que quando la restauración de este Principado se reservó el Sr. Phelipe 4 la facultad (que antes de la soblevación del año de 40 tenían

estos Comunes) de insecular y desinsecular con causa o sin ella , y desde aquel tiempo hasta oy no se ha oído ni visto replicar sobre decretos o desinseculaciones ; mi segundo reparo es que crea aya aquí fazilidad de probar judicialmente ni aún los delitos más notorios , porque del que declara siendo preguntado sobre algún exceso que aya cometido otro sugeto , le tienen por traydor a la Patria , y como a los propios delinquentes aunque sea por crimen de Lessa Magd. no se les puede dar tormento hasta que están condenados a Muerte , quedan aquí inaberriguables los delitos y sin forma de hacer diligencias por parte de los juezes , porque no tiene S.M. consignado un real para gastos de justicia siendo assí que además de haverla dejado aprisionada y sin la menor acción las últimas Cortes , se consignaron en ellas 20 escudos al año al Brazo Militar , que se consumen en los abogados que le subministran materiales para oponerse a la devida execución de las órdenes de S.M.

El virrei cloïa aquesta interpretació paradigmàtica del pensament absolutista , que excedia , de llarg , els mètodes moderats que Felip V havia aplicat a Catalunya aconsellat pel Rei Sol , amb unes consideracions finals de tipus pràctic : calia centrar l'atenció en la vigilància a Barcelona , **centro de quantas maldades pueden imaginarse y se oyen en la Provincia** , perquè qualsevol omissió en aquesta tasca podia desencadenar resultats irremediabls . Calia , també , solventar amb urgència el problema del pagament de les tropes a Catalunya -se'ls devien vuit pagues i la deserció havia començat a ser preocupant- , perquè , deïa , **nada es más conveniente que el que tengan muy fijas sus assistencias** . I , per últim , s'havia d'apartar el bisbe de Vic Manuel de Senjust d'aquella ciutat , **en caso de no poder ser de toda la Provincia** i proposava que en el seu lloc s'hi havia de col·locar el canonge Ubach malgrat la seva joventut . Sobre els eclesiàstics , tant regulars com seculars , pensava que eren **los enemigos más declarados que el Rey tiene en Cataluña** . (15)

L'opinió que el virrei tenia de Bonaventura Loruça , el president de la Conferència dels Comuns , no era pas millor : **su residencia en esta ciudad que ha sido tan perjudicial como lo han acreditado**

repetidas experiencias , está onestada con el pretexto de haverle embiado su cabildo [de Tarragona] por síndico , y como quiera que de mantenerse este hombre en Barcelona , siempre han de resultar incombenientes , me parece sería el único medio para evitarlos que el Rey (Dios le guarde) mandase al cabildo de Tarragona que nombre otro síndico y que este se vaya a su residencia en aquella Iglesia , porque aunque ha sido muy malo , será en adelante peor (si es dable) con la noticia de ser uno de los que S.M. ha mandado sacar de las bolsas . (16)

El general De Quinson , donava suport a les idees de Velasco . Deia que el virrei només complava amb 2500 homes d'infanteria i 700 de cavalleria i que pour la garde d'une grande place comme Barcelonne , très peuplée de gens malintentionnez , almenys en caldrien 7000 perquè , recordava , quan hi hagué la conspiració frustrada , els Comus havien alçat 4000 homes en poc temps , alhora que elogiava Velasco perquè havia fet més obres a les muralles que els seus predecessors no havien fet junts . També constataba la seva preocupació perquè els catalans inquietaven els francesos , fins i tot els que feia anys que residien a Catalunya i perquè les peuples de la contrée de Vich continuent d'estre fort insolents . (17)

Per aquells dies , el virrei feia un balanç de la situació política a Catalunya . Després de constatar que Darmstadt tiene en Barcelona un gran partido que está para declararse en la primera ocasión que se ofreciere , rebutjava la possibilitat d'un alçament generalitzat a favor de l'Arxiduc menyspreant , amb arrogància , els dirigents de la revolta , tot assegurant que siendo la irresolución y timidez de estos naturales no menos notable que su infidelidad dubtava que s'atrevissin a proclamar l'Arxiduc com a rei . En aquest informe , qualificava els barcelonins de covards perquè no s'havien alçat el 1704 i afirmava que amb molta menys raó ho farien ara perquè els efectius militars reials eren molt superiors als d'aleshores . A continuació , feia burla de Peguera : Lo que he zelebrado mucho es que D. Antonio de Peguera diga a el duque Moles que si el general Rock se ubiera detenido dos horas más ubiera puesto a Barcelona en poder del Príncipe de Darmestat cuya proposición es propia del desahogo con que este trasto y otros compañeros suyos tan ridículos

como él quieren que los aliados los tengan por capaces de semejantes acciones , porque lo cierto del caso fue que la Armada se leió el domingo primer día de junio al amanecer y que teniendo tratado los conspirados con el príncipe de Darmestat que el sábado por la noche se viniese al Jesús con su gente de desembarco , y que viendo una señal que le harían , se abanzase a la Puerta del Angel , que ya havrían degollado la guarnición y se la entregarían . Aquel mismo día , sábado , a las dos de la tarde , embiaron a dezir al Príncipe havían reparado en que la gente que trahía era poca , y que siendo de seis a ocho mil hombres la que havia ofrecido traer , sin este número no se atrebian a poner en ejecución su intento , y de persona que estava delante se sabe que quando el Príncipe oyó este recado arrojó el bastón , el sombrero y la perruca , mordiéndose las manos y nombrando en alta voz por sus nombres a los que le havían engañado .

I continuava la seva valoració plena de ressentiment : Yo no sé si lo causa el desprecio con que miro a esta gente , pero tengo por imposible que por más ofrecimiento que hagan a los Aliados, puedan vencer con la cortedad de su ánimo poner en ejecución la acción con que los lisongean , ni atreberse a hacer otra cosa que encerrarse cada uno en su casa a lastimarse de haver de quedar en el Dominio del Rey (Dios le gde.) que en su concepto será la maior desgracia ... Por lo que toca del Pays todo lo que se puede rezelar es que de diferentes partes concurre gente con sus armas a unirse con los ingleses en el caso de su desembarco , pero de esto que aquí llamamos sometenes se deve hazer poquíssimo caso , por que tan presto se juntan seis u ocho mil hombres , como se desaparezen y queda todo aquel gran cuerpo reduzido a menos de duzientos . Completava l'anàlisi aquest afegitó , exemple del seu cinisme : en parlar dels soldats aliats assegurava que els que se apartaren de su cuerpo los matarán los propios catalanes por aprovecharse de sus vestidos y armas , que es el verdadero genio de esta gente . Per acabar , repetia que como la capital se conserve , deve dar poquíssimo cuidado todo lo restante de Cataluña , i que

L'essencial era disposar de més cavalleria porque los naturales la temen como no lo sabré ponderar. (18)

Però de mica en mica , Velasco s'hagué d'empassar la seva sobèrbia . Pel març informava al rei del poco caso que se ha hecho de las últimas desinsaculaciones , de la omisión o particular cuydado que los predicadores ponen en no pedir en sus sermones , como hera tan de su obligación una Ave María por su salud y subzesión de S.M. y felizes suzesos de sus Armas , repitiendo se están fabricando armas de fuego en Vique [i més endavant deia que també se'n feien a Ripoll] , que la Ave María que hechó el predicador en el sermón de quarenta oras en la parroquia de Santa Maria del Mar , para una persona por quien interesavan todos se crehia fuese por Dn. Pablo Ignacio Dalmasas [encara que més tard rectificà que era per a Darmstadt o bé per a l'Arxiduc] i parlava de la imposibilidad de que siendo tan pocos... los buenos , se pueda con el castigo poner límite en las lenguas de tantos malos que escampaven papelones compuestos de noticias , sin más fundamento que el havérselas ohído a este o averlas escrito el otro , pero que si llegasse el caso de aberiguarlas aunque las Iglesias estén llenas de gente i las plazas con el mayor concurso es imposible hallar quien judicialmente declare el disparate que el predicador dijo en el púlpito y las enorabuenas que se davan en la Plaza los que havían sido desinseculados . Finalment s'oferia per filtrar l'allau d'informes i memorials procedents de Catalunya adreçats a la Cort de Madrid , perquè , deia , si se deja correr el curso de tanto papelón insubstancial , no habrá vida para leerlos , ni para informar sobre ellos .

(19)

D'altra banda , en aquelles dates , el coronel Rafael Nebot havia arribat a Barcelona des de Nàpols , on abandonà la seva companyia , per aixecar un regiment de cavalleria reial . Tot i que Velasco tenia bons informes d'ell , no deixava de desconfiar-ne . Un germà seu , Josep , corria fugitiu pel Camp de Tarragona , la família procedia de Riudoms on es constituí un nodrit grup d'austriacistes , acusat d'aixecar gent per a l'intent de Darmstadt de l'any anterior amb l'excusa que la reclutava per al regiment de Rafael . A Josep , que era tinent , el qualificava com de

genio inquieto , favorecedor de hombres facinerosos y poco afecto al servicio del Rey , teniendo gran intimidación con el rector de Vilabella y otros cavalleros de esta ciudad , todos comprendidos en la conspiración descubierta . Un altre germà , Joan , també tinent de cavalleria , servia a la frontera de Castella i passà a Portugal . Ara es trobava al Camp de Tarragona , on també s' havia desplaçat Rafael per reclutar gent . Per tot això , Velasco creia que amb uns germans tan perjudiciales , fàcilmente podrá hazer la sangre su oficio , y más viéndose ayudada de una constelación como la de esta Provincia . Per tant , era del parer que en acabar la lleva se l'enviés a la parte que se le señalare de esos Reynos , d'aquesta manera se eboqua el inconveniente de que se mantenga formado aquí este regimiento y se consigue apartar de la provincia otros tantos hombres fazinerosos como son los soldados de que han de componerse , que en Cathaluña ocasionarán muchas inquietudes (20) . Desconfiat com era , Velasco encertà en el seu judici sobre Rafael , qui en rebre una carta de Carles III on li demanava l'obediència , es decantà per l'Arxiduc a principis de novembre . (21)

Durant el març , l'abril i el maig , explica F. Castellví , la noblesa observant la política extremadament rigorosa de Velasco , amb el pretext del bon temps , deixà Barcelona i se n'anà als seus castells i cases pairals con el fin de evitar falsos impuestos al recto proceder de su honor , los que se ausentaron pasaron a dar parte al virrey... la salida de tantos no dejó de ser favorable a los austríacos , aunque los más no pasaron al campo de los aliados hasta que fueron llamados con convocatòria del Rey Carlos . L'autor de les Narraciones explica que el virrei anomenava Montjuïc freno del indómito caballo i acusa aquest d'obrar amb despotiquez , siguiendo en todo al Real Senado sin reparar en la infracción de Fueros y continuó sin oposición a desterrar y encarcelar a su antojo , mètode que aumentava por instantes el número de affectos al partido Austríaco (22) . Una tal política , segons ell , va esvaïr les possibilitats que el partit austriacista no quallés . Ben al contrari , els ministres reials aplicaron venenoso calor a la mole que creció en monstruosidad , faltóles

conocimiento de la Nación o les cobró malícia , juzgaron con cauterios usar mal que empezava ; hicieron incurable la enfermedad y aplicaron Ministros a sanear males que principiavan con la violencia del remedio ; inficionaron del todo la massa y abrieron ancho espacio a la queja y a la dolencia y hicieron incurable la llaga . Tot això fou agreujat pel fet que l'anterior virrei Darmstadt había sido el Iris de la quietud en Cataluña en la administración del Rey Felipe ; extrañóle el Ministerio y en su partenza esparció lento veneno en la Provincia que animado de las violencias creció a mortal enfermedad . (23)

No té res d'estrany , doncs , que la publicística de l'època es fes ressò de la impopularitat de Velasco i que el convertís , junt amb els francesos , en el blanc de totes les ires acumulades , com veiem en aquests versos :

**Cruel Velasco hiracundo ,
sin Dios sin Ley y sin Fe ,
para Cataluña fue
El mayor Monstruo del Mundo .
Pues conociendo que medra
la Cathalana Nación ,
fue con dañada intención
la Fiera , el Rayo y la Piedra . (24)**

O en aquests altres :

**Altre die pregonà
aqueix Velasco , aqueix boch ,
que ningú pena de vida
se atrevís portar floch groc .** (25)

O d'uns que parlaven del **deprovado Velasco / y otros sequaces** i uns altres que deien : [Felip V] **Posa Velasco a Cathalunya / per flagell dels Cathalans .** (26)

En aquest estat de coses , un fet cabdal va donar el tomb decisiu als esdeveniments que s'endevinaven cada cop més favorables al partit de l'Arxiduc : Antoni de Peguera i el doctor Domènec Parera , ambdós exiliats , amb plens poders conferits per un grup de *vigilans* (Francesc Macià , Jaume Puig de Perafita , Josep Moragues , Antoni Puig i Sorribes

, Francesc Puig i Sorribes , Josep Anton Martí , Carles Regàs , Antoni Cortada) , el 20 de juny de 1705 signaren a Gènova un pacte amb Mitford Crowe , plenipotenciari de la reina Anna per a **contractar , convenir i formar una estreta aliança i amistat entre el regne d'Anglaterra i l'il.lustre i preclar Principat de Catalunya .**
(27)

Crowe , ben relacionat a Catalunya gràcies als seus negocis i a la representació de cònsol que hi exercí , havia rebut instruccions per traslladar-se a Gènova , Liorna o bé a un altre país neutral i signar aquest tractat amb els catalans o **any other people of Spain** , tal com ha remarcat P. Voltes , i informar als seus superiors i a Darmstadt dels mitjans que aquests disposaven . En tot cas , i això era important , rebé ordres clares en el sentit de garantir els privilegis que gaudien sota els Àustries com a contrapartida del seu suport a Anglaterra . (28)

David Francis ha posat de relleu el paper cabdal de Crowe en esdevenir l'enllaç entre el cònsol anglès Shallett , l'holandès Kies i Darmstadt amb Antoni de Peguera . A finals de 1704 , diu Francis , Crowe havia comunicat als aliats que **the Catalans were a separate people living under their own laws and privileges , who would readily support any king who undertook to restore and uphold their ancient rights . He added that they hated the French , were inclined to be pro-Austrian , and that several of the nobility , who in his opinion were influential , would rally to the allies , and even if Gibraltar was retaken by the enemy , and it became impossible to support a revolution in Catalonia , the province would still be a good recruiting ground for mercenaries .** També afegeix que , una vegada establerts els contactes amb Peguera i Parera , **Crowe stressed the dangers of a premature insurrection , but his last reports were optimistic . He admitted that the Catalans had suffered from earlier abortive risings and were loth to take the first step . He also mentioned a point , unwelcome to any king , that an ancient privilege dispensed the Catalans from obeying any king of Spain , unless he was actually in Catalonia . Nevertheless , he was sure that they would rise and he said that the enemy only had 3500 infantry and 1200 cavalry in the whole province and**

were short of munitions . (28 bis)

Mitjançant el pacte de Gènova , Anglaterra prometia als catalans el desembarcament de 8000 homes i 2000 cavalls , 12000 fusells amb municions i l'esmentada garantia de les Constitucions i privilegis a fi que ni ara ni mai , els habitants i naturals del Principat no puguin ni hagin de sofrir el més petit dubte que llurs Privilegis i lleis seran amb totes les formes mantinguts i conservats . Per la seva part , es comprometien a reconèixer l'Arxiduc com a rei i havien d'aportar 6000 homes , a sou de la monarquia anglesa , una vegada la flota aliada es presentés davant les costes de Llevant .

(29) A l'igual que durant la guerra contra Felip IV , Catalunya , doncs , tornava a disposar dels seus destins : signava tractats amb les nacions estrangeres , rebutjava un príncep al qual ja havia jurat fidelitat , elegia i proclamava novell sobirà . Una altra gran guerra europea hi repercutia fortament i la trobava prou viva , enmig de la seva decadència , per a redreçar-se i pendre-hi una part important (30) , conclou F. Soldevila en una forçada identificació del país , Catalunya , amb els dissenys d'un grup dirigent que comptava amb un projecte polític indiscutible , grup que , sens dubte , disposava d'àmplies simpaties entre els catalans però també amb tebiors considerables entre sectors institucionals i nobiliaris .

El pacte de Gènova esdevé d'aquesta manera el suport imprescindible de la diplomàcia internacional que fa esvair els dubtes i les inhibicions del 1704 , les quals van convertir-se en entusiasme austriacista quan un estol aliat va arribar a la costa de Barcelona , com ha dit Joaquim Nadal . En paraules d'ell mateix , acabava de consumir-se la transformació de la francofòbia , latent a molts nivells de la vida del Principat , en una opció política definida . (31)

5.2. LA REVOLTA DELS *VIGATANS*.

El paper capdavanter de la Plana de Vic en l'adhesió a la causa de l'Arxiduc és un fet conegut del qual se'n fan ressò, a bastament, les Històries de Catalunya, fins al punt que hom anomena *vigatans* els seguidors del pretendent austríac, en oposició als *botiflers*. Tanmateix, l'explicació de com es congrià la revolta a la Plana el 1704, molt abans del que s'ha suposat, per què sorgí d'allí i quina era la procedència social i el pes específic dels seus dirigents, són qüestions que no s'han aprofundit fins avui.

En un intent per contextualitzar el grup social que dirigí la revolta, P. Voltes va parlar del moviment com una **manifestación del espíritu de bandería que había florecido en aquella misma región librada en la generación anterior a las luchas de *nyerros* i *cadells*** (32), mentre que J. Mercader posà èmfasi en el paper dirigent de la petita noblesa muntanyenca, seguint l'expressió de N. Feliu (33), a la vegada que P. Vilar atorgava el protagonisme als nous brots de la burgesia desitjosa d'intervenir en els afers de la monarquia. (34)

És evident que el decantament de la Plana fou degut a l'acció d'un grup dirigent constituït per propietaris benestants i influents. Carles Regàs i Cavalleria era amo d'una casa, de dues masies i dos molins a Manlleu, d'un mas a Sant Cugat de Gavadons, dos a Sant Martí de Marlès i un altre a Santa Maria de Marlès i era ciutadà honrat de Vic i Barcelona.

Els Regàs estaven emparentats amb els Mas de Roda i amb els Fontanelles de Roda, també destacats pel seu protagonisme com a *vigatans* (35). Josep Moragues de Sant Hilari, era propietari de tres masos i d'àmplies extensions de terra a les Guillerries. El 1693 es casà amb Cecília de Regàs, i esdevingué cosí de Carles Regàs (36). Jaume

Puig era propietari a Perafita i els seus fills Antoni , Francesc i Ramon Puig i Sorribes jugaren un paper decisiu en la revolta i en la guerra . Antoni Cortada era propietari a Manlleu i Francesc Macià , Bac de Roda , ho era a Roda . Com Regàs , Jaume Puig , Francesc Puig i Josep Mas de Roda eren ciutadans honorats ¿ El fet que aquests personatges s'arrisquessin decididament per la causa de l'Arxiduc ha d'interpretar-se com una actitud esperançada d'intervenció en els nous projectes econòmics i polítics que feliu de la Penya encarna , o bé es tractava d' una classe propietària menys puixant que intentava canviar els seus destins ? Per ara , la documentació familiar , en els casos que se n'ha guardat , no permet de primfilar l'anàlisi d'aquesta qüestió cabdal . Descartada la interpretació econòmica , resta la política . El component comú d'aquests propietaris , entrelligats per vincles de parentiu és la seva lluita aferrissada contra els francesos entre 1692 i 1697 : Josep Mas de Roda col·laborà amb el veguer de Vic Ramon Sala i Sassala en la formació de companyies de voluntaris i ambdós junts obtingueren èxits militars remarcables com hem pogut veure . El jove Bac de Roda aprengué a lluitar al seu costat . També hi trobem Josep Moragues , els germans Puig i Sorribes i Carles Regàs (37) . Altres guerrillers contra els francesos formen part del grup de *vigatans* de 1705 : Cristòfol Arbell de Vic , Fèlix Sala i Sassala , Francesc Sauleda , Francesc Coromina d'Ardola , Francesc Vila i Puigrubí , tots ells de Vic (38) , així com Francesc Puigdessalit , un Calveria i un Parrella de Torelló (39) . La coincidència no és pas gratuïta . Les constants ocupacions franceses havien castigat la Plana de Vic , després d'haver-ho fet també les tropes espanyoles en temps dels barretines i , unes i altres , havien compromès seriosament la represa d'aquesta zona econòmicament activa .

Aquest grup , ben relacionat amb el nucli conspirador essencial de Barcelona , al davant del qual hi havia Antoni Peguera i Narcís Feliu de la Penya , a partir de contactes comercials previs amb Feliu o mitjançant el Dr. Domènec Perera de Vic o Jaume Puig de Perafita -recordem la seva implicació amb els projectes de lliurar Catalunya als francesos el 1691 abans que llurs tropes esdevinguessin altament impopulars- , va fer el pes suficient per alçar la comarca , en contraposició a la noblesa vigatana , la qual , en bona part , fou filipista . Amb tot , el grup dels

vigatans inicialment no comptà amb l'adhesió del Consell municipal ni del Capítol de la Seu: ambdues institucions restaren a l'expectativa com veurem, si bé llur passivitat abans i durant la revolta de 1705 va permetre que la situació es decantés favorablement als revoltats. Llur cohesió i prestigi social, guanyat a pols en la lluita contra els francesos i reforçat pel suport majoritari dels eclesiàstics, explica el seu protagonisme en el descabdellament de la revolta a Catalunya i la seva participació majoritària en la signatura del pacte de Gènova. Hi ha un altre factor que no pot ser negligit: la llunyania de Barcelona, ciutat controlada amb una fèrria repressió per Velasco, oferia unes possibilitats d'acció immillorables per als *vigatans*, accentuades pel tarannà violent dels habitants d'aquella contrada. Velasco tenia assumit que no s'hi acostaria per res del món: **La Plana de Vique es cierto que siempre ha sido el refugio de los que handan vagando fugitivos de la justicia, porque aún que generalmente en todo Cataluña los ánimos son inquietos y sediciosos, los de aquella plana y montañas assí por concurrir en ella con particularidad estas dos propensiones como por lo que lo montañoso de aquel terreno les fazilita hacerse a el monte quando se ben perseguidos de la justicia, son los que más han dado que hazer a este Consexo criminal (40)**. Anomenada, certament, ben guanyada arreu: en uns rodolins de 1705 que pretenen felicitar el Nadal a Carles III, hom remarca les virtuts de cada comarca (l'honor, l'amistat, la laboriositat...) i en parlar de Vic, diu:

**V.M. suponga
(feliz pasqua le proviene)
que en cada Vigatán tiene
El Catalán Serrallonga (41).**

I en uns altres versos d'avançat el segle XVIII, que porten per títol **Relación de la fábrica del mundo**, hom proclama:

**Para valentones Vique,
Castilla para inquietos,
para los peños Segovia,
y para sedas Toledo. (42)**

Com hem pogut veure en un capítol anterior, el 1704 la Plana de Vic ja vivia un ambient de pre-revolta, al qual podríem trobar un antecedent

més llunyà , l'agost de 1702 , quan el veguer intentà detenir Josep Crexans d'Oristà , al Lluçanès , i es trobà amb l'oposició d'un grup nombrós de gent armada que deien no reconèixer el rei (Josep Quintana , Josep Peres , Andreu Rossell , Ramon Sala , Jaume Fàbregas , Joan Serra , Francesc Quintana , Joan Mas i Josep Quintanas) . Un any després de l'incident Miquel Crexans fou mort d'un tret al mas Solà -probablement del batlle filipista Andreu Solà i March- considerat **mui afecto al Rey** per les autoritats borbòniques , sense que coneguem més detalls d'aquest enfrontament (43) . El 23 de gener Sebastià Mulet arribà a Vic amb cartes per a Bac de Roda i d'altres dirigents (44) . El febrer de 1705 el general De Quinson escrivia a París preocupat sobre Catalunya : **on ne parle pas moins que d'un soulèvement générale dans ce temps-là [la primavera] et il y a à présent du costé de Vich... des gens tous prêts à se déclarer** (45) . Fins i tot Lluís XIV estava assabentat que eren gent acreditada i que tenien **plusiers personnes à leur dévotion** - i el cavaller Londorte afirmava que tenien **du crédit du Corps de la Députation de Barcelonne** . Per això Velasco intentà , inútilment , reduir-los fent suprimir els cossos de guàrdia que tenien davant les seves cases a finals de febrer (46) . Aleshores ja havia esclatat el conflicte amb el poble de Manlleu que féu descadbellar els esdeveniments de manera precipitada . Carles Regàs , des de 1698 , era propietari dels dos únics molins existents allí . El 1703 hi hagué la primera topada entre el Comú de Manlleu i Regàs quan aquest apujà el dret de moltura i el Comú resolgué de construir un molí . La Batllia General de Catalunya li concedí , el 27 d'agost de 1703 , el dret de construir-lo . L'obra s'inicià aviat en la confluència del Ter i del Sorreig i comptà , tot seguit , amb l'oposició de Regàs que presentà una demanda contra el Comú el 26 de setembre d'aquell any . No solament això , sinó que féu aterrar l'obra , **ce qui causa une petite guerre entreux qui continuait depuis quelques années et il y a eu du monde tué de part et d'autre ; mais à présent [maig de 1705] que les biens du dit Regàs on esté confisqueez et adjugez au Roy , Mr. Velasco a fait présent à cette communauté de Manlleu des dits moulins , ce qui l'a parfaitement engagée dans les intérêts du Roy** . (47)

Efectivament , el conflicte dels molins fou , com veurem en parlar

de l'actitud dels municipis , el fet que decantà bona part dels manlleuencs al partit filipista en oposició al grup de *vigatans*. Com ha explicat Castellví , l'assassinat d'un criat de Regàs va provocar una autèntica guerra civil a la Plana i que comencessin a **parcializarse en partidos aumentándose recíprocamente de partidos y amigos y creció las oposición y a vivir unos y otros con afectada prevención y fue común voz que Velasco clandestinamente animava el partido popular [de Manlleu]**. Quan semblava que s'arribava a un acord , el gener de 1705 Velasco manà el veguer Comas que detingués Regàs , Jaume Puig i els seus fills Antoni i Francesc , cosa que no va fer perquè estava implicat amb els *vigatans*. Sí que aconseguí , però , després del fracàs , de donar ales als *vigatans*, perquè **esto les añadía brío y esparciéronse voces que eran austríacos , que esto y el ser parciales a Regàs había dado el impulso a Velasco de mandar prenderlos (48)**. A mitjans de març , amb uns 600 homes , entraren a Manlleu i assetjaren el poble i calgué la presència del vicari genral de Vic Llorenç Tomàs , el qual exercia de bisbe en funcions ja que la plaça episcopal de Vic estigué vacant fins el maig , moment que fou nomenat el filipista Francesc Montaner (48 bis) , perquè s'arribés a una solució pactada . Però de nou l'acord no tingué efectes a partir del moment que Velasco cridà a Barcelona els *vigatans*. (49)

Malgrat que els *vigatans* l'havien desafiat , el virrei no va gosar jutjar-los per evitar que muchos se sumen a su parcialidad i , sobretot perquè no ha quedado diligencia por hacer para hallar testigos de hir combocando gentes y de sus combersaciones , pero todas han quedado inútiles porque para nada de lo que es contra el Rey se halla quien declare la verdad , y como sin prueba no se puede pasar a estas prisiones sin contravenir a las Constituciones de Cataluña . Ni tan sols va gosar enviar 200 homes , tal com tenia previst , per enxampar-los de matinada a casa seva , perquè como viven con tanto cuidado , que tienen fadrines de guardia en aquellas avenidas , antes que la cavallería llegasse tendrían ya la noticia de que iba y se retirarían a la montaña... y que aún en el caso de hallarlos , se tropezava con el referido embarazo de la contrafacción . A la fi , per

disgregar-los , els va manar que anessin a Barcelona i que d'allí els dividiria entre Tortosa , Lleida i d'altres llocs allunyats de la Plana de Vic i que , en cas que no es presentessin , **esta misma inobediencia nos abrirá el camino que nos faltava para proceder contra ellos y se parará a publicarlos por enemigos del Rey y a hecharlos multos que importarán más que lo que vale su hazienda , y como en tales casos todos los que los abrigan o favorezen , son también castigados , se conseguirá el fin de que salgan de Cataluña . Finalmente , segons el virrei , faltándoles caveza , a los demás que son muy ordinarios , cada uno buscará modo de vivir y aquello quedará asegurado (50)** . Aquesta vegada , De Quinson es mostrava en desacord amb Velasco . Era partidari que 300 o 400 soldats de cavalleria detinguessin els cinc o sis caps de la revolta més visibles , perquè creia que malgrat **la malice des peuples de ce canton-là , et quoy qu'ils soient des plus mutins de la Catalogne , ils se sometent volontiers à la justice (51)** . Però Jaume i Francesc Puig , Antoni Cortada , Carles Regàs i Miquel Mas desobeïren l'ordre de Velasco **siendo cierto , que en quedarse , y no venir a Barcelona estos cavalleros estuvo el hallar el Rey Carlos Tercero abierta la puerta de Cataluña y el dominio de España , dirigiendo y executando singularmente Jayme Puig de Perafita con sumo valor , acierto y actividad , afirma Feliu . (52)**

Per la seva part , els cònsols de Vic , conscients del compromís en què es trobaven amb el virrei -es mantenien a l'expectativa dels moviments dels revoltats però alhora no es cansaven de reiterar la seva fidelitat a Felip V- , van fer escampar els revoltats per diferents llocs de la Plana per evitar que es concentressin a la ciutat . (53)

A partir del 4 de maig els *vigatans* eren uns 200 , **bien armez et bien vestus à la miquelette ayant chacun un ruban jaune bordé de cramoisy au chapeau** , segons De Quinson , els quals sortiren de Vic amb ordre i anaren a Collsuspina on van passar la nit . L'endemà tornaren a la ciutat amb el mateix ordre **pour se faire voir à toute la foire** . De Quinson pensava que aquesta gent era pagada i mantinguda per diner de fora , **n'y ayant pas assez parmi les chef pour faire cette dépense** . I afirmava : **L'on m'a toujours mandé que les**

gens de ce canton-là , ont grande correspondance avec les fanatiques de Sevennes . Ell mateix , no va trigar gaires dies a rebre la informació que un vaixell aliat havia desembarcat diner a prop de Roses per als *vigatans* . (54)

Per aquelles dates , Velasco envià el governador de Catalunya D. Joan de Llupià a jurar a les vegueries començant per la de Vic , acompanyat dels jutges Dehona , filipista declarat , el doctor Jeroni Salvador i el notari Cassanyes , ambdós austriacistes . Fou ben rebut per Jaume Puig i **recibido con general aplauso... pero no dexavan de recelarle los paysanos .** Passadas las visitas de cumplimiento , entendieron estos , que el juez Dr. J. Dehona embiava a buscar algunos sugetos para informarse y formar processos . Els ministres reials foren avisats per alguns eclesiàstics que marxessin de Vic , porque si proseguían su instancia , **peligravan** de ser empresonats i d'allí es trasladaren a Manresa (55) . Dehona fou desterrat a Puigcerdà per no haver complert les ordres de Velasco , tot i que va seguir col·laborant activament amb els filipistes , i Salvador s'alineà amb els revoltats (56) . Segons el parer de De Quinson els jutges es retiraren massa fàcilment , tot i que admetia que Dehona era fidel al rei . Per tal d'évitar-ho calia que la cavalleria els hagués acompanyat (57) . Un informe francès deia que el que havia passat no era gens estrany perquè **quoy que le Sr. Deona soit fort bon Royaliste , tout ce qu'il y a de malhereux se refugient à Vich où ils trouvent à boire et à manger sans payer ; ils attendent bientôt la flotte enemie , ils ne manquent pas d'argent et l'on croit que le marquis d'Alconcher est avec eux .** Mr. le juge fiscal méprise les avis certains qu'on lui donne du soulèvement qui se forme... **Soyez persuadé que c'est un affaire sérieuse et de la dernière importance . Il n'ya pas de temps à perdre** (58) , i en un altre informe es denigrava el fet que els ministres abans d'entrar a la Plana de Vic , l'un des de la Garriga i l'altre des de l'Abella , havien demanat un salconduit als revoltats amb gran desprestigi de l'autoritat reial . A més , deia , quan arribaren a Vic , el notari Cassañas va rebre les ordres de Jaume Puig del que havien de fer per tal que els les comunicés . (59)

Enfortits , els *vigatans* començaren a demanar als pobles veïns que

s'adherissin al seu partit . A principis de maig , uns 200 homes a les ordres del coronel Nebot van treure dos **camarades du chef de cette troupe** , de la presó d'Hostalric , en una acció agosarada (60) . Aleshores , el marc d'acció s'eixamplà : escampaven manifestos per tot Catalunya -com el pasquí que fou plantat a la plaça de Terrassa- incitant a prendre partit per l'Arxiduc i oferint armes , vestimenta i una paga a partir de l'1 de juny . També feien córrer la veu que Cadis , Mòlogo i Ciudad Rodrigo havien estat preses , que els portuguesos entraven per tres bandes diferents i que , en tres mesos , els aliats portarien 200 vaixells de guerra i 25000 homes armats (61) . A Bellver de la Cerdanya , Moragues prengué 50 cavalls a l'exèrcit (62) . I a les nits , 10 o 12 persones ben armades i amb uniforme , les quals de dia portaven màscara , anaven per l'Empordà , **qui est la meilleure partie et la plus peuplée de cette province** , on els francesos creien que els *vigatans* hi tenien amics -potser el batlle de Verges , deien- , **cothéchisant de maison en maison à la campagne , et de ville en ville assurant les peuples qu'on les sortira bientôt de leur prétendue esclavage par l'arrivée des ennemis et du prince de Darmstat** . De seguida , Velasco posà preu al cap d'aquests revoltats queixant-se que lo cierto es que aquí estamos metidos entre **traydores y que aún de muchos de los que pasan por afectos al Rey , no se deve hacer demasiada confianza** (63) . El virrei féu una crida anunciant que premiaria amb 1000 dobles per cap els dirigents vigatans que fossin lliurats vius i els morts amb 500 , **aportant lo cap en senyal de aver-los mort** . (64)

El 24 de maig , els revoltats feren un cop de força a Vic . Les **chefs des mécontents furent à la maison d'un gentilhomme Royaliste** , enfoncèrent la porte et n'ayant trouvé que la servante ils lui dirent de déclarer de leur part à ses maîtres (car il y a un à Saint Petre et le gentilhomme) que si le 25 à une heure après midi ils et tous les autres Gavachos n'estaient pas hors de Vich , ils seraient massacrez et leurs maisons brulées et chargerent la servante de leur dire aussy que la flotte serait devant Barcelonne le 6 juin sans faute . Ils allerent ensuite chez les autres et au convent des dominicains pour signifier leur arrest à tous les bons sujets qu'ont obei très

ponctuellement . Le père dominicain arriva ici [Barcelona ?] avant hier avec deux chirurgiens , le père et le fils... L'informant , es dolia a les autoritats franceses : La ville de Vich n'a rien dit contre cet attentat non plus que les Deputez ni le Brazo Militar , cependant c'est n'est plus railleries , il est temps de penser sérieusement à étouffer ce feu avant qu'il s'étende d'avantage (65) . Efectivament , De Quinson informà a Paris que quatre dirigeants vigatans havien fet sortir de Vic els gavachs , qui est le nom qu'ils donnent aux français et aux bons sujets du Roy , entre els quals s'hi trobava un dominicà , el pare Ausona , mentre que un altre filipista s'escapà per la teulada . (66)

A partir d'aquest moment , els *vigatans* pràcticament s'ensenyoriren de la ciutat , malgrat que no comptaven amb l'adhesió del Comú ni del Capítol de la Seu , que es mantenien a l'expectativa alhora que reiteraven al virrei la seva fidelitat a Felip V , com podrem veure amb més detall en el capítol sobre l'actitud dels municipis catalans . Cada un dels militars *vigatans* tenia un cos de guàrdia a casa seva format per 10 homes uniformats , els quals feien rondes per la ciutat , a la vegada que controlaven els accessos a Vic per tal de no ser sorpresos per les tropes del virrei . En total , sembla que no eren pas més de 200 i rebien 7 sous per dia a part del menjar **ou cabaret** , mais il leur en coûtait d'avantage par l'abus qui s'estait introduit . Aquest tipus d'organització és una continuació de la forma tradicional de les bandositats en què es dividí el país en els dos segles anteriors . De fet , la documentació francesa ja empra els mots **parcialités** i **braves** (en parlar de les diferències entre els *vigatans* i els manlleuencs i en referir-se als seus homes , respectivament) , termes propis dels bàndols .

A finals de maig , De Quinson escrivia : il y a peu d'habitants de Vich qui ne soient pour l'Arxiduc , de même que le clergé ; que de temps à autre des étrangers se rendent dans des convents , où ces gentilhommes les vont joindre et tiennent leurs conférences . Que les lettres qu'ils écrivent à Barcelonne et ailleurs y sont portées par des moynes . Qu'il y a environ six semaines que ces gentilhommes allerent dinner à une chapelle qui est a demi lieue de la ville , excortez

d'environ 80 de leurs gens , où des étrangers se rendirent et dînerent ensemble . I afegia que si la flota aliada arribava , ce petit nombre de revoltez entrenerait avec eux la plus grande partie des habitants de la plaine de Vich i que jutges acreditats de Barcelona els donaven suport (67) . Probablement es tractava de la reunió de Sant Sebastià , celebrada el 17 de maig -o bé d'una trobada prèvia- , capella del terme de Santa Eulàlia de Riuprimer d'on era rector el Dr. Llorenç Tomàs , vicari general de la diòcesi i un dels austriacistes de més relleu .

El Dr. Tomàs era l'enllaç entre el Dr. Perera i els dirigents *vigatans* , els quals , en aquesta reunió van donar plens poders a Antoni de Peguera i al Dr. Perera per a la signatura del pacte de Gènova en representació dels catalans (68) . Els contactes amb d'altres dirigents austriacistes prosseguiren . A mitjans de juny arribaven a Vic des de Lisboa el capità Francesc Armenter Pujol i el seu germà Jaume , amics del Dr. Josep Duran , i lliuraren cartes de l'Arxiduc a Jaume Puig , Regàs i Cortada en una reunió en el convent del Remei . Després , entraren tots junts a la ciutat aclamant a Carles III com a rei . Pocs dies després hi arribà Joan Nebot amb noves cartes i comissions i hi hagué una discussió entre Armenter i Nebot per qüestions personals la qual fou apaivagada pels *vigatans* (69) . També hi féu cap Jaume Carreras des de Gibraltar amb alguns emissaris de part de Darmstadt que , amb les seves notícies , exaltaven encara més la població , de tal manera que De Quinson afirmava que a Vic els revoltats no deixaven reconnaistre d'autre **Roy que Charles 3 ème.** (70) . Els *vigatans* , fins i tot , avisats per amics seus de Barcelona , van assassinar un home que es dedicava a fer diners traient gent de la ciutat . Anaven armats amb dues pistoles a la cintura , una carrabina al braç i eren escortats per cinc o sis homes armats . (71)

En aquells moments , reprengué el conflicte amb els habitants de Manlleu . El diumenge 28 de juny , mentre el Comú treballava en la construcció del nou molí , Regàs **envoyà des gens de Vic avec leurs armes pour empescher ceux de Manlleu de travailler , et il y eut pendant le lundi et le mardi , quantité de coups de fusils tirez de part et d'autre** (72) . L'atac fou dirigit per Moragues i Regàs , amb 40 *braus* , i els manlleuencs se sont déffendus en brave

geni . Una part de la vila fou dominada pels *vigatans* , amb unes 5 cases cremades segons una font i dues segons una altra i 9 de saquejades , els mobles de les quals foren venuts a Vic , i un balanç final de 8 a 10 morts i ferits entre els manlleuencs i uns 20 del costat dels revoltats (73) . Paral·lelament , es produí un incident en un poble del Lluçanès quan un dels caps *vigatans* , amb 40 homes , prengué **partie de son vin que le baille luy avait sequestré celuy-ci s'y estant opposé avec des habitants armés** . També acabà en escopetades i amb alguns morts , sense que en coneguem més detalls . (74)

Mentre durava l'enfrontament de Manlleu , afortunadament per als seus habitants , els eclesiàstics de Vic tement una acció del virrei contra la ciutat van fer pregàries públiques , traqueren el Sant Sagrament de totes les esglésies i **traiterent une tresve pour cinq jours que chacun peut retirer de son costé les bleds qui pouvaient courir risque** . Elle fut accepté de part et d'autre . Pendant le temps de la tresve il arriva un courier à Vich despeché de Barcelonne pour les protecteurs de ceux de Vich le quel estant sur la place cria hautement *prenez garde au cris le viceroy envoie ici beaucoup de troupes d'infanterie et cavallerie qui devoient déjà estre a Centelles* , ce qui causa une terrible allarme ; l'on sona d'abord le tocsoin pour assembler les gents de la ville de Vich et les soubmettans du pays qui sont du parti des rebelles , les quels s'assemblerent avec leurs armes et envoyerent plusieurs exprés dans les villages des environs pour les inviter de venir à leur secours , ce que leur procura une grande quantité d'hommes armés . L'on commanda en même temps aux travailleurs de la campagne de couper des arbres et apporter de quoy faire des pallissades soubz peine de vie à ceux qui désobéissent (75) . Les portes de la ciutat foren tancades i la seva vigilància anava a càrrec de capitans amb 30 homes armats cadascun . (76)

Certament , Velasco havia fet preparar provisions de pólvora i bales per socórrer els de Manlleu . Però sabent que els ànims s'havien calmat les féu portar al comte de Centelles per alguns sometents i 25 cavalls . Per efecte d'aquests **cuentos** , diu E. Mas , i per impedir que se sumés més gent als revoltats , el virrei demanà als diputats i oïdors que hi

enviessin dos consistorials , l'un a la Garriga i l'altre a Moià , ab que **condescendiren gustosos los deputats y ohídors , anelant la major quietud y tranquilitat de est Principat (77)** . Tanmateix , la falsa alarma posà en moviment el mecanisme ancestral de la por col·lectiva enfront la repressió de les tropes reials , cosa que accelerà la mobilització *vigatana* fins a fer-li assolir nivells insospitats fins aleshores . D'altra banda , l'Audiència inicià un procés al canonge Josep Bosch , al Dr. Tomàs i al cabiscol D. Ramon de Cruilles per haver aconsellat al governador de Catalunya i el jutge Dehona que abandonessin Vic i per la seva intervenció en els fets de Manlleu . (78)

Amb tot , els *vigatans* topaven cada cop amb més problemes per tal de mantenir el nombre creixent de seguidors que engruixien les seves files . Segons Velasco , les ajudes promeses pels aliats no arribaven en la proporció esperada , mentre que per De Quinson els revoltats havien comptat amb l'ajut dels **rebeldes des Sévéennes et de Llenguadoc avec lesquels ils avaient correspondance , mais la découverte de la dernière conspiration de ce pays-là , et le chatiment sévère qu'on y a fait les a un peu déconcertez (79)** . Sigui com sigui -del tema dels revoltats de les Cevennes i de la seva relació amb la revolta de 1705 en parlarem més endavant- , els vigatans hagueren de demanar préstecs à **des gens qui en apparence ne font ces avances que par force , mais que c'est pour se mettre à couvert du costé du vice-Roy , deia De Quinson (80)** , així com al Capítol de Vic al qual manllevaren 16000 lliures **qu'il avait en caisse , par les menaces qu'ils ont fait de leur brusler toutes leurs méttayries et leur enléver leur argenterie (81)** . Amenaces difícils de creure , que en realitat no devien ser altra cosa que subterfugis per part dels eclesiàstics per evitar malentesos amb el virrei -per l'abassegadoro simpatia per l'Arxiduc que hi havia entre els membres del Capítol tal com hem pogut veure en la memòria del canonge filipista de 1704 i per la implicació del vicari general -en funcions de bisbe- el Dr. Tomàs . Un informant francès interpretà el préstec com un mitjà per allunyar els revoltats de la ciutat . Amb tot , un mes després , el capítol no concedí un préstec de 200 quarteres de blat a Jaume Puig de Perafita que el demanava per **aver gastat y consumit grans quantitats de diners y notable número de grans per mantenir**

sa gent y sequaces , y per consegüent trobar-se en est estat faltat de hovers per a continuar-los lo sustento (82) . Per suplir aquestes precarietats , com veurem , Jaume Puig i els seus homes , a partir d'aleshores , s'apropriaren dels recursos del Consell de la ciutat : el 17 d'agost les armes i municions i dos dies després 500 caps de bestiar . Més endavant el Dr. Parera , a la fi , els proporcionà ajut econòmic de part de l'Arxiduc . (82 bis)

Informats per Velasco de les accions de Jaume i Francesc Puig , Carles Regàs i Antoni Cortada , la Generalitat resolgué d'enviar el 4 de juliol dos consistorials , un a Moià -l'oïdor Climent de Sinispleda i de Solanell- i l'altre a la Garriga -el diputat Agustí Piñana i de Montfort- , per a precaucionar los llochs del Principat i perquè atenguessen al resguart y tranquil·litat dels paratges del Vallès , Marina , Manresa , Lluissanès i Berga , y poguessen oposar-si a les operacions que se podien resselar , a la vegada que es posaven a disposició del virrei per tot quant pogués contribuir en est lance al mayor Real Servei de V.M. , tranquil·litat pública y conservació del Principat (83) . En un altre escrit declaraven que els revoltats , després d'haver-se negat a obehir los ordes de sa Exca. [el virrei] ... de venir a esta Ciutat , continuan en sa obstinació procurant sublevar y mancomunor vers si los llochs y pobles del paratge de Vich , turbant de esta manera la pública quietud y tranquil·litat de est Principat , constituhint-se axí declarats enemichs del Rey nostre Sr. sollicitant ha traurer a tant gran precipici a las personas que sols desitjan la quietud y viurer baix la obediència y feliz Govern de sa Magt.... que redunda en gran y considerable desdoro del lustre de la Nació Cathalana . Y los ha aparegut recordar a eix comú lo acreditat zel y incontrastable fidelitat que ab gloriosa emulació sempre la Principat ha sabut esmerar-se en lo servey de Déu nostre Sr. y de sos Reys y Srs. naturals (84) . Aquesta manifestació de fidelitat incondicional a Felip V testimonia l'actitud extremadament prudent dels diputats . De fet , es limitaven a complir amb la obligacions i els compromisos contrets amb el rei que havia jurat les Constitucions . Més enllà d'aquests deures contrets , però , el temor a Velasco i la conveniència de mantenir el

càrrec devien exercir una pressió indiscutible en llur capteniment .

L'efecte d'aquesta acció , segons De Quinson , fou inicialment positiu perquè **toutes les villes ont envoyé leurs seindics à Barcelonne avec des lettres par lesquelles ils offrent de sacrifier leurs biens et leurs vies pour le service du Roy , que le Consistoire de la Députation qui a le droit de la représentation en Catalogne s'est fort intéressée pour arrester les séditions des habitants... il n'y a pas de doute que la chose a pris un meilleur train (85)** . La decisió de la Generalitat no va satisfer de la mateixa manera el Consell de Vic , el qual es trobava entre dos focs i , cada vegada més , tenia una repressió sense miraments per part de Velasco . Per evitar-ho , trometé cartes de reconeixement a Felip V encara que sense resultats . Velasco ja s'havia fet una idea definitiva sobre el consistori vigatà : **era notorio a todos que sin un general consentimiento , era imposible que una Ciudad tan populosa como la de Vique se dejasse sugetar de los quatro particulares que la tenían dominada** . En conseqüència , donà ordre que cap institució no atengués les explicacions i les súplices dels representants de Vic , malgrat que aquests es feien la víctima argumentant que no passaven un dia sense disgustos ni ensurts . (86)

Mentrestant , els *vigatens* continuaven la seva mobilització . Velasco havia fet segrestar una partida de blat que Cortada tenia a Olot . El dirigent s'hi presentà amb 200 homes i el recuperà (87) . A finals de juliol , De Quinson escrivia que **la troupe des revoltez de Vich a grossi la semaine passée** . Ja eren uns 800 o 900 , amb 40 **chevaux qu'ils ont , que de vieux soldats monteront comme capitaines lieutenants et autres qui sont en différents endroits** , al Pla de Balenyà , des d'on controlaven el pas cap a Barcelona i rebien les subsistències de Vic -pa , vianda , tabac i espadenyes- , on Jaume Puig de Perafita dirigia totes les operacions . Per altra part , seguia arribant gent a Vic per establir contactes amb els dirigents , aquesta vegada estrangers (88) . Un informant francès , Landorte , creia que **tous les préparatifs que ces gens de Vic font ne sont que de peur qu'ils ont que le viceroy n'envoye des troupes et ne soient surpris** . Ell mateix , notificava que al cantó de Montserrat hi corria una altra partida de revoltats a les ordres del cavaller de Poal , que ja s'havien

deixat veure alguns vaixells aliats a la costa de Barcelona el dia 25 de juliol i que **la province cour beaucoup de risque d'une révolte générale** . (89)

L'optimisme inicial de les autoritats filipistes va deixar pas al realisme . Els diputats aconseguiren que el virrei acceptés que el seu enviat a la Garriga , Agustí de Piñana , retrocedís a Granollers per evitar que fos atacat pels revoltats , encara que aquest objectà : **sólo hallo el reparo de el descrédito que se seguirá a todo el Consistorio si los referidos enemigos del Rey llegan a conocer han obligado a este Consistorio a que rezeloso de ellos desampare el puesto que se le avia señalado** . (90)

La tàctica de Velasco , de fet , no era altra que la mateixa del maig de 1704 que tan bé li resulta : implicar els representants polítics catalans en la defensa contra els revoltats i , justament , a primera línia i en el punt més conflictiu . Però ara , malgrat les declaracions d'adhesió , els diputats marcaren distàncies i delimitaren la seva funció aduint que si se succeïa lo cas , lo qual Déu no permete , de que dits dos consistorials en un rencontre o sorpresa restaven en son poder [dels revoltats] forçadament podrien preciar-los en virtut dels ordes que tenen de V.E. y del Consistori representant lo comú de la Deputació precisar-los a que donassen ordes als poblats que serian indecorosos y prejudicials al major Real servey , y també no menos regonexia lo Concistori que no era peculiar dels dos concistorials lo anar ells en persona capitanejant la gent per quant entenian podria originar irritació ab los mateixos peysans experimentant se valian de las armas contra de ells no contentant-se de mantanir la quietud pública ...y últimament si's podria resselar-se de la gent dels pobles... que hauria de acudir a fer-los oposició si esta seria tant numerosa com podria y puntual y obedient com se requiria . A la vegada , reclamaven que el virrei manés als justícies reials que mobilitzessin gent i que enviés tropes al Congost , cosa que Velasco no acceptà (91) . En definitiva , els diputats , a banda de deixar clares les funcions que els corresponien i les que eren prerrogativa del virrei , reconeixien implícitament l'abast i la popularitat creixent de la revolta i

manifestaven els seus escrúpols a reprimir-la.

El comte de Centelles, seguint les instruccions de Velasco, acompanyat del capità de les milícies de Manresa Josep Viladomar i del coronel Manegat, havia aplegat uns 6000 homes de sometent (92). Però per la pròpia experiència militar, De Quinson coneixia prou bé les limitacions del sometent i a les darreries de juny advertia: **on lève des soumettants pour leur opposer, mais si ces gens-là ne sont pas soutenus par les soldats de troupes réglées on n'en tirera pas un grand service parce que la plupart sont malintentionnez** (93). Advertiment carregat de raó: malgrat la desproporció entre els efectius del sometent, 6000 homes per 900 *vigotans*, es pot parlar d'una clara connivència entre els revoltats i els membres del sometent, a més d'una actitud ambigua de part del comte de Centelles el qual, sense haver contradit Velasco en cap moment, en arribar l'Arxiduc a Barcelona correrà a donar-li l'obediència. L'intendent del Rosselló d'Albaret, escrivia desesperat que els membres del sometent i els revoltats **mangent tous les jours avec les rebelles sans de contrainte, sous le prétexte de ne vouloir pas donner sur les rebelles sans avoir des troupes réglées à leur teste**. El pas del Congost estava controlat pels sometents, que a la vegada s'havien apropiat d'uns queviures dels revoltats, **mais ils se sont pas jusques à présent tirez un coup de fusil et ils vivent quasy d'intelligence, ils boivent et fument ensemble avec les rebelles tous les jours** (94). Al cap de vint dies els sometents seguien sense haver disparat un tret i sense haver-ne rebut cap. Els 50 homes de Manlleu, a les ordres dels pagesos enemistats amb Regàs, Martí Vila i Josep Erm, després d'haver tingut alguna escaramussa amb els de Vic, decebuts de tanta passivitat, se'n tornaren a casa (95). N. Feliu fa esment d'aquesta situació aparentment paradoxal: **pretendió también con arte D. Francisco Velasco llamar a los sometenes de algunas veguerías de Cataluña, para que unos y otros se persiguiesen en daño del Principado: comprendiéronlo todos, y cuidando no pudiesse lograr su deseo Velasco, no sólo no llegaron a las manos, sino que dieron passo libre a los que querían passar al Congost para unirse con los de Vique, como lo executaron los que se hallavan en la parte de**

Centelles . Pel que fa a l'actuació del comte de Centelles i dels caps del sometent , afirma que **les pareció según la ocurrencia del tiempo no obrar precipitadamente sin orden positivo de dicho D. Francisco Velasco . (96)**

Entretant , els revoltats havien demanat ajut a Manresa sense que haguessin rebut cap resposta satisfactòria i seguien tenint problemes d'avituallament . **Leurs braves sont mal payés** , escrivia un informant francès , el qual comunicava que havien pres 200 càrregues de forment a Morgades , nebot de Destrobat [es tractava de Trobat , l'anterior intendent del Rosselló casat amb una vigatana ?] , **qu'ils appellent gavach (97)** . Amb el pas dels dies , els efectius d'uns i altres disminuïen . El 4 d'agost només quedaven al Congost 400 *vigatans* i uns 2000 homes del sometent . Velasco constatava que els revoltats seguien al Congost tot i que **ils ne diminuent pas moins que les soumettans , et il ne reste que ceux auxquels leurs chefs donent de quoy subsister , animez d'ailleurs par l'envie qu'ils ont de faire la guerre à leur Roy (98)** . El dia 6 , 50 *vigatans* havien anat a fer posturas cerca la vila de Granollers on hi havia part dels sometents amb els batlles i el diputat Piñana , que estava malalt , i els mestres de camp D. Jeroni Moxó i D. Tomàs Martí que comandaven els sometents . Els revoltats els pararen un parany **et à la première décharge les soumettans s'en fuirent comme ils le feront toujours** , exclamava Velasco . El balanç fou desastrós per a les autoritats reials : el batlle de Sant Celoni mort , Tomàs Martí ferit i Jeroni Moxó fou ferit i portat a Vic per Josep Moragues , mentre que cap dels *vigatans* no va rebre . (99)

Feliu explica el fracàs pel fet que la força principal del virrei eren **algunos sometenes de los lugares que avían obligado a la guerra , que no deseavan (100)** . Aquesta acció acabà de convèncer el virrei , si és que encara tenia algun dubte , de les intencions serioses dels revoltats d'aconseguir el seu objectiu . Pocs dies després , el sometent gairebé s'havia desmuntat : al Congost hi quedaven uns 600 homes i a Granollers , on abans eren 300 , només 50 . La desfeta obligà a Velasco a portar-hi 150 soldats de cavalleria i 400 miquelets , **tous gens affidez ayant presque tous maison et de quoy perdre ... ce peu de gens vaudra mieux que les soumettans de toute la**

Catalogne deia menyspreant els sometents , envers els quals no havia tingut mai simpatia sinó més aviat malifiança . (101)

El dia 15 hi hagué un enfrontament entre la Garriga i el Figueró : se escopetejaren uns ab altres per gran rato y sobre no ser allà los fadrins dels de la Plana de Vic més de uns 200 y encara , obligaren a dits miquelets y cavalleria , que se avia quedat en lo carrer de la Garriga a retirar-se , ja per lo gran foch llansaven dits fadrins , ja per anar baixant en ajuda de ells molts altres que eran per amunt . Hi hagué uns 18 miquelets ferits i 2 o 3 del cantó dels *vigatans* . Els miquelets havien lluitat sols perquè els sometents ja avia alguns dias se avian retirat de la dita vila de Granollers y sen avian tornat a sas casas , malgrat que a Centelles s'aixecaven nous sometents , emperò aquí no hi prengué ningú , ni per part dels dits fadrins [de Vic] , ni per part dels sometents dany algun seguint la tònica anterior , ens explica E. Mas . Segons De Quinson , els *vigatans* abandonaren el Congost i es refugiaren en les muntanyes . (102)

Cap el 10 d'agost , els esdeveniments es van accelerar . Els revoltats feien circular uns papers en els quals anunciaven que el dia 15 arribaria l'armada aliada et qu'il voit y avoir une tuerie générale sur les français , segons Velasco , el qual pensava que si les plus obstinez trouvaient une porte pour entrer ce serait un jour le plus célèbre qu'ait jamais eu la Catalogne (103) . Depuis la nouvelle de la flotte , escrivia Rocafort , l'antic barretina ara enviat com a espia a Catalunya , il y a grande quantité qui vont du costé des rebelles . El veguer de Puigcerdà Manegat , que era a Granollers , demanà infanteria i cavalleria a Velasco cosa a la qual el virrei no accedí perquè volia concentrar els seus efectius a Barcelona . Aquesta negativa , segons Rocafort , produïa des changements dangereux dans l'esprit du peuple qui croit que l'on veut l'abandonner (104) . Jaume Puig distribuí arreu una ordre de Peguera per proveir amb 5000 sestera de blat les tropes de l'Arxiduc , mentre els *vigatans* seguien prenent blat i moltons a particulars a canvi de billets payables à la boucherie de Barcelonne . Un grup de 150 revoltats de la Seu d'Urgell a les ordres de Joan Esteve i el Dr. Carreu , el capellà de Fórnois amb 40 homes i Escolà d'Olot amb 15 van fer cap a Vic on ,

diu Rocafort amb desdeny , donaven comissió de capità à tous ces qui leur en demandent . (105)

A mitjans d'agost , De Quinson va tenir notícia que Darmstadt havia escrit els dirigents *vigatans* per tal de consultar-los on calia desembarcar , a la qual consulta respongueren a través de Perera , amb quatre alternatives diferents : als Alfacs , que permetria obrir camí cap a l'Aragó i València ; a Salou , que permetria prendre Tarragona amb facilitat ; a Roses , on hi havia cavalls amb abundor ; a Barcelona , al mateix lloc on desembarcà l'any anterior . Pocs dies després , tres persones de la flota aliada desembarcaren a Tamarit i dues d'elles s'adreçaren a Vic , où leur arrivée a causé de grandes réjouissances , mentre que l'altra es quedà a Barcelona . (106)

El dia 22 d'agost la flota aliada es plantà davant Barcelona . S'iniciava el darrer capítol del primer govern de Felip V a Catalunya . La missió dels *vigatans* , consolidada la revolta a l'interior amb brots a diferents punts del Principat , era d'atacar Velasco des de la rereguarda i encerclar-lo . Com és sabut , acompliren aquesta tasca amb èxit . Aleshores , tal com diu N. Feliu , **baxó la nobleza de la Montaña con mucha gente para servir a Su Magd. [Carles III] en el asedio de Barcelona , singularmente Vique** i esmenta el conseller en cap Marcià Dms , Josep Mas de Roda i el seu fill Miquel , Pau Arbell , Francesc B. Cortada , el veguer Ferran Comas i 150 homes . Pocs dies després ja eren 1000 . Un romanç contemporani emfasitza el protagonisme dels *vigatans* en l'acció de suport als homes de Peterborough :

**Quando de Vique la gente ,
que estava por la Montaña
ya dominando la tierra
a darles la mano pasa . (107)**

Un cop L'Arxiduc hagué pres Barcelona , De Quinson passava balanç amb to realista a les autoritats parisenses del que havia estat la revolta dels *vigatans* : **la rebellion de Vich n'aurait point commencé si les chefs n'avaient esté parfaitement instruits de ce qui devait arriver , et l'archiduc ne serait point exposé s'il n'avait pas compté certainement de réussir dans son projet par le secours des Catalans . Enfin Mr. , toutes les**

choses me faisaient voir que les ennemis en voulaient à la Catalogne , et que les Catalans estoient disposez depuis longtemps à les bien recevoir comme ils ont fait (108) . La gesta dels *vigotans* , quedà immortalitzada en la memòria popular , com es pot veure en aquests versos :

Permètia Déu Nostre Senyor
que tots pugam dir Viva Àustria
No tant l'afició nos obliga ,
de Vich quatre honrats ciutadans ,
que pugan dir Visca la lliga
de Ausona , cap de cathalans . (109)

O , finalment , en aquesta cançó sobre els fets del Congost i de Granollers :

De juliol als vint-i-dos baixàrem ,
lo camp paràrem a baix lo Congost
molts Mossos de fortuna , Cavallers , Ciutadans
dem-nos tots a l'una les mans.
Lo Don Francisco Puig i Sorribas
té feta lliga ab tots los Ciutadans ,
sent cap de la Concòrdia de tots los Catalans ,
jo crech tindrem Victòria , Germans .
Quan va notar lo Comte de Centelles ,
determinà aixecar Sometent ,
féu aixecar la terra per fer-nos capturar ;
però tots nos sabérem guardar .
Té per honor del gran cas fama alçada
lo gran senyor Don Carlos de Regàs ,
Don Anton de Cortada i Don Josep Martí
arrisquen per salvar-nos morir.
N'hi ha d'anomenats que arraonen la França ,
que ab l'alabança van contra la veritat ;
per nosaltres és glòria veure ab breus raons
com no tindran Victòria Bribons
Tots los traïdors perdran les confiances
ab l'alabança del gran Archiduc ;
que ab la sua vinguda se veurà per al món ,

fugirá ab correguda Borbon
... (105)

5.3. EL DESEMBARCAMENT DE L'ARXIDUC I LA GENERALITZACIÓ DE LA REVOLTA.

A les darreries de la primavera de 1705, la precarietat econòmica afectava, cada cop més, les classes baixes de Barcelona. Els administradors de l'hospital de la Santa Creu van fer patent al Consell de Cent el **miserable estat** en què es trobava aquesta institució, on hi havia molts soldats malalts **de una roïa tant apegodissa y contagiosa que podia ocasionar un grave dany a tot lo Principat**. El Consell, tot i respondre que no disposava de mitjans, al cap de dos mesos els proporcionà 400 quarteres de blat i 100 dobles (110). El 14 de juny es produí un enfrontament quan una quadrilla d'uns 10 segadors, **cerca lo torrent genral, féu resistència ab armas al cap de guaita del veguer i quatre fadrins que aportava**, el qual els cridà **no mouer al Rey** i els féu dispersar. El veguer, sense vacillar carregà contra ells ajudat per la cavalleria. Hi hagué dos segadors morts, quatre foren empresonats i un ferit. Les autoritats reials procediren contra els dos cadàvers en un espectacle macabre instruint-los procés **en la forma acostumada dant-los també sas defenses**. Després d'aquest tràmit foren duts amb un carretó a la força i els penjaren, **lo que causà gran dolensa per ser mossos que no eran de mala vida y fills de pares honrats**, comenta E. Mas (111). **Voila un petit commencement de guerre de ce costé-là qui ne peut avoir que de mauvaises suites**, escrivia De Quinson (112). L'incident és significatiu perquè posa en evidència el nerviosisme de Velasco, el qual es manifestà en d'altres accions punitives semblants, agreujat perquè en una conjuntura política prou complicada s'hi sumava una situació econòmica crítica que encara feia més difícil el manteniment de l'ordre. L'exemplaritat que pretenia donar amb aquest càstig, sens dubte, té molt a veure amb el record no massa llunyà de les revoltes de segadors concentrats a Barcelona en moments també crítics com els de 1640, 1687 i 1689, situacions d'armotinament que el virrei volia evitar a tota costa. Un mes i mig més tard, però, la guarnició militar es va veure reforçada amb 500 soldats procedents

d'Itàlia. (112 bis)

Tot i aquests escarments , l'ambient de revolta creixia . Un informador

francès , en parlar de l'estat de les tropes a Catalunya , deia que **plusiers reformés attendent avec impatience l'arrivée de la flotte ennemie pour se mettre à la teste des mécontents ... , en fin le nombre des gens de bien est si petit que c'est miracle qu'on ne nous ait déjà massacrez** . El coronel Nebot havia alliberat dos presoners a Hostalric . A Perelada , un ciutadà honrat amb una colla d'homes , també va alliberar un presoner (113) . A Reus , uns 100 o 120 homes enfonsaren la porta de la presó i tragueren un pres per crim d'Estat . De Quinson creia **qu'ils estoient d'intelligence avec les habitants de ce lieu-là qui auraient pû empescher cet enlèvement s'ils l'auraient voulu , puisque ce bourg est fermé et qu'il est composé de 4 ou 500 maisons** . Acabava dient que l'hivern passat ja li havien comunicat que **les trois quarts des peuples de ce pays-là estoient pour l'Archiduc** . Per tot això , creia que si la flota desembarcava , **il est certain qu'il y aura de grands troubles dans cette province-là ; Gironne et Roses sont dépourvues de tout... il n'y a que de Barcelonne dont Mr. de Velasco ait pu prendre beaucoup de soin comme la place la plus importante , de laquelle dépend la conservation de la Catalogne** . Amb tot , seguia dient , Velasco estava inquiet perquè li mancaven pólvora i avituallament per resistir un possible setge . També li faltaven uns 1000 o 1200 soldats d'infanteria , **de véritables et fidèles espagnols** , i de 300 a 400 cavalls . A conseqüència d'aquestes precarietats el virrei sospitava que al Consell d'Estat hi havia traïdors perquè el secretari d'Estat no havia donat resposta a les seves demandes . De Quinson compartia aquesta opinió i hi afegia que justament quan Darmstadt amenaçà la costa catalana el 1704 , el secretari , el marquès de Canales , havia fet retirar les tropes de Catalunya (114) . A finals de juliol , els *vigotans* feien córrer arreu la notícia que tenien ordres de Darmstadt d'anar a Barcelona l'endemà de Sant Jaume i es vantaven que en un dia aplegarien 10000 homes procedents d'arreu de Catalunya . (115)

L'11 d'agost un vaixell anglès es deixà veure davant la costa de

Barcelona . Dos dies després arribaven notícies d'Alacant i de València confirmant que hi havien aguatat 60 veles en un lloc i 150 en l'altre

(116) . L'experiència nefasta del bombardeig de l'any anterior féu reaccionar immediatament els barcelonins , tal com explica Mas : És **imponderable lo que assustà a tothom esta notícia procurant ja desde aquella hora a posar la gent sas cosas en cobro en las parts de Ciutat ahont regoneixan aver-hi (en cas de siti y bombas) menos perill , disposant també moltes famílias , a més de las que ja antecedentment avian marxat , anant fora de esta Ciutat (117)** . El virrei també reaccionà . Va publicar crides que manaven que mentre hi haguessin els vaixells davant Barcelona no es podia dur cap mena d'armes , que no es podien tenir conventículos o **juntas públichas ni secretas de més de tres personas , que ningú encara que ohís aver-hi soroll... en alguna part de Ciutat pogués anar-hi , ni tampoch assistir a alguna casa que caigués alguna bomba** . També manà que com que los flochs y cintas de color groch era divisa del Imperi y dels quatre subjectes **descridats de la Plana de Vich y sos fadrins** , ningú no en podia portar sota pena de cinc anys de desterrament (118) . El Consell de la ciutat va creure que alguns dels capítols de les crides **encontraven ab constitucions eo privilegis del Principat i Ciutat** i encarregaren als advocats que elaboreassin un informe sobre aquesta qüestió . (119)

Amb tot , la Ciutat féu ambaixada al virrei per oferir-li la **Coronela , esquadras y demás que en cas de siti avia acostumat fer** . Però el virrei , malgrat que els vaixells aliats ja havien estat vistos des de Montjuïc , respongué que **quant fos ocasió de aver menester la Coronela ja avisaria , y que en lo de las esquadras per a rondar ja donaria a la Ciutat la forma com havian de anar** . Davant d'aquesta estranya resposta , el Consell de Cent va escriure al rei per a exposar-li la seva opinió . (120)

Pocs dies abans , segons E. Mas , s'havia produït un fet que és il·lustratiu de l'actitud extremadament prudent i temorenc a dels representants de les institucions catalanes en la seva relació amb el virrei . Els tres presidents de la Ciutat , del Braç militar i de la Diputació van rebre de Darmstadt **un paper sens clourer-lo plegat a modo de memorial** , en el qual els deia que venia aquí ab la

armada y en atenció que molta gent responguessen per Rey al Archiduch de Austria . La carta fou deixada en llurs cases a hora incauta y per persona incògnita . Immediatament , els presidents la posaren en mans del virrei , llevat del conseller en cap perquè una filla seva havia trobat el paper i l'havia guardat en el lloc on solia deixar la correspondència .

Com que el conseller estava ocupat **ab altre negoci** no el trobà fins l'endemà , moment que va córrer a portar-lo al virrei . Aquest no el va voler admetre dient-li que **avía llegado tarde** , del que tingué **gran sentiment** dit conseller . Desesperat , intentà explicar el succeït al canceller qui també es negà a rebre el paper . En una segona entrevista amb el canceller , el conseller en cap **regonexent que tots los camins per a entregar dit paper estavan tapats y que ell no podia quedar-se ab dit paper** , enseñant primerament la firma y sello del Príncep de Armestad a dit Sr. Consiller , **rompé a trossos dit paper dexant los fragments en lo sol de lo aposento** . (121)

La situació era inquietant per a les autoritats filipistes . El capità Ferrer havia intentat prendre Roses sense èxit . Fou empresonat i dut a Barcelona . De Quinson donà ordres que el matessin en cas que volgués escapolir-se (122) . Segons aquest general , D. Parera havia portat 14000 pistoles [moneda francesa] de part de Darmstadt als revoltats i comentava que **cette somme paroît exorbitante pour la confier à un homme de cette espèce et pour un semblable sujet** (123) . Per si fora poc , amb el pretext de la por al bombardeig , més de dues terceres parts de la noblesa de Barcelona ja havien abandonat la ciutat així com molts dels consellers , amb la qual cosa , deia , es creava una situació delicada perquè **les nobles et les autres qui ont de l'autorité sur les peuples les auraient contenu... comme ils firent l'année passée lorsque Mr. le prince d'Armstat s'approcha de Barcelonne** (124) . Velasco escrivia que a Barcelona hi havia **des gens qui tiennent quelque chose de l'esprit des peuples de Catalogne , mais ils n'osent le faire connoître parce que dès commencement je fis mettre en prison quelques uns de ces débiteurs de mauvaises nouvelles . Les gens de Catalogne qui ont des commerces en ce pays font bien ce qu'ils peuvent pour**

leur insinuer de mauvais sentiments (125). Pocs dies després , amb els 12000 homes de l'Arxiduc davant la ciutat , havia canviat d'opinió : **nous nous devons mesfier de l'infidelité des habitants (cela non obstant je ne seai ce qu'ils executeront de voir quel monde débarqueront les ennemis , pour ne pas s'exposer sans des forces qui les puissent appuyer) et au milieu de tout cela , suivant le maintien du pays après qu'ils ont veu cette flotte .** (126)

Mentre la gent continuava trasllodant-se a la part alta de Barcelona o bé abandonava la ciutat , Velasco obligà als veïns de l'entorn de la ciutat que li lliuressin la palla abans de tres dies , passats els quals amenaçà de cremar-la , com efectivament va fer (127). També donà ordre als convents que mentre hi hagués l'armada aliada davant la ciutat no sortís ningú . El dia 23 d'agost començà el desembarcament de les tropes de l'Arxiduc , una vegada Darmstadt hagué persuadit de la viabilitat del seu pla als poc convençuts generals aliats , escarmentats pel fracàs de l'any anterior , tropes a les que s'afegiren **molts fadrins de aquells quatre subjectes de la Plana de Vich** , segons E. Mas (128). L'endemà començaren a rondar les esquadres compostes de sacerdots , cavallers , gaudints i gent de les confraries i gremis amb armes de foc tolerades pel virrei . Per la seva part , el Consell de Cent creà un cos de guàrdia davant la Casa de la Ciutat , féu tancar moltes de les portes de la muralla i manà que tothom posés llums a les finestres i que tingués a punt aigua per apagar el foc . Se sentiren els primers trets que es creuaren els *vigatans* i els miquelets filipistes . (129)

Aviat , però , Velasco acabà d'exasperar els ànims d'uns i altres amb les seves accions repressives . Va fer degollar el capità Ferrer i també **atropelló la cavalleria a los Cofadres de la Sangre de Iesu Christo , que piadosos assisten en semejantes casos , resolviendo desde entonces no assistir a los penitentes que Velasco condenó a muerte** . Uns dies després va fer penjar tres *vigatans* i en va detenir dos més que eren penjats el mateix dia **et couchez sur leurs dos avec des chapeaux et leurs cintures jaunes** (130) . Immediatament , els *vigatans* desencadenaren accions de càstig contra filipistes que residien als afores de Barcelona . Els primers de rebre foren el Dr. Josep Alós a qui li cremaren la casa , entre

Sarrià i Pedralbes , i els jesuïtes als quals també els incendiaren la torre més amunt de Gràcia . (131)

El virrei escrivia indignat per aquestes accions : **aujourd'hui qu'ils ont commencé a brusler des maisons de ceux qu'ils appellent gachos , et qu'ils avaient mis feu à celle d'un officier du balliage , et s'ils continuent nous serons obligés d'en faire de mesme à celles de ceux que nous apellons allemans (132)** . Una persecució semblant es va abatre sobre els francesos residents a Barcelona , tot i que la ciutat seguia en mans de Velasco . Segons el cavaller de Landorte , **on les chasse , on les pille , on leur fait tous les mauvais traitements imaginables et on a dit même qu'on en a tué beaucoup** , persecució de la que no tenim constància (133) . En els dies següents Velasco intensificà les detencions d'austriacistes , els desterraments , l'ajusticiament de nombrosos soldats que desertaven i de paisans als quals o bé els trobaven armes o bé els acusaven de traïdors . També fou incendiada la casa d'un pagès austriacista anomenat Calvet , prop de Sarrià . (134)

A finals d'agost , Velasco valorava així la situació : els imperials , una vegada hagin acabat de desembarcar atacaran la ciutat per mar i per terra amb gran foc , amb l'esperança que aprofitant la confusió els habitants prendran les armes contra la guarnició , de la força de la qual n'estan ben informats . Deia que les tropes aliades havien estat reclutades recentment i que desertarien amb facilitat si els *vigatans* no ho impedièn . Sobre els *vigatans* afirmava **qu'ils se sont desfrenez avec atrocité , car après nous avoir osté les eaux de la cèquia et des fontaines , ils ont pris les puits , tant du costé du levant , que du couchant , de manière qu'ils ont rendue impossible l'entrée de la glace et de totut la reste qui vient pour la subsistence des habitants de cette ville** . A més a més , portaven palles de lluny per alimentar els cavalls dels aliats , controlaven el correu dels camins de Lleida i de Girona i , ironitzava : **ils sont si orgueilleux , qu'on dit qu'ils ont offert au prince Darmstat qu'ils lui remettraient Montjuich , qui est fort bonne proposition , pour faire sortir les gens qui en entendant un coup de canon , il semble que la terre doit les angloutir** . Havien atacat la cavalleria filipista , amb algunes baixes entre morts i

empresonats , els quals van ser executats . També havien ofert als anglesos de tallar el pas als reforços que Velasco esperava de França .

Respecte l'Arxiduc deia sorneguerament que **la mer luy estant si contraire , pouvant se mettre à terre avec tant de seureté , cela me confirme dans la croyance qu'il ne s'est point embarqué** . Certament , el dia 28 ja havia desembarcat . Acabava afirmant que Barcelona estava molt tranquil·la i assegurava : **je suis toujours dans mon soupçon que s'ils voyent une occasion ils ne la prennent , et nous vivons ici dans ce bien** i calculava amb sarcasme , que entre les grans armées de Vich , et toute l'autre canaille qui les ajoinit , à tout compter , cela pût aller à **2000 hommes** , xifra que , segons ell , va decebre les expectatives dels anglesos perquè les promeses dels rebels eren molt superiors .

(135)

L'anàlisi de De Quinson no era pas més esperançadora per als filipistes : **s'il ne vient pas de troupes en ce pays pour contenir les catalans , il est à craindre qu'ils ne demeureront pas longtemps dans la quietude qu'ils font paroistre** . Tenia notícia d'aixecaments a Olot , d'uns 25 a 30 homes i a la Seu d'Urgell , d'uns 200 homes que havien intentat prendre el castell sense èxit , davant dels quals hi havia el capellà de Fórnois -que dels 200 homes n'havia proporcionat 40- , cosa que li feia dir : **voilà une belle action pour un prestre , mais cela ne doit pas surprendre car les Ecclésiastiques de Catalogne sont les plus dangereux ennemis du roy d'Espagne** . Hi afegia que els fidels a Felip V de Figueres rebien amenaces de mort . També s'havia alçat gent a les Valls de Ribes i d'en Bas . El total de gent aixecada a Catalunya era d'unes 6000 persones (136) . Amb tot , confiava que els sometents de les milícies burgeses de Ripoll , Vallfogona , Sant Joan de les Abadesses i de la Vall de Ribes baixarien cap a Barcelona seguint les ordres de Velasco i que aquest fet serviria perquè d'altres pobles els imitessin (137) .

Tanmateix , a partir del desembarcament d'uns 9000 soldats imperials la realitat era que als pobles de la Muntanya els revoltats acreixien , dia a dia , els seus contingents a les ordres de Francesc Barnoia i Jaume Birola a Ripoll , Ribes , Camprodon i amb intenció d'estendre's cap a l'Empordà i cap a Bellaguardia , per tal d'impedir el

pas del correu . El nombre dels revoltats era d'uns 5000 , entre els quals , segons De Quinson , hi havia nois de 14 anys (138) . L'1 de setembre , segons les fonts filipistes , l'estat de la revolta era el següent : **Los sediciosos asta haora tienen dos cuerpos , uno que se derrama en todas las comarcas comprendidas entre Llobregat y Bassós , asta los caminos de Vique y Gerona . Otro que ocupa según todas las noticias todo el Campo de Tarragona y últimamente aquí en Urgel [l'Urgell] que dañará notablemente y aún cassi hará cerca de impossibles nuestras reclutas...ellos se derraman por todo tomando obediencias pero sin dañar a nadie que es lo peor .** (139)

Segons Feliu , l'Arxiduc rebé l'obediència de **toda la nobleza y gente conocida de Cataluña** , així com de **todos los abades claustrales y muchos de los monacales... canónigos y dignidades de todas las iglesias cathedrales del Principado , muchísimos curas y clérigos de las iglesias parroquiales y no menos religiosos de todas las religiones que se hallan en Cataluña** (140) . Havia lliurat comissions per aixecar 40 companyies de miquelets , sobre la qual cosa De Quinson opinava que **les personnes qui sont employées a cette léve y réussiront facilement , car il ne manque pas de fanéants en Catalogne ny de gens mal intentionnés pour le Roy** . D'altra banda , les tropes napolitanes de Barcelona veien augmentar la seva deserció , com la d'un cos de guàrdia de 40 soldats que , amb el seu oficial , es passà a la banda dels aliats . De manera semblant Francesc Barnoia , oficial de cavalleria , va passar-se als austriacistes amb 200 o 300 cavalls (141) . Per tot això , De Quinson veia difícil de poder mantenir Barcelona i pel que feia a la resta del país , creia que inevitablement **se rangera d'abord du parti de l'Archiduc et les Royaumes de Valence et d'Aragon suivront la même sort** . Un altre francès , Basville , coincidia amb ell que la conservació de Catalunya , així com la de València i Aragó , **où les peuples ne sont pas mieux intentionnés** , depenia del manteniment de Barcelona en mans de Felip V . (142)

Ben entès , llevat de Barcelona , els revoltats campaven per tot Catalunya . Basville escrivia que pels camins corria una multitud de petites bandes armades , de 20 a 30 homes cadascuna , que s'adreçaven

al Camp de Barcelona per ajuntar-se amb els *vigatans*. Segons ell , ces gens-là ne sont que de la canaille , mais ce sont des hommes , et il est à craindre que ce corps de bandits ne grossisse s'il ne vient pas bientôt de troupes en ce pays pour retenir les malintentionnés (143) . Per al tendenciós V. Bacallar , esta era una turba de los hombres más perversos y malvados de todo el Principado , que buscaban en la rebelión el perdón de sus delitos (143 bis) . Terrassa , Caldes de Montbui , Martorell i els pobles en el camí de Barcelona a Girona fins a Granollers i la Roca , ja havien donat l'obediència . A la Marina , seguint l'exemple de Mataró , ja l'havien donada Arenys i Canet . En canvi , els jurats de Calella i els de Figueres havien restat fidels a Felip V . Al Camp de Tarragona hi havia dos nuclis austriacistes remarcables : el monestir de Poblet i Riudoms , poble on residien els Nebot (Rafael , Joan , Alexandre , Josep i Antoni) els quals van fer proclamar l'Arxiduc al rector i als jurats a l'església , acció que van repetir a Montroig . Reus , Valls , Vilafranca del Penedès , Montblanc i la Conca de Barberà aviat van caure en mans dels revoltats . Un altre focus de la revolta , de primera hora , es trobava a les terres de Ponent on residien els Desvalls (Antoni -marquès de Poal- i Manuel , ambdós militars de l'exèrcit reial) i els Sobies de Tàrraga (Antoni i Miquel) . A finals d'agost havien pres les obediències de Preixana , Agramunt , Tàrraga i Guissona . (144)

Però el fet que les tropes aliades , al cap de 10 dies d'haver desembarcat , encara no haguessin atacat efectivament Barcelona , donava serenor a les autoritats filipistes , convençudes que els imperials s'havien desenganyat en veure que no s'havia produït un alçament general a Catalunya i a Barcelona en concret . Amelot podia escriure satisfet : tout était tranquille dans Barcelonne , les ouvriers travaillent dans leurs boutiques à l'ordinaire , et que chacun était retiré dans sa maison à l'entrée de la nuit (145) . Sobre el desembarcament , Velasco explicava que quan l'Arxiduc aparegué en públic hi hagué aclamación de los soldados y muchachos y mugeres , que fue con tal gritería , que estando el campo tres quartos de legua distante de esta Plaza , se pudo percevir desde ella el eco . I deia que quan Antoni de Peguera , a qui anomena General de traydores , anà a veure l'Arxiduc fue igual la

aclamación que se observó en la gente del país a la que experimentó Su Alteza .

Segons el virrei , fou Peguera -a quien se ha encargado el gobierno de los soblevados , como quien fue caveza dellos en la conspiración del año antecedente- qui donò l'ordre d'incendiar les torres del jutge reial Josep d'Alós i dels jesuïtes , on cremaren la capella i feren corbates dels vestits sagrats a l'esquena dels generals anglesos , **violentas y atrozes execuciones que son inseparables del despecho de los que han perdido la vergüenza a Dios y al Rey** . El virrei aprofitò aquesta anècdota , que no hem pogut comprovar documentalment , per blasmar els catalans davant les autoritats parisenes : **de aquí se saca con evidencia que los catalanes son más bárbaros que los ereges y que todas las naciones bárbaras del mundo** . En canvi , diu , Peguera va evitar que fos saquejada la casa del jutge reial Cristòfol Potau perquè era austriacista . Respecte als pobles que havien donat l'obediència a l'Arxiduc creia que **serán los más de los de la Marina...inclinados al Príncipe de Darmstadt i a conseqüència de su depravada naturaleza , la propensión de faltar a la obediencia que deven a el Rey que han jurado con que se ayan arrimado a ellos quatro navíos amenazándolos con las bombas , havrán reconocido por su rey al Archiduque , como lo ha hecho con este pretexto la ciudad de Mataró** .

De manera semblant , afirmava , Martorell s'havia lliurat incomprendiblement davant 200 paisans , **teniendo un congocto que con 50 hombres se podía defender de 20 veteranos** . Sobre el sistema que seguien els revoltats per tal d'aconseguir l'obediència dels pobles , Velasco feia aquesta interessant observació : **el que tienen estos hombres de tomar obediencias es entrarse en los lugarcillos con 100 o 200 hombres armados diciendo *Viva Carlos Tercero* , y el miedo , junto con la buena inclinación , es causa de que en ninguna parte allen resistencia , y en esta forma han hido reduciendo a la obediencia muchos lugares , tal com acabava de succeir a Esparreguera** . Però al capdavant , deia , els aliats es pensaven que en desembarcar s'alçaria tot el país i en realitat els revoltats no arribaven a 10000 : **ni los de Barcelona han tomado las armas contra la guarnición , ni del país han tenido más**

obediencias que las que violentamente han sacado de algunos desdichados lugarillos los revelados de Vique . La tranquilidad era tal que a Barcelona los menestrales están trabajando como si tales enemigos no hubiese en tierra , ni en mar , y así hombres como mugeres tan alegres como si no tubiesen el riesgo de que las bombas les derribaron sus casas , encara que , sarcàsticament , reconeixia que molts frares s'havien passat a la banda de l'Arxiduc , de que ya ay tanta abundancia en el campo de los Aliados que creo que su número excederá al de los dos regimientos i també que pel país corrien tantos misioneros, que de un año a esta parte y oora con mayor esfuerzo les predicaban para apartarlos de servir a Felip V (146) . Per últim , pel que feia a l'actitud de les institucions catalanes , Velasco assegurava que tant el Consell de Cent , com la Diputació i els cavallers s'havien mantingut amb fermesa al seu costat , opinió compartida pel marquès de Canales que remarcava que la noblesa i la Diputació havien ofrecido al virrei sus haziendas y vidas , a la vegada que havien aixecat sometents i cavalleria al seu servei . (147)

Pocs dies després , Velasco informava a Grimaldo sobre l'estat de coses a Barcelona amb el seu to corrosiu habitual (148) . Afirmava que hi havia hagut una forta discussió entre Peterborough i Darmstadt . El primer deia que no habiendo allado nada de lo que le havian ofrezido , quería bolver a embarcar sus tropas , mentre que el Príncep assegurava que si li proporcionaven quatre batallons , amb els paisans prendria primer Montjuic i després la ciutat . La làstima , comentava Velasco , es que los generales de los aliados tengan el juicio más en su lugar que Darmstadt , porque si los cascos de todos fueran tan ligeros que combiniessen en emprender estas dos operaciones no serían muchos los que bolviessen a embarcarse , tot assegurant que hasta ahora no se ha visto cosa que no parezca un entremés y tan risible como parto de la acreditada ligereza del Príncipe de Darmestad y sus parciales . Opinava , de més a més , que el Príncep i els revoltats enganyaven els aliats fent-los creure que l'accés a la ciutat era fàcil , que Barcelona estava desproveïda , amb pocs soldats mal armats i que , finalment , la ciutat es lliuraria sense disparar un tret , fent-los ignorar que la

maior parte de los sospechosos los sacó de aquí su miedo de que yo les hiciera quemar en sus casas , y que los que habían quedado de todos estados los mandé que pena de vida saliesen fuera en el término de 24 horas . Segons el diputat Emmanuel Ferrer i Ciges , Velasco havia desterrat de Barcelona més de 25000 persones .
(148 bis)

El virrei també pensava que enganyaven a l'Arxiduc amb les obediències de pobles que violentamente han sacado los amotinados... en que fundan un gran capital diciendo que el Archiduque es ya rey de mucha gente de Cataluña , como sin siéndolo de Barcelona importase algo que pusiese a su ovediencia todo lo restante de la Provincia . En darrer lloc , afegia : he savido que los catalanes empezaban ya a murmurar de que los aliados querían abandonarlos , y que dezían que se habían de echar sobre ellos , en cuyo caso tubieran los aliados quien les defendiese , porque yo había de echar 500 cavallos con otros tantos granaderos a la grupa para acabar con esta canalla , aunque ella es incapaz de executar cosa de resolución , y tanto que aún estando a el abrigo del ejército desembarcado , de noche se retiran todos a lo más alto de las montañas sin atreberse ninguno a dormir en el campo de los enemigos .

Entretant , esperava José de Salazar amb 1800 cavalls i el duc de Berwick amb les seves tropes per castigar las trayciones que la malignidad del príncipe de Darmestad ha fomentado en esta Provincia para perderla engañando a todos los aliados por el fin particular de bolver a los divertimientos con que en el tiempo de su gobierno escandalizó el Principado , perquè , deia , de la conserbación de esta capital pende únicamente la de los dos Reynos de la Corona . I en una altra carta apuntava : parece que cada día crezen las desconfianzas entre el príncipe y los Generales aliados porque estos ven lo adelantado del tiempo sobre no aver allado aquí lo que esperaban , y como el Príncipe se considera perdido con todos y conoze haver sido la ruina de toda esta provincia , discurre ya como desesperado queriendo sacrificar las tropas que ha traído engañadas que lo vinieron

tanto que crehían que como fuessen desembarcando entrarían en Barcelona. Deia , també , que l'Arxiduc havia donat ordre als pobles que l'havien reconegut com a rei que alcessin tanta gent com els fos possible , fet que li permetia d'ironitzar : **pareze que este príncipe piensa en quedarse por Rey de estos pocos lugares , quando haze publicar entre los aliados lo es ya de todo lo restante de España , per acabar així el seu comentari : a los paysanos no los dejan passar de Gracia que es un convento distante un quarto de legua de su exército ni permiten que ninguno entre en el campo con armas , cuya desconfianza da entender lo vien que los han conozido en pocos días . (149)**

De poc servien als francesos els pronòstics de Velasco , carregats d'obcecació i allunyats de la realitat . Durant el setembre , la major part del territori català , a excepció de Barcelona , va passar a mans de l'Arxiduc . Els primers dies d'aquell mes els revoltats prenen Igualada , **con muy corto número de gente , que arguye de alguna inteligencia su osadía con algunos de aquellos naturales** , comentava el veguer de Lleida Tomàs Capdevila . A continuació , donaren l'obediència Tàrrrega , Agramunt i Manresa i , ell mateix , advertia que tot seguit voldrien prendre Cervera , **para ir más abultados** , i que , **ocupados del temor aquellos naturales no se pondrán en la defensa que pudieran y devieran (150)** . Tarragona seguia en mans dels filipistes però la seva situació era precària : incomunicada per mar i per terra . Des de Torredembarra fins a Barcelona el territori estava controlat per l'Arxiduc i la ciutat tenia greus problemes d'avituallament agreujats pel fet que la guarnició militar no rebia cap mena d'ajut de Barcelona . El Consell de la Ciutat de Tarragona escrivia al de Tortosa demanant farina , pólvora i el reforç d'algun dels sometents que havien aixecat i expressava l'esperança que **muchos lugares a vista de los desórdenes que hazen los reveldes se van ya desengañando , y con poca calor que se les diesse volverían a la obediencia de S. Magd. (151)**

De Quinson , preocupat , escrivia que els destacaments dels revoltats **trouvent partout des facilités à obtenir l'obedience** , alhora que els governadors de les places fortes de Catalunya **crient au secours et je me voy dans l'impossibilité de les assister** -com

succeïa a Berga i a la Seu d'Urgell , on el governador es malfiava dels 150 homes , sense municions , que vigilaven el castell . També Landorte , després de comunicar que a L'Empordà s'havia aixecat un sometent de 700 a 800 homes que es dirigia cap a Olot , escrivia amb to d'alarma que **s'il ny a pas un prompte secours toute cette province va se perdre** . Efectivament , els capitans Boi d'Olot i Malagrana de Maçanet , acompanyats de caps *vigatans* , comptaven amb 3000 homes entre la Jonquera i Garriguella . (152)

Maçanet de la Selva ja havia donat l'obediència , mentre la conservació de Figueres i de Girona en mans dels filipistes era cada cop més difícil . El militar francès Recco avisava als seus superiors que **l'obeissance deüe au Roy mon maître se perd à tous moments dans tout ce pays , et que les habitants de Figueres qui avaient pris les armes perdent courage sur la nouvelle d'un grand nombre de sédicioux y dessendant pour prendre l'obédience de la dite ville , à l'exemple de laquelle , tout le l' Empourda la donnera aussi...** i acabava assegurant que l'estat de **cette place et de tout le pays , qui selon toutes les aparences , est la même chose qu'en l'année 1640** . De Girona deia que el nombre de gent armada per defensar-la era reduït i que **leur bonne volonté encore moindre , sur quoy on ne pût point se fier à eux** . (153)

L'11 de setembre , quan els revoltats a les ordres del Dr. Joan Miquel , el Dr. Francesc Careny i el pare Joan Malaver ja havien dominat el ducat de Cardona , així com també ja havien donat l'obediència a l'Arxiduc Pons Guissona i Cervera (154) , la situació era irreversible : **les gens de la province tout le monde y va de tous les cottés en procession tous bien armés trouver l'Archiduc pour prendre parti** , escrivia dessolat Landorte i afegia que els revoltats ja devien ser de 12000 a 14000 . Molts monjos i capellans de la banda de Tarragona anaven **en foule trouver l'Archiduc** (155) . D'altra banda , el bisbe de Lleida es dolia que les personalitats de les primeres famílies de Barcelona s'havien retirat a Montserrat , lloc que havia estat ocupat pels *vigatans* , **siendo este hecho de malíssimo exemplo para la provincia** (156) . A la capital de l'Urgell , les coses no anaven pas de manera diferent . El governador assegurava que no tenia ni oficials per reclutar un destacament de cavalleria , mentre **el fuego va ganando**

por todo . Deia que todo este llano de Urgel tumulta como lo demás de este Principado y sin que se interesen inmediatamente en esta desesperación los Comunes , la insolencia impune de algunos particulares con el gran desaliento de los pueblos haze desamparar la justicia sus ministros , que buscan su assilo en diferentes ciudades , como en esta entraron desde antes de ayer el susveguer de Igualada y los vegueres de Tárrega y Monblanc . (157)

A mitjan setembre les esperances filipistes de socórrer amb tropes Girona , Roses , Figueres i L'Empordà , presque entièrement abandonnés des paysans , així com a Berga i La Seu , eren nul·les . A la Seu , la influència dels canonges , imperialistes à outrance , llevat de dos o tres , era decisiva perquè eren senyors de moltes parròquies i difonien notícies perniciososes que les peuples croyent comme article de foy , malgrat els esforços del jutge Dehona per mantenir la vila fidel . En canvi , la Vall de Ribes que esperava tropes filipistes no havia volgut lliurar-se a L'Arxiduc (158) . La Cerdanya seguia també sota el domini filipista , mentre Balaguer ja era en mans dels revoltats , així com Castelló de Farfanya i d'altres llocs de la Conca de Tremp , on Antoni Grau , Joan Folis , Josep Pallarés i Francesc Areny , baró de Claret dirigien el moviment . Allí empoitaren el governador de Cardona Antoni Potau i el Dr. Ambrosi , els quals es refugiaren a l'Aragó . (159)

El 22 de setembre un gran número de paysanos rebelados de Vique , Olot , Besalú i d'altres llocs demanaren l'obediència de Figueres , malgrat l'oposició inútil del jutge Mach i de dues autoritats més , don Ferran Costa i don Raimon de Gorgot . Àngel Mach tragué l'espasa i cridà con vos alta y clara delante de la mayor parte de los paysanos : *ay es día , villa de Figueras , que tu Rey le conosco . Y si no con el tiempo le sobrá bien castigar* . I havent pujat a la muralla los dichos don Raymundo Y don Fernando [i ell] , estando peleando con los dichos rebeldes y aver muertos dos se rebellaron los paysanos de dicha villa , y aviendo abierto las dichas puertas los jurados de dicha villa de Figueras con algunos paysanos , frayles y clérigos , quedaron prisioneros... (160) .

Per altra part , la ciutat de Lleida i el castell de Gardeny , passaven a mans austriacistes el 24 de setembre . El castell estava custodiat per una minsa guarnició que no arribava a 50 homes . Quan el governador va intentar d'ampliar-la amb 32 homes de la Coronela **halló grandíssima repugnancia en los paysanos** i es produí un aldarull que fou calmat pel bisbe Francesc Solís , filipista aferrissat . En vista del perill en què es trobaven els filipistes el bisbe proposà de crear una companyia de 50 francesos , entre els molts que hi havia a Lleida , segons ell **soldados seguros y fidelísimos para la ocasi3n , lo que no sucedería si la compañía se compusiese de naturales de los quales los unos no se muerden con los otros** , idea que no fou ben vista pels representants de la Ciutat . El bisbe , que controlava la ciutat amb mà fèrria , tot i que temia una revolta imminent , encara va patir nous ensurts quan els guàrdies del castell van disparar uns trets a uns paisans que passaven a prop de la muralla produint-se un **motin horroroso** , segons les seves paraules , provocat per la por dels lleidatans a ser atacats des del castell . En aquesta ocasió , ni el fet de treure el Santíssim , ni les exhortacions i llàgrimes del bisbe en nom de les dues majestats , no foren suficients per calmar el desori . Calgué elegir síndics d'una part i de l'altra per parlamentar i prometre als paisans que serien castigats els soldats que havien disparat . Però les autoritats filipistes eren plenament conscients que d'un moment a l'altre perdrien Lleida , perquè els revoltats , des de fora la ciutat havien amenaçat que els tallarien els arbres i els malmetrien les hortes del Segre , que els cremarien les palles i els privarien de l'aigua per als molins .

A la fi , la ciutat donà l'obediència i el bisbe va patir la repressió dels revoltats . Li van saquejar el palau i després d'estar empresonat hagué d'abandonar la ciutat en condicions humiliants , sense cap soldat que el seguís , sense poder-se endur l'equipatge i havent de deixar el seu pare confessor com a ostatge . Indignat , va escriure a Grimaldo : **Vea V.S. si en Argel me harían maior tiro los mahometanos . (161)**

A la Seu d'Urgell , així mateix , Francesc Carreu va aconseguir l'obediència de la ciutat a L'Arxiduc el 20 de setembre i el 7 d'octubre la rebia de Puigcerdà (162) . Berga la donà a D. Joan Miquel i els seus homes el 23 de setembre (163) i a principis d'octubre el marquès de

Poal i Francesc Barnoia , aconseguiren les de Tamarit , Sant Esteve de Llitera , Montsó i Fraga , mentre que els revoltats de la Conca de Tremp dominaren els dos Pallars i la Vall d'Aran (164) . Pràcticament , doncs , a principis d'octubre , a banda de Barcelona , només quedaven en mans filipistes Girona i Tarragona . Després d'una temptativa frustrada de Peguera , en el segon intent en el qual participaren alguns vaixells anglesos per comminar la ciutat , el Consell donà l'obediència a esqueses dels militars que la guardaven , després de la qual cosa tres-cents napolitans lliuraren les armes . L'arquebisbe de Tarragona havia col·laborat activament amb Velasco : a principis d'octubre va enviar-li uns 350 xais per paliar la precarietat imposada pel setge . En les accions del Camp de Tarragona hi havien participat els Nebot i els Barceló (Francesc , Josep i Pere Joan) coneguts com els Carrasclet . Tortosa també esdevingué austriacista en aquelles dates (165) . Girona , malgrat comptar amb una guarnició militar i amb la presència d'un bisbe filipista de pes com era Joan Miquel Taverner , va prestar l'obediència sense cap mena d'oposició al grup de *vigotans* encapçalats per Francesc Puig i per Domènec Parera , entre d'altres . Els jesuïtes foren extorsionats i les cases alguns filipistes saquejades , com la de Joan Gaspar , d'on s'endugueren fins als claus de les portes havent-hi desbotat les portes . (166)

5.4. BARCELONA EN MANS DE L'ARXIDUC

Només quedava Barcelona sota control filipista , en la conservació de la qual Velasco havia centrat tota la seva estragègia defensiva . A primers de setembre , el Consell de la Ciutat i els diputats li comunicaren llur inquietud per les mesures estrictes que havia imposat de no deixar sortir ningú de nit sota pena de la vida , **ja per una necessitat corporal o espiritual , de aver de anar a cercar la llevadora o metge o medicinas , per un mal grave repentino y confessar y lo viàtich y extremanunció** . El virrei els respongué que no volia ningú al carrer a partir de dos quarts de nou , **de tal manera que tenian orde las patrullas de passar a fil de espasa qualsevol persona que trobassen de dita hora en amunt** . A la fi , després de les pressions del vicari general condescendí en acceptar que es podia sortir **per justa necessitat , axí corporal com espiritual** , però **sens capa ni arma alguna** i avisant als centinelles (167) . En plena allau d'accions repressives de Velasco , la relació amb els Comuns era tensa . Malfiant-se de les esquadres de la ciutat que rondaven a la nit , el 5 de setembre comunicà als consellers que no necessitava aquells 200 homes perquè ja en tenia prou amb els seus soldats . La veritat la va escriure a Grimeldo : havia fet tornar a casa les esquadres **para evitar qualquier inquietud** . (168)

El setge que havien imposat els *vigatans* començava a fer-se sentir feixugament : el virrei va segrestar el vi i la pesca salada , mentre que la carn començava a escassejar (169) . Les mesures de preparació per a un atac imminent dels aliats el virrei les culminà amb el permís concedit als barcelonins de sortir lliurement de la ciutat , prèvia inscripció . No cal dir que amb aquesta decisió no pretenia solament salvar la vida de la gent no apta per a la guerra , sinó que perseguia l'objectiu d'allunyar de la ciutat els simpatitzants de l'Arxiduc per tal de garantir-ne la defensa i estalviar-se ensurts . Calgué prorrogar la data límit de sortida perquè la corrua era inacabable , **encara que no gent de porte** [aquesta ja havia marxat feia dies] , **si sols moltas donas y criaturas y també alguns hòmens** , però segons se

digué lo demás era pobre gent , ens explica E. Mas . El dia 18 de setembre , quan el bombardeig ja havia començat , van sortir més de 6000 persones , amb moltes religioses que marxaven en comunitat : **Y no fou molt que la gent desemparàs de esta manera la ciutat , avent experimentat lo inevitable perill de las bombas , faltar a uns y acabar-se a altres los manteniments , y de molts de estos no poder-ne anar a comprar per tenir-los lo virrey segrestats per los soldats . Fins al migdia el virrei va permetre que sortissin carruatges i cavalcadures y axí los més , que foren los que isqueren a la tarde , agueren de anar a peu aportant las criaturas y farsells ab un poch de roba al bras ab grandíssim treball i incomoditat , uns cap a Gràcia , altres a Sarrià o a d'altres camins , els quals topaven amb la miqueletalla de Vich y sometents que no sols no inquietavan a persona alguna , sinó que los animavan y molts de ells los acompanyavan y anavan comboyant deixant algunas cavalcaduras si'n tenian... Y lo pitjor de tot fou que com exían tots a peu tant de la més noble senyora com de la més pobre dona , no podian ni pugueren fer lo viatge molt llarch... y per bon descans los més no trobavan en las casas ahont se recullian llits per a jaurer ni menjar... axí que molts y moltes senyoras de superior esfera agueren de jaurer a la palla y no dubto que molts , que no degueren trobar alberch , a la serena , treballs que per qui no hi està fet podian causar-li grandíssims danys en la salut , escrivia E. Mas , preocupat per la sort de la gent benestant (170) . Aleshores , els *vigilans* detingueren algunes persones que s'havien destacat per ser filipistes així com les esposes d'alguns jutges . Alguns d'ells foren alliberats aviat mentre que als familiars dels jutges se'ls retingué a Granollers . (171)**

El dia 14 , de bon matí , els aliats avançaren les posicions i **havien investit a cos descubert** les línies filipistes pujant gairebé fins a dalt de Montjuïc . Però van ser rebutjats i s'hagueren de retirar perdent uns 250 homes que foren fets presoners . Darmstadt fou greument ferit i al cap de poques hores moria (172) . La mort heroica del Príncep encara va fer més popular la seva memòria i va acreïxer l'aurèola que l'envoltava . Per Feliu , **viviria eternamente sin olvidarse su**

gloria en los Anales de la Fama y en los coraçones catalanes (173). Entre els nombrosos impresos de l'època que ploren la seva mort , un l'anomena **Padre de la Patria** i el compara amb Jesucrist : **Vino don Jorge a Cataluña para redimirla de la opresión Francesa . Que hizo el Principado ? Digámoslo menos mal : Qué hizieron sus severos Ministros en retorno de tan grande beneficio ? Desconociéronle , le desterraron , huvo de huir... , i finalment murió por la redención de Barcelona (174)** . Aquest succés accentuà , si era possible , el sentiment popular que contrastava la seva bondat amb la malícia de Velasco (sovint anomenat **Balaschillo** en la publicística) , com podem veure en aquests versos :

**El príncipe de Armestad ,
echo un tigre en su breveza ,
Hércules en fortaleza...
... don Francisco Velasco ,
traydor , espúreo , Bastardo (175)** .

Entretant , les institucions catalanes continuaven guardant les formes i respectant la fidelitat a Felip V . Mentre un nombre considerable de barcelonins es passaven al cantó dels aliats i es feien amos del camí de Motjuïc bo i tallant , l'endemà , la comunicació entre la ciutat i el castell , els Comuns anaren a donar l'enhorabona al virrei per haver refusat l'atac i van fer portar a la guarnició de Montjuïc **per lo treball avia tingut y per lo bé se avia aportat , un refresch de una vaca , dotze caps de bestiar de llana , pa fresch... y una càrrega de ayguardent . (176)**

La nit del 15 els aliats iniciaren el bombardeig de la ciutat amb unes 100 bombes , una de les quals incendià part del palau del virrei , y se judica que no auria passat lo foch a tant estrago com feu si la gent promptament agués acudit a apagar-lo , comenta E. Mas . Però a mesura que avançava el bombardeig la gent oblidà l'ordre del virrei de no sortir de casa , davant la tolerància de les patrulles , y no fonch de admirar que no obstant las cridas antecedents se donàs est consuelo als paysans , puix lo Virrey qui era lo que avia fet fer las cridas fou dels primers que romperen lo orde i es traslladà a casa de Don Joan Josa (177) . Les dificultats per apagar el foc del seu palau van fer-lo reflexionar i convocà de nou les esquadres

de la Ciutat . L'endemà van caure unes 300 bombes sobre Barcelona , amb **molt major ruïna y desgracias que la nit antecedent** . La casa de la Diputació es va incendiar i molts volums de les Constitucions esdevingueren cendra . Segons E. Mas , **fou imponderable lo susto que tingueren los habitants** , que atemorits **exian de sas casas** , qui **despullat** , qui **descals** , qui **agafant las criatures** , qui **oportant malalts y desvalguts al bras y a la cadireta** i s'aglomeraven davant les portes de la ciutat per sortir al raval , on hi havia fins i tot el Consell de la Ciutat . Però les portes eren tancades i calgué demanar al virrei que les obrís , cosa a la qual accedí . Velasco tornà a canviar de residència , aquesta vegada a casa del bisbe . En total hi hagué uns 10 o 12 morts , calcula E. Mas : **Lo cert és que fou esta nit per los barcelonesos la més pesada y de majors treballs que crech may se aguessen vist** , puix ab lo crit y clamor dels **llantos aparexia esta ciutat un remedo del judici final** . (178)

El dia 17 la guarnició va rebre un cop fort quan una bomba va fer volar el magatzem de pólvora i enderrocà una part de la muralla , moment que fou aprofitat per molts paisans de la banda de l'Arxiduc per prendre el castell de Montjuïc . En aquesta acció Velasco va perdre uns 300 homes , entre morts i presoners (179) . Fins als primers dies d'octubre , el bombardeig fou persistent , agreujat pel fet que ara els canons de Montjuïc també apuntaven a la ciutat . Tan solament entre el 17 i 18 la ciutat va rebre més de 500 bombes , foc al qual s'afegí la mosqueteria de les dues bandes (180) . El dia 22 , les línies dels canons de l'Arxiduc s'havien apropat a les muralles de Barcelona amb la intenció de fer-hi un esvoranc i les balandres també disparaven y **axí no hi avia puesto segur** , fou en extrem la **confusió y perill dels habitants** , anant per **refugiar-se los del arraval al barri de Sant Pere y estos al arraval** , per **veurer-se confusos y aturdits sens saber ahont recullir-se per fugir del estrago de las bombas** , més de 200 . Els consellers s'hagueren de refugiar en el soterrani de la casa d'l. Pau Dalmasas , al carrer Montcada en un soterrani (181) . Aleshores , Velasco va protagonitzar un nou incident amb la Ciutat en fer tallar tots els arbres de la Rambla per tapar la bretxa . Aquests arbres eren la nineta dels ulls dels barcelonins , per a regar els quals , justament , aquell estiu s'havia fet arribar fins allí

l'aigua del rec comtal , que passaven de 700 [arbres] , llevant ab assò als ciutadans lo major recreo de ciutat per lo passeig , s'exclamava E. Mas . (182)

El dia 26 , els efectius de la guardició ja havien minvat considerablement . El virrei féu una crida demanant artillers , però se'n trobaren pochi per lo gran perill a que se exposavan en las baterias de la muralla y baluards . Segons E. Mas , la bretxa de la muralla , entre la torre de Sant Pau i el portal de Sant Antoni , ja tenia més de 90 passos d'obertura : estava ja la plaza en tan poca defensa , en tot aquell llens de muralla no hi havia més que tres canons que poguessen disparar , y encara ab pochi artillers per a tirar . Lo foch dels sitiadors era continuo y ab gran vigor tots estos dias passant alguns de 3000 los tirs de artilleria que se disparavan per 70 pessas de canó que tenian en la montaña los sitiadors , cruzant las bolas tota la ciutat

(183) . Velasco , no solament rebutjà per dues vegades la proposta que li adreçà Peterborough de capitular amb pactes avantatjosos sinó que a dos paisans austriacistes que havia detingut els féu entrar lligats als cavalls i tot seguit els penjà a la forca . (184)

Els trets de l'artilleria que Barcelona havia rebut el dia 29 de setembre ja passaven de 6000 , en un diluvi de bombas , bolas , magranas reals y pedras , essent este bombardeo de dies molt més sensible que de nits , perquè com las bombas de dia no se podian veurer... essent tal y tant extès lo disparar de aquest dia que no hi avia part segura en tota la ciutat . Mentre era tant lo foch que llansavan los sitiadors , era molt poch lo que se tirava a ells de la plaza (185) . Dos darrers accidents assenyalen la gravetat de la situació en què es trobava la ciutat i els seus defensors : una de les bombes va caure a l'hospital de la Santa Creu i els administradors demanaren al virrei se servís dar-los llicència per a exir a pregar als sitiadors la pietat y atensió que se acostuma usar ab los hospitals , sense que aquest hi accedís . Una altra bomba que va caure a la bretxa va calar foc a les mines , bombes i magranes , cuyo estruendo fou tal , que aturdí tota la ciutat y féu caurer algunas parts de casas que estavan consentidas de las bombas . Los soldats de la cortadura y muralla los més

fugiren , y si aleshores los sitiadors pujan per la brecha (que se temé molt) , se'n aportavan la plaza sens remey . Aquest darrer desastre va ser definitiu perquè Velasco , en rebre una nova oferta de Peterborough la nit del 3 d'octubre , acceptés capitular . (186)

El dia 5 d'octubre , una vegada el virrei junt amb la Ciutat i la Diputació lliuraren les capitulacions a l'Arxiduc , començaren los ciutadans a pujar a muralla per a veurer y parlar ab parents y omichs que eran fora . Els barcelonins , aleshores , s'assabentaren de la situació de domini generalitzat del Principat en mans de l'Arxiduc , com y també lo trobar-se junt ab la persona del Sr. Arxiduc en Sarrià casi tota la noblesa de Catalunya (187) . A les capitulacions , amb un total de 49 apartats , es preveia la sortida de la guarnició filipista amb tota mena d'honors militars . Pel que feia a la conservació de les Constitucions i privilegis se dexà per quant lo Sr. Archiduc seria entrat (188) , acord que mostra la confiança absoluta i cega dels Comuns envers l'Arxiduc en aquest tema sobre el qual els representants catalans , en llur relació amb la monarquia , sempre es mostraven tan cauts i recelosos , ben altrament a les exigències que , en aquest sentit , plantejaren en les capitulacions de 1697 a l'exèrcit francès , tal com hem pogut veure . Mentrestant , la deserció en les files filipistes era constant . Els barcelonins sortien a les muralles , encara sota el control de la guarnició , per veure els parents i coneguts que eren a fora i s'establí una relació curiosa : qui dels de fora aportava carn y la entregava als de dins per a subvenir-se , y qui altre género de regalos y manteniments de que estavan los de dins privats , baxant estos per la muralla una corda ab sistelleta , o altrament , per a pujar-ho , passant tots estos dies ab est tracte y conversació alegrement esperant lo de la evacuació per a retrobar-se . (189)

La lentitud de Velasco i dels seus oficials en evacuar la ciutat per mar , junt amb el rumor que pretenien endur-se els presos de la conspiració de 1704 -fou cosa de admirar que en 16 mesos que'ls tingué presos nos féu sentència de persona alguna dels sobredits , ni de altres per rahó de dita pensada trahició , es queixava E. Mas- inquietava de manera creixent els barcelonins (190) i , finalment , desencadenà un motí que posà fi a la dominació filipista de

la ciutat . El dia 14 , després d'una discussió entre un oficial i els presos , un grup de paisans armats acudí als crits dels presos de ***Ara és hora germans , trayeu-nos de assí que ens volen matar . Misericòrdia !*** i tot el barri de la Ribera s'avalotà . Alhora , es produí un altre avalot prop de la capella de Montserrat quan un soldat amenaçà amb la baioneta i acusà de traïdor un paisà que duïa un floc groc al barret . Uns quants paisans armats dispararen i aplegoren gent amb el crit de ***Visca la pàtria !*** El desconcert i els crits de ***A las armas , germans , a las armas que se'n aportan los presos , preneu las armas y a la Ribera ! i Que degollan los presos , anem a salvar-los las vidas . Visca la Pàtria !*** en un instant ompliren la ciutat , acompanyats pel repic de les campanes que tocaven a ***Via fora , lo que animava als de dins , assombrava als de fora y aturdia la guarnició de la ciutat , y uns y altres estaban ab arma .***

(191)

De bon primer , els amotinats alliberaren els presos , uns 200 en total . Després , es desencadenà una autèntica guerra tancant las portas y encarregant sas casas a las donas se'n anaren a encontrar los soldats , prenent los cantons de Ribera , Palacio y Encants... Altres de més en dins ciutat se fortificavan , tapant ab differentes trastes y bigos las bocas dels carrers . Uns acudian a las casas dels Comuns , altres assistian al major perill de la Ribera , uns se feyan forts en casas y cantons de carrers , altres que per affectes al Rey temian , se escondian en Iglesias y convents . Al fin anavan los més dels ciutadans per las plazas y carrers ab varias armas de foch , alfanques , picas , xuxos y alabardas y fins los mingons corrian ab espesas en las mans . Els soldats de la guarnició disparaven contra ells des dels baluards . Els paisans , aleshores , decidiren guanyar el portal i aturdits los soldats dels crits , campanas y foch se rendiren prest , els quals foren desarmats i empresonats a Santa Maria del Mar . De les Dressanes sortí una de les millors companyies de cavalleria del virrei . En veure-la , els paisans ***cridavan los soldats y encara alguns alsavan gorras al oyre*** , uns pensant-se que eren anglesos i els altres que els reconegueren van creure que s'havien posat de la seva part . Però a la que dita companyia de cavalls se veu

ajustar-se ab la altra cavalleria de la Ribera , disparà una càrrega cerrada als ciutadans . Indignats , els paisans decidiren atropellar-ho tot , envestint per totes parts . Al baluard de Sant Ramon els soldats napolitans es van rendir per ésser tan aturdits que tremolavan los més y llansant las armas a terra demanavan misericòrdia . A la Ribera , intentaren més àrdua empresa (si és que no fos temeritat) perquè envestiren a la cavalleria , que estava esquadronada , sufrint las càrregas ab gran valor , y llansant-se sobre dita cavalleria e invocant Santa Eulària , quan temian encontrar-los espasa en mà , veren saltar als soldats de sos cavalls , fugint sens armas als baluards de migdie i llevant , y los que no hi pugueren entrar , se rendiren sens resistència alguna dient *Buen Catalón , sálvame la vida !* D'aquesta manera , diu el conseller E. Mas en aquesta bella narració forcida de detalls , que coincideix en bona part amb el text de la *Verídica relación diaria*.. publicat aleshores (191 bis) , vehent los barcelonesos que Nostre Sr. y los Sants Patrons los assistian , continuaren sas proesas y sens parar apuntaren a la part que més temian . (192)

En els *Anales* , Feliu explica que en aquestes accions dels paisans hi prengueren part alguns capellans i religiosos i remarca , assenyatadament , el protagonisme de Jerònima Peiró , la qual aconseguí que el seu fill Antoni toqués el *Vie fora* des dels campanars de Santa Marta i de Santa Maria del Mar . També , amb el seu home , Tomàs , desarmaren una companyia de 70 napolitans i comminaren a rendir-se dues companyies més a canvi de donar-les-hi refugi segur a les esglésies (193) . Un informant francès també posa de relleu el paper de les dones que , des de dalt les muralles cridaven a les tropes de l'Arxiduc que a la ciutat els soldats filipistes els estaven degollant a tots , per tal que hi acudissin . (194)

Els assetjadors , en veure els barcelonins a les muralles començaren a enfilars'hi . Al raval , els paisans es van fer amos del portal de Sant Antoni i desarmaren els soldats . A la fi , quan la feina ja era feta , entraren a poc a poc els soldats imperials en bona forma militar , perquè verament creyan era ja arribada la hora en que havian de ensenyar son valor peleant , escriu E. Mas . En rebre les claus del

portal del mar de mans dels paisans i veure que s'havien ensenyorit de la ciutat quedaren aturats , dubtant lo que veyan , y no advertint per terra mort algun . Escollavan lo gran altar dels paysans y sa comuna aclamació y no acabavan de creurer ser allò realitat , sinó il·lusió , perquè com havien entrat ab la aprehensió que uns y altres se degollavan , y no podian persuadir-se que los naturals en lo bon temps de dos horas aguessen guanyat tan forts baluards , estavan aturats . Els soldats , al ser plens de alegria y admiració no sabian com alabar y exaltar lo valor y fortuna dels ciutadans , fent mil demostracions de alegria y donant-los les mans als naturals . Uns deyan : *Bon camarat* . Altres : *Bon Catalán* , y molts cabos inglesos y olandesos se abressavan ab los barcelonesos , explicant ab los affectes lo que no sabian ab paraulas . (195)

Els darrers soldats de la guarnició que encara no s'havien lliurat es defensaven i exigien la presència de soldats aliats per rendir-se , y entrant mesclats soldats y paysans , se entregaren rendits . Per la seva part , el Consell de la Ciutat s'afanyà per intentar salvar la vida del virrei en saber que els paisans es dirigien al monestir de Sant Pere , on aquest es trobava . Amb aquest objectiu , els consellers suplicaren a dit Generalíssim [Peterborough] encoridament , se dignàs salvar la vida al virrey , a que luego condescendí el generalíssim . Velasco en reconèixer Peterborough li demanà la vida ab tot rendiment , a qui alentant-lo la y assegurà dit generalíssim . Se'l va endur escortat amb els seus homes que pugueren impedir lo dany a sa persona , però no que ohís mil oprobis quant passava , axí dels paysans com dels soldats . Salvàs ab ell , lo marquès son fill , lo compte de Llar , lo marquès del Valle i de la Paloma , Don Pedro Frías y tots los de Palacio , causant llàstima lo veurer exir ab ell alguns jutges y cavallers a peu ab un grandíssim fanch que hi havia quan anaven a embarcar-se . Per acabar-ho d'adobar , entretant , succhiren dos horrendos uracans que enfonsaren algunes embarcacions , y entre ellas dos barcas casi del tot carregadas de bauls , fardos , robas y trastes del virrey , generals , militars y de alguns cavallers catalans que se'n

anaven ab lo virrey , a la vegada que molts altres baguls que hi havia a la platja , a punt de carregar , van ser robats per alguna gent de ribera i per mariners , encara que una part fou recuperada . (196)

Tot seguit , es produí un nou brot de persecució dels filipistes , com ens explica E. Mos : **Rendida la guarnició de la plaza , casi tots los ciutadans se'n tornaren alegres a sas casas , al temps que alguns balitres comensaren a saquejar algunas casas de Francesos y de apassionats al Rey , y fora estat molt major lo desman a no anar per la Ciutat los consellers y deputats ab masses altas y sos officials y lo Bras Militar , y tots ab gent armada atacant est desordre y fent retirar la gent del millor modo podian . Y si bé lo que se prengué de algunas casas fou cosa de alguna consideració , però moltas cosas se anavan després tornant a sos amos (197)** . Les cases que sabem que van ser saquejades foren les del marquès de Rupit , la del marquès d'Aitona , la de Taverner (Joan Miquel ?) i les de tres o quatre consellers , mentre que alguns francesos hagueren de fer-se escàpols per evitar mals majors (198) . Però al cap d'un mes , els filipistes patiren un nou encalç . Amb motiu d'un suposat atemptat frustrat contra Carles III i contra Antoni de Peguera i el marquès d'Alconxer en una festa , s'inicià la repressió contra algunes persones , entre les quals hi havia Don Francesc Rius i de Bruniquer que fou agafat al convent de Sant Josep y lo aportaren sens cotxo a la presó ab una innomínia tant gran com si fos un home ordinari fasineros y des de aquí se origina un motí per tota la ciutat anant-se a las casas sens asistència de la justícia en las casas que es deya eran Botiflés y en las iglesias y convents si los hi sabian , que ab lo spay de 2 oras poch més o menos ne aportaren a la presó alguns 50 . L'avalot no es calmà fins que els consellers i els diputats , altra vegada , rondaren per Barcelona amb les seves insignies i les maces altes (199) . J. Vicens Vives , fa anys , ja va assenyalar les conseqüències d'aquesta política repressiva en temps de l'Arxiduc , continuada amb els empresonaments , deportacions i confiscacions de béns : **molts adherits de la primera hora es desencisaven davant aquest espectacle... Molts s'adonaren que l'absolutisme era a l'una trinxera i l'altra i es prepararen per canviar de casaca amb el**

mínim de risc (200) . També Joan Mercader ha remarcat en el fet que molts d'aquests *botiflers de segona* que van patir repressió van ocupar càrrecs rellevants en l'administració borbònica després de 1714 . (201)

Finalment , el mateix dia 14 d'octubre , es produí l'evacuació de les tropes filipistes sota la vigilància dels 6500 homes de Peterborough . Dels 4000 soldats que hi havia a la guarnició només 1500 restaren fidels a Velasco i el seguiren . Velasco i Pòpoli s'embarcaren cap a Màlaga . La marquesa d'Aitona , la duquessa de Pòpoli i els seus familiars marxaren a Madrid escortats per 80 cavalls fins a la ratlla de l'Aragó (202) . Aleshores , explica E. Mas , **era gran bulla veurer fora de dit portal [de l'Àngel] que hi havia molta gent que esperava per entrar en ciutat , com ahissavan a dits soldats no seguissen al virrey , sinó que se'n anassen a Sarrià ahont era lo Archiduch , y con estos molts desfilavan envers Sarrià ab grandíssim alarit . Un cop obert el portal de l'Àngel entrà molta gent , impacient per tornar a casa i contenta per haver sortit ben parada dels treballs e incomoditats que havien passat y de veurer-se uns i altres libres de las vexacions del virrey don Francisco de Velasco . Peterborough i els consellers organitzaren les esquadres per conciliar la quietut , que la conseguiren y quedà tota la ciutat assossegada y sos ciutadans molt contents y alborotats , vent-se libres de las graves opressions del virrey (203)** . El cant d'alegria que clou l'extensíssim dietari d'Emmanuel Mas , per cert , sense fer cap referència elogiosa ni favorable a Carles III , coincideix amb el que fa l'autor d'aquests versos , amb un to molt més polititzat , que pot il·lustrar el sentiment força compartit pels catalans :

**Si la amable llibertat
antes havíam perdut
alegrem-nos , que ja Carlos
nos ha tret de esclavitut**

**Los Butiflers se embarcaren
y quedà nostre ciutat ,
llibre de tanta canalla
recobrant la llibertat
y Velasquillo burlat ,**

és fet un gitano mut . (204)

Ben aviat , Carles III estructurà el seu aparell polític . La Junta Reial d'Estat era composta per D. Manuel Senjust , D. Bonaventura de Lanuça , el comte de Centelles , D. Josep Galcerán de Pinós , D. Pere de Torrelles de Sentmenat , D. Josep Terré i el Dr. Joan Baptista Reverter . (205)

Dominada la ciutat , anglesos , francesos i filipistes feien les pròpies valoracions sobre els esdeveniments succeïts . Carles III deia que Barcelona havia estat presa amb pocs soldats -7 o 8 mil i 2000 miquelets i amb una cavalleria dues vegades inferior a la filipista , els quals , al cap d'una marxa de 13 hores grimpant per les roques accediren a les muralles i en tres dies prengueren Barcelona . També escrivia que els rumors que circularen que el virrei volia emportar-se els presos van fer decidir els burgesos i els paisans a prendre les armes i que tot plegat hagués desembocat en una carnisseria de no haver entrat , oportunament , les tropes de Peterborough a la ciutat , les quals , deia entre admirat i sorprès , en lloc de dedicar-se al pillatge com havien fet en ocasions semblants , calmaren l'avalot amb una gran disciplina

(206) . Per la seva part , Amelot , després d'assegurar , sorprenentment , que no hi havia hagut cap aixecament popular sinó que els miquelets entraren **en foule par la brèche** , remarcava que el virrei havia pogut **échaper de la fureur du peuple** , encara que el seu palau i algunes cases de francesos foren saquejats . (207)

Tonmateix , l'intendent del Rosselló D'Albaret tenia dubtes sobre el capteniment de Velasco en la defensa de Barcelona . Aquesta malfiança es fonamentava en la informació que havia rebut d'un eclesiàstic , un carmelita descalç , el qual havia parlat amb el Príncep de Darmstadt al principi del setge . En expressar-li la seva incredulitat envers l'èxit de la presa de Barcelona , Darmstadt li digué **de ne rien craindre , que Barcelonne serait pris et luy fit voir trois lettres de M. de Velasco qu'il avait écrites à la Reyne d'Angleterre , l'autre à l'Empereur et l'autre à luy , par lesquelles il mandait que l'on envoyast la flotte dans un tel temps qu'il n'y avait aucunes troupes de France pour troubler le siège , et qu'il ferait semblant de se déffendre , mais qu'il remettrait la place . Si l'on assemble les promesses de m. de Velasco , le refus qu'il a**

fait des troupes du Roy , le refus qu'il a fait de secourir Montjuy , et ce qu'il mande au gouverneur de Roses , l'on jugera aisement de la verité de tout ce qu'on avance . Encara més , afegia que un monjo de Sant Jeroni que havia estat detingut abans de l'arribada de la flota aliada pel comandant Recco , confessà que Velasco estava d'acord per rebre l'Archiduc . També hi implicava el conde de San Esteban i altres grans que fessin actuar Mr. de Velasco , ce qui fut la cause qu'il le fit mestre dans une chambre de son palais et qu'il ne lui fit aucun mal . Il est vray que M. de Velasco ne sevoit pas que le moine eust revelé le secret à Mr. de Recco . El dirigent *vigatà* parent de Carles Regàs , Mas de Roda , segons el carmelita íntim del viceroy... et qu'il se tenait toujours au prez de luy nonobstant la révolte de Vick , hi estava embolicat , de la mateixa manera que el duc de Pòpoli , el marquès de Leganès i el marquès d'Aitona . (209)

Si deixem de banda possibles maquinacions polítiques del virrei -qui , probablement conscient de la irreversible presa de la ciutat pels imperials , podia haver intentat garantir la seva seguretat i la dels ministres que l'envoltaven pactant amb dirigents austriacistes- , la interpretació de D'Albaret és poc versemblant , justament per l'aferrissament de Velasco en la repressió dels membres del partit austriacista . En tot cas , podria emmarcar-se perfectament en el context de relacions sovint tenses i no exemptes de suspicàcies mútues entre els ministres filipistes francesos i els espanyols .

5.5. LA REVOLTA I ELS COMTATS DEL ROSSELLÓ I LA Cerdanya

Tot just l'Arxiduc s'ensenyorí Barcelona , una memòria francesa , després d'advertir del perill que aquest volgués estendre els seus dominis fins la Provença , advertia de les conseqüències que es podien derivar de la pèrdua d'una des principales Provinces de l'Espagne , remplie d'un peuple mutin et guerrier qui fournira à l'Archiduc et aux anglais autant de troupes qu'ils voudront pour leur argent , aussy bien pour conquerir la reste de l'Espagne que pour faire la guerre à la France , du côté du Roussillon et du Languedoc . (210)

En efecte , els temors de les autoritats franceses a un aixecament del Rosselló a favor de l'Arxiduc , després de la presa de Barcelona , eren considerables . En aquest sentit , De Quinson assegurava que hi havia hagut des réjouissances dans les villes voisines du Roussillon pour cette conquête.. Voila le Roussillon exposé à l'insolence des revoltés de Catalogne qui croient ne pouvoir plus rien trouver d'impossible après la facile conquête de Barcelonne , s'exclamava . I tot seguit afirmava que les peuples de cette province n'estaient pas mieux intentionnez que ceux de Catalogne , quoy qu'ils n'osent pas le faire connoistre , et que des revoltés qui avaient parlé aux personnes de qui Mr. de Recco tient ses choses avaient dit que s'ils entraient en Roussillon en nombre , que la plus grande partie des habitants de cette province prendraient les armes et se joindraient à eux (211) . I en una altra carta deia que els revoltats tenien clares les intencions : se jeter de ce costé-cy comptant que le pays qui est au delà de la Catalogne ne leur manquera point , et ils voudront profiter du feu qui anime les catalans en leur faveur pour essayer de faire des progrès de deçà . L'objectiu immediat dels revoltats , segons ell , era de reunir cossos de tropa reduïts a la Cerdanya i a l'Empordà , els quals vivien del que els proporcionaven els municipis i els particulars , a més del que robaven a les cases dels filipistes . (212)

A finals d'octubre , al cantó de Berga i Bagà els miquelets de l'Arxiduc havien aplegat de 4000 a 5000 homes , a més de cavalleria **dont les cheveux sont fort maigres . Il y a aparence qu'ils ne trouveront aucune resistance de la part des habitants de la Cerdagne espagnolle puisque j'ay eu avis que cinq ou six miquelets se promenaient tranquillement ces jours passez à Livia , deia De Quinson , obsessionat en mantenir a tota costa la fortalesa de Montlluís on hi portà 200 homes de reforç per evitar que 600 revoltats la prenguessin (213)** . De bon primer , els militars francesos no dubtaven de la bona predisposició dels rossellonesos envers els revoltats . Així ho pensava Du Brueilh : **je seay certainement par des lettres écrites mesme du pays ennemi que les gens du Roussillon les appellent à cor et a cri , leur promettant merveilles s'ils passent de leur costé auquel cas le proiet des ennemis est de s'emparer du château de Salses par les intelligences qu'ils ont dans le pays** . El general acabava advertint que si els revoltats prenien Salses seria difícil de conservar Perpinyà i d'altres punts importants i remarcava que aquests havien prohibit expressament als seus miquelets **de ne causer aucun damage aux peuples de Roussillon ne les menaçant pas sans raison** . (214)

Tanmateix , ben aviat , a conseqüència de la manca de mitjans econòmics en les files austriacistes , es multiplicaren les accions de pillatge de bestiar dels miquelets catalans en els pobles fronterers de França , agrupats en bandes de 30 o 40 , fins al punt que Landorte , amb menyspreu , arribava a dir que **la plus part de ces revoltés ont pris les armes que dans l'esperance du pillage (215)** . A la Cerdanya , els revoltats a les ordres de Mas de Roda , havien rebut armes per als habitants de la banda espanyola . També hi van fer arribar l'ordre de substituir els batlles de la Cerdanya francesa per persones afectes al partit de Carles III , tal com van fer a Querol , **où les habitants paroissent avoir plus d'inclination pour l'Archiduc que le reste de la Cerdagne françoise** , segons D' Albaret (216) . Joan de Miquel , un altre dels dirigents dels miquelets catalans que actuaven a la frontera confiava en un aixecament imminent del Rosselló i proposava infructuosament al veguer de la Cerdanya francesa Sicart que col·laborés

amb ell comandant els paisans : c'est une chose facile et seure , à cause du grand desir que tous les Catalans ont de se maintenir sous la douce domination d'Espagne , et de desliver de l'Esclavitude française , en ce cas vous assurerez non seulement vos biens , mais encore je vous donne ma parole que nôtre Roy vous honorera d'un privilège de noble (217). Davant les ordres de Joan de Miquel als pobles de la Cerdanya francesa d'anar a Puigcerdà a donar l'obediència a Carles III aprofitant que les tropes franceses estaven concentrades a les Cevennes perseguint els *camisards* , De Quinson reaccionà ràpidament mobilitzant les milícies burgeses -al capdavant de les quals hi havia els ciutadans honrats de Perpinyà- i els fusellers de montanya , perquè , deia , els pobles se sentien abandonats et comme ils ne sont pas tous aussy zellez qu'ils ne devraient estre , cela leur fait faire mauvaises réflexions (218). Els efectes de la presència de gent amb armes per protegir els pobles fronterers van ser els esperats per De Quinson . Al cap de dos mesos justos , a finals d'any , escrivia satisfet : les personnes capables de quelques bonnes raisonnements dans la Catalogne surtout dans le voisinage du Roussillon commencent de s'apercevoir qu'elles ont mal fait de se donner à l'Archiduc et s'en repentent . I conloïa : ce n'est pas par un effet de leur bon coeur mais par la crainte du châtement qui les menace . I , poc després , Noailles afirmava : Il paroît mesme qu'ils sont piqués contre les revoltés , qui les avoient menacé d'entrer en Roussillon et de piller leurs maisons . Je crois que ce sentiment-là est nécessaire à entretenir dans leurs esprits puis qu'il les determinera plus que tout . (219)

Amb tot , el desembre , a Perpinyà es produí un incident significatiu que indica les esperances d'un sector dels seus habitants que Carles III esdevingués llur rei . Els fills d'un barretaire i d'un cirurgià havien estat increpats pel carrer : *des gens leur dirent , Vous autres qui estez gavaches vos pères seront égorges les premiers des que l'Archiduc sera arrivé , ce qui sera à la Noel* . No deixa de ser interessant de remarcar que al cap de prop de cinquanta anys de l'annexió , el mot *gavats* fos utilitzat , com a Catalunya , en to despectiu adreçat als francesos i als filipistes . Si més no , indica

l'existència d'una actitud de resistència a l'assimilació francesitzadora . A més a més , circulava una llista amb el nom dels que havien de ser degollats si l'Arxiduc dominava el Rosselló . L'informe acabava constatant **des mauvais discours que tiennent la pluspart des gens du pays** , sobretot els religiosos -i assenyoladament el capellà de Sant Joan anomenat Montoya- , la *bête noire* dels filipistes . (220)

Sense que , per ara , poguem aprofundir en aquest aspecte de la revolta tant interessant com ignorat , el cert és que la realitat del pillatge a càrrec dels homes de Barnoia , Mas de Roda i Joan de Miquel s'imposà , assenyoladament a la Cerdanya on els revoltats hi feren **désordres fort considérables** (221) , segons Landorte , que ils **ruinent entièrement la [Cerdanya] française . Comme il n'ont point d'argent , ils envoient leurs miquelets en quartier dans les villages pour les faire vivre et contraindre en mesme temps ces malheureux à payer toutes les impositions qu'ils ont accoutumé de donner au Roy** . L'informador francès opinava que aquest càstig damunt la població era merescut , perquè a la Cerdanya francesa il n'y aurait pas un de ces revoltés s'ils ne les retenaient . (222)

Les accions en territori francès , doncs , superades les expectatives inicials d'un aixecament a favor de Carles III , no depassaren el caràcter purament esporàdic ni la funció més immediata de satisfer l'avituellament dels miquelets , sobre l'objectiu dels quals les autoritats franceses no tenien dubtes : per a De Quinson , la majoria d'ells eren **gens qui ne cherchent qu'à vivre** . Le Gendre , que n'havia detingut sis **parfaitement bien saisis que ils étaient armés jusques aux dents ... armés chaque un d'un mosqueton , d'un bayonette et d'un pair de pistolets carrabinés** , després d'interrogar-los no va treure'n altra resposta que **ils venaient en ce pays-cy pour gagner leur vie** (223) . De fet , quan les autoritats franceses podien , també infligien represàlies als miquelets com succeí a finals de setembre : el lloctinent de Foix , De Géres va fer prendre sis muleters per intercanviar-los per deu homes i quatre eugues segrestats pels revoltats . (224)

Aquesta mena d'accions dels *vigatans* no solament es produïen a la Cerdanya i al Rosselló . Al país de Foix i Coserans hi robaren bestiar i

assaltaren als paisans amenaçant-los de cremar les cases si no donaven l'obediència a Carles III . 600 miquelets hi crearen l'**impression générale de crainte** , enfront dels quals les autoritats franceses es van veure obligades a reforçar Castell Lleó i a aixecar lleves per mantenir l'obediència d'aquells indrets (225) . Mentrestant , 600 homes a les ordres de Carrera , **qui est un gros marchand de la Vallée d'Aran et Sort** , havien rebut l'obediència de Benasc , on el governador **ne comptait plus sur ça fidelité deux habitants** . (226)

El cert és que els miquelets catalans , a finals d'any no rebien puntualment el seu sou i que , per tant , la seva subsistència havia d'anar a càrrec de la població , però també se sentien decebuts perquè no havien rebut les tropes que l'Arxiduc els havia promès per continuar les seves conquestes territorials (227) . Fou aleshores quan , des de la intendència del Rosselló es concebé la idea de posar-ne a sou alguns d'ells **pour attirer aux partis de deux couronnes la plus part de ces gens-là** (228) . De fet , abans que els revoltats dominessin el país , l'ontic dirigent barretina Rocafort , que continuava al servei de la monarquia francesa com a fuseller , havia proposat infructuosament a d'Albaret de proporcionar una pensió a alguns dels caps *vigatans* , perquè deia que tenia **du credit parmi eux , et un des chefs de luy est un peu allié** , a fi d'allunyar-los de Vic (229) . L'intendent d'Albaret , doncs , aprofitant l'avinentesa que els miquelets catalans pràcticament no havien tocat diner des de feia tres mesos , féu un projecte per atraure'n alguns amb la promesa de pagar-los millor (230) . La seva atenció , de bon primer , se centrà en el *vigatà* Josep Mas de Roda , a qui els francesos consideraven un home efectiu i d'ordre , de més de 50 anys , respectat pels catalans per ser dels principals caps de la revolta : **il a beaucoup de connaissance et d'esprit et de crédit dans le pays et du quel malgré son infidelité on peu se servir très utilement à ce qu'assurent tous les gents qui le connaissent** . Li havien proposat de conservar-li el grau militar i es refiaven que si el podien captar el seguirien altres dirigents *vigatans* (231) . Després de mantenir-hi uns contactes , probablement mitjançant el filipista Antoni Manegat de Puigcerdà , a la fi sembla que Mas de Roda decidí retirar-se de la lluita a casa seva el febrer de 1706 (232) , mentre que el seu fill Miquel continuà al front dels miquelets . Contràriament , l'intent reeixí

amb Joan de Miquel , que havia estat governador de Cardona , el qual havia de fer revoltar la Muntanya contra l'Arxiduc i dominar Berga i Cardona . Però Joan de Miquel fou detingut i empresonat . (233)

Per últim cal dir que l'opinió dels aliats sobre els miquelets catalans no era pas millor que la que en podien tenir els francesos . Lord Donegal , el governador de Girona , va plasmar la seva opinió sobre ells en una llarga llatinada : **Nolo expugnare Gallos cum Migueletis quia semper fugint , semel in Figueriis , bis in Bascara , et semper fugerint ; sunt gentes indisciplina , sine obedientia , insolentes , non pugnans pro Rege , nec Religione , sed propria comoditate , habent cor in pedibus , et manus in furtis .** (234)

Per la seva part , la monarquia francesa mobilitzà les nombroses companyies de fusellers de muntanya , tan efectives en les guerres de finals del XVII . Una relació detallada de 1704 dóna un total de 17 companyies , algunes de les quals estaven comandades per catalans del Principat : Andreu Vernet de Tona , Josep Boxadós d'Artés i Miquel Creuet de Sant Joan de les Abadesses , o com les dels Barretines Francesc Prats , Sebastià Antic , Josep Panyella i Josep Rossell . També Rocafort i Rocabruna seguien actuant com a **commandants de fusilliers barratines venus d'Espagne** . Si la major part de llurs contingents humans eren originaris del Rosselló , hi trobem un nombre considerable de fusellers de la Plana de Vic (14) , de Ripoll (7) , de la Garrotxa (6) , i de l'Empordà (4) , entre d'altres llocs (235) . Prescindint del seu lloc d'origen , molts dels fusellers vivien temporalment a Catalunya , al final de la campanya militar , a l'hivern , tal com constatava De Quinson : **Ils ont acoutumé tous les ans d'y aller travailler pour vivre et espargner quelque peu d'argent .** (235)

De manera semblant , els francesos van fer ús repetidament de l'àmplia xarxa d'espies i d'informadors de què disposaven a Catalunya . Hem vist com Rocafort corria per Catalunya l'estiu de 1705 . L'intendent d'Albaret li havia demanat que procurés de **mettre toute sa parenté en train pour avoir des nouvelles** sobre els moviments dels *vigatans* (236) . Unes extenses i detallades relacions de les despeses esmerçades amb aquest objectiu per part de la intendència del Rosselló testimonien l'abast i la importància d'aquesta activitat . A tall

d'exemple , durant el setembre de 1705 , D'Albaret va rebre informació puntual -i va pagar als informadors- 27 vegades sobre els moviments dels enemics : 7 de Girona , 5 de Vic , 5 de Figueres , 2 de la Seu d'Urgell i una de Barcelona , Camprodon , La Jonquera , Llançà , Puigcerdà i altres llocs indeterminats (237) . Algunes de les missions dels enviats a principis de 1706 són especificades i de prou interès : un home fou enviat a Olot et dans toute la montagne pour y répandre un imprimé qui excitait les Catalans à prendre les armes en faveur de Philippe 5 e. contre l'Archiduc d'Autriche ; un altre , enviat a Barcelona per informar-se si les ennemis travaillaient à la levée des régiments ordonnés par l'Archiduc , les progrès qu'ils avaient fait... ; un altre , a Olot i en Bas pour porter des billets à différentes personnes pour les exciter à entretenir dans la bonne volonté qu'ils avaient témoigné pour Philippe 5 e. ; un altre portà diners a tres capitans de miquelets de l'Arxiduc qui avaient donné parole moyenant cette somme de joindre l'armée du roy avec sept compagnies des dits miquelets et qui ayant été ensuite découverts ont été péris et amenés à Montjuif , deux desquels ont été tués ; un altre portà diners a Bernadí de Vic per faire la levée qu'il projetait pour former un parti opposé à celui de Regàs , un des chefs des revoltés de l'Archiduc . I així multitud d'exemples més . (238)

**6 . ELS CATALANS I LA CAUSA DE L' ARXIDUC :
SIMPATIES , INHIBICIONS , OPOSICIÓ .**

6.1. L'ACTITUD DELS ESTAMENTS I DELS GRUPS SOCIALS EL 1705.

Y en lo any 1705 se rebel.là la província , y volian par rey a Carlos III , que vingué del Imperi... ab molt poca gent , y com eren a gust del país tothom li ajudava en tot lo que podia . Així es com el pagès A. Ribalta del Palau d'Anglesola exposa el caràcter popular de la causa de l'Arxiduc a Catalunya . Però ell mateix , tot seguit , afegeix els límits socials d'aquesta adhesió : d'eixa manera se anà levantar tota la província , y com aleshores no y havia justícia , tothom desitjava eixa llibertat , menos los hòmens que tenien judici y que tenien alguna cosa que perdre (1) . Un altre contemporani , el pagès Francesc Gelat de Palafoils , en les seves memòries parla en termes semblants . Quan explica que les principals ciutats del Principat i València van ser dominades pels austriacistes , afegeix que nois costà molt perquè las terras se decantaven més a Carlos Terser que no an al duch den Jou . I uns anys després escrivia tot cofoi en el dietari que al fin opar que les coses venen del cel en favor de Carlos Terser y tothom diu que la Corona de Espanya toca a Carlos Terser y no an al Duch den Jou ; al fin Déu vulla donar la Corona de Espanya a lo qui toquia per a que se puga conseguir pau y quietut . (2)

Fins i tot , des del camp filipista se'ns ofereix una visió semblant a les que acabem d'esmentar . Una memòria elaborada el 1706 reconeix que tot i que les institucions catalanes van acceptar Felip V com a rei legítim , **fueron ya muchos los sugetos que desde luego manifestaron su mal affecto , y estan totalmente inclinados a que reynase el señor Archiduque de Austria** i que , una vegada s'inicià la revolta , **toda la plebe tumultuada era de su parte (3)** . Mossèn Patllari Ombravella de Girona també coincideix en la valoració de la participació popular en la revolta : els imperials van comptar **ab lo fevor del pahys y populatge menut casi estava la major part en son fevor y obediensia (4)** . Un canonge filipista de Vic , el 1704 , també admetia que gairebé tot el poble menut era partidari de l'Arxiduc

(5) , argument compartit per un altre filipista que considerava que **la mayor parte del pueblo son en el interior desafectos** , encara que pensava que **nunca...sacarán la cara para manifestarlo** (6) . I , per últim , un testimoni d'excepció : Velasco parlava repetidament de **la obstinada infidelidad de estos naturales** en referir-se als catalans (7) . Les autoritats franceses , força coneixedores de les actituds dels catalans per la relació que hi mantingueren al llarg de la segona meitat del segle XVII -en els repetits intents de dominació de Catalunya- el febrer de 1705 , tot recordant la rapidesa amb què es produïen alçaments de 15000 a 20000 homes en tres dies dirigits per pagesos -com succeí a la Guerra dels Segadors i a la revolta dels Barretines - , el febrer de 1705 advertien **qu'on doit user de beaucoup de ménagement avec les catalans pour en estre les maistres , sur tout dans une conjoncture comme celle-cy** . De Quinson feia , doncs , aquesta recomanació a París : **Il faut observer , Monseigneur , que la Catalogne n'est pas comme les autres provinces , tous les peuples y sont armés et aguerris** . (8)

Si la participació popular el 1705 queda fora de dubte , caldrà especificar millor la composició social de la revolta , la qual sembla essencialment diferent de les revoltes de 1640 i dels Barretines . Un primer pas imprescindible és el d'intentar perfilar quin tipus de protagonistes més destacats foren els que seguiren a l'Arxiduc i , contràriament , quins romangueren fidels a Felip V . Per tal d'aconseguir-ho hem elaborat uns llistats que caldrà polir i ampliar amb la inclusió d'altres noms de personatges rellevants de les principals ciutats i municipis (9) . La primera conclusió , de tipus numèric , és la clara superioritat del total d'austriacistes coneguts , 337 , respecte del de filipistes , 119 .

Pel que fa a la composició social de les llistes , les conclusions no són menys evidents : trasllueixen dos universos socials ben contraposats . La llista dels austriacistes és formada , bàsicament , per un nombre molt considerable de nobles autòctons , cavallers i ciutadans honrats , més de 50 , que constitueix un veritable reflex de la nova élite urbana consolidada en els dos segles precedents com a resultat de la fusió de l'oligarquia barcelonina amb l'aristocràcia tradicional , a la manera de les ciutats-Estat del nord d'Itàlia , tal com ha explicat J. Amelang (10)

, malgrat que també hi trobem 6 marquesos , 8 comtes i 2 barons . També la componen molts doctors -42- i eclesiàstics -41- , diputats -7- , consellers -4- , jutges de l'Audiència -8- i un grup de mercaders dels més notables i representatius : Narcís Feliu , Josep Feliu , Josep Feu , Joan Kies , Mitford Crowe , Arnold Jäger , Cristòfol Lledó , Llorenç Lledó , Joan Llinàs , Onofre Sidós , Pau I. Dalmases , Jaume Teixidor i Joan Bòria . També Joan La Peyra , botiguer de teles , els adroguers Amador Dalmau i Francesc Duran i el negociant Pere Dalmau . D'altra banda , el mercader Joan Puiggríguer , soci de Feliu , si bé no és a la llista dels principals austriacistes , el 1709 esdevingué conseller quart de Barcelona . En síntesi , una nodrida representació de l'estament burgès que compartia els projectes i els somnis de Feliu de la Penya . També és significatiu el fet que Lledó , Dalmases i Feu haguessin accedit a l'estament militar a la darrera dècada del segle XVII , en el regnat de Carles II . (10 bis)

Respecte als eclesiàstics , malgrat que la majoria s'alinearen en el cantó austriacista (un contemporani deia que si a Barcelona n'hi havia un total de 4000 a 5000 , els filipistes no arribaven a 40) (11) , cal deixar clar que el gruix més important procedia del clergat baix llevat d'algunes excepcions com els bisbes de Barcelona i de Solsona , el regent Miquel Calderó o el president de la Conferència Boneventura de Lanuça . Finalment hi trobem pagesos , gent del poble menut i , fins i tot , una dona .

La composició estamental de la llistes dels filipistes és tota una altra . En contrast amb la dels austriacistes hi tenim la noblesa que acapara les rendes més importants de Catalunya i que es troba més vinculada a la monarquia , encara que , en total , el seu nombre és reduït : 2 ducs , 11 marquesos , 3 comtes i 1 baró . El mateix succeeix amb els eclesiàstics : pocs , però situats al capdamunt de la jerarquia : l'arquebisbe de Tarragona , els bisbes de la Seu d'Urgell , de Tortosa , de Vic , de Lleida , de Girona -el canceller Miquel Joan Taverner- , el jutge del breu Josep Taverner . També hi trobem alguns canonges , jesuïtes i diversos inquisidors . Completen la relació 10 jutges de l'Audiència i diversos ministres reials .

Podem concloure , doncs , tot i el caràcter encara fràgil i incomplet d'aquests llistats , que una representació molt nodrida de la societat

catalana va fer l'opció de l'Arxiduc en oposició al partit filipista , minoritari i format , fonamentalment , per la cúpula de l'estament privilegiat català i per ministres reials . Resulta evident , també , que el partit austriacista comptava amb el suport d'un grup de dirigents , la composició del qual abasta des de la noblesa autòctona als comerciants , passant pels ciutadans honorats i els juristes cosa que corrobora plenament la hipòtesi de Pierre Vilar . Es tractava d'un grup dirigent que **aprofitava la disputa dinàstica per a assegurar al màxim els interessos , les condicions generals dels quals ja havia definit feia temps . Per tant , afegia , el de 1705 no es tracta , en canvi , d'un moviment espontani , violent , popular i defensiu com el del 1640 . És un moviment polític de partits dirigents , conscient , i -en un cert sentit- ofensiu . Perquè s'ofereix als *aliats* anglo-austriacs per a operar la reconquesta de la Península associada a França . (11 bis)**

¿ Tanmateix , podem destriar en base a quins elements es fonamentava el suport i l'esperança generalitzada en l'Arxiduc , més enllà del repetit i discutit argument que la casa d'Àustria respectaria les Constitucions i privilegis de Catalunya -tal com ha posat en dubte N. Sales en afirmar que en iniciar-se el conflicte res no semblava indicar que un Habsburg hagués de ser més respectuós que no pas un Borbó , perquè els Àustries havien transgredit repetidament les Constitucions i tots els monarques d'aleshores intentaven retallar-les ? (12) . Efectivament , Ferran Soldevila , seguint al peu de la lletra els **Anales de Feliu** , forjà el mite de la fidelitat incondicional dels catalans a la casa d'Àustria , tot i que no deixà d'advertir la possible inversemblança de tal afirmació : **No escapava pas a la reflexió dels catalans que llur pàtria no devia res a la casa d'Àustria ; però semblava com si aquesta abnegació gratuïta els aparegués com a més gloriosa i meritòria . Contradicció que només té un desllorigador : la precisió del subjecte : *quins* catalans manifestaven una exaltació de lleialtat dinàstica que avui se'ns fa difícil de comprendre ?**

(12 bis) Ben entès , els grups dirigents : noblesa , cavallers i comerciants (amb Feliu al capdavant) que havien pogut beneficiar-se , amb títols de noblesa i amb la possibilitat d'enriquir-se , més que d'una suposada política neoforalista , d'una feblesa evident del govern de

Carles II ; els que , en definitiva , havien tancat files al costat de les institucions catalanes i de la monarquia enfront l'amenaça de capgirament social que suposà la revolta pagesa de 1687-1689 . Només aquests grups , llevat d'una minoria descontenta que intentà conspirar el 1691 , podien professar una fidelitat semblant a la casa d'Àustria .

Hi ha elements tangibles que es respiren en l'ambient del Principat en el tombant de segle i en els primers anys del set-cents que van ser decisius en el decantament favorable a l'Arxiduc . Un dels més indiscutibles és el del sentiment antifrancès , de qual ja n'hem parlat amb molts de les guerres amb la monarquia veïna de la darrera dècada del sis-cents . De Quinson , el 1704 , afirmava que una part de la noblesa catalana , els eclesiàstics i el poble haïssent pairfetement la nation française i que les gens mesmes qui paroissent les mieux affectionnés , et qui le sont en effet , ne peuvent tenir contre cette antipatie naturelle qui les jette souvent dans le faible de tenir mauvais discours injurieux à la nation , aversió que , segons ell , havia estat fomentada des de feia anys pels eclesiàstics (13) . Per al general Du Bruehl , els catalans , cette nation ardente et vindicative et qui a pour nous une aversion mortelle , ... n'est pas leur Roy qu'ils haïssent mais bien nostre nation en sa personne . En bona part , justificava aquest odi per les crueltats comeses pel general Saint Silvestre a Catalunya el 1694 (14) . Un altre francès , el governador de Bellaguardia , rebla la idea de la francofòbia a principis del XVIII : Le nom français est si odieux en Catalogne , que tout ce qu'on jugera a propos d'y entreprendre , se doit faire au nom du roy d'Espagne et suivant les usages du pays , dont ils sont extrêmement jaloux . (15)

De fet , potser , on trobem exposat amb més arguments el problema de la francofòbia és en un imprès moderat -tal com diu P. Moles , probablement escrit per persones properes a les institucions catalanes i al virrei- de l'entorn de 1689 , en plena guerra amb França i durant la revolta dels Barretines . En ell es fa referència a l'esperit de dominació de la monarquia veïna i a l'enemistat gairebé eterna amb ella : La naturalesa havia previngut la aversió dels ànimos separant y dividint las Provincias per medi dels Pirineus , però la

inquietut y ambició Francesa ha fet inútil aqueixa prevenció natural , puix no sabent contenir-se en los límits de la esfera , han entrat en Cathalunya ab exèrcit cerca de trenta vegades , que són altres tants assumptos de nostras glòrias , perquè derrotats y vençuts se n'han hagut de tornar sens portar-se'n més que lo desengany de ser aquest Principat insuperable a las armas dexant-nos sempre novas rahons y motius per a despreciar-las y aborrir-las . D'aquí venia , segons l'escrit , l'interès de Lluís XIV per instigar la revolta dels pagesos catalans . Finalment , blasmava el caràcter absolutista de la monarquia francesa i plangia als rossellonesos , perquè són cathalans no menos que nosaltres , ofegats amb els allotjaments , els impostos i tributs , que pateixen quantes misèries se pot imaginar i perquè allí los privilegis de la pàtria són abolits . (16)

Per altra part , la publicística pro-Arxiduc -prescindint ara de si el seu caràcter és genuïnament popular- és aclaparadorament antifrancesa , mentre que fa escasses referències al tema de les Constitucions o a la dominació castellana , a excepció de les diatribes constants adreçades al virrei Velasco . Una cançó dels *vigatans* , de 1705 , feia , sobretot , al·lusió als francesos :

**Vivo , viva , Carles viva
puix nos dóna llibertat ;
vagen fora los francesos
ja que tant nos han ofesos
en lo nostre Principat . (17)**

També aquest pregó :

**También manda [Carles III] a los siguientes ,
con mandato y rigor ,
que al de Anjou no obedezcan ,
por ser Francés de Nación . (18)**

Com aquests *Villancicos* :

**Tened y escuchad ,
y veréis que un Francés , ha venido
sólo a España ,
por querer robar .
Gavachos traydores y alevos ,**

**ya vuestra arrogancia se a de aplacar ,
pues tenemos a Carlos Tercero... (19)**

O aquests versos irònics de la *Doctrina Vigatana* :

**Déu nos quart de mal Francès ,
y de tot poll de gellina ,
que sobre no valen res ,
causan un gran mal de orina . (19 bis)**

El caràcter absolut i dominador de la monarquia francesa és un tema que es repeteix a bastament . Com en aquests versos adreçats a Felip V :

**... que és vostron Avi un tirà ,
tant ambiciós que voldria
ser Monarca universal
y que vós no fosseu Rey ,
perquè és principi assentat ,
que ell tira a fer-nos tots uns ,
y manar-nos des de allà
... y com França ha enganyat
el món , tothom avuy tem ... (20)**

També en aquests :

**...Carlos Tercer
lo Nostre Rey ,
que en esta Terra
volgué venir .
per nos redimir
de la captivitat
del Francès malvat . (21)**

I en aquesta bona ventura que una gitana imaginària li llegí a Felip V ,
Cara de Angelito :

**Castigar voldràs
ab estil francès
la gent catalana . (22)**

D'altres impresos juguen amb el significat de la paraula *jou* ,
terminació del cognom Anjou parlant , per exemple , de **lo Jou que
França ons posava (23)** , o com aquests versos dedicats a la ciutat
de Barcelona que celebren el triomf de Carles III :

És Carlos tot ton amparo

**desterrat lo jou tirà ,
que sols junta esclavituts
precipici en lo Regnar . (24)**

Alguns fan esment de la figura de Lluís XIV , com aquest romanç :

**...conociendo el Principado ,
de aquel soberbio [Lluís XIV] las trampas ,
impaciente de su yugo ,
sacudirle no repara . (25)**

O com aquests altres :

**De Machiavel lo polítich
reynava y reyna en París,
fent lícit qualsevol medi
que a llur fi fos dirigit
...un tal modo de reynar,
per molts ja fonch avorrit ,
perquè es vegha se tirava ,
que Espanya a França servís . (26)**

I , per últim , aquesta **Invectiva** qüestionava la validesa del jurament prestat pels catalans a Felip V , tema que devia tenir ressò en aquells moments pel seu caràcter controvertit per les obligacions que constrenyia la promesa de fidelitat dels vassalls al rei :

**...Que el juramento obliga
le respondo que es cierto ,
quando el temor o dolo
no concurra en quien presta el juramento.
...Luego no , no le obliga ,
pues que juró por miedo
de la Lis , y por dolo
del que no entendió leyes ni derecho . (27)**

Les autoritats franceses eren plenament conscients d'aquest sentiment . El 1707 De Quinson havia dit : **nous ne sommes plus dans le temps à esperer de gagner les coeurs des catalans par la voie de la douceur , ils sont trop gâtés pour croire de les avoir par là . Per això , creia que il convient au service à présent de se faire craindre d'un méchant peuple qui ne peut nous aimer et qui mérite toute sorte de mauvais traitements (28)** . Els calia

lluitar constantment amb el fantasma d'un record nefast que havien deixat entre els catalans encara no feia una dècada, el qual era invocat persistentment, d'altra banda, pels austriacistes. De Quinson es queixava que hom feia córrer la veu que **les français ne veulent entrer chez eux que pour les piller, les bruler et les chatier par toute sorte de mauvais traitements** (29), cosa que acabava de predisposar malament els catalans en contra seu. Però la malifiança envers els francesos no era exclusiva dels catalans. Des de Còrdova hom es queixava que, progressivament, els béns d'Espanya passaven en mans franceses: **los oficios de utilidad y provecho los poseen los franceses, a el color de tener a el Duque de Anjou por su baledor, pues sólo bale y tiene el que es franzés y los pobres naturales, afligidos y pobres. Atiéndose si les haze obras de padre el niño franzés pues desnuda a los pobres para acomodar a sus paisanos toda industria y artimaño de su abuelo el Rey de Franzia que mira a esta Monarquia como biño arrendada que dé fruto y perdióse quando se perdiere... España... arrojará de sí el maldito yugo franzés.** (30)

Cal advertir, però, que paral·lelament a la francofòbia hi havia un sentiment anticastellà estès, encara que menys virulent que aquesta a diferència del que succeïa durant la guerra dels Segadors, estat d'opinió que no es reflecteix en la publicística (30 bis), el qual s'exterioritzava contra les autoritats reials i l'exèrcit, representants directes de la monarquia. L'antic dirigent barretina Rocafort, enviat a Catalunya com a espia el 1705, va escriure que **les créatures de prince de Darmstat profitent de l'antipatie naturelle des catalans contre les castillans** (31). L'intendent del Rosselló d'Albaret també féu referència a **la grande antipatie qu'il y a entre les Catalans et Castillans**, causada segons ell pel mal tracte i per la manca de justícia exercits pels generals espanyols en les guerres de finals de segle passat. (32)

Com ha assenyalat Joaquim Nadal, a més de la dura repressió de Velasco i de les seves repetides accions que contradieien les Constitucions, amb la seva actitud arrogant, coses totes elles que desenganyeren els sectors socials indecisos o encara no compromesos amb el partit austriacista, hi hagué un altre factor que esdevingué

important en la creació d'un estat d'opinió contrari a Felip V : el cobrament dels serveis votats a les Corts de 1701-1702 , el qual pressionà negativament l'economia catalana (33) . Aquesta contribució , a més de provocar tensions entre els Comuns i l'Església a l'hora de fer el repartiment , produí problemes evidents en els municipis . Els podem detectar , per exemple , a Girona i a Vic . Els consellers de la ciutat d'Osona van mobilitzar els seus síndics a Barcelona per manifestar que el donatiu que els havien assignat de 3300 lliures era desproporcionat amb les seves possibilitats , que **las imposicions encara que a dita llima. Junta apareguen ser lènuas , són molt crescudas , per estar esta Ciutat destituïda del comerç (34)** . Es dolien , també , que l'Església tot i tenir molts béns només assumia una desena part del donatiu . Davant la insistència dels diputats i oïdors a fi que la ciutat acomplís el pagament , els consellers argüiren de nou que **com esta Ciutat se trobe ab curts medis , ocasionats del que fonch precisat gastar per lo Real Servey en estos anys passats , quan fou tant vigurosa la guerra en est Principat , de forma que per trobar-se molt temps casi en frontera , hagué de supportar las majors calamitats y rigors de aquella i encomanaren a Francesc Comelada que cerciori [la Junta del Donatiu Voluntari] del miserable estat desta Ciutat... [bo i esperant que] tindrà commiseració de aquella modificant dita taxa (35)** . Després d'aquestes súplices , el donatiu fou rebaixat una desena part , tal com s'havia fet amb d'altres ciutats que probablement s'havien manifestat en termes semblants .

Encara agreujà més la situació l'allotjament a Vic del regiment de Miquel Pons , el juny de 1703 , davant la notícia del qual el Consell tornà a mobilitzar el seu síndic perquè els caps militars dictessin normes estrictes als soldats , ja que com en breu se espera la **collecció dels grans y fruyts (dels quals tant se necessita) y tement lo que a vegades esdevé de exir los soldats a devastar aquells , que de semblants excessos no ne esdevingan danyosas conseqüències , puix mallogrant-se als pobres sas pocas conveniències , resultan majors desditxas (36)** . La precarietat del Consell era evident : el juny de 1705 tot just havia pagat una terça del donatiu mentre seguien donant llargues a l'assumpte davant la insistència de la Diputació : **no obstant de haver donat orde al**

clavari , per a què ab tot cuydado procuràs cobrar dels arrendataris de las imposicions desta Ciutat lo que aquells estan devent , però la austeritat del temps no permet lo poder-se conseguir la cobrança ab la prestesa que voldriem (37) . Ben segur , trobariem una situació semblant en una part important dels municipis de Catalunya . Almenys , tots aquells que es van veure afectats directament per les inacabables guerres amb França o , de manera indirecta , per les contribucions per el manteniment de les tropes . Sigui com sigui , l'estudi de l'impacte econòmic del donatiu es mereix més atenció de la que fins ara ha rebut per part dels historiadors .

Però a banda del donatiu no podem oblidar el temor dels catalans a ser carregats amb noves contribucions i amb una pressió impositiva més feixuga a l'hora de cercar explicacions a l'actitud contrària als Borbons . Du Bruehl justificava l'aprensió dels catalans a contribuir pel fet que encara que le pays soit très bon et très fertile , la fainéantise des habitants fait que les particulières y sont pauvres , si bien que pour peu qu'on leur prenne cela les incommode et les met au désespoir , et ça toujours esté la principale cuse de la pluspart des revoltés qui sont arrivés en ce pays (38) . Estem lluny , doncs , de la imatge del català treballador i productiu , l'*homo economicus* de què parla A. Domínguez Ortiz (39) forjada a finals del XVIII .

De Quinson , altra vegada , acusava als eclesiàstics d'haver inculcat al poble la creença que la dinastia francesa l'ofegaria amb les contribucions . Aquests , deia , tâchent de les gêter en les raillant sur les différentes taxes qu'ils sont obligés de payer pour le Roy , dans le temps qu'eux provissent de toute sorte d'exemptions . Afegia que en el temps que els francesos havien dominat Catalunya procuraren cobrar contribucions mínimes perquè eren causants , en bona part , de la haine que les catalans ont pour la domination française , parce qu'on leur fait craindre la même chose sous le regne d'un prince de la maison de Bourbon (40) . Les relacions estretes amb els rossellonesos i els cerdans de l'altra banda del Pirineu havien acabat de donar fonament a aquesta sospita i l'havien convertida en certesa . Un informador francès deia que la

disposició negativa dels catalans envers Felip V podia ser atribuïda , en part , aux mauvais avis que les gens du Roussillon leur donnent . Il y en a plusieurs qui leur ont dit et écrit qu'avant qu'il fut six ans , la gabelle , la capitation et d'autres droits seroient établis en Catalogne comme en Roussillon . (41)

A partir de 1705 , aquest convenciment havia arrelat plenament . Una memòria contemporània se'n feia ressò en afirmar que en cas que Felip V guanyés la guerra els catalans estaven convençuts que sus haciendas han de quedar perdidas , y que quanto sudaren y trasudaren en el trabajo de la tierra , no ha de bastar para pagar las Contribuciones y vectigales que se les cargarán (42) . I una altra relació sobre Catalunya també exposa que se imagina toda Cathalunya que en pena de su rebelión , serán todos sus naturales pechados por el Rey , y no podrán gozar de su pristino libertad , y que serán como esclavos ... y que quanto generán , será del Rey . (43)

La temença a perdre les Constitucions i privilegis actuà en el mateix sentit . El militar José de Carrillo , comte de Montemar , que havia lluitat a Catalunya contra els francesos el 1697 , després de la pau d'Utrecht va escriure Felip V recomanant-li moderació i tacte en el tracte amb els catalans en aquests termes que situen justament la importància de la qüestió : Dos condiciones innatas tiene la Nación Catalana , que van cobrando fuerzas según la edad , y están contra Su Magestad en esta ocasión . Digo que están contra V.M. porque hay imposibilidad para destruirlos por haberse hecho segunda naturaleza ; pero no para vencerlos , cuando esté de parte de V.M. la más acertada prudencia . Es la primera que los catalanes mantienen con constancia el afecto que reciben . La segunda de ser idólatras de sus privilegios , con unos visos de República en su media libertad , que si no la han logrado entera no se dude que lo han pretendido (44) . També , un filipista lleidatà , davant la imminència de la revolta a tot Catalunya escrivia a Grimaldo que les persones més conegudes no eren partidàries de Felip V , precipitados de desconsuelos anteriores... y de algunas ideas funestas que les ha sugerido la pasión de las libertades que han aprovechado mañosamente los enemigos más domésticos

con apariencias de zelo al bien público . (45)

Tanmateix , a banda del manteniment del marc institucional català , on es concretava més l'interès en defensar les Constitucions era en la conservació del sistema judicial per les limitacions que oposava a les velleïtats absolutistes dels monarques . En aquest sentit , només cal recordar la importància del Tribunal de Contrafaccions , **el nostre vell procediment contenciós administratiu** de què ens ha parlat V. Ferro , a partir del qual ja no era el rei sinó una magistratura paritària (i , en últim extrem , inclinada a favor dels Braços i de l'administrat) qui tenia la darrera paraula . (46)

Aquest marc legal tant perfilat constrenyia en gran manera l'actuació dels ministres reials . En parlar de la persecució de Velasco als *vigatans* , hem pogut veure com el virrei no pogué jutjar-los perquè no va trobar testimonis que declaraessin contra ells i , es planyia : **como sin prueba no se puede pasar a estas prisiones sin contravenir a las Constituciones de Cataluña (47)** , situació que es repetí amb els conspiradors de 1704 , moment que el virrei es queixà **pour n'avoit pas de forces suffisantes pour assurer la execution de la justice , principalement dans une province dont les statuts des dernières estats [Corts de 1701-1702] l'ont rendue si esclave qu'il ne manque aux concessions qu'on a accordé aux Cortalans si non une déclaration du Roy de ne pouvoir faire justice en Catalogne (48)** . L'intendent d'Albaret també es dolia que els diputats catalans es neguessin a deixar executar alguns desertors de França sense haver seguit el procés judicial normal els quals estaven acusats d'haver assassinat el veguer de la Cerdanya francesa Sicart .

(49) Tot plegat , feia dir a De Quinson , a principis de 1704 : **Cette grande licence qu'on voit regner en Catalogne dans toute sorte d'Estats , provient encore de ce que les gens de justice au lieu de châtier ceux qui tiennent de mauvais discours du Roy paroissent y applaudir et incliner pour le parti de la maison d'Autriche ; le peuple qui voit des mauvaises inclinations dans le coeur des principaux de la province se laisse aller au même penchant , si imaginant ne point pecher de suivre les sentiments des personnes qui les gouvernent . (50)**

A mesura que la guerra avançava , creixia la certesa que si Felip V

dominava Catalunya les Constitucions perillarien a conseqüència de l'incompliment del jurament de fidelitat per part dels catalans . Les dues memòries esmentades en parlar del tema de les contribucions , constaten que Haze ocalorado más el ardor de mantenerse en la obediencia del Archiduque con motivo de la defensa de la patria y de la libertad de sus fueros y Constituciones , dando por infalible que bolviendo a la Obediencia de Nuestro Rey Felipe Quinto serán los cathalanes peores que esclavos , y nunca más han de gozar de privilegios (51) , i que toda Cathalunya viéndose , como se ve culpada de la rebelión , se imaginera que perderá todos sus fueros , privilegios y Constituciones , que son el objeto de su voluntad , centro de sus entranyas , y el thezoro más apreciable , y dende aquí adelante no tendrán con que hazer oposición a su Rey . I , per últim , deia que els catalans preferien l'Arxiduc perquè la plebe y Pícaros de Catalunya , avorrecen la justicia y no quieren , ahunque hurten , maten ni forniquen , ser castigados , sino que sólo aman su llibertina , y que entrando felipe Quinto uzerá con ellos la justicia de Francia y no podrán hurtar , matar , ni fornicar a su salvo (52) . Sense cap mena de dubte , l'existència d'un cos jurídic propi que limitava l'acció indiscriminada i les agressions de la monarquia a Catalunya -assenyaladament en uns moments que aquesta acreixia el seu poder alhora que necessitava cada cop més recursos humans i econòmics per a la guerra- era un element cohesionador de la comunitat nacional i una de les bases sòlides de la consciència col·lectiva de pertinença a la nació catalana .

A més de constatar , doncs , uns elements de caràcter general que afectaven la majoria de la població i , de manera especial , el poble baix , intentarem aprofundir amb més detall quines foren , específicament , les actituds de la noblesa , dels eclesiàstics i de la burgesia mercantil el 1705 .

6.2. EL CAPTENIMENT DE LA NOBLESA I LA BURGESIA EL 1705

De bell antuvi , el gruix de la noblesa catalana es mantingué a l'expectativa , tot i que un sector del braç militar s'havia oposat repetidament , com hem vist , als mètodes autoritaris de Velasco . De Quinson ho comentava el setembre de 1705 , poc abans de la presa de Barcelona : **La noblesse de Catalogne ne bouge point . Il n'y en a que deux ou trois de Lampourdan et un de la Cerdagne qui paroissent agir pour le Roy ; les autres attendent à se déterminer de voir ce qui deviendra Barcelonne (53)** . És la coneguda estratègia de **wait and see** que J. Lynch detecta en bona part de la noblesa espanyola en descabdellar-se el conflicte successori (54) . De fet , com explica Castellví , entre el març i el maig de 1705 , molts dels nobles havien abandonat la ciutat i s'havien instal·lat als seus castells i cases pairals per estalviar-se compromisos enutjosos (55) . Però quan els aliats hagueren desembarcat , davant la claredat del panorama polític , bona part de la noblesa donà l'obediència a l'Arxiduc . Amb tot , l'oportunisme de molts dels nobles era flagrant i en els anys següents es posà de manifest . A principis de 1707 , el general du Bruehl constataba que **quoy qu'il y ait en ce pays-là beaucoup de gens passionés pour l'Archiduc , il y en a des bien intentionnés pour le roy d'Espagne , et un plus grand nombre encore d'indifferents qui sont les plus riches et les plus honnestes gens , et qui ne demandent qu'à vivre en paix chez eux , sous que le prince que ce soit , pour veu qu'ils puissent conserver leurs priviléges et comme ils ont fait que suivre le torrent ils ne méritent pas d'estre traités si rigoureusement que les autres . (56)**

El seu decontament , segons l'ambaixador savoià Trivié , va tenir efectes considerables , en la mesura que junt amb els eclesiàstics , els nobles eren fort respectés en Catalogne , parce qu'ils ont généralement un des avantages qui donnent beaucoup de considération dans la nation , et qu'ils sont en possession de persuader , à peu de frais , que les autres ne leur manquent pas . C'est à dire : la pitié aux eclesiastiques et aux

gentilshommes , le savoir et les vertus qui donnent et soutiennent la véritable noblesse . L'ignorance et la superstition assure pareillement aux personnes des deux ordres susdits la facilité de s'attirer l'estime et l'attachement du peuple... Le peuple croit de voir dans les nobles des chefs capables et bien intentionnés qui se peuvent mettre à leur tête toutes les fois qu'il est question de procurer le bien public et particulièrement la conservation de leur liberté... Les castillans , pendant leur régence , ont attiré les principales familles de la Principauté de Catalogne à la Cour , et réduit la reste à l'oisiveté , éloignée des occasions de se instruire et d'exercer leurs talents ; d'où il s'en est suivi qu'à la réserve d'un très petit nombre , poussé par une forte inclination au service , la reste de la noblesse croupit dans un genre de vie qui n'a rien de noble ; hormis quelques exteriorités , entretenues par l'ambition... I acabava : De plus tous les gentilshommes catalans , qui se sont trouvés engagés dans le service, à la mort de Charles II , et partie des plus capables , se trouvent à la réserve de cinq ou six , dans le parti du roy Philippe . (57)

Ben entès , com podem veure a les llistes que hem confeccionat (vegeu l'apèndix) la noblesa filipista fou la que mantenia més vinculacions amb la monarquia , la més castellanitzada i alhora la que gaudia de majors rendes : assenyalamet , el duc de Sessa , el duc d'Híjar , el duc de Cardona , el marquès d'Aitona , el marquès d'Argençola , el marquès de Camarassa i el comte de Peralada que Felip V nomenà *gran d'Espanya* . En bona mesura devia tractar-se de les sis famílies emparentades amb cases castellanes de què parlava el diputat E. Ferrer i Ciges en una de les sessions dels braços del juliol de 1713 , les quals , deia , acaparaven 444 ciutats , viles i llocs i que , amb el drematge de les rendes , havien empobrit la noblesa autòctona i tot Catalunya (57 bis) . Els marquesos de la Floresta , de Gironella i de Moià havien rebut el títol de mans de Felip V abans de 1705 . També cal remarcar la presència de personatges vinculats amb la burocràcia virregnal des del temps de Carles II , com Francesc Ametller , Josep d'Alós i Gregori Matas , que J. Mercader qualifica de màxims *botiflers*

, així com de col·laboradors de Velasco : Salvador Prats , Josep de Morimon i Francesc Junyent . (58)

Per altra part , la noblesa autòctona i de menys rang , **la mayor parte de la Nobleza y más qualificada y la más querida y estimada de la Plebe** , segons un contemporani (59) , va fer l'opció de l'Arxiduc . Entre d'altres , hi veiem el marquès de Foix i senyor de Torrelles , el comte de Savallà , el comte de Guimerà , el comte de Centelles i el baró de Canyelles , Don Josep i Don Miquel de Pinós i D. Pere de Sentmenat . També els marquesos de Besora , de Rubí , de Torrelles i el comte de Múnter , que havien estat recentment ennoblits per Carles II . Per altra part , els comtes de Centelles , de Savallà i de Pinós foren nomenats *grans d'Espanya* per Carles III . La confirmació d'aquesta norma la trobem en la malifiança dels filipistes envers el comte de Llar . Implicat en la conspiració de Vilafranca del Conflent el 1674 i exiliat a Catalunya on Francesc de Llar va rebre el títol de comte de part de Carles II , tot i ser una de les persones que donaren tot el suport a Velasco fins al moment de la capitulació de Barcelona -aleshores s'embarcà amb ell- (60) , l'intendent D'Albaret temia que no actués **soubs main...et soit du parti des rebelles** (61) . De l'anàlisi de la concessió de títols de noblesa de part de Carles II i de Felip V podem deduir que el darrer dels Àustries , entre 1690 i 1700 , s'afanyà a atorgar-ne 12 (7 de marquès , 4 de comte i 1 de baró) , sobre un total de 17 durant el seu regnat , mentre que Felip V , només entre 1701 i 1705 en concedí 17 (1 de *gran d'Espanya* , 13 de marquès , 2 de comte i 1 de baró) . Ben segur , aquesta política generosa responia a l'intent d'atraure's els grups dirigents catalans a l'inici del seu regnat . En tot cas podem afirmar que la concessió de privilegis de part d'un rei o de l'altre no implicà un decantament incondicional del noble receptor envers el monarca . Entre els nobles destacats clarament per la seva filiació en un partit o l'altre , dels 7 que van rebre títols de Carles II 3 foren austriacistes (ja esmentats) i 4 filipistes (el marquès de Cerdanyola , el marquès de Tamarit , el comte de Darnius i el comte de Llar) , mentre que dels 6 que en reberen de Felip V n'hi va haver 2 d'austriacistes (el marquès de Ciutadilla i el comte de Vallcabrè) i 4 de filipistes (esmentats abans) . (61 bis)

L'alineament de la banda de l'Arxiduc per part d'aquesta noblesa

catalana , sens dubte , duia implícit l'interès per la conservació de les seves prerrogatives i privilegis així com també de les institucions (Corts , Generalitat , Consell de Cent , Consolat) que li oferien **de commodos moyens d'action** , com ha dit P. Vilar i que , en darrer terme , legitimaven el seu poder econòmic i social damunt les classes baixes (62) , tal vegada en perill sota els Borbons . Josep Aparici , en la *Descripción del Principado de Cataluña* , denunciava la corrupció que envoltava el cobrament del dret de la *halla* sobre la llana , del qual , en realitat , només se'n percebia la meitat perquè la resta es feia fonedís entre arrendadors i diputats , guàrdies , col·lectors i altres intermediaris . I encara , assegurava , de la part recaptada per la Generalitat , **lo acaparan los Diputados , asesores y tantos oficiales como aquella tiene , que no queda nada para hacer cosas de público y todo sirve para los que lo manejan** (63) . Con lo que Aparici , afirma J. Mercader , **que era un profesional en finanzas , creio haber explicado las causas de la insolvencia endémica de la diputación , que con mil pretextos nunca pagaba los "censales" que debía a sus acreedores .** (64)

Àngel Mach , el 1713 , des d'una presa de partit aferrissadament filipista i al cap de 25 anys d'exercir de jutge comissionat arreu de Catalunya , en un extens memorial blasma l'administració de la justícia sota els Àustries : la falta de poder de les autoritats judicials ordinàries que no podien executar els inculpats sense permís superior ; l'assassinat de ministres reials (algtzirs , veguers i comisaris) sense càstig per als culpables ; la impunitat dels cavallers i ciutadans honrats gràcies al seu privilegi militar ; la impunitat dels revoltats de 1687 ; els privilegis judicials de ciutats com Lleida al servei dels ciutadans honrats ; les irregularitats administratives i els fraus monetaris a ciutats com Tarragona , Figueres , Vic , Dlot , Besalú , Ripoll , Girona... ; l'exempció dels jurats en la contribució per als bogotges i allotjaments ; els abusos de poder comesos pels consellers de Barcelona i pels diputats , que qualificava de **ratones** ; finalment , els excessos comesos pels eclesiàstics . Tot un memorial de greuges que caldria comprovar detalladament , no exempt d'un to absolutista pujat (65) . En parlar del decentament dels catalans per l'Arxiduc , diu : **Es cierto que los hijos de perdición y maldición que intentaron y ejecutaron la**

referida Rebellión no la hizieron por bien , que quiziecen al dicho Archiduque , no porque juzgaban tubiesse el dicho Archiduque ningún dretcho a la Corona y Monarquía de vuestra Real Magestad , sinó unos por su invición y interés juzgando que el dicho Archiduque les avía azer a todos Grandes de España ; y otros que tubieron miedo de buena justicia que hazía Vuestra Real Magestad ; y la mayor parte de los Caballeros , Militares , Frayles , Clérigos y Enxarpados , para vivir más dispóticamente , els quals van ser los que inducieron y parsipitaron los miserables plebeos a su perdición . Al parer de Mach , havia arribat l' hora de fer neteja de tant privilegi , de posar ordre a la justícia , de cassar y anullar el referido Privilegio de los Caballeros y Militares... y que a las ciudades , villas y lugares no se allen tantos mandones . La solució que proposava era brutal : enviar-los tots plegats a l'Àfrica i privar-los de tenir descendència . Perquè , acabava , si Felip IV no hubiesse sido demasiado misericordioso con los cabos de la rebellión del año 1640 , tal vez no se huviere etcho la del año 1705 y a lo menos no se ubieran aliados en ella los hijos y descendentes de los cabos de la referida del año 1640 (66) . Uns anys abans , amb arguments semblants , el comandant de fusellers filipista Josep Carbonell escampà un paper amb la finalitat de convèncer els catalans que viessen el engaño les avían etcho consentir unos frailes livertinos y clerios ambisios [sic] , unos nobles por ser grandes , unos letrados por ser jueces y consejeros [que] avían sacrificado la libertad de nuestra patria . (67)

D'altra banda , el protagonisme de la burgesia en el moviment de 1705 resta fora de dubte . En les llistes dels austriacistes més destacats hem pogut comprovar la presència dels principals representants del món dels mercaders i dels negocis . Recentment , J. Lynch ha refermat el seu relleu : *the war of 1705 therefore , was not a mere defence of the fueras , but was designed to serve the interests of the Catalan merchant elite anxious to promote Barcelona as the entrepreneurial capital of Spain , a centre of comercio libre , a new metropolis of colonial trade and enterprise... The head of the Catalan movement was to be*

found in the urban elite of trade and production , its heart among the artisans and craftsmen of the middle sector (68) , hipòtesi que plantejà brillantment P. Vilar a *Le Manuel de la Companyia Nova de Gibraltar* el 1962 . En el seu estudi que assajava d'entrelligar -i no cal dir que ho aconseguia amb escreix- el fet polític amb l'econòmic , l'estructural amb el conjuntural , l'abstracte amb el concret i l'anàlisi amb la síntesi històrica (69) , Vilar dibuixava les activitats i les aspiracions d'una burgesia catalana en expansió bo i remarcant el paper capdavanter que va jugar a favor de l'Arxiduc . Partia de la idea que el regnat de Carles II fou afortunat per Catalunya , afirmació que s'afanyava a precisar : **Qu'on nous entende bien : "hereux" ne doit jamais , dans une société de classes , s'appliquer indistinctement ; révoltes de paysans contre les impôts , misère des cardeurs et des tisserands urbains , bas salaires de la main d'oeuvre rurale , nous dissent assez aux dépens de qui s'edifia cette première ébauche de bourgeoisie qui préfigure la Catalogne des temps modernes . Mais pour les paysans riches , les commerçants , les hommes d'affaires de toute sorte que ce travail nous a permis de rencontrer , le dernier tiers du XVII e. siècle est un temps de prospérité , sans doute discontinue , mais qui permet les créations efficaces .**

Malgrat que aportacions més recents han matissat aquesta imatge de prosperitat i l'han limitada geogràficament , com hem pogut veure en parlar de finals del sis-cents , la hipòtesi de Vilar segueix essent plenament vàlida . Ell mateix , prosseguia : **N'est-ce pas dans de tels cas , justement , que s'affermit l'attachement aux pouvoirs , aux dynasties , aux régimes , la solidarité entre classes favorisées et gouvernements ? (70)** . L'elogi entusiasta de Narcís Feliu a Carles II , *el mejor Rey que ha tenido España* , no és pas gratuït : hem vist com sota el seu regnat florien els projectes econòmics i com alguns es realitzaven , molts d'ells sota els auspicis de Feliu ; com els consellers de Barcelona i els diputats recobraven vells honors i privilegis perduts ; com Feliu era cridat a dirigir la Junta de Comercio . Favors , diu Vilar , **qui s'adressent moins à un homme qu'à un milieu , qu'à une région (71)** . També hem vist com en

plena revolta dels Barretines , ocasionada pels allotjaments i contribucions a les tropes , que posava en entredit la recuperació econòmica de certes comarques de Catalunya , Feliu no dubtava en col·laborar amb el virrei .

Des de la dècada dels setanta , en el segle XVII , el comerç atlàntic havia desvetllat la solidaritat econòmica peninsular . L'expressió dels còsols de la Llotja de Barcelona , el 1674 , que **como a propios vasallos son y se nombran españoles , siendo como es indubitado que Cataluña es España** (72) , posa de manifest el canvi substancial que es produí en la manera de concebre la relació entre Catalunya i la monarquia entre una part de les classes dirigents catalanes . Mutació que fa essencialment diferents les revoltes de 1640 i 1705 , la qual fou captada per Ferran Soldevila , qui assenyolà que si la **guerra dels Segadors havia estat , en els seus començaments , una lluita per isolar-se , per a defensar-se de la intromissió castellana a Catalunya , i en les seves derivacions immediates , una guerra separatista ; la guerra de Successió , de fet , serà , contràriament , una lluita per a informar la vida pública espanyola** (73) . En aquesta Espanya , ha dit Vilar , només els catalans se sentien cada vegada amb més dret -i amb més forces- **per a intervenir-hi** . (74)

Tanmateix , aquestes esperances del grup dirigent català difícilment podien veure's realitzades amb un rei francès . Per això , Feliu , després d'elogiar les constitucions obtingudes a les Corts celebrades per Felip V com **las más favorables que avía conseguido la Provincia** , perquè en elles s'hi aprovà part del seu programa econòmic , s'afanyà a afegir que eren **pauta y modelo para quando llegase el que deseavan** (75) . Per tant , conclou Vilar , entre els dos pretendents , un grup de dirigents de l'opinió catalana aprofitava la disputa dinàstica per a assegurar al màxim els interessos , les condicions generals dels quals ja havia definit feia temps ... En resum , la guerra del 1705 , és cosa d'aquesta burgesia mercantil catalana que ha somniat d'esdevenir una altra Holanda per al **comerç lliure** . Nova reacció contra la **decadència** , aquesta vegada més conscient de les seves intencions . (76)

L'origen social d'alguns dels membres més actius del partit austriacista és prou significatiu : un (Peguera) Aimeric de la família del que havia estat associat amb Feliu ; un Dalmases , també de família de comerciants , ambdós de la *jove generació* ; Narcís i Salvador Feliu i Josep Feu , ben connectats , d'altra banda , amb un grup de propietaris i ciutadans honorats de la Muntanya -la qual , no ho oblidem , havia estat el centre d'algunes de les experiències industrials de Feliu ; diversos nobles , militars i juristes vinculats a les institucions catalanes . Geogràficament , com hem vist , el nucli més influent del partit se situa a Vic , Mataró i la Marina , Barcelona i el Camp de Tarragona : tots ells focus de la represa econòmica . I a darrera hora , quan el grup dirigent més moderat ha claudicat , el 1713 , serà el Braç reial el qui mantindrà la torxa de la resistència a ultrança mitjançant els síndics de les ciutats de Barcelona , Solsona , Manresa i Sabadell , seguit de la petita noblesa . (77)

Val a dir , però , que a excepció dels dirigents més radicals com podien ser Narcís Feliu , Peguera i Aimeric o els cavallers *vigatans* , hi ha indicis de moderació i d'expectació entre una part de les classes dirigents catalanes , actitud que canvia ràpidament amb la repressió de Velasco i , no cal dir-ho , a partir del Pacte de Gènova i del desembarcament dels imperials . El mateix Narcís Feliu , com hem pogut veure , en jurar Velasco com a virrei , va mantenir una actitud inicial de respecte . De manera semblant , Pau Ignasi Dalmases , en paraules de Velasco , **no passava aquí por ser de los más desafectos a la causa del Rey** (78) . Emmanuel Mas i Soldevila , conseller segon el 1711 , autor del *Diari* que ens ha estat tan útil , manté una actitud inicial de reconeixement a Felip V i de distanciament amb la revolta de 1705 tot parlant sempre de **Nostre Rey Felip Quint , los nostres miquelets** (filipistes) , **nostres armes** i de **los soldats de la nostra gent** (79) . Quan els aliats , ja desembarcats , amenacen seriosament Barcelona amb el bombardeig , moment que Velasco , desesperat , accentua les mesures autoritàries a fi de controlar la ciutat (prohibint de sortir de les cases durant el bombardeig , tallant els arbres de la Rambla...) , E. Mas fa el tomb i explica amb simpatia , i amb tota mena de detall , l'aixecament dels barcelonins contra la guarnició i el seu desarmament tot elogiant el caràcter pacífic del moti

. Aleshores criticà el fet que Velasco havia tingut empresonats sense judici , durant catorze mesos , els acusats de conspirar el 1704 . Les darreres paraules del Dietari són un cant d'alegria perquè quedà tota la ciutat assossegada y sos ciutadans molt contents y alborotats , vent-se llibres de las graves opressions del virrey Don Francisco Velasco . (80)

De fet , també , bona part de les classes dirigents , el 1713 , tal com explica N. Sales , la majoria de les famílies de la noblesa i la burgesia barcelonines , com també tots els canonges de la seu i la majoria de capitans de la Coronela , quan l'opció de la resistència tenia nul·les perspectives d'èxit havien fet cap a Mataró , ja en mans dels filipistes , desentenent-se de la defensa del Principat (81) . Són les **Vacilaciones de la noblesa** i l'**Actitud heroica del pueblo** amb què S. Sanpere encapçala el capítol dels debats dels braços de 1713 sobre la resistència o la claudicació (81 bis) . Al cap i a la fi , no és el possibilisme i el rebuig de les quimeres allò que caracteritza el capteniment dels grups dirigents ?

La figura del geògraf Josep d'Aparici mereix un esment a part . Entre 1688 i 1700 va servir Carles II com a ajudant de Tresorer , oficio que entendia y cuydava de el manejo del el País y asistencia de el ejército... Assistió en todas las compañías de aquella guerra , y a los sitios de de Plazas que se ofrecieron dando todas la providencias conducentes a alojamientos , tránsitos y todo género de servicios que hazía el País , y en este mismo tiempo en atención a los méritos que van expuestos , logró por merced de S. Magd. el ser embolsado en las casas de la Diputación y Ciudad y exercer en esta el cargo de Conseller en el año de mil seis cientos noventa y nueve (82) . Però Vilar assenyala que a més d'administrador reial era comerciant ja que participà en vendes de sucre a l'engròs i en arrendaments de drets . En la *Descripción* afirmava que el comerç és el alma de la República i es mostrava contrari a la intervenció de l'Estat , a la fiscalitat i al monopoli dels tabacs . Celebrava la represa de la marina catalana i exaltava el projecte colonial que , segons ell , havia de concretar-se en la conquesta colonial de l'Amazones (83) . El seu model també era el d'Holanda : **Es el negocio el que ha hecho la República de Holanda**

en cien años , que en un rincón de tierra que más de la mitad es agua de ríos , canales y pantanos , y tiene menos distrito que Cataluña... , que les ha dado el poder para poner armadas en mar y exércitos por tierra , sino el comercio y unión . (84)

El prestigi que gaudia com a administrador , apunta Mercader , féu que la Diputació li encarregués el repartiment del donatiu que les Corts de 1701-1702 concediren a Felip V . També fou admès a l'Acadèmia dels Desconfiats on confluïa una part del partit austriacista . Però el fet d'haver servit en l'administració filipista , segons Mercader , el col·locà en una situació delicada el 1705 . Probablement , més que això -ja que hem vist com jutges de l'Audiència esdevingueren austriacistes- , fou la seva tebior per l'Arxiduc i el distanciament envers el partit austriacista el fet que provocà que fos malvist pel nou govern . El cert és que los **ministros del Gobierno intruso le privaron del oficio de caxero de la tabla que exercía , haviéndole tocado por suerte . Desembolsáronle también de los demás oficios de las casas de la Ciudad y Diputación en que estava insiculado , quitándole... todos los honores y medios con que pudiera alimentar su familia , que siendo muy dilatada experimentó los mayores trabajos a causa de las incessantes vexaciones que se le hizieron en el dilatado tiempo de los siguientes ocho años .** (85)

Malgrat tot , Carles III no va poder prescindir d'un home de la vàlua d'Aparici . Fou insaculat de nou , encara que no elegit i se li encarregà el repartiment del donatiu de les Corts de 1705-1706 . El 1713 , cridat per Patiño , deixà Mataró i col·laborà amb ell fins esdevenir l'home de major confiança de l'intendent en matèria de subministrament de les tropes i en l'elaboració del Cadastre (86) . Això no fou obstacle perquè a la seva làpida mortuòria , escrita en català , hi féu constar amb orgull que havia estat conseller quart de Barcelona sense esmentar , en canvi , els seus càrrecs reials tal com ha fet notar N. Sales , cosa que contradíu la simplificació que redueix els filipistes a anticalalans en oposició als austriacistes , *catalanistes* per excel·lència . (87)

En tot cas , mentre no disposem d'elements d'anàlisi més precisos sobre el pensament i l'actitud d'aquesta burgesia en ascens , bo i coneixent les seves esperances concretades en els projectes econòmics ,

ens hem de limitar a constatar els seus temors . I en aquest terreny , és indiscutible l'aprensió que la dinastia francesa causava entre els comerciants i la menestralia catalana . Aquests recels eren ben fonamentats . D'una banda , els comerciants francesos es presentaven com uns competidors segurs a les colònies . És més , qui podia dubtar que el seu interès essencial en col·locar Felip V a la corona espanyola era el d'envair els ports i els mercats colonials espanyols ? (88) . P. Goubert ho ha constatat : **En Madrid había demasiados consejeros franceses que ayudaban a Felipe V , mientras los grandes hombres de negocios franceses se introducían inmediatamente en el mercado español y sobre todo el americano . Por añadidura , en septiembre de 1701 , el rey de España acordó el *asiento* (monopolio de aprovisionamiento de esclavos al inmenso imperio español , que antes había estado en manos de los holandeses) a una compañía francesa de la que él y su abuelo eran accionistas , junto con los financieros y banqueros más ricos de Francia , los Crozat , Le Gendre y Samuel Bernard . (88 bis)**

Una memòria filipista de 1705 es fa ressò del descontentament dels comerciants d'Espanya envers els francesos pel comerç de les Indies , qui regardent impatientment leur avoir été enlevé par les français , en sorte que les négociants ont déclaré n'y vouloir plus envoyer leurs marchandises , puisque les vaisseaux français qui leur servent d'escorte font eux mêmes le commerce des Indes . Per aquesta raó , els Consells d'Aragó i València havien demanat a Felip V que els vaixells francesos no entressin ni surtissin amb productes dels ports d'Espanya i , fins i tot , la memòria deia que els nombrosos artesans francesos afincats a les ciutats d'Espanya , al principi fidels al Borbó , ara eren les plus animés contre lui , parce qu'il permet que les français viennent leur voler leur subsistance . És obvi que primer és la subsistència i després els sentiments patriòtics (89) . També un pamflet de 1706 afirmava que França va llenando las ciudades de franceses con pretexto de mercaderes que ocupan las tiendas de los españoles y solicitan el casarse con las hijas que es lo mismo que formar colonias francesas para sujetarnos a todos

(89 bis) . Ben al contrari de la competència francesa , l'aliança amb les potències marítimes -Kamen i també Goubert han remarcat que els anglesos tenien tant interès en les colònies i en el comerç espanyol com els francesos- (90) donà fruits comercials immediats a partir de la presa de Gibraltar , dels quals , l'activitat importadora i exportadora de la *Companyia Nova de Gibraltar* és un clar exponent .

En un altre pla de realitats , l'entrada massiva de productes francesos perjudicava els comerciants i els artesans . C. M. Cipolla ha exposat que ja a finals del segle XVI Espanya depenia en gran mesura de les importacions de cereals , robes , teles , paper , llibres i objectes de fusteria que , en bona mesura , reexportava a les colònies constituint-se així , en paraules de G. Luzzato **el más amplio contrabando de que la historia del comercio tiene memoria hasta el bloqueo napoleónico** . Corrent importador que era motiu d'orgull per a la noblesa castellana , tal com pensava Alfonso Núñez de Castro , el 1675 : **Dejemos a Londres producir esos paños tan queridos de su corazón ; dejemos a Holanda producir sus telas , a Florencia sus sedas , a las Indias sus pieles , Milán sus brocados , Italia y Flandes sus telas de lino... nosotros somos capaces de comprar estos productos , lo cual prueba que todas las naciones trabajan para Madrid mientras Madrid no sirve a nadie** . Cipolla conclou : **Con semejantes ideas en circulación por el país no es de asombrar que en 1659 , con la Paz de los Pirineos , Francia obtuviera poder para introducir libremente en Cataluña todo tipo de productos , ni que pocos años después , en 1667 , Inglaterra consiguiera abrir las fronteras españolas a sus productos . (91)**

Segons P. Molas , l'entrada de teixits estrangers representava del 30 al 40 % del valor total de les importacions i , seguint J. Fontana , adverteix que la presència de productes anglesos , holandesos i d'altres països esperonà la resposta progressiva dels menestrals tèxtils , moviment que constituí l'antecedent immediat als intents de renovació tèxtil de Feliu i els seus amics entre 1680 i 1695 (92) . En parlar d'aquests intents , Feliu assenyala que els resultats foren minsos **por la oposición de muchos tratantes en ropas extranjeras con daño de la Patria y Monarquía (93)** . L'any 1700 , els gremis de

Barcelona exposaven en un memorial el deplorable estat en que se troban dites Confrarias , on parlen dels danys que resultan de la exeqüció en lo llibero comerç , y de la forma ab que aquell se practica , y assenyaladament per los Forasters que se son introduhits , de qualitat que exaurexen tot lo útil que dels treballs de dites y altres Confrarias pot resultar a Cathalunya . Després de dordre's que gremis que havien arribat a tenir 50 fadrins ara només en tenien 4 , molts d'ells ocupats en d'altres oficis , afirmava que havia cessat la guerra , però se són oumentats los estrangers , que introduhexen mercaderias forasteras y obradas de tots géneros . El memorial reclamava un remei que no admetia dilació , perquè , deia , lo mal se fa incurable . En aquest sentit , les Corts de 1701-1702 es van fer ressò de la demanda i recomanaren als funcionaris una major observança i compliment de les disposicions que restringien l'entrada de robes estrangeres . (94)

Amb tot , el comerç francès , es va veure perjudicat a finals del XVII pels decrets que prohibien l'entrada dels seus productes amb motiu de les guerres amb Espanya (95) i va cedir posicions a l'anglès i holandès , especialment en el tèxtil : els draps anglesos i holandesos eren més barats i inundaren el mercat espanyol . No fou fins acabada la guerra de Successió que el comerç francès reprengué la seva importància (96) . Per aquesta raó , el 1702 , el govern filipista impulsà la creació d'una companyia de llanes franco-espanyola per tal de privar als anglesos i holandesos el seu comerç i per ser dueños de toda la lana de España . Un dels objectius havia de ser aconseguir una disposició oficial que manés pena de la vida , no salga para parte alguna la lana de España , si no para Francia , per tal de monopolitzar-la i proveir els flamencs i els italians . De formarse luego esta Compañía , deia , será más provechosa que mantener 500 hombres en campaña contra los enemigos . Tres anys després , una nova memòria , ara francesa , tornava a posar el tema damunt la taula i insistia que on peut ruiner par là les manufactures de ces deux nations [Anglaterra i Holanda] ... et causer de l'émotion parmi leurs ouvriers , on peut augmenter nos fabriques de draperies et donner de l'emploi à nos ouvriers . Però el Consell Reial , probablement per les pressions dels comerciants castellans , no

va veure amb bons ulls el projecte . (97)

L'enrarament de les relacions amb França , des de finals del segle XVII , tingué repercussions directes en el comerç . El cònsol francès es queixà repetidament del mal tracte que rebia de part dels arrendataris dels drets de la Generalitat , abocats a una persecució sense pausa del contraban francès en el port de Barcelona confiscant productes i detenint els patrons de les embarcacions en les quals descobrien contraban . El 1699 , el virrei Darmstadt va comunicar al cònsol Laurent Soleil que fins i tot les mercaderies de trànsit , destinades a d'altres països , estaven sotmeses al pagament dels drets de contraban (98) . A la vegada , el cònsol escrivia al comte d'Harcourt , a Madrid : **si par votre voye l'on n'obtien pas un ordre du roy Catholique sur ce sujet nous serons de plus en plus oprimés , car icy il ne y a poin de justice et particulièrement par la Nation [francesa]** (99) . També es queixava repetidament que el dret d'inspecció de les embarcacions per part dels funcionaris catalans no s'aplicava als vaixells anglesos i holandesos i que el dret de la lleuda era molt carregós (100) . Els efectes d'aquesta política comercial restrictiva foren nefastos des del punt de vista dels interessos comercials del cònsol : **j'ay veu ...touts les jours la ruine de cette vile et l'éloignement du commerce et que la ville a levée le droit de sortir de toute chose , croyant que par ce moyen elle se tournera attirer le commerce** . Mentrestant , es queixava el cònsol , els anglesos , carregaven els seus vaixells de vi del Camp de Tarragona i hi descarregaven sardines i arengades . I encara més : mentre el cònsol holandès voltava amb carrossa , ell ho havia de fer a peu per manca de mitjans . (101)

Però no solament el comerç francès estava en perill . La francofòbia es manifestava cada cop més virulentament . El 1702 , Soleil implorava a les autoritats de París que fessin pressió perquè a Catalunya els francesos poguessin **voyager sans crainte et sortir à toutes heures de chez eux , quan il faut que avant le soleil couché se retirer et se fermer chez soy** (102) . Ni tan sols un decret de Felip V , l'abril de 1703 (103) prohibint la visita als vaixells francesos , no resolgué la crítica situació dels comerciants gals . Quan tot just Felip V acabava de deixar Barcelona , el cònsol escrivia que **on ne crie milles**

insolences aux français i que anant pel carrer amb el duc de Torcy **il fust traité comme un chien lui et les qui l'accompagnaient , par les gens de travail** (104) . De fet , a Madrid , els comerciants anglesos i el seu cònsol , patien una persecució semblant : els seus cotxes eren detinguts i enregistrats de mala manera , les seves cases eren apedregades i hom els acusava d'heretges . (105)

El juliol de 1704 els diputats i oïdors de la Generalitat es queixaren per escrit al cònsol que els comerciants francesos constantment cometien fraus contra la institució que representaven . A finals d'any , Soleil reconeixia que no havia arribat a cap bon acord amb els diputats . Certament , el context polític no li era gens propici . Encara , el gener de 1705 seguia demanant un altre decret del rei d'Espanya sobre el comerç . Tanmateix , desenganyat , conclouia : **par rapport au peu de defference que les catalans ont pour ses décrets , ainsy c'est une nécessité d'attendre une conjuncture plus favorable** (106) . Finalment , l'existència d'un contraban pirinenc és òbvia però impossible de demostrar documentalment , encara que hi ha alguns incicis que revelen el seu abast . (107)

6 . 3 . L'ACTITUD DELS ECLESIASTICS . LA RELIGIÓ A LA GUERRA DE SUCCESSIÓ.

En parlar tant de la guerra amb França de les darreries del segle XVII com del primer quinquenni de 1705 hem constatat la influència decisiva dels eclesiàstics entre la població catalana . El seu protagonisme , en el descabdellament de la revolta i durant la guerra , si era possible , encara fou més important .

La rebellion , générale en Catalogne , se communiquoit comme un feu violent . Les moines y contribuaient plus que personne : le roi n'avait pas plus de grands ennemis . Ils étaient impliqués dans toutes les complots ; on les croyait auteurs des écrits séditieux , des pasquinades qui se renouvelaient sans cesse : et l'empire que leur donnait la superstition , leur procurait mille moyens de troubler l'état (108) . Així valorava el duc de Noailles , excel·lent coneixedor de la situació política a Catalunya , el paper dels religiosos en el moment culminant de la revolta austriacista de 1705 . El virrei Velasco hi coincidia tot afirmant que molts frares i eclesiàstics s'havien passat a l'enemic [l'Arxiduc] **de que yo ay tanta abundancia en el campo de los aliados , que creo que su número excederá al de los regimientos (109) .** Opinions tan contundents , i repetides en els informes que les autoritats militars franceses trametien a París periòdicament , mereixen de ser analitzades a fons , a la vegada que confereixen un relleu especial al tema de la participació eclesiàstica a l'hora d'estudiar la Guerra de Successió a Catalunya .

L'actitud dels eclesiàstics catalans en el conflicte successori de la corona espanyola és quasi monolítica -si fem excepció d'una part , majoritària , de la jerarquia- i esdevé un dels factors explicatius essencials a l'hora d'entendre la difusió de la causa de l'Arxiduc a Catalunya .

Durant la revolta dels Barretines (1687-89) , els eclesiàstics , amb algunes excepcions remarcables com les del diputat Antoni Saiol , Daniel Saiol , assessor de la Generalitat , i el bisbe de Vic Antoni Pasqual havien adoptat una postura distant amb els revoltats i havien

demanat a la pagesia que fes efectiva la contribució per al manteniment de la cavalleria . Fins i tot els predicadors , a la quaresma de 1.689 , s'havien valgut de la seva influència ideològica damunt la població per tal de mantenir l'estat d'opressió regnant contra el qual els Barretines s'havien alçat (110). Tampoc en el moment conflictiu de 1.701-1.702 , quan Felip V convocà les Corts , els representants eclesiàstics no es manifestaren en contra dels abusos inconstitucionals comesos pel nou rei i per la burocràcia castellana . Sovint el Braç Militar i el Consell de Cent no podien comptar amb el seu pes influent , com exposa repetidament Narcís Feliu de la Penya . Fins i tot , en algun moment , el Braç Eclesiàstic s'oposà a la presentació d'un memorial que recollia les constitucions més importants que no havien estat aprovades pel rei i , junt amb el Braç Reial , no posà impediments al fet que el rei pogués desinsacular els càrrecs . En aquest cas , Feliu es dolia que el Braç Eclesiàstic ho havia aprovat **sin escrúpulos** (111) . I el 1.703 , de nou , no donà suport a les gestions que el Consell de Cent i el Braç Militar van fer per tal d'alliberar l'holandès Arnold Jäger , comerciant que col·laborà amb Martí Piles i amb la companyia Feu-Feliu , acusat de conspiració . (112)

Aquestes actuacions no semblen avenir-se gaire amb les opinions de Noailles i de Velasco . Caldrà , doncs , distingir el que són els refinats camins de l'alta política i la diplomàcia -de la qual cosa la jerarquia eclesiàstica n'és mestra- dels desitjos i , especialment , de les voluntats del clergat baix . A nivell institucional , abans de 1.705 , sembla que només hi hagué una topada de l'Església amb el virrei , quan fou suspesa la processó de Corpus de 1.704 , perquè plovia el qual , sense haver estat avisat , sortí amb la seva comitiva . Aquest tort , explicable segons Feliu per **la bizarra juventud del Cabildo de la Santa Iglesia de Barcelona** , costà a l'Església i al Consell de Cent nombrosos maldecaps i el boicot del virrei a diversos actes que organitzaren a continuació , a banda d'alguna advertència seriosa per part seva . (113)

El cert és que els informes rebuts a París sobre Catalunya coincideixen unànimament en l'austriacisme dels eclesiàstics . El 1.701 es diu que els catalans filipistes **sont scandalisés d'entendre tous les discours séditieux , les chansons insolentes , et les**

nouvelles impudentes que l'on y débite : les religieux même s'en meslent , et sont assez hardis pour mesler dans leurs sermons ce qui peut diminuer le respect et l'obéissance que les sujets doivent à leur Roy (114) . L'intendant Trobat , reconeixia la influència dels capellans perquè tenien entrada a les cases et particulièrement avec des femmes qui les fait agir sans crainte par la grande liberté qu'ils ont en Catalogne (115) . Un informe filipista de 1706 deia que blasraven Felip V en conversaciones , púlpitos y confesionarios , siendo ellos de los primeros que con gravísimos escándalos han tomado las armas (116) . Hom acuseva els eclesiàstics de fer circular notícies falses sobre la immediatesa del triomf de les tropes de l'Arxiduc i de fer creure al poble que els **gavachos nous voleront jusqu'à l'or et l'argenterie des églises** i d'organitzar reunions clandestines (117) . Una vegada descobert l'intent de desembarcament a Barcelona de la flota de l'Arxiduc , el juny de 1704 , les autoritats filipistes s'adonaren de la nombrosa presència d'eclesiàstics entre els conspiradors , cosa que reblà llur opinió anterior respecte d'ells . En aquell intent , el rector de Vilabella , Antoni Pons , fou l'enllaç entre Darmstadt i els caps de la conspiració : els féu arribar cartes , s'entrevistà amb ells amb tota impunitat i s'embarcà de nou malgrat la vigilància estricta de Velasco . (118)

No és estrany , doncs , que per a l'intendent del Rosselló De Quinson , els eclesiàstics fossin les persones menys fidels al rei . El 1706 diu que la sedició **se mueve , mantiene y alimenta con mentiras y suposiciones falsas , y las más formadas por frailes y clérigos que han sido los autores de esta rebelión ; i , de nou , el 1707 , assegura que l'actitud dels freres i capellans és pitjor que mai i que a no ser las diabólicas persuasiones hacen a los pueblos , se experimentaría mucha más seducción y buen ánimo en los catalanes . (119)**

Si deixem el terreny de les generalitzacions i ens centrem en casos concrets i coneguts , trobarem una mostra àmplia de l'austriacisme dels eclesiàstics . Així , per exemple , el 1702 , les autoritats franceses consideraven el bisbe de Barcelona Benet de Sala i Caramany molt amic de Darmstadt , amb qui mantenia contactes , i el

1.704 deien d'ell que no semblava pas infidel al rei, però li retreien que hagués deixat fer als eclesiàstics la seva labor en favor de l'Arxiduc . A la fi , però , fou cridat a Madrid i empresonat durant setze mesos . El 1707 , de nou empresonat , estigué desterrat set anys (120) . El bisbe de Solsona i l'abat de Poblet també eren austriacistes . L'opinió de l'intendent De Quinson sobre el regent Miquel de Calderó era determinant : **quoi qu'ecclésiastique , est de plus pernicious sujets que la Province puisse avoir , et ses dépendances , comme sont alguazils , viguiers et quelques bayles des villes et cités de la Principauté , qui sont des plus scandaleux et desesperés , par la méchante affection a leur Roy .** El doctor Josep Moret era considerat un dels personatges pitjors : **il suffit de dire que c'est un neveu de l'Éveque de Barcelonne , qui est si méchant sujet du Roy .** (121)

Però fou a partir de l'intent fracassat de Darmstadt de prendre Barcelona el 1704 quan es desencadena una repressió d'abast contra els austriacistes que s'havien significat i , en particular , contra molts eclesiàstics . Els casos més coneguts són els següents : el dr. Antoni Pons , rector de Vilabella , el canonge i ardiaca de la catedral de Barcelona Andreu Foix , el rector de Premià dr. Francesc Barata , mossèn Miquel Brunells -per estar en contacte amb Jaume Puig de Perafita- , Jacint Vilanova rector de Vilarrodona -per haver donat diners a Nebot i als revoltats del camp de Tarragona- , el dr. Felip Pons rector d'Albesa , mossèn Francesc Estevanell , el pare Antoni de Sant Tomàs religiós de Sant Jeroni i fra Josep Company monjo de Sant Benet . També detingueren dos caputxins , el nom dels quals no coneixem i Bonaventura de Lanuça , canonge de Tarragona i president de la Conferència dels Comuns , de qui Velasco afirmava que **su residencia en esta ciudad ha sido tan perjudicial como lo han acreditado repetidas experiencias** , fou desinsaculat de la ciutat . Sens dubte , els eclesiàstics ocupen un lloc rellevant en la repressió de Velasco de 1.704 . Molts d'ells van fugir de Barcelona . I , pel que fa a 1.705 , coneixem alguns casos d' eclesiàstics perseguits per Velasco : mossèn Maties Ambrós , relacionat amb els *vigatans* revoltats , Ramon de Cruïlles de Vic , el canonge Josep Bosch de Vic i Llorenç Tomàs i Costa , rector de Sta. Eulàlia de Riuprimer , els quals foren processats , i

mossèn Pere Raurell i mossèn Josep Roig que foren desterrats . (122)

De nou , el Braç Militar es mobilitzà davant el virrei **a vista de las capturas se feyan de differents personas així eclesiàsticas com seculares ... y a vista que no en tot aparexia se feian segons nostras constitucions y privilegis ... que per alguns ministres així reals com eclesiàstichs , se farian o feian alguns procehiments , que a més que aparexia contravenir en algo a nostras constitucions y privilegis eran aquells un tant perturbatius de la quietut rebent només el suport del Consell de Cent . (123)**

Els canonges del Capítol de la Seu d'Urgell es destacaren de manera especial pel seu austriacisme . El general francès De Quinson s'havia queixat que només hi havia dos o tres canonges fidels perquè **les autres sont imperialistes à outrance** i que des de les parròquies del seu domini difonien notícies , desfavorables a Felip V , **que les peuples croyent comme article de foi** . També els acusava d'haver aixecat quatre companyies de miquelets al servei de l'Arxiduc a Bellver de Cerdanya i de mantenir-les (124) . De fet , el Capítol ja havia entrat en conflicte amb les autoritats borbòniques el juny de 1.704 , quan féu empresonar dos capitans de miquelets francesos que volien reclutar homes . Les mesures repressives no trigaren a arribar . D'una banda , s'inicià un procés contra el Capítol , en el qual el Consell d'Aragó considerà que no es podia **mortificar** tot el Capítol , ja que , segons ell , el responsable havia estat el canonge Salomó . Però , per altra part , les autoritats franceses actuaren sense miraments i els incautaren les rendes que percebien a la Cerdanya francesa . (125)

Als ulls dels filipistes , el capteniment del Capítol de Vic no era menys escandalós . Un d'ells , escrivia des de Vic mateix , el 1.704 , que de 170 canonges i capellans només n'hi havia una vintena de fidels al rei i que **tout le verin est sorti des ecclésiastiques , parce que comme le peuple ne régarde point la personne , mais bien le caractère et prenant ce qu'ils sont , pour ce qu'ils devraient estre , ils ont empoisonné toute la province par leurs exhortations et communions ... Et ceux ci sont en grand nombre , tant chanoines , prestres que religieux , ils ménotent les fidèles , et le pire est que les moines des convents sont les**

plus infectés de cette maladie , et que quelque fidèle parmi eux est persécuté et outragé . Entre eux , remarquons un frère de la Mercè qui a surabondé en folie ... qui ayant appris la perte de notre flotte à Vigo régala toute la communauté avec des pitances de lapin pour la bonne nouvelle (126) . Els informes francesos confirmen plenament el suport dels eclesiàstics als *vigotans* : il y a très peu d'habitants de Vic qui ne soient pour l'Archiduc , de même que le clergé ; que de temps à autre des étrangers se rendent dans des couvents où ces gentilhommes les vont joindre et tiennent leurs conférences . Que les lettres qu'ils écrivent à Barcelonne et d'ailleurs y sont portées par des moines . Qu'il y a environ six semaines que ces gentilhommes allèrent dîner à une chapelle qui est à demi lieue de la ville , escortés d'environ 80 de leurs gens , où des étrangers se rendirent , et dînèrent ensemble (127) . Com hem vist anteriorment , devia tractar-se de la reunió de Sant Sebastià o bé d'una trobada prèvia , en la qual es prepararen els acords que cristal·litzaren en el Pacte de Gènova . (128)

D'altra banda , malgrat la unanimitat quasi total que hi havia en el Capítol , cal remarcar la seva cautela a l'hora de prendre compromisos . Si bé el juliol de 1705 havia fet un préstec de 16.000 lliures als revoltats i a l'agost es negà a prestar-los 200 quarteres de blat , davant l'entrada imminent de les tropes austriacistes a Vic i enfront de l'actitud dubitativa del Consell de la Ciutat , el Capítol li aconsellà que donés l'obediència perquè era precis obehir , i per consegüent , se anàs quant antes per part dels Comuns a rendir l'obediència . (129) Finalment , la presència de capellans entre els revoltats és prou coneguda . Hi trobem el dr. Llorenç Tomàs rector de Sta. Eulàlia de Riuprimer -nomenat canceller per Carles III , el dr. Raimon Puig i Sorribes -fill de Jaume Puig de Perafita- , rector de Tona , i el dr. Francesc Ferrer rector de Viladrau . (130) .

Per un altre camí , l'austriacisme dels monjos de Ripoll , els quals mantenien un vell conflicte amb els habitants de la vila que aspiraven a elegir i a disposar de representants municipals , va decantar una part dels habitants per Felip V , a qui prometeren dos o tres mil homes aplegats entre Ripoll i els pobles de l'entorn per lluitar contra els

vigilans. (131)

Si bé a partir d'aquestes dades sembla fora de dubte que els eclesiàstics jugaren un paper rellevant al costat de l'Arxiduc , encara reforça més aquesta interpretació el fet que entre les múltiples lleves d'homes armats que s'organitzaren durant la guerra hi trobem , sovint , la figura del capellà trabucaire , tan coneguda en la guerra del 1.808-1.814 , també contra els francesos , i en els moviments absolutistes i carlins posteriors , tot i que Ferran Soldevila l'havia minimitzada : Si , mercès a llur exemple i predicacions , la influència dels eclesiàstics fou molt gran en la resistència , s'ha exagerat molt llur intervenció en la lluita armada . Voltaire... arriba a dir que els capellans i frares van córrer a les armes i damunt les bretxes com si es tractés d'una guerra de religió... El cert és que si bé acudiren , com diem als llocs de perill , fou per donar els sagraments i retirar els morts i ferits . Això no vol dir que alguns , pocs , no prenguessin les armes dels morts o dels ferits als quals assistien , en els moments de més gran perill (132) . Res més lluny de la realitat . Hi ha múltiples testimonis que contradiuen aquesta asseveració . El bisbe Miquel Joan de Taverner , el 1.714 , constata que alguns sacerdots de nostra Diòcesi , en lo temps desta guerra han anat armats de foch amb los somatents , si bé alguns ab lo colorat pretext de confessar los que ne porian tenir necessitat , y així han animat los paysans ... contra las armas de son legítim Rey , y altres ab paraulas los han provocat a semblants accions , en algunes de les quals ocasions se han seguit homicidis ... I també , un informe francès de 1705 en parlar dels revoltats deia que no eren pas nombrosos , però que à la teste desquels il n'y a que des prestres et des moines . (133)

A la Seu d'Urgell , ben aviat , s'alçaren 200 homes , 40 dels quals seguiren el capellà de Fòrnols , cosa que feia exclamar a De Quinson : **voilà une belle action pour un prestre , mais cela ne doit pas surprendre car les ecclésiastiques de Catalogne sont les plus dangereux ennemis du Roy d'Espagne** (134) . A Vic els capellans i religiosos feien guàrdia a les portes de la ciutat . Hom veia els

carmelites i els mercedaris **avec le fusil sur le col** escorcollant

rigorosament la gent que n'entra i sortia (135) . A Girona , els eclesiàstics foren mobilitzats pel governador , el 1.706 , per tal de

defensar la ciutat , als quals assignà una part de la muralla darrere el convent de St. Domènec . Els prelats consideraren aptes per a les armes 110 eclesiàstics que formaren tres companyies , cada una de les quals entrava de guàrdia cada tres dies . El coronel era l'abat de St. Pere de Galligans , Jeroni de Mora - en trobar-se absent el bisbe , perquè era filipista- , **lo que admeté ab molta gratitud y alegria.**

També el capellà d'Arbúcies encapçalà el sometent que va derrotar dos regiments filipistes . I a l'Aragó , 150 miquelets dirigits per un frare dominaren 22 pobles . (136)

La imatge més colpidora , però , ens la proporciona el mariscal Tessé , quan descriu el setge de Barcelona a càrrec dels filipistes a principis de 1.706 . Explica que davant la manca de tropes l'Arxiduc havia encoratjat tots els homes a prendre les armes i que els capellans i monjos **n'ont pas esté des derniers à montrer leur zèle pour l'Archiduc** . Uns mesos després escrivia que el setge li era favorable malgrat que **la défense obstinée que font les gens du pays me fait trembler i que l'impénitence et la dureté des catalans est estounante . Nous voyons les prestres et les moines à la teste de toutes les attaques , et de tous les escaramouchers et au diable l'homme qui sort de Barcelonne quoi que jusqu'à present les portes en soient ouvertes . Ils voyent tranquillement destruire leurs maisons et abattre leurs arbres** . El 22 d'abril el Consell de Cent tocà el tocsí i tragué la bandera de Santa Eulàlia i d'arreu sortí **un nombre indicible de miquelets , prestres , moines , bourgeois et troupes réglées** (137) . Un imprès de l'època explica que els eclesiàstics col·laboraven en netejar la fossa de runa , que contribuïen econòmicament en les olles de ranxo , que formaven part dels cossos de guàrdia que vigilaven la muralla i que molts van prendre les armes , afegint tot seguit que **les aseguran que para la defensa pueden tomar las armas i amb més raó pel fet que els filipistes havien publicat que en entrar a Barcelona es venjarien d'ells** . (138)

Aquest protagonisme remarcable dels eclesiàstics feia dir al general Du Bruehl : **les gens d'esglise y paroissent plus animés contre nous que le peuple . Il y en a deux de la cathédrale ,**

qu'on a fait lèves de la milice ecclésiastique , qui se sont habillés à l'anglaise , et il est à craindre que dans peu il n'y en ait plusieurs de cet estat de l'un et de l'autre sexe , qui acheveront de se pervertir . Celui qui est à leur teste et conduit toutes les affaires de ce canton-là , est un archidiacre nommé Regàs , frère de l'un des chefs de Vic , aussi meschant mais plus habile que lui . (139) .

Tessé explicava la resistència a ultrança a conseqüència del fanatisme religiós que , segons ell , imperava entre els catalans . Du Bruelh havia observat , per exemple , que l'Arxiduc anava a l'església dos cops cada setmana , a part dels dies festius , per tal que el poble el veiés de bons ulls . Tessé creia que l'arrogance du peuple , le fanatisme des prestres et des moines , la rage de la rebellion , soustient tout ça . Je ne vois nulle valeur dans les troupes réglées , elle n'est que dans le peuple qui croit estre saint s'il meurt pour l'Archiduc . Per últim , fonamentava aquesta valoració , en bona mesura , en una anècdota : l'Arxiduc , neguitós , necessitava reforçar els ànims dels assetjats i va sortir pels carrers de la ciutat . Aleshores , le peuple s'assembla tumultuesement et l'archiduc dit qu'il allait se mettre en prière et consulter la Madonna Santissima sur ce qu'il avait à faire . Il prit un gran chapelet et fit son oraison exhortant le peuple à se mettre pareillement en prière , après quoi ce prince sortit et dit que la Vierge accompagnée de deux anges lui avait apparu et l'avait assuré d'un bon succès , que les fidèles catalans ne l'abandonneraient pas . Qu'il prist courage que tout irait bien et qu'elle ordonnait de rester dans Barcelonne et de ne plus songer à en sortir . Sur cela , l'on crie au miracle . Les prestres , les moines et les confrairies s'armerent en guerre , et encore une fois ce que j'oi l'honneur de vous mander n'est point une fable , l'on croit cela à Barcelonne comme je crois mon Credo . (140)

Si deixem de banda que , certament , Barcelona va romandre en mans de l'Arxiduc , el caràcter de *guerra santa* que sorprenia a Tessé no era novedós ni excepcional . Havia sorgit amb força a la Guerra dels Segadors i es reforçà amb el saqueig d'esglésies per part dels francesos

l'any 1.654 . La visió del militar francès , amb tot , ens ajuda a entendre l'ascendent ideològic de l'Església en el poble durant la Guerra de Successió , el qual no ha estat prou valorat . Però malgrat el seu esperit crític , aquest general no va poder evitar de caure , paradoxalment , en el parany de les prediccions sense el més mínim fonament racional com la de Nostradamus , en creure's el seu vaticini **qu'un prince limitrophe de mains en prendra un autre qui se voulait mettre à sa place . Interprète la prophétie que l'Anjou dont le Roi nostre petit fils portait le nom est en effet , limitrophe de mains ; ce serait une belle aventure , mais je ne m'en flatte pas .** És evident , però , que li convenia de donar per bona aquesta profecia . (141)

Núria Sales , amb molt bon criteri , ha assenyalat que a la Guerra de Successió , la religió s'hi barreja continuament , si bé , a diferència de les guerres del francès o les carlines , en aquesta són tots dos cantons que la invoquen , tots dos que pretenen lluitar per Déu i pel rei -cada un pel seu-... L'Arxiduc fa dir sovint rogatives en expiació de profanacions d'hòsties pretesament comeses pels filipistes , mentre Felip V introdueix en plena guerra (Saragossa , 1.711) la devoció , encara viva , dita del Desagravio al Santísimo Sacramento , en expiació perpètua de profanacions comeses -segons ell-

pels imperials . El bisbe de Cartagena Belluga , filipista insigne , organitzà regiments i declarà aquella guerra com a croada , i a Salamanca els eclesiàstics es constituïren en regiments per lluitar contra els portuguesos **en defensa de la Religión y la Patria** (142) . I el 1713 , els Braços militar i reial acordaren la defensa de Barcelona a fi de preservar les Constitucions i privilegis , **punt de Religió y fidelitat al Rey Nostre Senyor** . És clar que la invocació a la religió pels dos bàndols era possible , en bona mesura , gràcies a la indefinició del papa Climent XI respecte als dos candidats a la corona espanyola , cosa que permetia que uns i altres creguessin que els feia costat . Convenciment que es reforçà de la part dels austriacistes catalans quan el papa reinstaurà la nunciatura de Barcelona , entre el 1710 i el 1713 , la qual havia estat creada el 1640 i la seva existència es perllongà fins al final de la guerra dels Segadors . (142 bis)

D'altra banda Lluís XIV havia deixat clar al seu nét Felip V : Rien ne doit animer d'avantage les espagnols à leur faire mieux connoître la nécessité de soutenir une guerre où il s'agit de la conservation de la Religion , de leurs biens et de leur liberté (143) . I també el 1704 Velasco demanà un donatiu al Capítol de la catedral de Barcelona , als bisbes i abats per recuperar Gibraltar , en atenció que la important plaza de Gibraltar se trobava ocupada per Enemichs de Nostro Santa Fe Catòlica . (144)

Però el cantó austriacista el recurs a la religió arriba a límits extrems , especialment al final de la guerra , segons N. Sales : a Barcelona fan Generalíssima de l'exèrcit la Mare de Déu de la Mercè quan Villorroel vol dimitir ; ... en cert moment , es propaga el rumor que la creu de Santa Eulàlia , tota lluminosa , ha aparegut en el cel a la nit . Fins al final , la fe en el miracle de darrera hora que ha de salvar el país sembla general , i en tot cas és predicada a tothora per frares i capellans pels carrers de la Barcelona assetjada : les novenes , processons i sermons públics hi són quotidians , matí , tarda i vespre . Fins i tot els miquelets , tinguts per gent de poca devoció , acaben passant el rosari mentre munten la guàrdia . El 1.713 , en la reorganització militar , cada regiment rep un nom de sant patró ... Aquesta presència obsessiva de la religió havia estat assenyalada pel vescomte del Puerto : sin que fuese de Religión la guerra nos causaron bastante daño en Aragón , Cataluña y Valencia algunos imprudentes sujetos que abusando de los lugares más sagrados continuamente arengavan sobre el derecho que ellos pretendían a favor del entonces señor Archiduque y llegaron en poner en tal escrúpulo a parte del vulgo de aquellas provincias que ya más por superstición que por effecto se empeñaron a sacrificar vidas y haciendas por los Austríacos y yo he visto miquelete que expirando de las heridas en lugar de recomendarse a Dios gritaba que moría por Carlos III .

(145)

Una altra qüestió que cal integrar en l'anàlisi global de la Guerra de Successió a Catalunya és , d'una banda , l'actitud dels eclesiàstics

rossellonesos respecte l'Arxiduc i , de l'altra , les possibles connivències entre els revoltats catalans i els *camisards* de les terres del Llenguadoc . En l'un i en l'altre cas hi ha indicis significatius de simpaties mútues i de col·laboració que són massa importants , si més no qualitativament , perquè segueixin essent obviades .

Pel que fa a l'actitud dels eclesiàstics rossellonesos , hi ha diversos testimonis de l'existència d'un grup proaustriacista que es mobilitzà per aquesta causa , en el qual hi havia capellans arribats del territori de la monarquia hispànica . I , a la inversa , trobem rossellonesos en les reunions clandestines que es feien a Barcelona el 1704 , com les del convent de Santa Caterina dels dominicans (146) . L'ur facilitat de moviment i els seus privilegis davant la llei facilitaren un intercanvi constant i decisiu entre Catalunya i els Comtats . El 1703 un agustinià fou detingut per parlar malament dels reis de França i d'Espanya . El lloctinent del Rosselló De Quinson havia manat controlar l'entrada dels religiosos procedents d'Espanya **parce que ... sont très dengereux , voulant seavoir toutes les nouvelles , et inspirer aux sujets du Roy des sentiments contraires à leur devoir , ce que l'on a approuvé déjà plusiers fois en cette province** . També entraren al Rosselló el pare Codolet , que De Quinson qualificà de llibertí , i el pare de Sant Cebrià de Banyoles , **très dangereux , suspects et ennemis du Roy** . Aquell mateix any , els habitants de Tuir havien demanat que el pare Daniel de Solsona fes el sermó de quaresma . Aquest , com que era **catalan de nation** , i per tant les lleis li ho privaven , hagué de demanar permís . De Quinson respongué que com que era fidel al rei i feia temps que residia al Llenguadoc , **où il a acquis les manières et les inclinations françaises , il n'y a aucun inconvenient à craindre de lui permettre de prescher dans Thuir en langage catalan , et après la caresme il retournera en Languedoc** (147). Austriacisme i catalanitat , als ulls de les autoritats franceses , esdevenen indestriables .

Un informe de 1705 sobre la situació de Perpinyà era pessimista per als interessos de la monarquia francesa . S'hi deia que la major part dels religiosos **et bien d'autres habitants** eren poc fidels al rei . El capellà de Sant Joan fou assenyalat com a infidel . D'altra banda , els eclesiàstics , tot defensant-se , havien respost que **les ennemis de**

la France et de l'Espagne n'étoient pas cause de la religion .
(148)

L'any següent 300 miquelets van passar el Coll de la Portella i arribaren a Riunoguers -en una de les nombroses incursions que els revoltats feien en terres de la monarquia francesa-, a les ordres del dr. Marcer de Figueres , el qual anava acompanyat d'un frare de Figueres que duia un fusell a la mà i dues pistoles **attachées à son cordon de St. François** . Allí intentaren de convèncer els habitants que Carles III era el millor príncep , el més devot , i que els seus súbdits eren els més feliços . Els digueren que el Rosselló havia de prendre el seu partit i miraren de convèncer un capellà perquè en difongués la causa . Fou debades , perquè els van respondre que ells eren fidels al rei i havien de lluitar contra els seus enemics . De Quinson , en descriure aquest encontre al Vallespir , afegeix que els revoltats creien que la via de convèncer els capellans era **la plus sûre et la plus facile pour séduire les peuples** i que **je ne doute point qu'ils n'ayent fait en Roussillon la même proposition à des ecclésiastiques** . **C'est à quoi nous prenons soin de veiller** (149) . En les incursions a Sant Llorenç de Cerdans també hi participà **le sous prieur des Carmes de Vich** , armé de deus pistoles à la ceinture , et deux autres dans les poches à la manière des religieux de ce pays-là . (150)

Per tot això , no ha d'estranyar-nos que les autoritats franceses , per prevenció , volguessin evitar l'entrada i la influència ideològica dels eclesiàstics catalans al Rosselló . De Quinson , altra vegada , havia escrit : **Depuis que ce pays est sous la domination de la France on a toujours observé que le séjour de ces sortes de religieux en Roussillon ne convenait pas au bien du service , parce qu'ayant pris de l'autre costé des impressions contraires aus inthérests du Roy , ils pourraient les communiquer aux peuples de cette province qui ne sont déjà que trop enclins à les recevoir** . Per aquesta raó s'establiren unes ordenances que fixaven que el nombre de frares francesos sempre havia de ser molt superior al dels nascuts al Rosselló . Finalment , De Quinson era partidari de traslladar a Madrid els religiosos originaris del Principat , els valencians i els aragonesos soub's prétexte de

zèle pour le Roy d'Espagne , perquè ces sortes de gens conviennent point au service sur cette frontière . (151)

Cal valorar també l'abast d'una possible col·laboració entre els revoltats catalans i els *camisards* del Llenguadoc . Sobre aquest moviment Núria Sales ha escrit : l'anomenada guerra de les Cevenes o dels *camisards* neix l'any 1.702 en territori dels bisbats de Mende , Uzès , Alès i Nimes com una reacció al·lucitada i ferotge a dècades de persecucions , de destrucció sistemàtica de temples , condemnes de pastors a mort o a galeres , fidels condemnats també a galeres per haver estat sorpresos cantant salms , criatures arrabassades als pares per criar-les catòlicament ... L'any 1.702 , bandes armades de *nous convertits* calen foc a esglésies catòliques , assassinen capellans , destrueixen molins , ramats , masos de pagesos catòlics . L'exèrcit , i també bandes locals de *cadets de la croix* , reaccionen calant foc a masos i pobles protestants . La repressió a càrrec dels miquelets de França fou especialment sagnant , com la carnisserie que portaren a terme després de la batalla de Pompignan (6-III-1.703) , en la qual uns 400 *camisards* foren apunyalats o degollats o com la de l'hivern de 1.703-1.704 , quan atacaren 150 veïns , dels quals 66 foren morts i la resta perseguits **parmi les rochers , dans les précipices et au-delà des montagnes** i acabaren saquejant el poble i l'incendiaren (152) . A més de fer esment del rumor que corria el 1.705, que els revoltats catalans a la Cerdanya havien entrat en contacte amb els *camisards* del comtat de Foix , N. Sales ha assenyalat que **les imbricacions entre la Guerra de Successió i la guerra camisarda són constants i prenen altres formes com els intents fallits del duc de Savoia d'enviar tropes en auxili dels *camisards* que , desviades per la tempesta , aniran a parar a Llançà , o l'intent també fallit dels aliats d'enviar-los 260.000 escuts amagats dintre de croses de falsos coixos , a partir de Ginebra ... L'any 1.710 , els aliats per fi desembarquen al Llenguadoc i es mantindran a Seta uns quants dies , atraient-hi les tropes de Noailles i distraient-les del front de Catalunya . (153)**

Efectivament , les autoritats franceses temien el desembarcament

de tropes aliades al Llenguadoc , a les quals s'havien de sumar els *camisards* , constituint un gruix considerable reforçat amb armes portades des de Catalunya . Segons aquelles autoritats , Peterborough , que comandava les tropes de desembarcament **s'est toujours voulu eriger en grand protecteur des refugiés et religionnaires , et il se mettra à leur teste pour les rassembler de toutes parts dans les vallées (154)** . Tombé creien que l'abat de la Bourlie s'havia embarcat amb els aliats et qu'il a donné de grandes espérances en partant , qu'il causerait quelque nouveau soulèvement dans les Cevennes et le Rouergue (155) A més tenien por que si els revoltats controlaven tot Catalunya , els refugiats protestants -el 1.698 n'hi havia més de 500 a Barcelona , segons el cònsol francès , que feien de mestres d'obres , de manobres , sabaters o de marxants- passarien en bloc al Llenguadoc per fer costat als seus (156) . Calia , doncs , impedir qualsevol tipus de comunicació entre uns i altres . De fet , aprofitaven avinenteses com la fira de Belcaire , en territori francès , per a desplaçar-s'hi i mantenir-hi contactes , malgrat el control dels camins que exercien les autoritats franceses . (157)

Per tant , qualsevol intent de col.laboració entre ambdós moviments sembla lògic . Per bé que tots dos lluitaven per motius diferents , es trobaven units davant l'enemic comú i per raons de veïnatge territorial ; si més no , qualsevol acord tàctic els podia afavorir . I , de manera especial , els *camisards* estaven atents als esdeveniments de Catalunya des de l'any 1704 tot esperant-ne una conjuntura favorable (158) . Amb tot , cal un coneixement més detallat de les accions en què es concretà aquest probable ajut mutu . Tanmateix , les autoritats franceses , en un informe de 1.707 , en el qual reconeixen que cal **préservar la frontière de France qui estait exposée aux courses continuelles que les Miquelets et les bandits de Catalogne faisoient dans la comté de Foix et dans le Donnezan , constatent que on peut mesme regarder comme une chose très hereuse que les ennemis n'ayent pas eu l'idée de pénétrer par là dans le Languedoc et d'y faire passer quelques secours pour y causer de nouveaux mouvements et y réveiller les fanatiques , ce qui eût esté d'un très dangereuse conséquence .** (159)

D'altra banda , no podem oblidar la presència d'eclesiàstics en el cantó filipista , la qual , numèricament , a Catalunya és molt menys significativa que no pas la del partit austriacista en contrast amb el que succeeix a Castella . Cal advertir , però , que bona part de la jerarquia en formà part : el bisbe de Lleida Francesc Solís , un filipista furibund , el de Tortosa Silvestre García de Escalona , el de la Seu d'Urgell Joan Julià Cano , l'arquebisbe de Tarragona , el bisbe de Vic Francesc Montaner i Miquel Joan de Taverner , bisbe de Girona , el qual havia sigut canceller del rei a Catalunya . En bona part eren bisbes no catalans : l'obstinació de la monarquia de mantenir-los a tota costa en els bisbats del Principat -en una proporció aproximada de la meitat , entre aragonesos i castellans , mentre que l'altre meitat eren autòctons- es traduïa en resultats evidents en moments políticament crucials com el de 1705 (159 bis) . També hi trobem diversos inquisidors , entre els quals hi ha l'abat de Santes Creus Fra Josep Oliver i Francesc Taverner de Girona , així com alguns jesuïtes . Però la figura de Miquel Joan Taverner és la més remarcable . El 1703 havia aconsellat al rei que no cedís davant els Comuns catalans **attendu que tous les privilèges qui leur ont esté accordés , et que la suite des temps avait autorisé , cela n'avait fait que les rendre plus insolents et plus rebelles contre leur Roy et opiniâtrés à chercher toutes sortes de moyens pour prévenir à leurs desseins jus qu'à mettre tout en oeuvre pour cet effet (160)** . El 1706 el trobem exiliat a Perpinyà , on percebia una pensió del govern francès junt amb el seu germà Josep de Taverner , jutge del Breu , personatge satiritzat en aquests versos corrosius :

**Lo jutge hebreu put a vi ,
y és cas atròs per ma fe
tal càrrech puga tenir
qui no és més que un Taverné.
... Com pateix de mal Francès
de anar dret no pot saber-ne ,
que sempre los Taverners
se alegran en la taverna .
Retrato del Antichrist
sabràs com amich so teu ,**

**jo lo Rector de la Vid ,
tu canonge de la seu . (161)**

Uns altres versos , de to encara més pujat , també el ridiculitzen , així com al jesuïta pare March , ambdós embarcats amb Velasco l'octubre de 1705 .

També feren cap a Perpinyà el canonge Copons , Manuel d'Agulló i Sagarriga , tots de la catedral de Barcelona , el canonge Marsol de Barcelona , Domènec Balselles bernadí del convent de la Santa Creu , Josep Marià Bages religiós de Sant Domènec , Raimond Fons capellà de Figueres , Josep Sabater capellà de Castelló i dos religiosos del Carme descalços , dels quals no coneixem el nom , tots amb pensió mensual a carrec del govern francès . A més a més , el 1.707 hi trobem el dr. Silvestre Bonabosch , beneficiat de la catedral de Girona , i Pere Viader , rector del col·legi de jesuïtes de Lleida . (162)

L'abat de Banyoles Joan Baptista Descallor s'exilià a Roma ; el pare cistercenc Francesc Pedrós , de Poblet , fou empresonat pel seu abat i s'exilià a Perpinyà ; mossèn Malet de Camprodon , amic del duc de Noailles , li trametia informació periòdicament . Per la seva part , el dominic Marià Bages , exiliat a Perpinyà , exhortava el poble en els confessionaris i en els sermons a favor de Felip V i , per això , **il a receu de rudes pénitences de ses supérieurs et de fortes réprimendes et ménaces des gentilhommes partisans de l'Archiduc** . S'escrivia amb un religiós del mateix orde que regia la Universitat de Vic , el qual li comunicava els trastorns que es produïen en aquella ciutat (163) . A Vic també hi havia un petit nucli d'eclesiàstics filipistes : els canonges Poquí , Flaquer , Selles , Masferrer i Puigdesalit i els doctors Ordines , Vendrell , Bojons , Homs , Ragocer , Gallifa , Davalls i Font , aquests dos darrers perseguits pels austriacistes . També es van destacar com a filipistes Josep de Gaiolà , prior de Sant Pere de Camprodon i Francesc de Pedrós , abat de Sant Pere de Rodes . (164)

Per últim , hem de parlar dels jesuïtes , el suport dels quals a Felip V és inqüestionable , malgrat que tenim poca informació de la seva activitat , llevat d'un jesuïta d'Olot que s'escrivia amb De Quinson , del pare Pasqual , predicador reial , de fra Ignasi March , de fra Pere Viader de Lleida i de Fra Rocabert , però és significatiu que tot just

desembarcades les tropes de l'Arxiduc els revoltats s'abatessin contra el Col·legi de Barcelona . (165) & Potser fou per què , tal com deia Trobat , hom considerava els jesuïtes **Espagnols d'inclination** i per l'anomenada que s'havien guanyat al Rosselló com agents efectius de l'assimilació cultural francesitzadora ? (166) . En bona mesura , per la influència que gaudien a prop de Lluís XIV i perquè en matèria moral defensaven el *probabilisme*, blasmat des de l'ortodòxia catòlica .

Després d'aquest primer templeig descriptiu , ha arribat l'hora de sistematitzar i d'intentar de trobar factors explicatius mínimament

convincents per entendre l'adhesió entusiasta de la majoria dels eclesiàstics catalans al partit de l'Arxiduc , a banda de l'argumentació excessivament etèria de la defensa de les Constitucions i privilegis de Catalunya .

Sense cap mena de dubte , el substrat més elemental de l'antifilipisme el trobem en l'esperit contrari als francesos , del qual participaven de ple les classes populars , a conseqüència , primer ,

dels saqueigs d'esglésies comesos per les tropes franceses el 1.654 i , sobretot , a partir de les diverses ocupacions de finals del XVII . Si bé les autoritats franceses , inicialment , tenien cura del comportament de les seves tropes a Catalunya (167) - per aquest motiu , el 1.689 , el marquès de Rivarols aconsellava al duc de Noailles de no aterrar les esglésies de Sant Joan de les Abadesses i de Ripoll , perquè **ces peuples dont il importait de gagner les coeurs , en auraient eu le plus grand chagrin** , opinió que el ministre de la guerra Louvois va menystenir- (168) , la manca de recursos de l'exèrcit francès , segons Noailles com hem vist , desembocà a partir de 1.694 en un seguit de profanacions i de robatoris a 22 esglésies , la qual cosa s'agreujà amb l'existència de nombrosos soldats protestants en els seus regiments . Aquest fet , segons ell mateix , **avait aliéné les coeurs des catalans au point que le peuple était partout sous les armes. Les soldats n'ayant aucun respect pour les églises , les paysans n'en avoient plus pour les souve-gardes du général , et insultaient les convois et les fourages ; ce qui n'était jamais arrivé** (169) . I , en aquest context , descriu així els catalans i la seva relació amb la monarquia francesa : **calia ménager les catalans , toujours prêts à sécouer le joug de l'Espagne ; peuple**

rémuant , courageux , très-jaloux de ses libertés , désirant la domination française , moins par envie de servir la France que par l'espoir d'être garanti de l'oppression . Traités avec douceur jus qu'à la dernière campagne , au point de continuer tranquillement leur commerce , loin de prendre les armes contre nous , ils s'étaient montrés favorables à nos entreprises . Mais dès que les troupes mécontentes , fautées d'argent et de secours , brisèrent le frein de la discipline , se livrèrent à la licence , au pillage et aux profanations , leur bonne volonté se changea en haine et leur haine éclata avec fureur (170) . Aquesta anàlisi , en el context dels projectes francesos d'ocupació del territori català , no ens sembla gens desencertada . Una altra personalitat , el bisbe de Rieux , hi coincidí : **le peuple de Barcelonne dit assés librement qu'il leur est indifférent auquel des deux Roys ils soient , pourveu qu'on les traite doucement et qu'on ne touche point à leurs églises et à ses privilèges . (171)**

Hi ha també un factor que ha de ser tingut en compte , sobretot pel que fa a la zona de la muntanya : l'impacte produït per les incautacions de les rendes dels eclesiàstics que els francesos executaren damunt les nombroses possessions que tenien a la banda francesa , al Rosselló i al Conflent . Entre d'altres , el 1.691 en foren afectats el capítol de Solsona , el capítol de la Seu d'Urgell , l'abat de Camprodon i els religiosos del mercadal de Girona . (172)

No ha d'estranyar , doncs , que a les guerres de finals del XVII contra els francesos ja hi trobem la figura del capellà trabucaire (encara més : Feliu explica parlant de 1684 que **prodigioso fue el acierto de un clérigo que posò en funcionament un canó abandonat per un soldat i que amb el seu foc descompusso todo el esquadrón muriendo muchísimos) (173)** . De Quinson , el 1.706 , en parlar del capellà de Llerona , havia dit : **est un libertin car dans l'autre guerre , il avait coutume de se mettre à la teste des miquelets de son canton avec un fusil sur l'espaule et des pistolets à sa cintura** . L'abril de 1.695 , a Besalú , un capellà dirigí l'atac contra els francesos , cosa que feia dir al militar francès Saint Silvestre : **ce qui fait voir que ce sont les moines et curés des**

lieux qui les font soulever et que se mettent à leurs testes . J'en ait fait arrester plusieurs qui se moquent de cela , disant tous hautement qu'il n'en sera ny plus ny moins . Ell mateix , des de Crespià , escrivia que **tous les miquelets et soumetans nous ont accompagnés , leurs prestres et recteurs à la teste (174)**. La línia de continuïtat amb la Guerra de Successió , doncs , és indiscutible .

El component de la francofòbia ha de ser remarcat com un dels elements decisius de la presa de posició austriacista , el qual no es trobava , tampoc , com hem vist , de manera exclusiva entre els eclesiàstics . Però el fet evident és que el clergat contribuï a exacerbar la francofòbia més que ningú , tal com pensava De Quinson . El 1701 Noailles es dolia que els eclesiàstics abusaven de la confessió amb supersticions contra la monarquia francesa i que **l'on peignait les Français comme hérétiques (175)**. Malgrat que , com ha assenyalat N. Sales , la monarquia francesa feia la guerra als hugonots del Llenguadoc això no fou suficient per evitar que als filipistes se'ls acusés d'heretges i de sacrílegos , mentre que en d'altres terres d'Espanya aquesta fama la tenien les tropes de l'Arxiduc , on abundaven protestants anglesos , holandesos i alemanys , diu M. Teresa Pérez Picazo (176) . Un imprès austriacista , tractava aquesta qüestió amb ironia : **Con la entrada del Archiduque en Barcelona , no se acabó la Religión Católica ? No sustituyó la Anglicana la libertad de conciencia ? Clérigos , Frayles y Monjas no se cassan como quieren ? Los Sagrados Templos no son covallerizas , menos una o dos , en que tal , qual Missa se reza ? Tanto pudo la compañía de estas Tropas del Norte , que tan en breve este estrago hayan hecho ? (177)**

Respecte a aquest punt N. Sales conclou : **El cas és que , encara que la balança tant de sacrílegis com de perill de "contaminació d'heretgia" sembli pesar feixugament del costat del rei-archiduc i que com diria el vescomte del Puerto , quan un príncep vol animar els seus súbdits perquè acceptin de bon grat una guerra , cap incentiu no és més fort que el religiós *particularmente si les hazes memoria de los desacatos que sepos haver cometido tus enemigos con los templos , imágenes , sacerdotes , etc. ,* a tots dos camps hi ha frares trabucaires**

, capellans i rectors que capitenegeu escamots de miquelets i sometents : *Les moines étoient armés et les habitants combattoient comme contre des Turcs et des hérétiques*, diria de Catalunya Saint Simon (178). A Catalunya , però , el pes dels eclesiàstics austriacistes fou aclaparador .

Per la seva part , la monarquia espanyola i la jerarquia eclesiàstica , probablement amb la intenció de contrarrestar la influència dels eclesiàstics catalans entre el poble , el 1.703 , havien sentenciat : **pèchent mortellement contre la justice , contre la charité et contre la religion , qui contribuent à faire en sorte que le parti des allemands se fortifie ... en inventant des nouvelles qui lui soient favorables ... faisant concevoir de bonnes espérances pour attirer des partisans à ce prince et mettre des gens dans ses intérêts où les y entretenir .** (179)

L'esperit antifrancès es podia expressar de manera ben simple i primària . Noailles , després de constatar la influència perniciosa dels eclesiàstics i dels metges en la revolta de 1.705 - a aquests darrers els considerava perillosos per la seva bona entrada a les cases - , assenyalava **que Philippe ayant un Français pour confesseur , des Français pour médecins et chirurgiens , paroissait odieux aux médecins et aux moines du pays , indépendamment des autres motifs de révolte .** Però és que , a més a més de ser francès , el confessor de Felip V , el pare Guillem Dubenton , era jesuïta , fet que entre altres coses va provocar malestar entre els dominics . (180)

Hi ha , per últim , raons que poden ser decisives per explicar el captivament dels eclesiàstics catalans entre el 1.705 i el 1.714 i que traspuen en la informació de les autoritats franceses . La primera de totes , l'amenaça d'una major subjecció de l'estament eclesiàstic , sota la monarquia borbònica , en detriment de l'estatut privilegiat que gaudia sota els Àustries . Efectivament , estaven emparats per una jurisdicció especial , el for eclesiàstic que els donava immunitat personal -el jutge secular no era tan sols incompetent sinó també incapaç per a jutjar un eclesiàstic , diu V. Ferro , el qual havia de ser jutjat per un jutge eclesiàstic o pel Tribunal del Breu Apostòlic pels delictes greus- i alhora immunitat fiscal (181) . De Quinson parlava de l'aversion que les gens d'Église ont pour les

François parce que ceux-ci ne peuvent approuver leur libertinage , i del fet que les prestres et les moines font tous leurs efforts pour donner au peuple de l'aversion pour leur Roy , et cela par la crainte qu'ils ne prennent la méthode de France pour les contenir de vivre en gens de leur caractère et point en libertin . Per això temien que si Felip V guanyava la guerra ne fît vivre le clergé dans la mesme regularité qu'il vit en France . Finalement concloïa : la raison de prestres et moines est qu'ils craignent que le Roy d'Espagne n'établisse peu à peu les mesmes lois et la justice qui regne en France où les ecclésiastiques vivent plus régulièrement qu'en Catalogne , et que la justice y est mieux observée , car il est tout vrai ... que les prestres et les moines sont en Espagne d'une grande liberté , n'estant point soumis à la justice seculière , et l'ecclésiastique , très indulgente , ne punissant que très rarement et à des peines très légères . El general De Quinson il.lustrava aquesta afirmació amb l'exemple d'un monjo de Ripoll que , pour quelque jalousie pour une femme , assassinà d'un tret un burgès i que només fou condemnat a sis anys de desterrament , després dels quals tornà a l'abadia . Per aquesta raó , deia , els religiosos que gaudien d'una llibertat tal , pour ne la perdre pas voudraient estre à un Prince qui ne fut pas puissant (182) . El jutge filipista À. Mach desitjava que Felip V implantés una justícia més rígida , entre altres coses , perquè los frayles y clérigos viban más ocultos y con más veneración porque on llegado a tal desgracia que muchos baylan y juegan , comen y beben assin en público y a las casas de los plebeos. (183)

A un nivell paral.lel , hom retreïa als eclesiàstics llur situació de privilegi fiscal . El 1.697 un noble espanyol opinava que els francesos els obligarien a renoncer à leurs exemptions et à se taxer entr'eux pour contribuer à des dépenses excessives et en refusant d'obeir ils s'exposeraient à des persecutions éternelles . Efectivament , els filipistes consideraven que les Églises d'Espagne avoient des richesses immenses en or et l'argenterie qui augmentaient tous les jours par le crédit des religieux , i que , en conseqüència il conviendrait d'obliger

le clergé à vendre partie de cette argenterie , toutefois il importerait bien peser les inconvénients qu'un pareil ordre serait capable de produire (184). De Quinson , el 1.704 , també , havia assenyalat que els eclesiàstics enredaven els catalans fent-los creure que , mentre que abans gaudien d'exempcions , aleshores havien de pagar diferents taxes al rei . (185)

Una cosa i l'altra , finalment , ens porten a parlar del regalisme , la política de l'Estat que tenia per finalitat , en els segles XVII i XVIII , de controlar l'acció de l'Església , coneguda com a *gallicanisme* a França i com a *josefinisme* als estats dels Habsburg . El control dels candidats eclesiàstics als beneficis , l'assentiment del poder civil a les disposicions eclesiàstiques , el recurs de l'Estat de sostreure de la jurisdicció eclesiàstica un processat , la intervenció de l'autoritat civil enfront de l'acumulació de béns immobles per part de l'Església , el dret de l'Estat a fer tributar a l'Església etc. , són els trets que caracteritzen aquesta política i que enfronten inevitablement els estats amb el papat . Tal com ha exposat H. Kamen , durant la guerra el regalisme es consolidà a Espanya , en bona part gràcies a Macanaz , el qual n'exposà la síntesi en la memòria al Consell de Castella del 1.713 bo i defensant la igualtat del clergat davant la llei i davant els tributs . En su esencia , ha escrit Kamen , el regalismo significaba poco más que la continuación de una firme política eclesiástica como la que , por ejemplo , llevó Felipe II . Con Felipe V , sin embargo , fue algo más que esto . Gracias a los escritos de Macanaz , el regalismo significaba una aserción , basada en un derecho jurídico y el precedente histórico , de la supremacía real sobre la Iglesia y la Inquisición en España . El regalismo como doctrina nació durante la guerra de Sucesión , cuando el episcopado español se dividió entre los que apoyaban y los que no apoyaban esta opinión sobre los poderes de la corona (186). Efectivament , la política regalista endegada per Amelot , en bona part forçada a conseqüència de la manca de diner per part del règim borbònic durant la guerra , va tenir continuïtat amb les mesures de reducció dels privilegis de l'Església portades a terme per Campomanes , Manuel de Roda i Floridablanca , ja en temps del borbó Carles III .

Tanmateix , el regalisme no apareix com l'única raó determinant que decantà els eclesiàstics catalans a favor de l'Arxiduc . El regent Miquel Calderó , eclesiàstic i austriacista de primera hora , era un ferm defensor de les regalies en matèria eclesiàstica . (187)

Conclourem , doncs , que probablement el clergat català fou majoritàriament austriacista , a diferència del castellà , pel seu major grau d'immunitat enfront de la monarquia i pel seu engatjament a les Constitucions i privilegis , a la vegada que pel seu abrandat sentiment antifrancès congriat en les ocupacions del segle anterior . Amb tot , segons M. T. Pérez Picazo , la major part dels eclesiàstics d'Espanya féu l'opció de l'Arxiduc temerosos de perdre llurs privilegis. Ella mateixa , també ha remarcat llur paper actiu en la guerra , fossin d'un partit o de l'altre . (188)

Tal com recelaven els eclesiàstics catalans , llevat d'una jerarquia en bona part castellana o bé castellanitzada , a la fi de la guerra de Successió Felip V abolí llurs privilegis i les immunitats que havia jurat respectar a les Corts de 1701-1702 . (189)

**7. ELS MUNICIPIS DE CATALUNYA I LA CAUSA
AUSTRIACISTA EL 1705 .**

7.1. L'ACTITUD DELS MUNICIPIS : NI VIGATANS , NI BOTIFLERS .

Tant la historiografia romàntica com la de tall neoromàntic han pressuposat la unanimitat de les ciutats , viles i pobles de Catalunya a favor de l'Arxiduc en la defensa com un sol home de les Constitucions i dels privilegis . F. Soldevila parla sempre de Catalunya com un tot , socialment i geogràficament : **Evidentment , no es debatia , com el 1640 , una immediata qüestió de vida o mort per a Catalunya . Podia escollir , i de fet va usar d'aquesta llibertat d'elecció . El resultat final de la lluita va demostrar , amb la inexorabilitat dels fets , que s'hi havia equivocat... (1) . P. Vilar , insatisfet amb aquesta explicació de la qual es deriva la imatge d'una Catalunya èpica , un estereotip de caire mític forjat a partir de la resistència heroica de 1714 , intentà precisar la localització social i geogràfica del partit austriacista i proposà qüestions essencials per tal d'entendre una realitat força més complexa que no pas aquella visió simplificadora : "La Catalogne" -nous disent-ils , comme si ce terme , à tous les instants , , recouvrait une réalité solidement définie- se prononce , après cinq ans de passivité apparente contre la dynastie des Bourbons , en 1705 , puis abandonné de ses alliés , choisit en 1714 le chemin d'une résistance désespérée . Si l'on ne nous dit pas *qui* "se prononce" , *qui* "résiste" , au nom de quoi et avec quels moyens , aurons-nous pénétré vraiment dans la réalité historique ? (2)**

Per altra part , J. Vicens havia advertit la presència d'un grup minoritari dirigent que havia arrossegat el poble , a diferència de 1640 (3) i Joan Mercader , avançant un pas més en l'explicació del moviment de 1705 , conclouïa que **haurem d'admetre que no tot Catalunya va comportar-se exactament enmig del terrabastall successori** tot assenyalant les tebiors o les dissidències d'algunes ciutats importants , malgrat que seguia partint del pressupòsit de l'austriacisme generalitzat dels municipis catalans i que considerava

botifleres, o traïdores, les ciutats i viles que se n'apartaren. (4)

La necessària clarificació va venir de la mà de Josep M^a. Torras i Ribé, qui en unes pàgines excel·lents centrà el tema de l'actitud dels municipis en el camí d'una nova interpretació històrica més ajustada a la realitat (5). Partint de la constatació que el decantament a favor de l'Arxiduc no fou una reacció espontània i generalitzada com la de 1640, assenyalà que **la suposada unanimitat a favor de l'Arxiduc esdevé altament problemàtica**. Efectivament, en aquesta valoració hem de partir de la base que els diversos municipis eren compartiments estancs que actuaven d'una manera absolutament autònoma els uns respecte als altres, i solament acordaven les actuacions en la seva participació com a components del *braç reial* en les reunions de les corts. Una unificació de criteris davant el plet successor hauria requerit, doncs, una coordinació territorial i una disciplina política difícilment imaginables en la societat de l'època. A partir d'aquestes premisses, segueix, si tenim en compte la transcendència que comportava l'adhesió a l'Arxiduc a nivell municipal, en definitiva un acte positiu de rebel·lia respecte al rei legítim, al qual s'havia jurat fidelitat a les corts del 1701, ens adonarem de la complexitat que envoltava la presa de posició en un sentit o en un altre per a cada municipi. (6)

Amb tot, l'estudi aprofundit de l'actitud dels municipis catalans el 1705 i durant la guerra resta per fer: d'una banda, l'escassetat documental en molts casos, a conseqüència que les actes municipals van ser malmeses o bé fetes desaparèixer durant els dos canvis de govern al llarg del conflicte i la manca d'atenció envers aquesta qüestió, de l'altra, fan molt estantisses les idees generals sobre el tema. Podem fer una excepció: la de les ciutats i viles suposadament *botifleres*, considerades fins fa poc com a veritables excepcions del conjunt dels municipis catalans, tema sobre el qual, recentment, Enric Tello ha qüestionat: **¿ Hem de continuar creient en l'austriacisme català majoritari com una norma, un a priori indiscutible? No hauríem de considerar igualment excepcionals els casos extrems de Barcelona o Cervera, Berga o Vic, Puigcerdà o Mataró, amb tota una gradació de tebiors diverses entremig?**

Això suposa qüestionar d'arrel el paradigma prevalent a la tradició historiogràfica catalana , enfrontar-se amb la inèrcia dels mites autòctons (7) . Núria Sales , no cal dir-ho , ha reeixit en aquesta tasca imprescindible i ha posat en entredit bona part dels tòpics que s'han repetit sobre la Guerra de Successió a Catalunya . (8)

Intentarem analitzar , doncs , les diverses actituds dels principals municipis catalans en iniciar-se la revolta de 1705 . Per Torras Ribé , **les vicissituds de la mateixa adhesió del municipi de Barcelona són un bon exponent d'aquestes dificultats de clarificació** i exposa que segons Soldevila -que segueix fil per randa la versió dels **Anales de Feliu-** l'entusiasme popular esclatà davant la proximitat de l'Arxiduc a la ciutat , mentre que per Voltes , l'esclat va anar precedit d'un setge i de la rendició de Velasco , alhora que la declaració formal de reconeixement a Carles III del Consell de Cent es féu esperar 10 dies després de la capitulació (9) . De manera semblant , Torras assenjala la indefinició de Mataró -tot i la presència de la flota aliada davant la ciutat- , de Girona -on influí en el decantament l'estat d'indefensió en què es trobava- , de Balaguer -amenaçada pels austriacistes- i de Tarragona , bombardejada per vaixells anglesos i atacada per terra pels homes de Nebot . (10)

Ben entès , si hi va haver una pauta de comportament general entre els municipis a l'hora de prendre una opció , a desgrat que la causa de l'Arxiduc comptés amb una major popularitat i amb àmplies simpaties entre certs sectors de les classes dirigents , aquesta fou la de mantenir-se a l'expectativa . La indecisió dels consells municipals , aquest *impasse* , es resol quan hi ha factors imperatius de pressió externa que amenacen la ciutat o el poble -la presència de la flota , de tropes o d'un nombre considerable de miquelets- o bé interna -en els casos que el partit austriacista compta amb gent armada i un nombre de seguidors important , capaç de prendre el poder *de facto* o de pressionar els representants del municipi . Encara podríem afegir-hi un nou factor intern a tenir present : la presència de guarnició militar , i el seu gruix , condicionà en gran manera la presa d'actitud municipal . Una ullada ràpida a l'evolució geogràfica de l'adhesió de primera hora a l'Arxiduc , confirma aquesta impressió : pobles i ciutats de la Muntanya , del Barcelonès i del Vallès , del Camp de Tarragona , de la Marina , de la

Segarra i de l'Urgell. Contràriament, Lleida, Girona, Tarragona i Barcelona, ciutats on hi havia guarnició, trigaren a reaccionar i no ho feren fins que hi hagué una pressió exterior seriosa i, en algun cas, interior.

Tal com diu Torras, la lluita era mantinguda per minories d'activistes, mentre que la resta del país, sense qüestionar la causa de l'Arxiduc, es mantenia en una actitud expectant, fet que comportava que la irregularitat del front de lluita durant bona part de la guerra **sense una ocupació real del país per cap dels exèrcits i amb avenços i retrocessos constants** convertís en mutable l'actitud dels municipis segons la proximitat d'un exèrcit o l'altre, tal com succeí a Banyoles el 1708 i a Girona el 1711 (10). Un cas il·lustratiu és el de la Cerdanya. El 1705 donà, ben aviat, l'obediència **avec beaucoup de plaisir**, segons De Quinson, davant la presència de 600 o 700 *vigatans*. Tanmateix, el 1707, Puigcerdà retornà al domini de Felip V amb la complaença dels còsols i dels síndics de la Cerdanya que s'expressaven així: **La violence con que se introduxo el enemigo en esta villa de Puigcerdán y tierra de Cerdanya por medio de los sediciosos ha menoscabado nuestra innata fidelidad, pero muy gustosos habiendo permitido la divina Magestad volvernos al suave dominio de V. Magestad nuestro adorado monarca por el medio del Exmo. Sr. Duque de Noailles, a cuya casa deven estos comunes la tranquilidad que han gozado** (10 bis). I això sense parlar de la defecció, el 1713, de ciutats austriacistes capdavanteres com Vic, Valls i Mataró, a més de Girona i Tarragona, mentre que Manresa, que resistí aferrissadament, com ha dit Torras, és l'excepció que confirma la regla. (11)

La indecisió dels consells municipals, mutada en decantament per l'Arxiduc sovint gràcies a la pressió exterior és, de fet, la norma més freqüent, de la qual n'hi ha múltiples exemples. A l'agost de 1705 un militar francès escrivia que només s'havien produït algunes **obmissions de la ville d'Olort et autres lieux de la Montagne qui indiquent une indifférence facheuse à se déterminer au mal si les ennemis les approchoient, ou si les rebelles de Vich renforcés par quelque cavallerie y venoient demander l'obeissance** (12). El sistema emprat pels *vigatans* per tal

d'escampar la revolta era ben simple , facilitat per la cota considerable de popularitat de la causa de l'Arxiduc però també pel prestigi dels dirigents guanyat a pols en les guerres anteriors contra els francesos : **El que tienen estos hombres de tomar obediencias es entrarse en los lugarillos con 100 o 200 hombres armados diciendo *Viva Carlos Tercero* , y el miedo , junto con la buena inclinación , es causa de que en ninguna parte allen resistencia , y en esta forma han hido reduciendo a la obediencia muchos lugares (13)** . Per això , una vegada Balaguer i Lleida van haver donat l'obediència a l'Arxiduc , Aleix Ribalta podia escriure en la seva crònica : **deixo a la consideració ab quino brevetat se havia de guanyar esta Província . (14)**

Des de Girona , el comandant Recco , veia amb preocupació com els austriacistes aconseguien l'obediència de l'entorn i que ell , **ne le pouvant par la force , de persuader les Peuples de se maintenir avec fermeté sous l'obéissance du Roy mon maistre , et leur donne pour assuré que les troupes de France ne peuvent pas tarder de venir , et avec cette consolation les síndics et les jurats s'en vont un peu soulagés , car s'ils n'avaient pas cette espérance je puis assurer V. Excellence que tout le pays aurait aveuglement presté l'obediencia ; j'espère que V.E. me donnera des nouvelles que ces troupes s'aprochent (15)** . De manera semblant passava a Figueres : **l'obéissance deüe au Roy mon maistre , se perd à tous moments dans tout ce pays , et que les habitants de Figueres qui avaient pris les armes , perdent courage sur la nouvelle qu'un grand nombre de séditieux y dessendent pour prendre l'obéissance de la dite ville , à l'exemple de laquelle , tout le l'Empourda la donnera aussy** . També a Ripoll , a la Vall de Ribes i a Camprodon (16) . De Girona , deia , **el nombre de paisans armats per defensar la ciutat era minso , però leur bonne volonté encore moindre , surquoy on ne pût point se fier à eux** . L'acabava afirmant que **l'estat de cette place et de tout le pays , ... selon toutes les aparences est le même chose qu'en l'année 1640 (17)** . A la fi , Figueres donà l'obediència el 22 de setembre , molt abans que Barcelona i Girona . **Quan un gran número de paysanos rebelados de Vique , Olot y Besalú es presentaren davant**

la ciutat , es produí un aixecament popular contra les autoritats filipistes i els cònsols obriren les portes amb l'ajut d'alguns paisans , freres i capellans . (18)

D'altra banda , els revoltats prengueren igualada com muy corto número de gente , que arguye de alguna inteligencia su osadía con algunos de aquellos naturales , deia el veguer de Lleida , i temia que els de Cervera , ocupados del temor aquellos naturales no se pondrán en la defensa que pudieran y devieran (19) . Si queda clar , doncs , que el factor de la comminació exterior fou essencial per capgirar la indecisió dels municipis a favor de l'Arxiduc , també queda fora de dubte que en la majoria dels casos el suport a la causa filipista fou nul o molt minso , circumscrit a les autoritats reials o militars i a una minoria de persones del partit . A Reus , per exemple , segons A. de Bofarull , el Consell convocà el poble a toc de campana el 12 de juliol de 1705 per tal d'aixecar sometent seguint les ordres del virrei , sense que hi acudís ningú . (19 bis)

En aquest marc interpretatiu , pel seu interès i per la seva significació , veurem amb més detall l'evolució dels esdeveniments a la segona meitat de 1705 a Vic , Lleida , la Seu d'Urgell i Andorra , anàlisi que , no cal dir-ho , hauria de fer-se extensiva als principals municipis de Catalunya per tal d'assolir una visió de conjunt contrastada , tasca que s'escapa de les possibilitats d'aquesta tesi . A partir d'aquest estudi més ampli probablement es posarien al descobert , de més a més , un entramat de velles rivalitats locals que devien rebrotar durant la guerra , com succeí entre Cervera i les poblacions veïnes d'Anglesola , Guissona i Agramunt , les quals pretenien veure abolits els privilegis d'aquella ciutat que anaven en el seu detriment . Encara que aquesta mena de guerra civil entre pobles és evident que existí , el seu abast a Catalunya és inferior al que ha pressuposat N. Sales (20) . Ben entès , rarament la rivalitat entre municipis sembla ser el factor que condicionà les preses d'actitud locals , sinó que fou la pròpia problemàtica de cada lloc , com veurem en els casos dels municipis *batiflers* , si bé és cert que se sobreposà al conflicte i l'accentuà , una vegada el municipi s'havia decantat .

A Vic , la influència d'un grup de cavallers de la Plana i dels entorns , en contacte amb el grup dirigent barceloní , així com la seva incidència

al llarg de tota la guerra donà tal nomenada als *vigotans* fins al punt que hom utilitzà aquest mot per qualificar genèricament als austriacistes , enfront dels *batiflers* . Però , una vegada més , cal adonar-se que més enllà del mite , la realitat és que el grup dels revoltats , del qual ja hem parlat detalladament , actuà ben al marge del Consell de la ciutat , el capteniment del qual fou vacil·lant , si fa no fa , com el del Cap i Casal de Catalunya . La ciutat havia patit notablement les conseqüències de les guerres amb França , cosa que havia exposat en diversos memorials al rei (20 bis) . Des de 1701 , les cartes del Consell d'adhesió a Felip V , combinades amb la sol·licitud de privilegis es repeteixen . El valor mostrat en les guerres contra els francesos -i la seva constància en reclamar privilegis , val a dir-ho- es van veure rescabats mitjançant un seguit de privilegis obtinguts el 1702 , entre els quals destacaven el fet que els ciutadans honrats de Vic esdevindrien militars com els de Barcelona , el fet de poder-ne crear de nous , el reconeixement acadèmic dels estudis fets a la Universitat Literària , la facultat al Consell de poder manllevar diners fins a 10.000 escuts , l'ampliació d'atribucions de la Taula de Canvi i l'augment del nombre d'insaculats per a alguns oficis del Consell (21) . La Ciutat , doncs , devia quedar reconeguda al nou rei . Si més no , aquesta era la imatge que procuraven donar de portes enfora . En produir-se l'intent de conspiració de 1704 a Barcelona , quan els *vigotans* ja campaven insolentment per Vic i la Plana amb els seus *braus* armats fins a les dents , el Consell escrivia al virrei que **per complement de nostra deguda obligació havem aplicat tot cuydado en averiguar , si en esta ciutat haurie succehit alguna desatención... [i] no havem alcansat hagi succehit cosa , y esperam en lo divino favor no succehirá , puyx tant lo Comú , com los individus desta Ciutat sempre han tingut , tenen y tindran per blanch , la deguda lealtad a son Rey y natural Sr. per lo qual sempre estan resignats a sacrificar vidas y haciendas . (22)**

Tanmateix , es produí , progressivament , un buit de poder provocat per *vigotans* que ocupaven càrrecs , com Ferran Comas que , tal com el Consell comunicà a Velasco , abandonà el de veguer a finals de 1704 tot argumentant que la remuneració era insuficient i com Marcjà Homs , el conseller primer , que argüí motius de salut el juny de 1705 . El Consell

se li adreçà en aquests termes : Havent-se est matí convocat lo Concell per coses poch gustosas , si fúnebres y melancòlicas , ha regonegut la falta de V.S. de que ha fet gran admiració y queixa , ab lo que ha sabut , que al partir-se , ni menos del Concistori , se havie despedit , qui ha deliberat escriurer a V.S. per exprés , dient-li servesque restituir-se quant antes en esta Ciutat... que en matèrios de tanta importància , sabrà V.S. atropellar impossibles y vèncer difficultats , encara que sie ab alguna incomoditat , puyg se deu antes atendre a la pública y comuna conveniència que a la privada (23) . Alhora , en ser informat pel Consell de la impunitat amb què actuaven els *vigatans* , respongué lacònicament que **poch [li] importava saber ditas cosas** (24) . A partir d'aleshores , els fets se succeiren amb rapidesa . El 30 de juny , es produí l'enfrontament violent entre els *vigatans* i els habitants de Manlleu per la qüestió dels molins de Regàs que ja hem explicat . A Vic , el 20 de juliol hi hagué un gran desordre per una **multitud de gent commoguda** . Els revoltats s'anaven ensenyorint de la ciutat (25) . Mentrestant , el Consell es reuní amb el Capítol de la catedral per tal de demanar-li el seu suport . Aquest , però , sense comprometre's , respongué vagament que **la matèria és gravíssima y de grandíssim pes y que per una part y altra topa V.I. grandíssims inconvenients que no han permès a V.I. passar dende luego a pendrer resolució... y que procurará per sa part ab fervorosas rogativas encomanar-ho a Nostre Senyor qu'ens done en la present ocasió lo degut consuelo** . (26)

La inhibició per part de les autoritats municipals davant el control creixent de la ciutat a mans dels revoltats fou la tònica que va prevaldre fins l'1 de setembre . Obviament , el virrei Velasco i la mateixa Generalitat van veure amb mals ulls aquesta actitud de feblesa que no trigaren a titllar de col.laboracionista amb els *vigatans* . Velasco va comunicar als diputats que **era notorio a todos que sin un general consentimiento era imposible que una ciudad tan populosa como la de Vique se dejasse sujeta de los quatro particulares que la tienen dominada** , mentre que els diputats consideraven que el fet no es produïa per falta de voluntat , sí per temor de algunes personas . (27)

Entretant , creixia la situació d'inseguretat del diputat reial que es trobava a La Garriga pel temor que **se viesse atropellado por los levantados de Vique que están en aquella zercanía** , per la qual cosa es retirà a Granollers (28) . En aquest mal pas , el Consell de Vic intentà mantenir , debades , una bona relació amb el virrei i els diputats , conscient del seu enuig que es traduí en la negativa a rebre la correspondència de la ciutat . Així , van escriure el síndic a Barcelona Francesc Graell , que **las forças , amonassas y violencias dels commoguts són grans y las de la Ciutat , molt debilitadas y flacas...** i a les ciutats i viles reials els comunicaven **lo desgraciat estat de esta , y quan innocent y culpable és , en las calúrnias se li acumulan...** manifestant la recta intenció que sempre ha tingut esta Ciutat , y majorment en lo contratemps present , **de no faltar ni un instant a sa deguda lealtat a son Rey y Sr. , per desvanèxer los escrúpols que alguns porien tenir , si en los moviments que alguns particulars han commogut han contribuít ni en molt ni en poch lo Comú de la Ciutat (29)** . De fet , el que en realitat temien els consellers era que Velasco portés la cavalleria a Vic i que hi desencadenés una repressió brutal com la que executava a Barcelona . Afortunadament per a la ciutat , Vic queia massa lluny del radi d'acció de Velasco i , al virrei , el seu orgull a banda , no el preocupava gaire el que ocorregués a la Muntanya .

A finals de juliol , els *vigatans* dominaven totalment la situació a Vic , malgrat que s'havia creat una junta formada per consellers i eclesiàstics , la majoria d'ells filipistes destacats . El partit filipista el composava , en bona mesura , l'élite urbana : 8 militars , 6 doctors en lleis , 2 jutges , 1 metge i 1 cirurgià , situats entre els majors contribuents , d'on sorgí el personal que ocupà els càrrecs municipals el 1715 , a més d'alguns eclesiàstics (7 doctors i 5 canonges) (29 bis) . Els revoltats havien ocupat l'oficina d'amassar el pa de la Ciutat i un forn i comminaren un membre de la junta , el doctor Albert Vilabella , a abandonar Vic , davant la qual cosa la junta , ben impotent , resolgué amb resignació que **altès la Ciutat vuy no se troba ab possibilitat ni brios per poder-se oposar als commoguts , que's tolere per lo present esta mortificació . (30)**

Ahora , les amenaces envers alguns consellers continuaren . Al

conseller segon Jaume Portell li demanaren diners del fons municipal per adquirir municions , a la qual cosa respongué **que si fos que la Ciutat tingués algunas municions , que aquelles tenia per servei de sa Magt. [Felip V] (31)** . Però de poc li servien al Consell aquestes mostres d'arrogància , isolat com estava , entre dos focs . Tot seguit , el Consell escrivia al síndic Felip Gallart que **no dubtà un home de baixa mà , fer congregació de differents mingons , y ab lo tropell y voceria de aquells , passejar-se per tota la ciutat , fent-los cridar y cantar coblas que no'ns atrevim a posar-las a la ploma . (32)**

El 17 d'agost , el Consell acabà de perdre el control de la ciutat i la poca autoritat que li restava als ulls de tothom quan un grup de sis o set homes armats assaltà la casa consistorial i se n'endugué les municions , els mosquets i els arcabussos , els quals , a més a més , intimidaren als consellers que **tinguessen cuydado en no voler averiguar... puyx de voler fer averiguació de ditas cosas no [els] hi anava menos que lo perdre la vida (33)** . Dos dies després , Carles Regàs amb els seus homes s'emportà 500 caps de bestiar , entre moltons , ovelles i anyells del ramat de la Ciutat davant la qual acció el Consell , com a mesura preventiva , féu guardar el diner de la Taula de Canvi als dipòsits del Capítol de la catedral (34) . I així fins l'arribada de les tropes de l'Arxiduc a Vic , l'1 de setembre de 1705 . Davant la intimidació que féu el cavaller Felip Armengol per tal que la Ciutat capitulés , el Consell demanà l'opinió al Capítol , el qual no dubtà en aconsellar-li que era **precís obehir , y per consegüent , se anàs quant antes per part dels Comuns a rendir la obediència** , malgrat que pocs dies abans el mateix Capítol havia desestimat la petició que li havia fet Jaume Puig de Perafita de 200 quarteres de blat , per **aver gastat y consumit grans quantitats de diners y notable número de grans per mantenir sa gent y sequaces , y per consegüent trobar-se en est estat faltat de hovers per a continuar-los lo sustento (35)** . Tota una lliçó d'alt refinament polític i d'oportunisme .

Finalment , davant les evidències , el Consell aprovà dolgut que **puix que les tropes austriacistes eren a Barcelona i que esta Ciutat se troba sens tropas militars algunas , y exesperada totalment de poder ser socorreguda en cas se posàs en resistència... , per**

resguardar la reputació , vida y hazienda dels ciutadans , determina... ningú discrepant que done la obediència , després de la qual decisió se seleccionaren les persones que havien de prestar homenatge al nou rei i s'acordà d'obsequiar les tropes amb carn i vi .
(36)

Recapitulant , l'actitud del Consell de Vic és ben lluny de la idealització que ha suposat l'adhesió unànime de la *pàtria* dels vigatans a l'Arxiduc . Només a partir d'aquest supòsit entendrem el fet que a principis de setembre de 1713 el Consell es negués a rebre el coronel Nebot i al diputat Berenguer , els quals es dirigiren al Congost , **ya casi desesperados** (37) i que a la deliberació del Braç reial on es discutia si es mantenia la resistència o si , al contrari , es claudicava , el **síndico de Vich , el de los famosos vigatans , los que primero tomaron las armas por el Archiduque , propuso la sumisión** , retreu Sanpere (38) . La defecció , fou molt sentida pel simbolisme que encarnaven els *vigatans* . Uns versos de l'època , posen en boca de Barcelona aquestes paraules :

**Vique que fue quien
me metió en la lid ,
ingrata y cobarde
no quiere venir . (39)**

Per això , també , la resistència a ultrança d'un Bac de Roda , traït i penjat a la forca , i la cançó patriòtica que el recorda :

**No'm matan per ser traydó
ni tampoch per ser cap lladre ,
si no perquè he volgut dir
que visca sempre la pàtria (40)**

no eren res més que l'anomalia en la trajectòria d'una Ciutat que el 28 d'agost de 1713 havia anat a trobar el duc de Pòpoli al Congost per retre vassallatge a Felip V .

L'anàlisi del cas de la ciutat de Lleida , no presenta massa variacions respecte del model general de comportament que hem descrit . En el seu decantament influí decisivament una forta oposició interior als filipistes que pretenien defensar la ciutat davant la pressió exterior d'un nombre molt important de revoltats .

El 5 de juny de 1704 , una volta llegida una carta de Velasco

notificant el fracàs de l'esquadra aliada , el Consell disposà celebrar un acte en acció de gràcies a la catedral , amb assistència de les confraries i dels caps de casa . També organitzà lluminàries , música i cops de timbal a la nit . Davant la notícia de l'alçament dels *vigatans* , la Ciutat organitzà la Coronela a les ordres del paer en cap Ignasi de Gomar . Aviat , però , arribaren les notícies de l'aixecament de 10.000 homes a les vegueries de Balaguer , Agramunt i Tàrrrega a les ordres dels Desvalls , senyors del Poal , i dels Sobies de Tàrrrega (41) . La guarnició militar de Lleida no depassava els 50 homes . A fi de reforçar-la , el governador intentà que 32 homes de la Coronela l'engruixessin , proposta que **halló una grandíssima repugnancia en los paysanos , motivada lo primero de que aviendo sacado el governador la artillería de Gardeny para el refuerzo de esta ciudadela y estando tan demolido aquel castillo , quedarían expuestos a qualquier violencia que les quisieran hacer los sublevados ; y lo segundo porque no siendo soldados del Rey sino de la Ciudad , no debían salir para la defensa de ella del recinto de sus muros .** A partir d'aleshores , el dia 14 de setembre , empezaron a esparzirse en corrillos... se remolinearon los paysanos empezando ya a formar un tumulto en la puerta de San Antón que pudo dar grandísimo cuydado , pues corrió ya la voz por toda la ciudad de *Viva la tierra* y de que acudiesen todos con armas , avolat que fou calmat pel bisbe filipista Francesc Solís , ajudat pel veguer Tomàs Capdevila .

El bisbe , considerando pues el peligro en que nos avíamos visto , pues estuvo todo a pique de perderse , com que a Lleida hi havia molts francesos , proposà que formessin una companyia de 50 homes per defensar el castell , els quals deia que serien soldados seguros y fidelísimos para la ocasión , lo que no sucedería si la compañía se compusiesse de naturales de los quales los unos no se muerden con los otros . La proposta no fou ben vista ni pel governador ni per la Paeria . Solís , enutjat , advertí que si la Ciudad se oponía a mi designio , levantaría la mano por no entrar en altercados en una tan delicada coyuntura , pero que en esse caso resistiéndose la Ciudad a que yo guarneciese a Gardeny a mi costa , se pondría en la precisión de defenderla a

la suya . En una carta a Grimaldo en què insistia en la proposta de crear una companyia de francesos a desgrat de l'oposició del Consell , assegurava que si els revoltats es presentaven a Lleida , **con el solo amago de quemar la huerta , en que idolletran estos naturales , les abrirán las puertas , y en consecuencia de ello se entregará la ciudadela , por no aver en ella ni soldados para su defensa , ni municiones , ni viveres para sustentarse dos días .** (42)

Mentre esperaven reforços de Jaca i de València , el veguer i filipista Tomàs Capdevila escrivia que els paisans s'havien **moleado** i que **nos han impuesto un segundo cuydado ; y puede ser que el hallarme ayer de acaso al parage donde empezaron a esparsirse las voces de que todos acudiesen a las armas , evitasse el que no prendiesse más el fuego que empezava a chispear , pero encontrándome con los prinzipales , el de todos me entró en un zaguón y contándome el suceso y amenazándome de un motín si no se evitava el que subiesen a Gardeny , y si se prendía a alguno de los promotores... i ofresí quanto me pidió y salí luego a disponerlo . Els caps de l'avalot havien tractat de traïdors als que pugessin al castell a fer guàrdia i havien amenaçat de cremar-los les cases .** (43)

L'ambient de revolta era latent . L'endemà , el dia 15 , es produí un altre tumult popular **aviendo empezado por la persuasión en que entraron los paysanos de que les querían llevar a guarnecer el castillo de Gardeny , continuo con el motivo de aver disparado dos o tres fusiles los soldados de la ciudadela a algunos de los tumultuantes , sobre el presupuesto de que se arrimaban demasiado a la muralla con vissos de apoderarse de ella . El bisbe s'afanyò a baixar a la ciutat : la hallé toda commovida , corriendo todos con las armas , y a la voz de *Viva la mant menuda* , que es decir : viva la gente de la última extracción , y aunque hice los mayores esfuerzos para sosegar y contener a los commovedores , experimenté que su furor era mayor que la fuerza de mis ruegos . Ni tan sols el clàssic recurs -emprat pels eclesiàstics en aquestes ocasions crítiques- d'alçar amb les seves mans el Sant Sagrament , no fou efectiu a l'hora d'apaivagar l'avalot :**

llevándole con ellas les pedí instantísimamente a los amotinados que por aquel divino Señor se sossegasen y se retirassen a sus casas ; pero ni la atención a tan alta Magd. , ni mis lágrimas , ni mis persuaciones fueron bastantes para ablandar su dureza , ni baxar los fusiles que tenían en punto de disparar . Al pobre bisbe li calgué l'ajut d'alguns dels avalotats per calmar els ànims -així com el suport del cavaller Anton Berenguer- amb el benentès que es castigarien els soldats que havien disparat , no sense que quedés astorat de la insolència popular : Pero los amotinados , aún no contentos con la seguridad que les di , pedían , como es costumbre de los tumultos populares que fuese pronta la ejecución en el culpado .

A la fi , hom decidí d'establir converses entre uns i altres , per a la qual cosa el cavaller Berenguer -de qui el bisbe , un cop dominada Lleida pels austriacistes , deia que **ha hecho cara a ambos partidos y oora queda en el de los rebeldes... al tiempo que se me ofreció para tener inteligencias conmigo para darme las noticias que importassen-** fou elegit per representar el poble . La proposta dels amotinats era que sortissin de la ciutat els cavallers de Barcelona i , assenyalamment , el coronel Miquel Pons i el rector de la companyia , els quals havien dit públicament que s'havien de preparar sis forques per als caps dels revoltats ; també que els soldats fossin castigats i que les claus de la ciutat fossin donades a Berenguer i les del pont al governador . El bisbe acceptà les dues primeres propostes , però no la tercera responenet que era incumbència del governador .

Mentrestant , Solís comunicà a Grimaldo que en qualsevol moment els paisans tornarien a avalotar-se i que donarien ocasió a **los malcontentos de afuera para que se aprovechen de la coyuntura** . Dolgut , expressava el seu isolament : **no dexaré de decir a V.S. que en toda la tarde , no he visto cerca de mi para apaciguar el tumulto , ni al governador ni a algún pañer , de modo que sólo he estado rodeado de eclesiásticos (44)** . El perill s'agreujava pel fet que els paisans que entraven de guàrdia a la Coronela disposaven d'armes . Però segons Capdevila , els amotinats van donar senyals de satisfacció després que el soldat que disparà anés a disculpar-se davant les companyies de paisans que feien guàrdia i afegia que en

mantenerlos con sosiego ... trabajamos algunos de los que siempre hemos moderado en sus motines , por la confianza que parece tienen más situada en nosotros para sus raras ideas .

(45)

Amb tot , tant el bisbe com Capdevila temien que les advertències dels revoltats de malmetre l'horta , cremar les palles i tallar l'aigua per als molins si la Ciutat no donava l'obediència a l'Arxiduc , farien que al primer **amago de quemar la huerta , les abrirán las puertas los paysanos .** Amb aquest objectiu , **la mayor parte de los sediciosos con sometenes de los pueblos que les han dado la ovediencia irán sin armas , con achas y azadas y otros instrumentos para talar las huertas .** (46)

Malgrat aquest ambient tan advers , i amb bona part del país en mans dels austriacistes , els paers Ignasi de Gomar , Josep Mallada i Antoni Meseguer , que s'autoqualificaven de **fidelíssimos vassallos** , reiteraven la seva obediència a Felip V i expressaven llur **inexplicable consuelo** per la notícia que 2000 cavalls es dirigien a Lleida (47) . De poc els serví , perquè el dia 20 començava el setge de la ciutat a càrrec d'uns 9000 o 10000 homes que , llevat de 6 companyies de 40 homes de milícies , la majoria eren sometents . Per contra , la ciutat només fou defensada per Capdevila , un nebot seu , el sergent major i alguns artillers (48) . Segons el bisbe , **la indiscreción de un cavallero que sin mala intención y con poca cordura les hizo una amenaza [als paisans] para lo de en adelante , los metió en tal aprehención que se dieron por perdidos sinó mudavan de dueño ,** fou la causa que els caps dels amotinats entressin en contacte amb Manuel Desvalls i Miquel Sobies tot garantint-los el seu suport quan es presentessin davant Lleida . Aleshores el bisbe , ingènuament , intentà convèncer els lleidatans de la superioritat de les forces de la ciutat -cosa que no es creia ni ell- i de la irregularitat dels sometents bo i argumentant que si s'oposaven als revoltats *només* perdrien l'horta , però que si els obrien les portes de la ciutat Felip V hi entraria a sang i fetge . Els resultats de la perorata foren infructuosos : **Estas consideraciones , aunque tan eficaces para hazerles abrir los ojos , no hizieron el efecto que les correspondía .** Pretenir que 50 homes mal armats i sense municions ni queviures fessin front als

Lleidatans i als 10000 revoltats era pura il·lusió . Però el bisbe , fins aleshores acostumat que els fidels l'obeïssin dòcilment , esperava que les seves argücies tindrien èxit .

D'altra banda , els reforços demanats a Grimaldo es van *perdre* a l'Aragó , requerits pel governador d'allí per una falsa alarma . Curiosament , també s'hi *extravià* el cavaller Anton Berenguer amb 27 homes que s'havia reunit amb ells per acomboiar-los fins a Lleida . El dia 20 mateix , els revoltats prengueren el castell on només hi havia 7 soldats **y entre ellos quatro estropeados (49)** . L'endemà es reuní el Consell de la Paeria , el qual , empès per la pressió popular , davant la manca de forces i havent estat ocupat el castell no es mostrà partidari de resistir i comunicà a Desvalls i Sobies **que la ciutat entrarà molt gustosa a tractar sobre lo assumpto de donar la obediència que demanen i per esta via capitular (50)** . Segons el bisbe , **los de primera y segunda mano votaron problemáticamente , pero los de la tercera y los de la quarta , con especialidad , en conformidad de lo pactado por sus cabezas con las de los sublevados , resolvieron la rendición ... y lo particular de este caso es que esta se decretó tomando por motivo la pérdida de Barcelona , quando aún no se habían formado las baterías para atacarla .**

Entretant , el bisbe havia intentat que el capítol li fes costat enfront del Consell . Però el capítol deliberà -mentre el bisbe esperava la seva resposta- i decidí desmarcar-se'n diplomàticament . Solís ho explica en aquests termes : **hallé a la primera palabra que les dije que recelándose de mi designio , se habían apresurado en su respuesta embiando comissarios que la diessen a la Ciudad en su nombre antes que yo llegasse . Aquella se reduxo a que no sabiendo el cabildo el estado de la plaza para su defensa , no podía dar consejo a la Ciudad , que se hallava con comprehención de todo , y que assí no le quedava otra cosa que hazer más que encomendar-la a Dios para que le inspirasse el acierto . Si fa no fa , la mateixa resposta carregada d'evasives que havia donat el capítol de Vic quan la Ciutat , davant les accions desafiadores dels *vigatans* , li demanà consell . En darrer terme , davant la insistència del bisbe perquè donés una resposta de honrra , el**

clergat contestà que qualquier resolució que tomase la Ciudad la aprobaría a cierra ojos . (51)

L'estat de la guarnició era deplorable . Els escassos soldats iban desertando por horas de suerte que no havían quedado ya más que 25 , y que estos estaban tan intimidados que no hazían más que llorar , que los artilleros sobre pocos y malos , y sin gente para el manejo de las piezas , havían ofrecido de tirar al aire y retirarse luego a la catedral . A l'hora de preparar les capitulacions , el bisbe demanà de poder marxar amb la seva família , cosa que se li negà . Haviéndosele concedido esta facultad al hombre más ínfimo y vil de la república , se me negó a mi ... llegando la barbaria a proponer que por fuerza me llevassen en una mula al campo del Archiduque a prestarle juramento de fidelidad , añadiendo que no se me devían guardar los fueros de obispo , es queixà a Grimaldo . Entretant , per evitar que la seva persona perillés a causa del furor popular , s'instal·là amb la família primer a la catedral i després als caputxins .

El dia 23 , segueix explicant el bisbe , se vió una de que apenas abrá exemplar en las Historias , y fue que al tiempo de firmar los pactos , les pidieron los síndicos de la Ciudad a los cabos de los rebeldes , los poderes del Archiduque para concluir y dar valor a lo acordado y hallando que no tenían poder alguno , consultaron a la Ciudad sobre lo que debían hazer en aquel caso ; a que respondió esta que no se detuviessen en esse reparo , porque de qualquier modo que fuese , estava resuelta a abrirles las puertas y a entregarse . Aquella mateixa tarda , els revoltats entraren a Lleida i se celebrà un Te Deum . Però el reducte filipista se les enginyà per fer córrer la veu que per fi arribaven els reforços esperats i intentà d'allargassar la capitulació , cosa que no va servir per altra cosa que per impacientar els paisans , els quals assaltaren el palau del bisbe que saquearon mui a su satisfacció , robando quanto encontraron capaz de llevarse , y lo que no lo era , lo hicieron pedazos y giras , lo destrosaron o lo echaron por las ventanas , llegando su ciega barbaridad hasta la sacrílega extremidad de quebrantar y reduzir a piezas el Santo Cristo de mi oratorio y la ora sacándola del altar . Aconseguides

unes bones capitulacions , en opinió del bisbe , el governador , Capdevila i el seu nebot Pineda , sense que els seguís ni un soldat ni un oficial -tots s'havien passat al cantó de l'Arxiduc- , el dia 26 abandonaren Lleida després d'haver perdut tots llurs béns .

La sort del bisbe Solís no fou millor . Quan reclamava el dret de poder marxar , **los cabos se disculpavan unos con otros y como son tantos los que mandan sin ser obedecidos y todos entre sí discordes ... hasta que desengañados aquellos de que yo no era capaz de besar otra mano que la del Rey mi Amo... resolvieron darme libertad o movidos de alguna consideración cristiana o temiendo el escándalo que causaría en la cristiandad la prisión de un obispo en una ciudad entregada sin resistencia y con pactos de salvedad** . A la fi el deixaren marxar amb la família el dia 27 . Però al cap de poca estona era aturat amb el pretext que no podia endur-se la roba perquè devia una pensió a la Universitat , cosa que el feia exclamar enfurismat davant Grimaldo : **Vea V.S. si en Argel me harían maior tiro los mahometanos** . En reprendre la marxa cap a Fraga va patir la darrera humiliació havent de deixar com ostatge el seu pare confessor . Una vegada instal·lat allí , reiterà a Grimaldo la seva voluntat de servir Felip V , **estando con más que mediano conocimiento de todas las fuerzas de los rebeldes , de los designios de sus cabos , de los talentos de ellos , del modo con que hazen la guerra y del que se deve observar para quitarles las armas y servirse de ellas para recuperar en breve lo perdido** . (52)

L'actitud del municipi de la Seu d'Urgell tampoc no s'aparta de la norma majoritària . Cal assenyalar-ne , però , tres trets específics . El primer , la francofòbia dels seus habitants com a resultat de les reiterades ocupacions de finals del segle anterior , cosa que pot explicar la força del nucli conspirador austriacista , com ha assenyalat J. M. Torras (52 bis) ; segonament , l'austriacisme militant del Capítol catedralici -tal com ha hem vist anteriorment- amb tota la influència que gaudia damunt la població ; en tercer lloc , el conflicte jurisdiccional que oposava la Ciutat amb el bisbe , el filipista Julian Cano , al qual podríem afegir-hi l'antagonisme creat per l'existència de més de set parròquies del bisbat d'Urgell fora de la jurisdicció del bisbe

, on els eclesiàstics que les regentaven s'arroguen les atribucions i quasi la representació episcopal , situació que arribà a límits extrems d'oposició quan el bisbe intentà fer prevaldre la seva jurisdicció , la qual , a principis del segle XVIII era lluny d'haver-se resolt . (53)

A principis de 1700 el Consell es planyia que s'havien **experimentat tants diferents motius del Señor bisbe [Julian Cano] de mals tractaments als síndichs de la Ciutat parlant tant mal del Comú y particulars de ella ab calúmnia tan notòria que és públich a tots , no sols als del present Concell , sinó que també als demés ciutadans .** El bisbe havia fet detenir , a Guissona , el que havia estat cònsol quart , Miquel Cases , quan volia presentar-li de part de la Ciutat paper requisitori i apelatori del gravamen de **no residir dit bisbe a la Ciutat pel termini continent de tres anys i mig .** En efecte , no residia a Lleida sinó que ho feia en un palau de Guissona des de feia uns cinc anys (53 bis) . A finals d'any , quan Julian Cano es presentà a la Seu d'Urgell , sense haver-ho comunicat prèviament al Consell , els síndics van anar a donar-li la benvinguda . Mentre s'esperaven , el bisbe els féu dir que **si venien com a súbdits y vassalls de la Mitra y prometent que nos cobrían ni se asentarian sens ordre seu se los daria entrada , y que quant no no'ls volia veurer .** Molestos , els cònsols decidiren de comunicar l'incident al rei i que **en avant nos done benvinguda alguna al Sr. Bisbe y que los Srs. cònsols no's moguen en res com si dit Sr. Bisbe no's trobàs en esta ciutat , en consideració que dit Sr. Bisbe vol interromper la antiquíssima consuetut de temps immemorial sempre observada de que los síndichs sian rebuts per lo Sr. Bisbe cuberts i ab asiento (54) .** I , de nou , a principis de 1704 , en resposta a una demanda de negociació per part del Consell , el bisbe contestà amb aquests termes : **quiero ver y saber si soy obispo tan singular y extraordinario que no tenga exemplar en la Iglesia toda siendo obispo sin cathedral ni cátedra , esposo sin esposo , sin jurisdicción en ella para exercer los actos que son de mi pastoral obligación , si tengo de ser admitido de gracia y urbanidad , o de justicia , y si soy obispo real y efectivamente con todas las propiedades y preeminencias o meramente titular , como muchas vezes han publicado y me an**

dato en el dorso , que son las principales motivos que ocasionan la diformidad y disturbios presentes , y no discurro que mi dignidad ni el cabildo tengan bastante autoridad para la composición de estos asuntos sin recurrir a tribunales superiores... ya que tan clara y abiertamente me an puesto en la ocasión que no se aya sucedido a otro ninguno de mis antecesores , excluyéndome totalmente de mi esposa y cáthedra . (55)

Tot i aquests elements de conflictivitat , tanmateix , el Consell de la Seu seguí els passos dubitatius de la majoria dels municipis catalans i es caracteritzà per la tebior davant el moviment de 1705 . Així , a finals de juliol d'aquell any , el consistori s'adreçava als diputats tot refermant la seva fidelitat en conservar lo Real Servey de sa Magestat... obviant qualsevols subjeccions de las personas expresadas en la carta y de altra qualsevol que fos extraviant la deguda obediència a sa Magt. y a son feliz govern... pot V.I. quedar molt segur que acudirem promptes a la manutenció del immortal blasó que sempre los Cathalans ab gloriosa fama han perpetuat (56) . Un mes després , decidia d'aixecar gent amb armes a causa de motivar-se alguns resels per efectius de molts (aquesta darrera paraula ratllada en l'original) particulars menos estables al servey de sa Magd. (Déu lo gde.) ... per a suspendrer qualsevols embarassos y posar ab la deguda quietud la ciutat y conservar-la en sa fidelitat (57) i comunicaven , probablement al virrei , que havia succeït la fatelidad del tránsito a los enemigos al llano de Vique por unos tres sujetos de esta ciudad , raó per la qual el governador de la plaça , el veguer i el cònsol en cap havien decidit d'aixecar gent amb armes a càrrec de la Ciutat i del governador , alhora que expressaven que la nueva melancolía de hallarse las armadas del mar enemigas delante de Barcelona nos a puesto en vivo sentimiento . (58)

Efectivament , Joan Esteve i el Dr. Francesc Carreu s'havien alçat amb 150 homes i s'havien reunit amb els *vigatans* . Pocs dies després , el capítol catedralici va pagar la lleva de quatre companyies de miquelets austriacistes a Bellver de Cerdanya (59) . La situació en què es trobava el municipi de la Seu , doncs , guarda moltes similituds amb

la de Vic . Per altra part , l'estat de la defensa del castell era precari : només hi havia 150 homes dels quals el governador i el veguer , a més a més , no es fiaven , amb municions i queviures escassos . Per la qual cosa i davant la proximitat dels homes de Barnoia demanaren un reforç de 50 homes . (60)

Finalment el 20 de setembre esdevingué el que era inevitable . Quan el Dr. Francesc Carreu , ara amb grau de capità i de **ministre de Sa magestat** [Carles III] demanà per carta l'obediència al nou rei , el Consell decidí **nemine discrepante que ab tota diligència y prestesa donie la Ciutat la obediència** . Amb tot i això , el Consell no s'afanyà en prestar homenatge a Carles III , motiu pel qual el nou rei va escriure el Consell , estranyat que no li haguessin besat la mà com la majoria de ciutats ho havien fet . Aleshores , decidí d'obeir amb prestesa i va excusar-se tot responent que respecte de la carta de Darmstadt que els demanava que anessin a Barcelona podien **asegurar a V. Magd. que jamás hemos tenido noticia de ella** . (61)

Entretant , Carreu havia pretès que la Ciutat li prestés **lo sacrament y homenatge per la Real Magestat** , tal com ho havia fet Solsona , proposta que el Consell rebutjà perquè **com no sie més que oficial de guerra als quals no se'ls preste sacrament , sinó sols obediència , com així la Ciutat sempre a fet** (62) . A principis d'octubre , Carreu , que ha havia demanat també l'obediència de Puigcerdà , s'adreçà al Consell amb el nomenament del Capítol catedralici que el feia veguer de la Seu i d'Andorra . La Ciutat li objectà que acceptaria el nomenament quan Carreu mostrés els poders de part del Capítol . Antoni de Peguera l'avalà i , finalment , el Consell li donà la vara de veguer . L'ascens d'aquest austriacista de primera hora va ser fulminant : el desembre de 1706 fou elegit Conseller en Cap de la Seu , càrrec que repetí en diverses ocasions (63) . De nou es produí una darrera demostració de tabior per part de la Ciutat quan el Consell respongué amb evasives a la petició de Carles III de recaptar les rendes reials de la Seu a fi de col·laborar amb el setge de Barcelona . (64)

Per últim , és interessant de constatar l'actuació del filipista Anton Cassany , notari que havia obtingut l'escrivania reial del vescomtat de Castellbó de mans de Carles II . Cassany , en una carta als cònsols negava la seva filiació política tot culpant de difamació els canonges de

la Seu que l'acusaven d'haver ultrajat mon Rey dient mal de sa persona , que he procurat perdre als que se'n passaren a la plana de Vich y que auria levatat gent armada per a impedir que no's prenguéss la obediència . Des de Barcelona , segurament atemorit , tot afirmant que no so home de armes , sinó molt quiet , demanava una certificació del Consell , la qual ha de ser en castellà , aclaria , conforme no havia faltat a les seves obligacions sens haver comès vilesa alguna ni haver faltat en punt en tot lo que sie estat del Real Servey . Afegia , també , que essent conseller de la Seu , no posà cap impediment a la demanda de Carreu que la Ciutat donés l'obediència a l'Arxiduc . Reconeixia , això sí , que havia tingut algunes diferències amb els religiosos de Sant Domènec , els quals , feia quatre o cinc anys , li havien fet treure dos llums que havia posat al quadro del duc de Anjou baix lo títol de Rey de España . (65)

En darrer lloc , el cas d'Andorra , malgrat que no es tracti d'un municipi i que no formi part de Catalunya no deixa de ser il·lustratiu dintre la mateixa tònica d'indeterminació dels municipis catalans . Per la seva situació geogràfica , una falca entre les dues monarquies , i per la seva base jurídica i política independent , fou cobejada pels dos partits en conflicte . David Mas n'ha definit les estructures econòmiques , marcades pel caràcter de subsistència i precarietat de l'economia andorrana durant l'alta edat moderna , basada en el producte obtingut de les activitats agrícoles i ramaderes , i amb unes relacions comercials molt condicionades pels esdeveniments que tenien lloc al seu voltant , que podien arribar a posar en perill el fràgil equilibri sobre el qual es mantenia el sistema d'intercanvis amb les comarques veïnes (66) . Bases econòmiques , doncs , estretament vinculades a la relació comercial amb el països veïns . A banda del cultiu de cereals per a la subsistència , producte que sovint escassejava i que calia importar , la cria de bestiar oví i cavallí controlada pels prohoms , les grans famílies que allora detentaven el poder polític , era una de les activitats més remarcables adreçades a la comercialització . El rigor de l'hivern també obligava a traslladar els ramats d'Andorra cap a les terres de Lleida . Inversament , a l'estiu acollien ramats foranis mitjançant un sistema d'arrendament indirecte de les pastures comunals

anomenat *canllac*. L'intercanvi amb els països veïns i , assenyaladament amb Catalunya , esdevé imprescindible per a la supervivència dels andorrans. Podríem afegir-hi , encara , el cultiu i el contraban del tabac , prohibit tant per les autoritats andorranes com per les espanyoles .
(67)

Malgrat la dependència econòmica exterior , les Valls d'Andorra servaven la seva independència política sense reconèixer cap altra autoritat que la dels coprínceps , el bisbe d'Urgell i el rei de França . Per aquest motiu , el *Manual Digest* de 1748 , posa èmfasi en l'objectiu fonamental de servir la neutralitat : **Essent com és la neutralitat de las Valls de Andorra lo primer bé y la major prerrogativa entre las majors , que a ellas Constitueixen felises i dichosas , deu ser defensada per sos naturals ab lo major vigor** , a la vegada que recull el dret de lliure trànsit dels andorrans i de llur bestiar pel territori de Catalunya , així com l'exempció d'impostos sobre l'entrada i sortida de mercaderies (68) . Mantenir aquesta anhelada neutralitat durant el conflicte successori fou l'objectiu primordial del Consell de la Terra , propòsit prou difícil en els temps que corrien .

El març de 1702 , la Diputació comunicà al Consell que els andorrans havien de contribuir per al donatiu concedit a Felip V per les Corts . Aquest s'afanyà a respondre que com que el Principat era de jurisdicció mixta no havia de contribuir per als exèrcits i encara menys per a un donatiu voluntari , coses que podien afectar la seva neutralitat (69) . Aviat , la presència dels revoltats catalans a la Seu d'Urgell i en els límits d'Andorra posà nervioses les autoritats franceses que temien possibles connivències entre uns i altres , les quals els demanaren que possessin guàrdies a la frontera (70) . Però els veritables problemes començaren quan , una vegada l'Arxiduc havia desembarcat a Barcelona , les autoritats de les Valls hi acudiren per demanar la renovació del privilegi de lliure comerç de què gaudien des de 1535 , confirmació que obtingueren sense problemes (71) . Aquesta acció fou considerada pels francesos com una traïció , així com l'haver acceptat Francesc Carreu per veguer -nomenat pel capítol catedralici de la Seu i no pel bisbe filipista que havia fugit a Madrid- i haver obsequiat a l'Arxiduc amb pernills i formatges .

Els cònsols es van veure obligats a escriure les autoritats franceses

que era fals que li prestessen la obediència ni jurament de fidelitat ni que'l regoneguessen per Príncep soberà , ni fou altre lo fi de anar a Barcelona que per a conseguir lo comers de que estava privada la Vall y no podie fer menos . Altrament parant lo comers de esta Vall ab Catalunya , ni esta Vall ni los particulars podien tenir bestiar ni aliments menos lo blat , encara que poch , per a viure , puix lo restant los és precis lo aver-lo de anar a buscar a Catalunya majorment en lo temps del ivern . De manera semblant , explicaren que els obsequis lliurats no eren per al rei sinó per a alguns ministres seus ab effecte de conseguir ab més facilitat la continuació de dit comers ab los Catalans . Acabaven afirmant que **nostron Rey Cristianíssim... [Lluís XIV] vol que sos vassalls sien concervats no faltant a la fidelitat y obediencia a sa Magt. deguda y que sien sos vassals mantenguts ab sos Consuetuds , usos y privilegis que té dita Vall atorgats y concedits per los Comptes de Foix y confirmats per la Magt. de Nostron Rey y Sr. Lluís catorsè . Respecte al nou veguer Carreu es limitaven a afirmar que mentre el veguer del rei de França era de per vida , el del bisbe d'Urgell era temporal i que per això l'havien d'acceptar . En darrer lloc , reiteraven la fidelitat amor y voluntat de esta Vall en servir a Sa Magt. Cristianíssima y de ser conservada baix son suau domini . (71)**

Malgrat la claredat dels seus arguments des de l'òptica andorrana de manteniment de la doble fidelitat per mor de la neutralitat , les autoritats franceses no es mostraren disposades a acceptar-los com a vàlids , cosa que obligà als cònsols a multiplicar les cartes justificant la seva actitud (72) . Fou en va , perquè el duc de Noailles inicià un seguit de sancions econòmiques com a càstig . A tall d'exemple , els foren preses 52 mules que tres andorrans havien comprat a la fira de Saint Flor , amb l'acusació que aquestes eren per al servei de l'Arxiduc (73) . De Segur , el governador de Foix , va escriure a París que estava molest perquè feia uns dies que havia convocat els cònsols de la Vall i que aquests s'hi havien presentat amb retard adduint dificultats en els passos de muntanya per la neu . Convençut que els andorrans havien donat l'obediència a l'Arxiduc de bon grat , encara que aleshores volien adobar la seva actitud anterior , davant la proximitat dels revoltats a

les Valls assegurà que els castigaria per infidels quan els afers de Catalunya prenguessin un altre caire . Per la seva part , el secretari de la guerra Louvois era partidari que Felip V fos reconegut com a rei pels andorrans , sobre la qual cosa De Segur opinava que calia comptar amb l'opinió del bisbe de la Seu d'Urgell i amb la part de jurisdicció que hi tenia , perquè , deia , **pour le roy d'Espagne il n'y a rien si ce n'est que l'évesque d'Urgell est son sujet (74)** . Per al governador , l'acceptació del Consell del veguer Francesc Carreu , un dels caps de la revolta de 1705 , significà una infidelitat per la qual cosa els féu saber **qu'ils pourraient bien ne pas jouir toujours de ces memes privilèges , s'ils continuent d'avoir une pareille conduite . (75)**

En endavant , els andorrans patiren les conseqüències de la repressió francesa així com també els efectes negatius de la guerra sobre la seva fràgil economia : a més de les dificultats per mantenir les relacions comercials habituals i el contraban , hagueren de patir les impositcions de Noailles i les del governador filipista de la Seu Gandolfo . El 1711 , la situació dels andorrans era desesperada : els còsols exposaven a Noailles i al comte de Tournon que ja havien pagat més de 20000 francs , **per lo que se troben en un estat molt miserable , a part que si volien proveir-se de productes de la banda de l'Arxiduc per alimentar-se i a la vegada contribuïen a Felip V , deien , nos faran contribuir per part de dit Sr. Archiduc i nos destruiran , o per lo menos nos privaran lo comers sens que és impossible sustentar-se esta Vall (76)** . Realment , llur situació devia ser crítica perquè finalment Vendôme el 1712 , d'una banda , donà ordres als militars francesos que no molestessin més les Valls i , de l'altra , el 1715 el bisbe d'Urgell Simeó de Guinda manà al Consell de la Terra que no obeís més ordres de l'intendent de Catalunya ni dels seus delegats .
(77)

7.2. ELS MUNICIPIS ANOMENATS *BOTIFLERS*.

Casi tot Catalunya s'entregà dit any 1705 , menos alguns , com fou Rosas que sempre fou refugi per lo francès quant venia al Empordà , Berga , Sentelles , Manlleu , Servera y altres que sempre se mantingueren per las armas del Sr. Felip Quint , Rei de Espanya (78) . Mossèn Patllori Ombravella , en la seva crònica , deixa constància de l'actitud d'uns municipis que , per raons diverses i diferents entre ells , mostraren la seva adhesió a Felip V. Cal però objectar-li dues qüestions : en primer lloc , almenys Berga i Cervera estigueren temporalment sota el domini de Carles III . En segon lloc , en els casos de Manlleu , Centelles i Berga no hi hagué declaració formal a favor de Felip V fins al final de la guerra , el 1713 .

En el mateix sentit , el viatger Francisco de Zamora recull a finals del XVIII la dita popular : **Bon dia a tot lo món , menos a Manlleu , Centelles , Berga i Tagamanent** , a la qual els presents responien **Amén** . (79)

Retrobem , doncs , el mite d'una Catalunya unànime , sense fisures en la defensa les seves Constitucions , l'excepció de la qual són uns municipis *traïdors* . La interpretació esbiaxada de la guerra de Successió feta a partir dels pressupòsits del seu final , amb la resistència heroica i la repressió nacional i humana incloses , com a *leitmotiv* profund de l'alçament de 1705 , ha desfigurat totalment l'explicació de les preses d'actitud d'aquell any . La força del mite de què parlava Marx , el fet que la tradició de les generacions passades imprimeixi un pes eclaparador en el cervell dels successors mitjançant una memòria transmesa , la *història* , passada per uns filtres socio-econòmics i morals determinats , ha enfosquit amb un gruixut tel el coneixement de la realitat històrica . (80)

Des d'una òptica històrica crítica ha calgut , doncs , interpretar el moviment de 1705 des d'una perspectiva tant social com geogràfica més apropada a la realitat i més concreta i , després de verificar les tebiors i les indecisions de la major part dels municipis , aleshores ha estat

possible de constatar que en no haver-hi una majoria de municipis unànimament austriacistes , tampoc n'hi ha de *batiflers* . Si de cas , val a dir-ho , hom constata la influència de minories dels dos partits que decanten més l'actitud del municipi cap un cantó o cap a l'altre , tal com ha observat Josep M. Torras Ribé (81) . D'altra banda , cal advertir , també , que els memorials dels municipis suposadament *batiflers* adreçats a Felip V al final de la guerra exageren la seva fidelitat fins a límits inversemblants a fi d'obtenir els màxims privilegis possibles del nou règim , documentació que ha servit de base per a la confirmació de la interpretació romàntica i neoromàntica de la Història de Catalunya .

Abans d'analitzar els casos més paradigmàtics , ens aturarem en el de Ripoll , vila no inclosa habitualment en el grup de municipis *batiflers* , però que podria trobar-s'hi perfectament des de l'anàlisi romàntica . A Ripoll , on l'abat era austriacista , el 1705 esclatà la vella divisió entre els habitants i l'abadia . Josep M. Torras ha explicat en un article excel·lent que des dels seus orígens , la població havia estat estretament sotmesa a la tutela monacal . La jurisdicció del monestir , a més de Ripoll , incloïa 23 poblacions de la comarca així com territoris del Berguedà , la Cerdanya , Osona , el Bages , el Gironès i la Noguera , amb un total de 6000 vassalls en el segle XVII , cosa que convertia el monestir en un dels dominis baronials eclesiàstics més importants . L'abat disposava de la jurisdicció civil i criminal i , per tant , gaudia d'un poder absolut damunt la població . Les prerrogatives abacials no solament foren una font de conflicte constant amb els habitants , sinó també amb l'autoritat reial que , fins el segle XV no va poder establir-hi una cúria per al veguer del Ripollès . L'abat nomenava un procurador general -sempre un monjo- , un procurador jurisdiccional i un batlle -ambdós seglars de la seva confiança- . No cal dir que també controlava els mecanismes de gestió econòmica de la població .

En resposta a la duresa del règim baronial imposat a Ripoll els conflictes havien estat una constant des de 1266 , moment que els veïns incoaren un plet contra l'abat : la festa del *Gall de Santa Caterina* , en la qual el poble matava un gall a bastonades -el gall era l'emblema abacial , derivat de l'etimologia *Rivi-pulla-* , restà com el símbol de la lluita contra l'opressió del monestir . Nous rebrots de protesta el 1353 i el 1387 , amb dues efímeres concessions de municipi , prosseguits amb

persistència durant el segle XVII -quan l'abat Francesc de Pons fou acusat de fautoria amb els bandolers- assenyalen una continuïtat reivindicativa que ens porta fins a la guerra de 1640 . Aleshores , Ripoll va romandre en mans franceses fins el 1658 amb la col·laboració total dels seus habitants . Com a resultat d'aquestes connivències , el 1690 , Noailles els concedí la constitució d'un municipi consular al marge de la tutela monacal , encara que el privilegi fou abolit després de la retirada francesa malgrat l'oposició per part dels habitants fins el 1698 . (82)

Amb aquest vell anhel els ripollesos van comunicar a l'intendent D'Albaret , l'octubre de 1705 , que si Felip V els concedia la mateixa gràcia que els havia atorgat Noailles de poder elegir cònsols , cosa a la qual s'oposaven l'abat i els monjos perquè nomenaven persones de la seva conveniència , prendrien les armes junt amb gent de les muntanyes **pour destruire ceux de Vich** (83) . En aquells anys els bisbes de Vic Pasqual i Senjust també entraren en conflicte amb l'abadia de Ripoll , perquè aquesta , a més de la jurisdicció temporal pretenia l'episcopal . Dels canonges , deia Antoni Pasqual , el 1688 , **quod peius est , plures libere vivunt in detrimentum auctoritatis episcopalis et status ecclesiastici** . (84)

Els ripollesos , doncs , havien ofert d'aixecar de 2000 a 3000 homes en els territoris que els eren propers . De Quinson , pensava que calia aprofitar l'avinentsa perquè Ripoll sol ja podia proporcionar de 500 a 600 homes . **Cet abbé , deia , et les moynes méritent bien qu'on leur oste cette prerrogative , parce que s'ils avoient esté zellés pour le Roy d'Espagne , ils auroient empêché les consuls dont ils estoient les maîtres , de prester obédience à l'Archiduc , puis qu'elle ne leur estoit demandée que par le Sr. Barnoye... ayant seulement avec lui 40 ou 50 cavalliers avec une centaine de miquelets , qui n'auroient pas osé aprocher d'une ville comme celle de Ripoll , si l'abbé et les moynes n'y avoient consenti** (85) . Segurament , conscients de l'abast de l'oferta i malgrat que l'abat era partidari seu , els austriacistes s'avançaren i concediren el municipi als habitants el 1707 i , fins i tot , un privilegi d'insaculació que regulava el seu funcionament , mesures que J.M. Torras Ribé emmarca en la política populista de l'Arxiduc en el pla municipal . Però de nou , el 1715 , els filipistes el suprimiren , fins que el 1719

els francesos , en la seva ocupació , els el tornaren a concedir , encara que per poc temps . No fou fins el 1755 , amb l'aplicació de les normes del Decret de Nova Planta , que Ripoll va veure fet realitat el desig dels seus habitants de constituir un ajuntament de regidors . (86)

Moneda de canvi en tots els freqüents trasbalsos polítics que el país va viure entre la segona meitat del sis-cents i els inicis del set-cents , el cas de Ripoll amb la demanda de cònsols per part dels seus habitants , expressa clarament la nimietat del problema polític enfront del conflicte quotidià en una població de l'Antic Règim així com el caràcter aleatori de les preses d'actitud dels municipis en el decantament envers un rei o l'altre : la vila de Ripoll podia haver esdevingut , ras i curt , *botiflera* i haver entrat a formar part de les poblacions bescantades per *traïdores*.

Però , probablement , Cervera ha esdevingut el paradigma dels municipis *botiflers* , cosa a la qual ha contribuït , sens dubte , el privilegi de creació de la Universitat concedit per Felip V en recompensa a la seva fidelitat , mentre que les de Lleida , Barcelona , Girona , Tarragona i Vic eren suprimides . A finals del segle XIX , en els inicis del moviment catalanista sorgit a l'escalf del conservadorisme vigatà i de la Muntanya , la imatge *botiflera* de Cervera es refermà . El juny del 1886 , quan el canonge de Vic Ramon Corbella acompanyà el bisbe Morgades en la visita a la Segarra , va escriure : **Avuy si Déu vol anirem a dormir a Cervera per confirmar botiflers** . En arribar-hi , deia en una altra carta , **al moment comparegueren a l'estació tots los botiflers precedits de les autoritats eclesiàstiques , civils y militars** . I , finalment , en parlar de la Universitat , escrivia : **Aquest famós edifici , aquesta glòria nacional , aquest padró d'ignominia pels vigatans , és degut als empenys ab quels cerverins defensaren la botiflera causa de Felip Quint** . (87)

Agustí Duran havia remarcat l'existència d'un influent nucli filipista a Cervera , així com la transcendència que un dels seus membres , Josep Corts , fos autor de la crònica dels esdeveniments d'aquells anys a la vila , la qual ha estat la font directa per als historiadors posteriors , en una mena de paral·lelisme , encara que de signe invers , al que ha succeït amb els **Anales** de Feliu . D'altra banda va posar l'accent en els privilegis específics de la vila i en la seva organització peculiar (la

imitació llunyana de Barcelona es fa present sovint, ha escrit) i en les enveges que el fet produïa en les poblacions veïnes, les quals es desfermaren violentament contra els cerverins durant la guerra de Successió. Finalment, ha assenyalat que una vegada Cervera s'hagué lliurat a Carles III, després d'haver estat cominada pels revoltats i d'haver-hi mantingut un tiroteig, a primers de setembre de 1705 -per tant, de manera semblant a l'actitud reservada del Consell de Cent i la Generalitat envers la causa de l'Arxiduc-, durant la guerra el seu domini fou alternat per filipistes i austriacistes. També, que la nota dominant de les ocupacions per part dels austriacistes fou el saqueig i la depredació protagonitzats en bona mesura per paisans del Segrià, l'Urgell i la Segarra, a conseqüència de la qual cosa l'**animositat manifesta és, doncs, contra les tropes estrangeres i els capitosts, i encara més contra els miquelets i els veïns que obeïen més sovint a venjances particulars que a ideals polítics.** (87 bis)

Enric Tello, recentment, ha capgirat la interpretació romàntica sobre el paper de Cervera a la guerra de Successió, en una tesi de doctorat tan exhaustiva com innovadora (88). En ella, qüestiona la suposada *anomalia històrica* de Cervera tot considerant que la vila fou **filipista en la guerra de Successió a la corona d'Espanya perquè va assajar d'intervenir en la partida jugant com a comunitat amb les seves pròpies cartes** (89). Com en els altres casos de municipis *batiflers*, per entendre llur actitud en el conflicte cal parar atenció en els trets distintius i particulars de cadascun d'ells com a comunitat. I, en el cas de Cervera, el *realisme plebeu*, proposat per E.P. Thompson, basat en l'acceptació per part de la plebs d'un *ordre* de les coses, que implicava la hegemonia dels grups dirigents però sobre el qual tenia les pròpies idees de com havia de funcionar, en base a la tradició consuetudinària, inclòs el dret a revoltar-se si aquest havia estat vulnerat, esdevé la clau de volta per explicar tal comportament. (90)

Cervera, explica Tello, gaudia d'una forta identitat com a micro-cosmos polític i jurídic, en tant que Universitat o Comú, la qual es fonamentava en els precedents medievals del règim municipal concedit per Alfons I el 1182. Des d'aleshores, s'establí una dualitat

entre el poder reial i els drets feudals dels senyors dels castells marcada pel predomini progressiu i inevitable de la jurisdicció reial. D'aquesta manera ha pogut forjar-se el mite reialista a partir de l'argument que la vila no estigué mai sotmesa al règim feudal. D'aquesta manera, Cervera aconseguí uns privilegis que l'afirmaven **com a comunitat i la convertien en un illot de jurisdicció reial, encerclat per terra de barons (91)**. Un d'aquests drets era el de la defensa militar de la població contra l'exterior, emprat per la vila amb freqüència en els segles XIV i XV per deslliurar del domini senyorial alguns llocs de la comarca, als quals s'oferia la venda d'un veïnatge col·lectiu de la vila, cosa que reportava ingressos considerables al Comú de Cervera. A més a més, des del segle XIV la vila assolí l'exempció de les quísties, talles senyorials, en endavant recaptades pel Comú i comprades per aquest el 1576, les quals esdevingueren la seva principal font d'ingressos. A tots aquests elements favorables als cerverins cal afegir-hi l'exempció del delme i el dret de crear Taula de Canvi.

En la mesura que la vila esdevenia un illot privilegiat s'excloïa una solidaritat de classe horitzontal. Però alhora, la comunitat, cada cop més marginada del poder aristocràtic i oligàrquic defensava els seus privilegis contra l'absolutisme reial quan aquest s'extralimitava: així, a més de fer la guerra contra Joan II i contra Felip IV, la vila es negà a pagar la quantitat que li assignaren els diputats per al donatiu de les Corts de 1701-1702 (92). Per això, diu Tello, **el reialisme tradicional d'una comunitat vilatana com Cervera podria entendre's com una estratègia de col·laboració d'aquesta, com un tot, amb el monarca. Però... a més de suspendre's en determinades ocasions, aquesta estratègia constituïa a la vegada una altra forma de confrontació amb el rei. Mentre exercitava aquesta mena de "col·laboració" amb la monarquia, també mantingué relacions a la vegada de cooperació i col·lisió amb les institucions catalanes, barcelonines, lleidatanes, o amb altres universitats conterrànies. I el mateix es podria dir dels vincles dels sectors plebeus amb una oligarquia patrícia i nobiliària de la pròpia vila que de mica en mica els anà desplaçant de l'accés al poder local ... De fet, en una**

societat local perceptiblement dividida en classes i estaments , d'interessos de *tota* la comunitat urbana només n'hi havia realment portes enfora (93) . Finalment , ha remarcat que l'estada a Cervera després d'un segle sencer d'absència reial , la confirmació de tots els privilegis i la concessió del títol de ciutat , havien de fer els cerverins molt més propers a Felip V ; i justament quan la noblesa de la zona , el patriciat barceloní , unes institucions de govern catalanes que s'havien fet mereixedores del recel de Cervera , i certes poblacions rivals de la comarca s'inclinaven del partit oposat . (94)

Així , doncs , mentre que A. Duran i Sanpere havia intentat explicar el filipisme cerverí a partir de l'acció d'una minoria activa partidària del borbó , constituïda per nobles , doctors i l'apotecari i historiador Josep Corts , tot i que , certament , hi havia filipistes rellevants com Jeroni de Moxó (95) , Tello ha assenyalat que , el 1706 , fou la *gent ordinària* , la plebs , la que féu decantar la vila i les persones influents que estaven a l'expectativa dels esdeveniments i que el 1712 , davant la proximitat de les tropes austriacistes -amb les quals hi anava gent de la Segarra i de l'Urgell- que infligien saqueigs , tales i cremes , 675 cerverins , amb els paers al davant , es refugiaren a Lleida (96) . I ja lluny del marc cronològic de la guerra , el 1743 , a conseqüència de la restricció progressiva dels mecanismes populars que s'havia anat operant , esclatà una protesta plebea contra l'oligarquia local amb el crit de **Visca el rei i les calces d'estopa , morin els traïdors** , manifestació renovada del reialisme cerverí . En suma , conclou Tello , Cervera va ser filipista , perquè de totes les lleialtats i aversions que entraren en joc quan la rivalitat entre monarquies i aliances europees van fer esclatar la guerra , les més fortes foren les relacions establertes com a comunitat vilatana amb el Felip V anterior al violent arranament absolutista del 1716 . (97)

D'altra banda , el decantament filipista de Manlleu , vila que segons un contemporani va ser **fiel siempre a su Rey** (97 bis) no presenta dubtes. La França Petita , com fou motejada la vila , no va esdevenir partidària de Felip V perquè el comte de Centelles , el seu senyor en fos , tal com va dir l'historiador local D. Torrent (98) , ja que aquest fou

austriacista i formà part , fins i tot , del Consell d'Estat de Carles III el 1705 . Per entendre l'actitud dels manlleuencs cal reprendre el fil del conflicte que des del 1703 enfrontava el Comú amb Carles Regàs , monopolitzador dels molins de la vila , amb motiu de l'intent per part del Comú de construir un molí municipal lliure del control d'aquest -tal com hem explicat en parlar de la revolta dels *vigatans*. Es tracta , doncs , en essència , d'un enfrontament de caràcter antisenyorial que recolza en la força de la legalitat : la Batllia General de Catalunya , l'agost de 1703 , havia concedit al Comú el dret de construir el molí (99) . Malgrat això , Regàs pretenia d'impedir-ho per tal d'obligar-los a moldre en els seus molins -instrument bàsic en la percepció de rendes senyoriales- a preu més car . També hi podem entreveure la defensa de l'autonomia municipal -el 1703 Manlleu l'acabava d'obtenir del comte de Centelles , de la mateixa manera que el 1695 havia aconseguit el dret de tenir fleca , taverna i carnisseria pròpies- per part d'un grup social ascendent que intervé activament en els arrendaments dels serveis del Comú (entre els quals remarcarem Tomàs Baucells , Jaume Mallol , Martí Vilar , Francesc Galaup) (100) . En tot cas , cap el 1708 , l'anomenada dels **butiflers de Manlleu** era indiscutible . (101 bis)

En una comarca totalment controlada pels caps *vigatans* amb els seus *braus* , dels quals Regàs junt amb Jaume Puig de Perafita eren els dirigents indiscutibles , el conflicte entre el Comú i Regàs havia de prendre , forçosament , connotació política . A més de Josep Moragues , Puig de Perafita , Bac de Roda i el ciutadà honrat manlleuenc Antoni Cortada -tots signants dels poders per al Pacte de Gènova- donaren suport a Regàs en els atacs que infligí a la vila el juny de 1705 aterrant el molí i perseguint la població , amb uns 600 homes procedents de Sant Hilari , Torelló i Sant Pere de Torelló (101) . A partir d'aleshores , també , les vexacions foren constants i els allotjaments desmesurats , com el que manà Bac de Roda de 900 miquelets (Manlleu tenia aleshores uns 900 habitants) (102) . La formació d'una lleva de 60 homes a les ordres del pagès Joan Erm per ajudar els filipistes al Congost fou , de fet , un resultat lògic en aquest context de violència i més quan els manlleuencs esperaven que Velasco fes complir la llei respecte a la construcció del molí . Altra vegada , doncs , la decisió política torna anar a remolc dels interessos immediats de la comunitat i es troba

supeditada , una vegada més , a la defensa d'un *ordre moral* plebeu .

Tanmateix , si bé és cert que no consta enlloc que la vila reconegué a Carles III com a rei , l'adhesió oficial del Comú a Felip V no es produí fins el juliol de 1713 , un mes abans de l'entrada de les tropes filipistes a la comarca , quan ja eren al Congost , fet que corrobora aquesta interpretació .

Una altra cosa és la retòrica amb què el Comú va embolcallar l'explicació dels fets en un memorial de 1714 adreçat a les autoritats borbòniques per tal d'obtenir-ne privilegis . En ell , el Comú exposa que a finals de juny de 1705 la vila i els seus habitants , **per ésser effectes al Rey Nostre Senyor... y zelosos de sa justísima causa fonch envastida manu forti et armata y ab violència dels sedisiosos y gent ruïdosa que procuravan introduhir en est Principat al Sr. Archiduc , y com dits individus resistiren en quant pogueren al impuls de llur llealtat a semblant violència... casi impedits de mourer-se de dita vila ni de poder transitar ni commerciar a no negar la pàtria y nom , repectant-los públicament com a Fransa Petita sols per ésser effectes al Rey i que malgrat les morts , vexacions i pèrdues materials , se mantingueren dits individus en llur constància y fidelitat i es negaren a alçar un sometent a favor de l'Arxiduc ; també que los individus de la vila de Manlleu eran afectats y tenian moltíssima affició y voluntat al verdader Rey Nostre Sr. Don Felip Quint (103)** . Però enlloc no es fa referència a les raons de fons que motivaren la seva oposició al grup de *vigatans* . No cal dir que gràcies als patiments de la guerra i també gràcies al forçiment polític que convertia el conflicte antisenyorial en una batalla aferrissada per la fidelitat a Felip V , el Comú , a més del títol de **fidelísima villa** , el 1715 obtingué privilegis remarcables com l'exempció del servei d'armes i d'allotjaments -extingit a principis del segle XIX- , el dret a portar armes i el 1751 el dret de fer mercat setmanal i dues fires a l'any .
(104)

De nou , el 1715 , la vila insistí en el tema dels molins al·legant la seva necessitat per al blat i per a la fabricació de draps i va obtenir el suport de l'Audiència mitjançant el dret d'aprofitar l'aigua del Ter por **derecho de compensación de los considerables daños , pérdidas**

y menoscabos que por causa del referido Regàs se le an seguido a sus moradores , o por remuneración de los particulares servicios que la villa a echo a V.M... y con más razón quando Regàs según pública voz por nueva materia de estado se halla preso en las cárzeles de Barcelona . Una concòrdia , signada el 1728 , entre Josep Regàs , fill de Carles , i el Comú de Manlleu va posar fi a l'enfrontament que havia desencadenat el decantament dels manlleuencs en contra dels *vigatans* . (105)

Al final d'aquell maíson , no ha d'estranyar-nos la bona acollida que els manlleuencs dispensaren als exèrcits ocupants , el setembre de 1713 , la qual va sobtar fins i tot el seu cap , el comte de Fiennes , que va escriure entre entusiasmat i perplex a Madrid : **No quiero omitir el participar como he quedado contentísimo del lugar de Manlleu , lugar grande y a una legua de Vique , siendo este pueblo muy affecto a Su Magestad Católica y como otro de los más affectos de Castilla , haviendo assí hombres como mugeres y muchachos , salido a una legua de su lugar a recibirme en el camino quando iba a Vique con las mayores demostraciones de alegría que puedan explicarse siendo summo el gozo y contento tenían de verme passar con las tropas , y todos los naturales que eran capaces de traer armas vinieron en mi seguimiento y para ayudarme diziendo ellos *Vamos a sacar a los rebeldes* y dende este tiempo ay unos sinquenta que vienen en mi seguimiento sin que mis persuasiones hayan sido poderossas para que se restituyan a sus casas ; todos los demás pueblos no sólo no han hecho lo mesmo , pero ni aún salía persona de sus casas y se reparaba en sus caras y semblante el dolor y sentimiento tenían de verme en sus pueblos por sacar los rebeldes dellos y esta demostración de los de Manlleu es digna de ponerse en la intelligencia de su Magd. y de merecer de su real benignidad sus reales y benévolos influxos , aconsolándoles con lo que será de su real agrado , logrando con esto el premio de sus passadas persecuciones , siendo casi todos los pueblos de la Plana de Vique el açote y martirio de los pobres . (106)**

Finalment , és interessant de remarcar que també hi hagué partidaris

dels *vigatans* a Manlleu , procedents de famílies vinculades a Regàs i al també *vigatà* Antoni Cortada . De l'anàlisi dels processos criminals instruïts a la comarca entre les darreries del segle XVII i la dècada dels anys trenta del segle XVIII , podem observar una criminalitat més elevada a les dues primeres dècades , assenyaladament a Manlleu on es comptabilitzen cinc assassinats a cada bàndol durant els anys de la guerra (107) . Es produí un clar alineament de diverses famílies seguint velles fidelitats envers els caps d'un partit o el de l'altre , a partir del qual es multiplicaren els atemptats amb esperit de *vendetta* , cosa que recorda l'aïllament no tan llunyà ambient de les bandositats . En un costat trobem els Arau (Bartomeu , Josep , Jaume , Dídac) i els Riera (Jaume i Esteve) , entre d'altres que tancaven files amb els Regàs ; en l'altre , els Munt (Jaume , Francesc , Gabriel , Jacint) , els Torrent (Onofre , Jaume , Pau , Pere) , els Mayans , Joan Pou , Francesc Mefuró , Jaume Mallol , Pere Ferrer , els Erm i els Pla , de la banda del Comú de la vila .

Els testimonis d'aquest fraccionament social són múltiples i interessants : Jeroni Gelabert havia estat nafrat pels miquelets austriacistes i el seu cunyat Salvador Cunill el venjà ferint Onofre Targarona , del bàndol de Regàs . La filla d'aquest darrer testimonià que havent sentit un tret sortí al carrer **per temor no haguessin tirat a dit pare per saber que alguns de Manlleu li portaven mala volentia y mon pare anàs ab gran resel perquè noi matassen** (108) . Jaume Munt , Pau Torrent i Josep Coma , acusats d'haver assassinat Josep Cruells eren tinguts públicament per gent **facinerosa de mals costums y revoltosos en dita vila de Manlleu ocasionant en ella molts disturbis y inquietuts** (109) . Joan Ribes havia assassinat al filipista Francesc Galaup , no sense que abans l'hagués advertit que **un dia de aquestos que ell noy faltaria , que encara que fos un dimoni lo havien de matar** (110) . Jacint Munt fou assassinat per un **bullo de gent** . Abans de morir digué a un amic : **recordo molt bé que com havia arribat al cantó [de la plaça] , y arribat prop de algú que estava en dit cantó que pensava que here dels nostres , sens dir-li ninguna paraula li havia tirat** (111) . Joan Dolcet s'enfrontà amb Jaume Riera i aquest l'assassinà ; al cap de poca estona , però , en un encajç

pels carrers de la sagrera , Jaume i Esteve Riera , contraris a Regàs , foren morts per Jaume Munts i d'altres . També perseguiren a Joan Targarona , el qual estava temerós de que nom succehís alguna desgratia per no mirar-me ab gayre bon conspecte los de Manlleu per haver estat quatre anys y mig en lo molí de la Cavalleria , que era propietat de Regàs (112) . Les expressions els nostres , i los de Manlleu , denoten clarament el sentiment de pertinença al bàndol del Comú enfront del de Regàs i els seus aliats *vigatans*.

Però l'exemple més explícit és exposat per un testimoni el 1704 -fet que demostra , per tant , l'anterioritat del problema dels molins a qualsevol conflicte per raó de defensar un rei o l'altre , previ al domini de la Plana per part dels *vigatans* i a l'inici de la revolta de 1705- , qui des de la cuina de casa seva va veure dalt la teulada de l'església a dos hòmens lo un dels quals... comunament anomenat lo Bordegàs de la Munta , quals he oyt dir públicament a tothom arreu que són llogats de la vila y quels pagon llur stipendi per què stigan parats per resguart de la vila , y per tenir compte qui ix de la Cavalleria [masia] propia del señor Carlos Regàs per què no dañen als de dita vila per rahó de las diferències que entre ells y dit Sr. Carlos Regàs ocorran , y viu semblantment que lo dit Bordegàs de na Munta... tenia en sas mans una ullera de llarga vista mirant devés la Cavalleria y a Ter y... ohí dir públicament per tothom arreu que en lo Pas del Gelabert hi havia agut escopetadas entre los fadrins d'en Regàs y Gaspar Roqueta y Jaume Mallol de la vila de Manlleu y stipendiats per dita vila ... per què en totes las otras ocasions que ha ixit algú del Gelabert y de la Cavalleria y altres parts he ohit dir públicament que avisaven lo cap dels salariats y als uns als altres . (113)

En aquest context d'autèntica guerra civil local , les autoritats , o bé eren totalment inoperants o bé ja es trobaven compromeses en un dels bàndols : tant el veguer Josep Poquí com els representants del Comú eren contraris a Regàs i als *vigatans*. Només en alguns casos consta que els inculpats fossin detinguts . El desembre de 1704 , la colla dels Munt , armada amb xispes llargues i pistoles furtà llenya al mas la Moreta -els

Moreta eren aliats de Regàs-. Com que el fred es feia sentir i la vila estava pràcticament assetjada pels homes de Regàs , els furtadors digueren que **si venim de un a un nos hi bastonejaran , per axò nosaltres hi som vinguts vuyt** , davant l'oposició de Jaume Arau i Moreta i els seus fills , també armats , i la passivitat del veguer quan fou requerit per Arau perquè els capturés **encontinent** , mentre que **herem allí y antes que fossen a la vila de Manlleu y ohí que dit veguer li respongué que tenia poca gent per capturar-los , y dit Arau ohí que digué també que ja li farien assistència ell y los mingons , y que sino volie fer justitia quen donaria rahó a quin havia de dar** , explica un testimoni . Hagueren de perseguir-los els mateixos aliats de Regàs perquè el veguer se n'inhibí . (114)

Pel que fa a Centelles , vila que , també segons un contemporani , **se mantuvo en el partido de el Rey por el valor y lealtad de sus vezinos** (114 bis) , les seqüeles de l'antic contenciós entre el Comú i el comte Francesc de Blanes que esclatà durant la revolta dels Barretines , com ja hem vist detalladament , degueren tenir una influència directa en l'actitud filipista de la vila enfront del seu senyor esdevingut austriacista . Això d'una banda . De l'altra , l'ascendent dels antics barretines exiliats a França es féu notar durant la guerra de Successió en una àmplia zona rural que abraçava l'entorn de Centelles fins els pobles d'Aiguafreda i Tagamanent , també considerats *batiflers* . Quatre germans Torres (els capitans Jaume i Antoni i els tinents Josep i Enric , fills del dirigent barretina Sebastià Enric) , així com el tinent Josep Rossell i el capità Josep Llavina , formaven part de l'esquadra de Centelles i Manlleu a les ordres del comte de Montemar , composada per 94 homes . Tots ells van intervenir decisivament , entre d'altres accions , en la defensa de la vila de Centelles contra l'atac del cavaller de Poal el 28 de febrer de 1714 , en el qual foren cremades 71 cases i 113 saquejades al cap de cinc hores de combat , **con hasta mil quinientos migalets y tres cientos cavallos voluntarios para prender aquella villa y su guarnición , la que se componía de cinquenta cavallos y hasta ciento y cinquenta paysonos , executando su función a las quatro horas de la mañana forzando el Portal del Munt y juntamente entraron por encima de los tejados de enfrente del Prat , y junto por una capilla**

que llaman el Socors , donde teníamos una cortadura en la que nos hicimos fuertes con quarenta soldados desmontados y los paysanos , y a la mucha fuerza de su fuego , y de las muchas tejas que nos tiraban por los tejados , fue preciso desampararlo y ocupar otra que al instante construimos en la plaza , donde nos mantuvimos hasta que fue de día que volvimos a ganar la del Socors y así mismo a sacarlos de la villa y apagar el fuego que avían puesto en las casas del Serrat y calle del portal del Munt . (115)

En tot cas , és evident que la vila de Centelles , a diferència de la majoria dels pobles de Catalunya es negà a rebre el capità Francesc Barnoia i a donar-li l'obediència el setembre de 1705 . Per la seva part , el comte de Centelles , després d'uns mesos d'indecisió (el juliol , com ja hem explicat anteriorment , va rebre l'ordre del virei Velasco per tal que foragités els *vigatans* del Congost i s'adrecés a Vic , manament que no executà tot i que tenia a la seva disposició un sometent de 6000 homes) , quan l'Arxiduc desembarcà li prestà obediència i ocupà càrrecs importants en el seu govern . Aquell mateix any formà part de la Junta Militar i de la Reial Junta d'Estat (116) . Les autoritats borbòniques no ho oblidaren : en el moment de concedir el privilegi d'armes a les viles considerades filipistes , insistiren que era convenient d'excloure'n els veïns que per mal afectos no merecen gozar de ella (como ... sucede en la misma villa de Centellas , a donde su dueño el conde , que ha sido muy mal vasallo del Rey , confundido con los suyos , que lo han sido muy fieles a su Magestad , usa de ellas) (117) . Fou , però a darrera hora quan el comte , de la mateixa manera que bona part de la noblesa és feu enrera i prengué actituds possibilistes . A la sessió del Braç militar del 5 de juliol de 1713 va fer costat al grup partidari de la submissió incondicional a les tropes borbòniques (118) , canvi d'actitud que li permeté salvar la posició en el nou règim però que no li estalvià el retret per part de diversos historiadors d'haver estat *batifler* , entre d'altres , Santiago Albertí . (119)

L'actitud *batiflera* dels centellencs -llevat dels dirigents compromesos amb el partit francès , enquadrats en les companyies de fusellers de França com Jaume Torres , Josep Llavina i les persones

vinculades amb ells- de bon segur no tenia raó d'ésser fora dels límits de la vila o , com a molt , de la Plana de Vic . Tot i que els centellencs participaren en la creació de sometents per lluitar contra els *vigatans* , d'altra banda gens efectius , el seu grau d'implicació en la causa que en teoria defensaven era mínim . Velasco s'havia queixat a les autoritats franceses que els sometents fugiren a la primera descàrrega feta per mig centenar de *vigatans* . Per la seva part , el general francès De Quinson assegurava que si davant dels sometents no hi havia tropes reglades , aquests no servirien per a res perquè estaven formats , majoritàriament , per gent poc fidel a Felip V . Efectivament , com hem vist en parlar del moviment de 1705 , no solament els 2000 homes del sometent es negaven a disparar contra els 400 *vigatans* , sinó que menjaven , bevien i fumaven amicalment amb ells al Congost . (120)

Finalment , el 1716 , quan Felip V concedí el privilegi de dur armes a Centelles , Aiguafreda i Tagamanent , les autoritats borbòniques advertiren que van ser **muy superiores los servicios , persecuciones y trabajos de la villa de Manlleu a los de la de Centellas** i especificaren , desconfiadament , que calia atorgar-lo a les persones més afectes , **pues de otra manera se confundirian los malos con los buenos y haún la ciega pasión y genio de los naturales al uso de armas de fuego sería insentivo para que despoblasen muchos de otros lugares , para que transferidos a Centellas y otros pueblos exceptuados consiguiesen la libertad de las armas contra el bien público y quietud del Principado** , raó per la qual van fer elaborar unes llistes , d'entre les persones que s'havien significat més durant el conflicte , d'afectes i desafectes a Felip V . El resultat fou el següent : 51 persones afectes i 31 de desafectes a Centelles ; 16 afectes i 14 desafectes a Tagamanent ; 12 afectes i 10 desafectes a Aiguafreda . La manca d'unanimitat , doncs , és evident . Ben al contrari , el resultat reforça la consideració del conflicte com un afer de grups dirigents minoritaris , alhora que també queda en entredit el suposat decantament *botifler* de Tagamanent i Aiguafreda . (121)

En darrer lloc , cal fer referència al paper dels antics dirigents barretines en la guerra . No sembla pas que cap d'ells s'establís de nou a Catalunya després d'exiliar-se . Però com el 1689 , a la Guerra de

Successió , la corona francesa intentà de controlar el moviment popular mitjançant la seva col·laboració i influència entre una part de la pagesia del país . Tanmateix , aleshores , la voluntat popular era ben lluny de coincidir amb els propòsits del partit francès , tret d'una minoria constituïda pels barretines i els seus descendents .

El fill d'Enric Torres , Jaume , havia estat nomenat per Noailles floctinent de la companyia de fusellers de Sebastià Antic , el 1694 . Després d'haver abandonat la casa , el virrei Darmstadt l'indultà a ell i als seus germans (122) . El 1705 , Jaume Torres reapareix al servei de l'exèrcit francès junt amb els germans Enric , Antoni i Josep , com a capità de l'esquadra de miquelets de Centelles i Manlleu , formada per cinc companyies , la qual dugué a terme accions importants a les ordres de Bracamonte a les Guilleries , al Montseny , al Congost , el 1713 i a Seva , Martorell , Collsuspina i Centelles el 1714 . Com al seu pare , la casa li fou saquejada i cremada , el febrer de 1714 (123) . A diferència d'ell , ara el triomf borbònic li assegurava una bona posició en el nou règim . De la mateixa manera que a Rocafort , que va fer missions d'espionatge durant la guerra , la casa li fou reconstruïda entre el 1714 i el 1719 amb una gran solidesa i un elevat dispendi a càrrec de la ciutat de Vic . Jaume Torres esdevingué sots-veguer de Moià fins el 1719 , quan , de nou , entrà en activitat militar al servei de l'exèrcit espanyol , aquesta vegada contra França . El seu fill Jacint continuà la trajectòria militar com a tinent d'un regiment d'infanteria (124) . Per la seva banda Josep Llavina , després d'haver estat a Perpinyà de 1706 a 1713 , esdevingué capità de l'exèrcit filipista a les ordres de Montemar i en acabar la guerra va rebre , primer , el càrrec de veguer interí de Camprodon i , després , el d'agutzil de la Reial Audiència el 1716 i de receptor general de Barcelona l'any següent . El seu pare Josep essent jurat de Centelles i gaudint d'una bona posició econòmica -tenia un molí i havia arrendat la botiga de la carn a Centelles- fou empresonat a Barcelona durant un any pels austriacistes **palint muchas palabras injuriosas y diferentes ignominias , llegando el furor de los amotinados hasta a apedrearle y echarle inmundicias por el rostro en las calles desta ciudad .** (125)

D'altres *batiflers* destacats de Centelles foren el batlle Joan Febrer , Antoni Prat , Pau Fillol , Onofre Solà i el seu fill Nicolàs , Francesc

Figuera , Guillem Rossell , Joan Canas i Pere Rossell el qual morí en un combat i de qui Jaume Torres assenyalava **que no obstante era tenido por afisionado al otro partido** , fet que prova que la fidelitat personal amb els dirigents barretines determinà , en darrer terme , la presa d'actitud política d'una part dels habitants del comtat de Centelles , com també remarca que n'hi havia **muchos otros de la villa de Tagament y Aguafreda** . Tots ells sol·licitaren privilegis al nou règim per la seva fidelitat i gaudiren de bon status , ben altrament de la sort que van córrer dos germans Masats , **presos y orcados** per ser austriacistes . (126)

Finalment , tal com ha fet N. Sales , podem constatar la presència de partides de paisans filipistes arreu del país , a més de les esmentades , reflex , una vegada més , de la manca d'unanimitat davant el conflicte : entre d'altres , la de Josep Culí de Vic , la de Josep Rossell de Centelles , la de Roig d'Esparreguera , la d'Ambrós Roquer d'Aiguafreda i Tagament , els *minyons* de Manlleu de Joan Erm i Jaume Vilar , els de Grau en els dos Pallars , la de Pau Xàfia , la del paer de Lleida Ignasi Gomar , la de Joan Riu de Berga , la de Joan Alonso i Isidre Bricfeus d'Esparreguera i la del veguer de Manresa Jaume Llissach . (127)

Segurament , el cas més mal conegut d'entre les poblacions *botifleres* , és el de Berga , l'anomenada de la qual com a tal és indicutible en bona part gràcies a l'obra de Jacint Vilardaga de finals del segle XIX i de principis de l'actual (128) . La justificació del filipisme bergadà , elaborada just en uns moments que prenia forma la interpretació romàntica nacional i mitificadora de la guerra , fins i tot sobta pel seu abrondament i aferrissament a favor de Felip V , sense precedents en d'altres històries locals de Catalunya . Fixem-nos , sinó , en aquestes paraules : **Berga , no se dejó alucinar ni por los extranjeros , ni por sus bullangueros compatriotas : firme a la lealtad jurada al rey , se sostuvo , noble y valerosa , fiel a su juramento , no sometiéndose más que temporalmente y abrumada por la fuerza ... i Bien ! muy bien obraron nuestros magnánimos y valerosos antepasados al hacer lo que hicieron , pues además de marcarnos el camino del honor y de la lealtad , dejaron acreditado un superior criterio político , un mayor sentido moral que el de los que pusieron a Cataluña a merced y sueldo**

de los extranjeros que nos ofrecían un rey de una dinastía caduca y desacreditada , a cambio de otro procedente de una familia , que en aquel entonces , representaba en Europa la cultura y el progreso . I prossegueix , en el seu deliri proborbònic : i Y aún hay pobres sujetos , políticos de ocasión , que al tratar de la conducta de Berga en este trance , pronuncian la palabra traición ! Preciso sería que cambiase por completo el sentido moral de las ideas , para que pudiese llamarse traición a la fidelidad más pura y desinteresada , y que variase el significado de las palabras , para poder calificar de traición a la prudencia y entereza con que nuestros mayores supieron sustraerse y rechazar los frenéticos requerimientos de unos locos , que abandonados por los extranjeros que les habían lanzado a la rebelión , y , siendo un puñado , tuvieron la osadía de desafiar al inmenso poderío de Francia y de la España unidas ; y que habrían puesto a Cataluña en gran ridículo , si , en su exaltación delirante , no hubiesen sabido caer y morir heroicamente , como lo hicieron . Finalment , conclou la perorata així : i Muy bien se ganó Berga el título de fidelísima con que le agració el gobierno legítimo ! Y los que no aplauden ni se enorgullecen de la arrogante y noble actitud de nuestros mayores , ni admiran su intuición política y progresiva (sic !) , o no han nacido en este bello país o se ha extinguido en su ser el latir del alma bergadano . (129)

Ben entès , es tracta d'una fidelitat relativa i que no es concreta en fets fins el juliol de 1713 , vuit anys després que la vila hagués donat l'obediència a l'Arxiduc , això sí , amb l'oposició d'un influent grup filipista . Com ha recordat Josep M. Torras , malgrat els mèrits borbònics que s'han atribuït a Berga , i tot i la presència sovintejada de tropes borbòniques a la rodalia i als complots que hom atribueix als *batiflers* de la població , res no evità que mantingués la seva fidelitat a l'Arxiduc fins a l'any 1713 , una vegada celebrada la junta de braços , en la qual certament Berga votà a favor de la submissió a Felip V (130) . Una vegada més constatem que el mite del municipis *batiflers* s'ha muntat , bàsicament , a partir de la utilització absolutament acrítica , per part d'historiadors romàntics o

positivistes , dels memorials elaborats pels Comuns d'aquestes poblacions un cop acabada la guerra amb la finalitat exclusiva d'obtenir privilegis . La visió que s'hi dona , en conseqüència , és totalment deformatada amb l'objectiu d'inflar els mèrits i els sofriments dels habitants a causa de llur suposada inqüestionable fidelitat a Felip V . En aquest sentit , probablement , Berga és la vila que ha conservat més memorials d'aquesta mena , documents que han estat la base de la interpretació de Vilardaga . (131)

El cert és que el viure dels bergadans havia estat ben poc plaer a les dues darreres dècades del segle XVII . La proximitat de la frontera i la presència del castell , en el context de les guerres amb França , havien estat causa permanent de mortificació dels seus habitants per la presència de soldats i miquelets i pels allotjaments i contribucions . Entre 1691 i el 1700 el Comú protestà repetidament per la sobrecàrrega en l'allotjament . El 1691 , després d'allotjar dues companyies de cavalleria i sis companyies més de soldats , entre el castell i la vila , els consellers es queixaren que **quedan los naturales muy cansados de contribuir y continuar tan numerosso alojamiento** , situació que es repetí l'any següent quan els consellers insistiren en **los pocos medios que esta villa tiene aviéndolos gastado con muchas cantidades a la composición de los corteles para que tubieran comodidad** , a la qual cosa calia afegir l'assistència amb **muchas alajas al Barón de Preu que se ociste y a su mujer , a Dn. Diego Mansano con su casa y alajas asta la mesa de ropa y demás servicio** , sirviendo a representación suya por importar al servicio de su Magd. con dos cientos jornales para abrir un foso , dando a la gornición lenya todos los dies y aseyle para todos los cuerpos de guardia y continuos bagages para la gente que va y viene de la Seo de Urgel . (132)

De poc devien servir aquestes lamentacions perquè van prosseguir en els anys següents . El 1695 el Comú de Berga , davant l'ordre d'allotjament de més soldats i oficials respongué que **com a la vila li sia imposible de poder contribuir ab lo contengut en dit paper ha resolt enviar son síndic a sa Exca.** Dos anys després , envià un memorial al virrei on exposava els maltractes que el sergent major D. Juan de Aponte havia infligit a la població i , encara , el 1699 , amb

motiu de la reclamació per part d'Antonio Gandolfo del pagament de la contribució per a les tropes , va escriure que **son tantos los aegos en que nos allamos , que no dan lugar a pagar los atrassos y obligaciones antiguas (133)** . De més a més , la presència de miquelets , sempre conflictiva , accentuava els problemes dels bergadans . El 1679 el Consell es dolia que **ay dies o doze que pretenden tener excepción pareciéndoles que en el nombre de micaletes y unos capitanes ... [disposaven de] licencias para que no les pueden dezir la justicia ... y con este pretexto les parece pueden llevar pistolas a su gusto . (134)**

Aquell any es produí una topada entre els consellers i el veguer i el batlle , amb motiu de la passivitat dels funcionaris reials quan uns **parselitaris de contrari bando y factio** armats , miquelets de França segons el veguer , es concentraren a prop de la vila . Quan les autoritats municipals , acompanyades del sometent els requeriren perquè actuessin , respongueren **tirant i nefrant** als del sometent que volien capturar els miquelets , i als consellers el veguer **los carregà de fàstichs (135)** . No té res d'estrany , doncs , que al cap de dos anys , el capità de miquelets d'Espanya Roca , que havia obtingut la vegueria de Berga , fos assassinat a ple dia pels seus habitants , així com també el comissari que li donà el càrrec . L'incident causà **un grand désordre dans la ville et les environs , et les habitants ont pris les armes disant hautement qu'ils ne recevront pas de gens de guerre si l'on en envoie** . Segons aquest font francesa , l'acabament de la fortalesa francesa de Montlluís convertí els bergadans en **extrêmement fiers (136)** . En aquests anys , hi hagué nous assassinats , entre ells , el d'un altre veguer . (137) .

Segurament fou aquesta presència important de tropes el fet que impedí que entre 1687 i 1691 la revolta dels Barretines no tingués ressò a la vegueria de Berga , cosa de la qual es mostraren orgullosos els consellers : **siempre la villa de Berga se mantuvo fiel y constante a su legítimo Rey el Sr. Carlos Segundo... sirviendo de barrera para que toda la Montaña quedasse entera , en cuya ocasión escribió la Ciudad de Barcelona a la villa previniéndolos para el cumplimiento de su obligación . (138)**

L'altre font de conflictes fou el plet que el Comú va sostenir amb la

família Agulló (Josep d'Agulló i Pinós), senyors de Gironella , per diferències en els límits de Marolla amb els de la Garriga , Vilosiu , Fumanya , Confós i l'Estany , del Comú de Berga . El plet havia començat el 1618 i provocà múltiples tensions i enfrontaments armats -els bergadans només passaven pels entorns de Gironella en partides armades per evitar represàlies- fins a la seva conclusió mitjançant una concòrdia el 1687 per la qual els Agulló n'esdevenien propietaris bo i reconeixent el dret dels bergadans a treure llenya dels boscos (139) . Però el 1688 encara es produí una nova topada , amb tots els trets de revolta antisenyorial , després que Josep d'Agulló , amb una quadrilla de 16 homes armats de Gironella cremessin les carboneres d'alguns bergadans en aquells boscos dels Agulló on feien ús de la facultat de pasturar i fer-hi llenya i carbó que gaudien els habitants de Berga . **Y así sentidos los de Berga de verse despojar de sus derechos y possessiones con el ardor de la injuria recebida... salieron animosos con asistencia del veguer a son de campana en busca de los incendiarios para prenderlos . Y no hallándolos por haver hecho fuego a los montes , demolieron las horcas [símbol del poder senyorial] que havia levantado dicha Señora [Maria d'Agulló] i van calar foc a una casa , tal com explica un memorial del Comú que s'esforça en intentar demostrar el caràcter pacífic dels bergadans , sens dubte per les pressions i les accions legals que els Agulló devien haver emprès en contra seu . També justifica l'acció de cremar la casa argumentant que el Comú no podia admetre que allí la senyora d'Agulló hi deixés construir , perquè , deia , **cuyos habitadores para tener campiña por su cultura talarían los bosques y los prados de tal suerte que los de Berga tendrían en aquellos parages vano el nombre de aquella facultad [de tallar llenya i fer carbó] sin ejercicio .** Finalment es dolia que molts pobles no eren carregats amb allotjaments mentre que a Berga havien passat de mantenir 19 allotjats a tenir-ne 24 i que **los de Berga no hayan podido recabar con ruegos el desahogo de la plaza de un soldado , gastando tan piadosamente en la edificación de un templo , por haver echo su Magd. fortificación del antiguo .** (140)**

A aquest conflicte que afectà directament l'economia popular dels bergadans , se n'hi afegí un altre els efectes i abast del qual són

malconeguts : el manteniment de les tropes , el perllongat plet amb els Agulló i la construcció del nou temple eclesiàstic -acabat el 1686- obligaren al Consell a crear nombrosos censals i a contraure deutes importants , de tal manera que ni les rendes pròpies ni els impostos no eren suficients per a eixugar-lo . A la fi , el 1693 es declararen en suspensió de pagaments . El principal acreeador , el convent de Pedralbes , concedí dilatades moratòries a fi que el Consell liquidés el deute .

(141)

En aquest context de conflictivitat i malestar latent , el 1694 , els consellers foren comminats pel virrei marquès de Villena a admetre la insaculació de militars : **haviendo savido que ha muchos años se atiende poco en esa Villa a insecular los sugetos más a propósito para su gobierno , y que sólo se lleva la mira a poner en las bolsas a los parientes y amigos sin reparar en el perjuicio que se sigue se esto y de preferirlos a los más veneméritos , no excuso encargar a V. que en la próxima inseculación para los lugares vacantes obren con tal justificación que recaigan en las personas de más razón y capacidad... pues no hay razón para que deje de componerse ese Común de las de todo género , mayormente quando en esto es interesado el servicio de su Magd . I , efectivament , fent ús d'un privilegi de 1567 del duc de Francavila d'insacular cavallers i militars en la bossa de conseller en cap -interromput després de la guerra dels Segadors- , l'ordre del virrei s'executà i foren insaculats Don Josep Gible , Don Josep de Viladomar i Foix i al Dr. Maurici Rou . No solament això , sinó que tres dels consellers que tenien més de setanta anys foren declarats inhàbils . Per aquesta mateixa raó també s'incrementà la participació de militars en les places de conseller , d'entrada amb llur oposició , amb la qual cosa s'aconseguia la contribució econòmica d'aquests -fins aleshores exempts , igual que tres metges- en les elevades depeses tant per allotjaments com per al pagament dels deutes i s'evitaven **los desordes que an sucsehit y podan més fàcilment sucsehir essent plebeos , y que cumplint las obligaciones de sos càrrechs ne atengan altra cosa que en for lo servey del Rey puntualment , mirant per la cosa pública apartant todas las ocasiones que podan causar moléstias y inquietuts , lo ques****

conseguiria més fàcilment entrant los militars al govern de dita vila , pues per sa sanch , lletres y obligacions sabrán millor atendre al Real servey , al bé comú , pau y quietud de la Universitat . (142)

D'aquesta manera , Berga , el 1694 , semblava encetar el camí d'una anhelada normalitat i els seus habitants es podien veure alleujats de les oneroses càrregues econòmiques a què estaven sotmesos . El Dr. Rou fou elegit conseller en cap el 1694 i Josep Gible el 1696 (143) . Tanmateix , amb aquestes mesures dràstiques el control del municipi acabava de quedar a les mans del sòlid nucli filipista que sorgí amb força el 1705 , el qual devia témer una reacció dels habitants contrària a Josep d'Agulló , filipista destacat , i a la causa del seu partit .

El 1704 , després de l'intent de Darmstadt de prendre Barcelona , el Consell ratificà la seva fidelitat tal com van fer els principals municipis . Per a l'ampul·lós Vilardaga , **esta contestación llevada al virrey , fué sin duda la única satisfactoria que recibió** (144) . Però la vila començà a significar-se quan envià 200 homes al Congost l'estiu de 1705 a requeriments de Velasco i , sobretot , quan el setembre de 1705 Don Joan de Miquel va haver de comminar per tres vegades al Consell perquè li donés l'obediència . Per altra part , Francesc Armenter i Jaume Pujol , amics de l'austriacista Josep Duran s'havien sumat als *vigatons* i desenvoluparen una activitat molt remarcable en la difusió del moviment de 1705 tal com remarca F. Castellví (144 bis) . Mentrestant , el Consell i una junta de prohoms demanaren ajut al governador de Montlluís . Davant la negativa d'aquest , la vila obrí les portes a D. Joan Miquel el 23 de setembre i en els dies següents els revoltats maltractaren alguns filipistes (145) . Entre 1705 i 1707 Don Francesc i Don Josep Altarriba i el Dr. Antoni Sala foren detinguts per filipistes i de Barcelona arribaven notícies del saqueig de la casa de l'eclesiàstic el Dr. Joan Santamaria , que havia estat vicari general castrense , i de les humiliacions que patí el Dr. Francesc Verdera , tots ells bergadans . D'altra banda , el 1708 , el filipista Antoni Mas assassinà a la plaça el batlle Josep Xicart . (146)

Segons Vilardaga , **ansiosos estaban los bergadanes de sacudir el , para ellos , pesado yugo de Carlos , cuando resolvieron mandar secretamente , a últimos de abril de 1706 , un**

comisionado para que fuese a encontrar al rey Felipe , que estaba sitiando a Barcelona , y le manifestase que Berga estaba pronta a reducirse a su obediencia (147) . El 1707 , certament , es produí una mobilització filipista al Bergadà , dirigida per **los principales personajes de la villa** , en la qual participà un nombre reduït de persones de Berga , Fígols , Vallcebre , la Baells , Peguera , Avià , Bagà i la Nou , en connexió amb el brigadier filipista Antonio Gandolfo per tal d'apoderar-se de Puigcerdà . El grup conspirador era dirigit per Josep Viladomar de Berga i per Josep Güell , batlle de Cercs -els quals demanaren privilegis a Felip V per la seva fidelitat- , per Feliu Gall de Cercs , Per Ignasi Russiñol de Casserres , per Josep Pedrals de Bagà i per Miquel Savallà de Berga , entre d'altres . Noailles havia rebut l'oferta d'aquest nucli que prometia aplegar 1500 homes que havien de fer **une revolution générale dans toute le montagne** que creia que estava ben disposada a declarar-se per Felip V , amb la col·laboració de filipistes de la Vall de Ribes , de Manresa i de Sallent , de Manlleu , Aiguafreda i Tagamanent . Els envià un ex-governador de Berga , ara refugiat a França , amb 20 homes , per encapçalar un grup de 200 que havia de prendre el castell de Berga , així com el marquès de Gironella i Joan de Jose (148) . Després de fracassar perquè no van rebre el suport popular que esperaven , alguns d'aquests revoltats foren detinguts i la majoria pogueren fugir a Perpinyà (15 eren de Berga) (149) . Aquell mateix any , un informe francès seguia considerant que a la Muntanya hi havia pobles predisposats a servir Felip V , essentladament la Vall de Ribes i Berga , però tot seguit relativitzava llur fervor : **mais on peut dire sans vouloir rien diminuer de leur mérite qu'on peut plustost atribuer leur bonne volonté à la haine et à l'antipathie qu'ils ont pour quelques uns de leurs voisins attachés au party de l'Archiduc qui a un zèle et une fidelité à toute épreuve .** (149 bis)

Fins 1713 no hi ha cap més indici de l'activitat del partit filipista a Berga . Havien passat **ocho años con el grave sentimiento que le ocasionava el verse privada del apacible gobierno de su amabilísimo Dueño** , diu el memorial de 1714 (150) , quan la vila , amb la intervenció de Gandolfo al davant de tropes franceses , després d'un cop de força dels cavallers filipistes que la dominaven , retornà a

L'obediència de Felip V . Berga ja havia votat a favor de la submissió a la junta de braços celebrada a Barcelona . El 9 de juliol s'havia creat una junta de dotze persones que junt amb els consellers analitzà la possibilitat de materialitzar el retorn al domini filipista . En ella , Josep de Gible , va afirmar : **Bien notorio es que el Sr. Emperador ha firmado la evacuación de Cathaluña y que ha absuelto a las tropas Españolas del juramento de fidelidad , de todo lo qual resulta en nosotros la libertad o bien de seguir sin razón alguna la opinión de los amotinados , o el partido del Rey...**

(151) . El to moderat del discurs és similar a l'utilitzat pels partidaris de la rendició de l'estament noble o bé d'altres ciutats (Mataró , Vic) a la Junta de Braços , però no pas pels *baliflers* .

El dia 15 , se commovió el pueblo aclamando al Rey con estruendo de voces de trompeta y caja de forma que no se pudo detener el curso del afecto por más que se hizieron algunas diligencias para esperar mejor coyuntura y razón , continuando sin embargo todo el día diez y seis en venerar el retrato de su Magd. en la plaza mayor con guardia de gente armada . I el 17 se juntó consejo general donde no hubo que hazer sobre el dar la obediencia puesto que sin disputa alguna se votó (némine discrepante) el embiar síndicos al Sr. Duque de Pópuli para ratificarla , per a la qual cosa foren elegits el rector de Berga , Don Joan Rou i de Pastor i Joan Golorons , alhora que es constituí una junta de guerra per defensar la vila i impedir que es reforcés la guarnició del castell formada per Antoni i Francesc de Gible i Viladomar , Josep de Arleguí i el Dr. Josep Frexas .

Antoni de Gible es desplaçà a Puigcerdà i aconseguí que 300 soldats francesos prenguessin el castell el dia 21 de juliol , acompanyats dels filipistes Esteve Manegat i Josep de Pastor i Descatllar , Silvestre de Descatllar , el baró d'Aransa , Josep Pedrals i Descatllar (la repetició del cognom Descatllar és significativa tant dels límits del partit filipista com , altra vegada , de la força de les velles fidelitats derivades de les parcialitats) , el Dr. Cerdà i Antoni Llopis i Francesc i Climent de Solanell , Julià de Foix , el Dr. Joan Bru i el paborde de la Poble . (152)

Finalment , la vila fou atacada per un contingent important

d'austriacistes a les ordres de Poal , Puig , Armengol i Casanovas , el 14 de juny de 1714 , sense que aquest pogués dominar ni el castell ni la vila , després que **assí Militares como Plebeos , pues quanto huvo capaces , tomaron las armas para sacrificar sus vidas al mayor servicio del Rey** , diu Vilardega bo i remarcant el paper del capellà Pau Irla de qui afirma que els austriacistes fracassaren en l'intent de penjar-lo . (153)

En aquella ocasió els bergadans reaccionaren contra els atacants i s'implicaren en la defensa de la vila sota les ordres dels filipistes . La tutela de la guarnició del castell i la proximitat de la fortalesa de Mont-lluís , sens dubte , els devien esperonar i els donaven certa garantia d'èxit en aquella difícil empresa . Efectivament , pocs dies abans , un filipista de Berga havia fet saber a Gandolfo que els bergadans tenien ganas de fer bondat tant de comú com de particular pues me an promés que per gens que y tinguessen las espaldas guardadas ferian bellas cosas , però los desolenta molt lo veurer marxar las tropas de Cerdanya (154) . Tal com constata el jesuïta G. Daniel , la presència de destacaments de l'exèrcit filipista fou decisiva en la defensa dels dos bloqueigs que la vila patí (155) . L'ur actitud , a partir d'aleshores , les atrajo de tal manera la antipatía y el odio de los sediciosos... que el sólo hecho de ser bergadón constituía un peligro inminente fuera de la villa , siendo más de veinte los que acabaron su vida asesinados o colgados de un árbol por el único delito de estar avecinados en Berga . (156)

Però des d'aleshores , el Consell pogué recordar que havien estat sempre **buenos vassallos , con la particularidad de haverse por si mismos reintegrado al amable dominio de S. Magd. , que no lo ha echo otro pueblo alguno...** (157) . Amb tot , de poc els serviren als bergadans els patiments a què els abocaren els cavallers filipistes de la vila . Les noves autoritats borbòniques van gratificar malament tant sacrifici . L'aplicació dels nous tributs a partir del gener de 1714 , que provocà aixecaments populars arreu de Catalunya amb la repressió subsegüent per part de les tropes , va col·locar els berguedans en una situació desesperada . El 1715 , el Consell escrivia a Patiño que havia **agotado todos los caudales , de forma que para pagar**

hasta la quinta paga , han vendido gustosos los naturales sus frutos y alajas ; se les han puesto granaderos a comer a discreción ; se les ha privado la salida de la villa hasta haver pagado ; y habiendo executado lo mesmo para los pagos de marzo y abril ha aprovechado poco estas diligencias , pues unos con solloços y llantos y otros desertando de la villa todos los días , responden a estas pagas por ser evidente su total imposibilidad (158) . Fins i tot , el governador del castell , el coronel Nicolás Giovene , informava que encara que l'allotjament dels soldats es complia , havien hagut de privar muchas vezes por quatro y seis días la salida de la villa a sus naturales hasta aver pagado , y muchos de ellos que no an tenido caudales ni dineros para la satisfacción de su contingente se han visto pressisados a abandonar sus casas de las quales pasan de ochenta familias las que oy faltan de la villa . (159)

De nou , el 1716 , el Consell s'hagué d'adreçar a l'intendent per representar-li la desigualdad que según sus haveres ha padecido hasta aquí y padece en esta nueva contribución . Argumentava que el cadastre era desproporcionat envers els recursos econòmics de la vila i que als habitants que no havien pogut contribuir l'any anterior els havien allotjat soldats a casa , de 25 a 30 en total , i que Cardona -amb un total d'habitants semblant a Berga- i Manresa -més gran que no pas Berga- , contribuïen molt menys : el 1715 la vila havia pagat més de 10.170 pesos mentre que Manresa i Cardona juntes només contribuïren amb 2.570 (160) . Les queixes foren en va . Dos consellers , Josep Pastor i Descatllar i Joan Rou i Pastor , filipistes declarats , foren empresonats a Manresa perquè la vila no havia satisfet la contribució després que els granaders de la guarnició intimidessin els bergadans a pagar (161) . Una cosa era la fidelitat al rei i l'altra l'implacable rigor de l'absolutisme que s'havia imposat a Catalunya el qual no estava disposat a admetre les raons dels seus vassalls . Tanmateix , alguns dels dirigents filipistes de Berga van saber treure profit de l'establiment del nou règim : Josep Viladomar fou nomenat veguer de Puigcerdà , primer , i , més tard , veguer de Girona . (162)

Per últim , en parlar dels municipis *batiflers* , no podem passar per alt que tant el Montsià com el Baix Ebre , presenten xifres molt elevades

de seguidors de Felip V : 121 a Alcanar , 28 a Xerta i 8 a Ultecona , encara que no disposem d'informació per analitzar aquest decantament que N. Sales explica per la rivalitat amb Móra d'Ebre . El 1708 , per exemple , el Comú del Pinell de Brai demanà privilegis i exempció d'allotjaments tot afirmant que **ha sido finísimo en el servicio del Rey , y no ha habido pueblo más leal en todo aquel territorio , aviendo tomado los vezinos muchas vezes las armas contra los enemigos , y guardando los pasos del río y otras partes .** (163)

8 . CLOENDA .

B. CLOENDA .

La tasca complexa de renovació de la història a fi de convertir-la en un instrument de comprensió del present de cara a la construcció del futur , una *història-eina* com ha reclamat J. Fontana , suposa la revisió crítica dels mites .

La interpretació romàntica de la guerra de Successió va reduir exclusivament la lluita dels catalans contra Felip V entre 1705- i 1714 a la defensa a ultrança de les Constitucions . Des d'aleshores ençà , la historiografia ha precisat , progressivament , tant els motius de l'enfrontament com també la implicació en ell dels diferents grups socials . Tanmateix , només una anàlisi que estableixi una línia de continuïtat des de 1640 a 1705 , passant pels importants esdeveniments de 1687-1690 , tal com proposava H. Kamen el 1979 , farà possible la comprensió de la revolta de 1705 , just després que Felip V hagués jurat les Constitucions catalanes quan feia més de 100 anys que els reis de la casa d'Àustria no havien conclòs Corts a Catalunya . Però Kamen , més tard , ha demostrat que precisament ell no era capaç de revelar aquesta connexió en afirmar , paradoxalment : **M'ha semblat , durant molt de temps , que era força improbable que Catalunya , en bloc , pogués haver desitjat de rebel·lar-se contra Felip V . La història sencera del mig segle precedent , en què les classes dirigents de Catalunya es van mostrar fermament reconciliades amb el govern de Madrid , en especial després de la revolta estroncada de les Barretines (1688-1689) i durant la qual tant la burgesia de Barcelona com la noblesa del Principat van rebre honors sense precedents , va fer molt improbable que es donessin injústicies prou serioses com per provocar una revolta . Per això , segons ell , en esclatar el moviment de 1705 , s'havia esdevingut una cosa inesperada . (1)**

Ben segur , només podrem arribar a entendre la revolta de 1705 si qüestionem la suposada política de bona entesa entre les institucions catalanes i les de la monarquia , després de 1640 , és a dir , el neoforalisme proposat per Joan Reglà . Una altra cosa és que les classes

dirigents catalanes per la feblesa i la incapacitat de Carles II i els seus ministres , i no per les seves iniciatives , sortissin benparades (la noblesa i la burgesia obtenint privilegis i aquesta darrera expandint la seva activitat mercantil : l'exemple de Feliu i els seus socis que s'enriquien amb la presència de l'exèrcit mentre aquesta depauperava els pobles és absolutament revelador) en uns anys que la presència de la guerra carrega feixugament les classes baixes i posa en entredit la represa econòmica d'àmplies zones rurals i , fins i tot de la costa . Aleshores ens adonarem que entre els dos conflictes que enfronten Catalunya amb la monarquia , hi ha uns problemes i unes realitats que romanen a l'interior de la societat i que es projecten el 1705 en l'aixecament per l'Arxiduc .

La primera d'elles és la presència continuada de la guerra a conseqüència de les constants ocupacions del territori del Principat per l'exèrcit francès , element que ha estat menystingut i que , sens dubte , té implicacions directes , no solament en la vida quotidiana i en l'economia dels catalans , sinó en les relacions entre les institucions catalanes i les de la monarquia espanyola . Per una part , el pes dels allotjaments exasperava la població rural , mentre que les ciutats o bé n'eren exemptes o bé pagaven composicions per a alliberar-se'n . De més a més , les tropes espanyoles es comportaven talment com un exèrcit ocupant , cosa que predisposava la població a revoltar-se o a reaccionar de manera violenta contra els soldats . La tensió al camp , encara , s'accentuava amb la presència continuada de miquelets en les zones de muntanya o a prop dels territoris ocupats pels francesos , els quals pillaven i robaven a discreció tot vivint a costa del camperolat i esdevenien els autèntics hereus de la tradició bandolera .

El resultat d'aquest estat de tensió fou la revolta dels Barretines , entre 1687 i 1689 , aixecament genuïnament pagès , contra el pes dels allotjaments i les contribucions de les tropes , en una conjuntura econòmica crítica , que en les seves motivacions trasllueix un rerafons d'*economia moral de la multitud* , tal com diria E.P. Thompson . A diferència de 1640 , les institucions catalanes , davant el conflicte de classe , en la mesura que els grups socials privilegiats estaven exemptes de les contribucions , no solament no participaren en la protesta pagesa sinó que la bescantaren . Però amb tot i això , com el 1640 , el

moviment reivindicà el respecte a les Constitucions , violades sistemàticament pels funcionaris reials amb l'exigència de les contribucions per als allotjaments i tal com succeí amb les desinsaculacions dels germans Saiol i de Ciges .

La guerra amb la monarquia veïna , la qual monarquia com ha demostrat Alain Ayats , a partir del moment que enllestí les fortificacions pirenenques , cap el 1681 , deixà de fer una política defensiva per ambicionar l'ocupació de Catalunya , encara va tenir altres implicacions en el tens estat de coses que es vivia a Catalunya a finals de la dècada del vuitanta . Efectivament , Lluís XIV , mitjançant l'intendent del Rosselló Trobat , intentà canalitzar el descontentament dels pagesos catalans cap els seus objectius annexionistes . El resultat d'aquesta política fou l'atracció cap al seu servei dels principals dirigents barretines després de la desfeta del moviment a conseqüència de la repressió ferotge de Villahermosa . El prestigi d'aquests dirigents entre la pagesia va allargassar els rebrots del conflicte fins 1694 . A partir d'aleshores , els estralls de les tropes franceses comesos a Catalunya eren massa notoris perquè els homes de Torres i les promeses d'ajut francès per a *alliberar* Catalunya de la corona espanyola poguessin tenir cap mena de crèdit entre la pagesia .

D'altra banda , les classes dirigents catalanes es trobaren en una delicada situació , entre dos focs . Per un costat , la tutela dels seus interessos com a grup dominant enfront de l'amenaça de l'aixecament pagès -amb el record ben viu de la revolta social de 1640- els acostava a la monarquia . Per l'altre , conscients de la pèrdua de poder polític en perjudici de les Constitucions que suposaven tant els allotjaments i les contribucions com les desinsaculacions , mantenien una actitud vigilant i descontenta envers Madrid , agreujada per la situació desesperada en què la presència de les tropes col·locava els pagesos i per l'amenaça de revolta que el fet presuposava . També , per la defensa absolutament ineficaç de la frontera per part de l'exèrcit , que deixava campar impúnement els francesos per Catalunya , un any rera l'altre . En aquest congreny d'interessos contradictoris que arriba al sùmmum entre 1695 i 1687 , si el diàleg amb els virreis fou inútil , val a dir que els representants de les institucions catalanes s'aferraren a la figura del rei , qui agraït per la seva fidelitat els prometé reiteradament , debades

, no cal dir-ho , la solució dels problemes esmentats . No és estrany , doncs , que a causa del descontentament -evidentment no compartit per Feliu ni pels seus socis- alguns membres dels grups dirigents templegessin un acord amb França , cinquanta anys després de la *república* de 1641 sota la tutela de Lluís XIII , el cap visible del qual fou el ciutadà honorat Jaume Puig de Perafita , un dels homes més significatius de la revolta dels *vigatans*, ben relacionat amb els Saiol i els Pinós . Tanmateix , els bombardeigs de Barcelona de 1694 i 1697 i les vexacions comeses per les tropes franceses , tal com reconeixia el duc de Noailles , esvairen els dubtes i les esperances dels conspiradors . Alhora , sorgí amb vigor i arrelà un sentiment antifrancès generalitzat a la societat catalana , una de les claus de volta per explicar el rebuig al duc d'Anjou pocs anys després .

El 1701 , malgrat que el problema dels allotjaments seguia sense haver-se resolt , la presència de Felip V , ben aconsellat per Lluís XIV en el sentit que calia que acontentés els catalans per a atreure-se'ls- i les concessions fetes a les Corts , entre les quals , a més de les de tipus comercial cal remarcar la creació del Tribunal de Contrafaccions , com assenyala V. Ferro , obren un parèntesi d'expectativa a Catalunya . Però les mateixes Corts estigueren a punt de fracassar per l'actitud intransigent dels ministres castellans i de la *quatreata*, quatre jutges de l'Audiència , reducte absolutista que donà lloc al nucli filipista català .

Per dessota d'aquesta aparent normalitat política , a partir de 1702 , emergia tímidament la dissidència a la casa francesa mitjançant reunions clandestines celebrades amb freqüència en convents i esglésies , impresos , cançons , prèdiques , confessions i missatges protagonitzats pels eclesiàstics que , sense cap mena de dubte esdevenen els protagonistes fonamentals de la difusió de la causa de l'Arxiduc . Pel que fa a la conspiració civil , l'oposició es manifestava en la pugna mantinguda per un sector dels representants de les institucions catalanes , assenyalamment pel Braç militar i pel Consell de Cent , contra les disposicions reials que contravenien , reiteradament i amb una freqüència creixent , les Constitucions i en l'Acadèmia dels Desconfiats , institució d'on sorgí , el 1703 , el nucli del partit austriacista a Catalunya .

Velasco , amb la seva coneguda prepotència i el menyspreu envers

els catalans , féu la resta . L'enfrontament sistemàtic amb el Braç militar i amb els consellers , les mesures repressives que creixien enfront de qualsevol símbol a favor de l'Arxiduc van fer que esdevingués el centre de les ires de la propaganda austriacista -cosa que es reflecteix a bastament en la publicística- i feien odiosa la figura del virrei i , per extensió , la casa borbònica . En contraposició , la imatge de l'antic virrei , el príncep de Darmstadt , guanyava popularitat i era exaltada per la delicadesa amb què havia tractat els catalans així com la seva tenacitat en la guerra contra els francesos . Finalment , la propaganda austriacista , podia posar fins i tot en dubte el jurament de fidelitat a Felip V : **todos le juraron en Cortes , en cabeza de sus mayores , que es verdad : pero ningunos están más escusados que los Cathalanes : porque Cathaluña era sola y puesta en medio de las zarpas y pico del Gallo , y si se huviessen resistido , como lonja entre tortas le havían de estragar hasta extinguirlas , y aviéndolo hecho por tan grave prudencial miedo , no les obligó el juramento que le hizieron . No sólo por esso , sino porque quando el de Anjou fue a tener Cortes en Barcelona , antes de jurarle Sacramento y homenaje los de aquella Provincia , juró él solememente guardar y mantener todos los Privilegios de Cathaluña (aunque muchos de su comitiva dezían entonces , que aquello era sólo ceremonia) y supuesta esta solemnidad le juraron después el vassallage... El de Anjou , no sólo no mantuvo , sino que desde luego empezó a atropellar con las Constituciones de Cathaluña que tenía juradas . (2)**

L'intent de desembarcament de Darmstadt el juliol de 1704 , connectat amb una conspiració a l'interior de la ciutat , una vegada descobert el seu abast i la importància dels personatges implicats , fou el primer avís seriós al virrei de la força del partit austriacista . Però també evidencià el temor i les inhibicions dels catalans a adherir-se incondicionalment a l'Arxiduc , especialment des de la Generalitat , el consell de Cent i els consells municipals , actitud d'expectació que es reproduí el 1705 . El pacte de Gènova , com ha assenyalat Joaquim Nadal , deixà pas a l'entusiasme del grup dirigent de la revolta i de bona part de la població , fervor que esclatà amb el desembarcament de la flota aliada a Barcelona , sense el qual , probablement , Felip V hagués regnat

fins morir , segons la caricatura de P. Voltes .

Per altra part , la revolta dels *vigatans* esdevingué el detonant d'un moviment ampli en diverses comarques de Catalunya : el Camp de Tarragona , la Segarra , l'Urgell, la Marina... Des del seu *santuari* de la Plana de Vic , el grup de propietaris ennoblits mobilitzaren les classes baixes gràcies a llur prestigi merescut en la lluita contra els francesos en la dècada anterior , en el mateix escenari on la revolta dels barretines va tenir el seu epicentre enfront dels abusos comesos per les tropes castellanes . La paraula *batiró*, emprada a Centelles el 1689 per qualificar pejorativament els soldats castellans , en el sentit d'inflat i qui sap si tibet i orgullós , guarda una relació estreta i una similitud extraordinària amb la de *batifler*, tant en l'arrel com en el significat i pot constituir un reflex més de la continuïtat de la revolta entre 1697 i 1705 .

Els dirigents *vigatans* mantenien relació directa amb Darmstadt , havien combatut plegats contra els francesos uns anys abans , i alhora amb el grup de Feliu -qui havia desenvolupat diverses experiències tèxtils i contactes comercials a la Plana- i també amb Peguera . De més , l'allunyament geogràfic de la Muntanya , lluny del radi de la repressió de Velasco , els conferia una seguretat i una facilitat d'acció important .

Si bé el decantament d'una part important dels catalans queda fora de dubte , ¿ quins foren els mòbils que els van fer decidir a prendre aquesta actitud i quina fou la implicació dels diversos estaments i grups socials en aquesta causa ? . Difícilment , podem seguir afirmant com ho féu F. Soldevila , que la fidelitat incondicional dels catalans a la casa d'Àustria , perquè aquesta oferia **més garanties de respecte a llur autonomia** (3) és el principal factor explicatiu de l'actitud dels catalans en el conflicte . M. Sales ha exposat amb contundència que **l'any 1700 o l'any 1705 , res no semblava indicar que un Habsburg hagués de ser més respectuós amb les constitucions i les corts que un Borbó** , ja que els Àustries les havien transgredides crònicament durant el segle XVII , bàsicament , perquè havien tractat l'Estat català , jurídicament independent , com si no ho fos , les lleis del qual eren considerades com a simples *privilegis* concedits pel monarca . Alhora , ha afirmat que **l'any 1700 , o l'any 1705-1706 , no eren l'alternativa d'autonomia-pèrdua de llibertats ni la**

d'absolutisme-pactisme que estaven en joc, si bé ha advertit que en els darrers anys de guerra, la situació era tota una altra (4). Certament, el llenguatge del memorial del duc de Villahermosa, de 1690, una vegada dominada la revolta dels barretines, evoca el d'Olivares i augura el del futur Decret de Nova Planta.

J. Lynch també ha assenyalat que la relació entre Carles III i els catalans no fou fàcil: **He wanted revenue, they wanted privileges; at heart Charles was no less absolutist than Philip V and found the Catalan's insistence on their rights irksome** (5). L'incident del doctor Francesc Grases amb els Braços, el 1711, a conseqüència de la publicació del seu *Epítome*, on feia algunes consideracions sobre els fonaments i la titularitat de la potestat legislativa és il·lustratiu de la malifiança dels representants catalans envers el *seu* rei: els Braços obligaren a Carles III que condemnés públicament l'obra i que destituís el seu autor. De més a més, el secretari del rei, Ramon Vilana Perlas, a qui Grases havia dedicat l'obra, així com d'altres alts càrrecs del govern de l'Arxiduc, van ser el blanc de les crítiques pel seu tarannà absolut de part d'un austriacista contemporani. (6)

D'altra banda, és indiscutible el caràcter absolutista de la dinastia borbònica. El 1706, diu Baudrillart, Amelot ja havia tramés instruccions al mariscal Tessé per a l'abolició de les institucions de Catalunya. Res no és més significatiu del despotisme francès que la descripció que fa Tessé dels territoris de l'antiga Corona d'Aragó: **J'ai devant moi la Catalogne, en adoration du petit souverain qu'elle s'est fait; sur ma droite le royaume de Valence totalement revolté, et au milieu celui d'Aragon qui ne me demande pas mieux que de l'être, qui refuse tout et qui nous assomme ... Regardez l'Espagne comme un pays où il faut quasi une armée dans chaque province, et vous ne vous tromperez pas** (7). Ell mateix, també era partidari de punir **les habitants de Barcelonne ... leur ostant tous leurs privilèges en cas qu'il s'en rende maistre** i d'endegar una forta repressió contra els austriacistes (8). Finalment, en les negociacions prèvies als tractats d'Utrecht, el representant britànic Lexington, que a instàncies de la reina Anna havia demanat a Felip V el respecte de les Constitucions

catalanes , escrivia decebut que el rei m'a toujours refusé toutes les privilèges et fueros pour les catalans , tout net . (9)

Amb tot , cal matisar que l'absolutisme de la casa d'Àustria , era una mena de despotisme descentralitzat , tal com el qualifica F. Soldevila , o bé , seguint P. Vilar , que les seves tradicions eren més feudals que absolutistes , fet que marca certes diferències amb l'absolutisme borbònic , raó per la qual , sense cap mena de dubte , aquest darrer inspirava més desconfiança que no pas il·lusió entre els catalans . Baudrillart , de nou , ho havia advertit : **le monarque autrichien d'Espagne semblait un despote de l'Asie . Mais , dans l'ordre politique , l'action qu'il exerçait était bien moindre que celle du roi de France : car , au contraire de celui-ci il devait encore compter avec des privilèges sociaux , des coutumes locales , des assemblées , conseils ou Cortes , autant d'entraves à l'autorité royale qui n'existaient plus chez nous (10)** . Però la monarquia anglesa tampoc era exempta de les velleïtats absolutistes . Stanhope havia elogiat Carles III pel seu **dextrous management of the inhabitants [de Barcelona] , who were several times in a mutiny , killed some of their magistrates and demanded justice agains some of his ministers . (11)**

Cal destriar , doncs , ben clarament els mòbils que induïren els catalans a mobilitzar-se per l'Arxiduc el 1705 , dels que els portaren a la resistència a ultrança davant la imminència d'una repressió humana i institucional que s'endevinava implacable per tal de superar l'esbiaixament interpretatiu que té els seus orígens en la historiografia romàntica , la qual va explicar la guerra de Successió a Catalunya des dels seus esdeveniments tràgics finals . Per aquesta raó , cal conèixer la implicació dels diferents estaments catalans en el decantament així com les raons immediates que podien motivar-los . D'entrada , la francofòbia esdevé un element compartit pels diferents estrats de la societat catalana : la mutilació de Catalunya de 1659 , les ocupacions constants del Principat durant la sgona meitat del segle XVII , les vexacions comeses contra la població , sobretot el 1694 , i l'entrada massiva de les seves manufactures , assenyaladament des del Tractat dels Pirineus , eren raons de prou pes per fonamentar aquest sentiment .

La castellanofòbia també s'havia manifestat , encara que menys persistentment , enfront dels ministres reials i de les tropes . Ben entès , el moviment de 1705 , no era anticastellà . Feliu va escriure el *Político discurso viendo el pobre estado de los reinos de España* i emprava les expressions *nuestra España* i *la utilidad de España* . E. Mas , també parla de *nostra Espanya* i els versos de la *Doctrina Vigatana* diuen :

**Obrem com a bons amichs
Cathalans y Castellans ,
... fent que la Gavotxa escòria
del primer fins al darrer
vajan ben prest a la Glòria (12)** i un

romanç canta a Carles III , *Rey de los Espanyas* :

**Ab esta ploma escriu tota ,
vuy la Nació Cathalana ,
y ab esta sola Nació ,
escriurà per tota Espanya .
Quel valor dels Cathalans ,
unit ab la Casa d'Àustria ,
és per conquerir un món ;
quant més per a sola Espanya . (13)**

Certament , com ha escrit P. Vilar , el conflicte que esclata el 1705 va sortir del desig de consagrar una *esperança* , per part de grups precisos que tenien un *projecte* . Però aquesta vegada no es tractava de *secessió* sinó de *successió* ; entre dos candidats al tron espanyol , es tria (tardanament , d'altra banda) el de la dinastia austríaca , el darrer representant de la qual ha estat considerat com a responsable dels recents progressos i les seves tradicions són més feudals que absolutistes , mentre es tem el centralisme francès ; cert partit català voldria prendre un lloc important , si no dirigent , en l'herència de l'imperi ; i aquesta vegada , d'altres "Països Catalans" comparteixen aquests punts de vista (14) . Però , evidentment , aquesta constatació no implica , en absolut , una *conciencia de comunidad española* a la Catalunya del set-cents , tal com pretén Luís González Anton , qui argumenta la *carencia de*

testimonios escritos que demostrarían la existencia de la conciencia nacional catalana en un campesinado muy duramente sometido a unas oligarquías no menos catalanas . El que sí ha quedat demostrat -a banda de l'existència d'un sentiment de pertinença a la comunitat nacional catalana , com ha fet el mateix P. Vilar a **Catalunya dins l'Espanya moderna , entre d'altres aportacions cabdals en aquest sentit- és la ignorància supina de González Antón pel que fa a la societat catalana moderna . (15)**

Per tant , un grup dirigent i una *esperança* que es concreta en un *projecte* : el desig d'una burgesia ascendent d'intervenir en els afers de la monarquia , amb Amèrica al fons dels seus objectius , conscient de la incompatibilitat dels seus interessos amb els dels francesos . La seva incidència fou prou intensa com per engrescar-hi els mercaders més significatius i per arrossegar la multitud que participà plenament en el moviment de 1705 , amb la noblesa catalana -llevat d'una minoria castellanitzada- i la gran massa dels eclesiàstics -tret d'una part de la jerarquia , també castellana o castellanitzada- . Amb tot , és obvi que la revolta de 1705 té un caràcter menys popular que la dels Segadors o la dels barretines : en aquesta darrera , les xifres de pagesos mobilitzats espontàniament parlen de 18000 , el 1689 , mentre que les més elevades de la tardor de 1705 en comptabilitzen de 12000 a 15000 , tot i que aquest moviment disposava d'una estructura organitzativa més acurada , de mitjans econòmics i del suport de l'armada aliada (16) . Ben entès , doncs , el moviment de 1705 esdevé precursor de formes d'organització polítiques contemporànies , les quals , però , coexisteixen amb d'altres estructures que evocuen les velles fidelitats dels bàndols , assenyaladament a la Muntanya . Però aquesta vegada , a diferència de 1640 i de les ocupacions posteriors , per part de la monarquia francesa **il s'agist de soumettre en entier les peuples et les habitants de la Catalogne mesme , qui composent la principale force que les ennemis peuvent y avoir , et qui sont eux memes ceux qu'on a le plus à craindre . (17)**

El protagonisme dels eclesiàstics en l'organització del moviment , en la difusió de la causa austriacista i , fins i tot , en la participació armada fopu decisiu -aleshores s'afermà la figura del capellà trabucaire nascuda a finals del segle XVII i reviscolada el 1808-1814 ,

sempre contra els francesos , la qual va trobar continuïtat en els moviments absolutistes i carlins del segle XIX . Les seves raons també eren consistents : el profund sentiment antifrancès sorgit arran de les profanacions d'esglésies , assengaladament de 1654 i 1694 , sumat a la temença de perdre el seu estatut privilegiat , per que es fonamentava en l'anorreament d'aquests privilegis per part de la monarquia francesa al Rosselló mitjançant l'aplicació del regalisme .

Per dessota d'aquestes esperances i d'aquests temors , la defensa de les Constitucions és un afany compartit per tots els estaments , naturalment amb interessos fins i tot contraposats , deler que cap el 1713 passa a primer terme i esdevé l'objectiu desesperat de la resistència . L'enlluernament per la suposada *modernitat* de l'absolutisme ha donat peu a interpretacions deformades sobre el marc constitucional català reduint-lo a un edifici anacrònic i inoperant que només interessava a l'oligarquia com a instrument de poder *provincial* . Podem objectar que al cap i a la fi , el projecte de la monarquia hispànica no era altra cosa que un projecte imperialista en el qual la trilogia Monarquia-Exèrcit -Hisenda orienta el destí de la racionalització violenta dels recursos socials (18) . Com ha escrit E. Serra , privilegi no és llibertat , però el privilegi pot tenir connotacions defensives contra un increment general de l'explotació (19) . Per la seva part , V. Ferro ha argumentat en el seu estudi exhaustiu sobre les institucions , que Catalunya , era , a començament del segle XVIII , un Estat *complet* , amb tots els atributs d'una entitat sobirana i totes les funcions pròpies d'una comunitat política evolucionada , amb unes institucions que registren tantes consecucions notables , tant per llur caràcter primerenc com per llurs mèrits absoluts ... culminen així en uns procediments que realitzen en mesura gairebé insuperable les aspiracions implícites en totes elles : preservació del principi de la llibertat sota l'imperi del dret , definit i declarat , arribat el cas , en un judici imparcial , les quals no es neuliren amb el pas del temps ni tampoc no s'enrunaren per l'acció de forces internes que les haguessin minades i dutes al col.lapse , sinó que caigueren derrotades pel pes superior de les armes estrangeres (20) . L'existència d'un cos jurídic i

institucional propi que , en defensa dels catalans , constrenyia l'acció indiscriminada de l'estat absolutista esdevé un dels elements cohesionadors indiscutibles de la comunitat nacional catalana .

Respecte a la similitud o a la disparitat entre els motius de l'aixecament a favor de l'Arxiduc en els països de la Corona d'Aragó , és evident que al País Valencià el conflicte va prendre un marcat caràcter social a conseqüència de la duresa del règim senyorial : **els *moulets* -bàndol popular al qual se sumaren en massa els vassalls del senyoriu vençuts en la Segona Germania el 1693- van combatre decididament als *botiflers* ,** ha dit C. Pérez Aparicio . Una cosa semblant va ocórrer a l'Aragó , on l'aixecament no es produí fins després que Carles III hagué dominat Catalunya i València i on , fins i tot , en moltes ciutats el patriciat urbà seguí la causa filipista en contra de l'agitació popular . Per a Lynch , ***in so far as there was a rebellion in Aragon , therefore , it was a social protest that had little to do with the fueros and represented a desperate attempt by the pressed to drive tyrants from their estates and seek protectors where they could*** (21) . A Mallorca , la diferenciació social entre els partidaris dels dos pretendents també era notòria i la noblesa , involucrada en l'activitat mercantil , com ha explicat P. de Montaner , jugà la carta filipista i fou perseguida per la multitud amb el crit de *fora galls !* (22) . Per la situació jurídica i social del camperolat , per l'inici de la represa econòmica en la qual camp i ciutat estaven implicats , per la mateixa dinàmica de les institucions , l'opció que van fer els catalans del Principat a favor de l'Arxiduc va ser motivada per factors de caràcter polític i econòmic més que no pas d'enfrontament social , malgrat que els principals seguidors de Felip V pertanyien a l'aristocràcia o al funcionariat reial , llevat d'alguns municipis on el component antisenyorial va passar a primer terme , com els de Ripoll i Manlleu . En el cas de Catalunya , doncs , no sembla pas versemblant l'opinió de N. J. Belando segons la qual a la Corona d'Aragó ***aquello que no tenían que perder , y menos que arriesgar, conmovieron los Reynos*** . (23)

Tanmateix , el sentiment antifrancès era compartit per tots els països de la Corona d'Aragó . Per altra part , hem vist com en els Comtats del Rosselló i la Cerdanya el moviment de 1705 desvetlla

simpaties entre la població , alhora que un gran temor entre les autoritats franceses . La força dissuasòria de l'exèrcit , mitjançant les nombroses places fortificades construïdes per Vauban abans de 1682 , com ha explicat A. Ayats , i les repetides incursions de depredació per part dels miquelets i dels *vigatans* , sumades a les insuficients forces militars dels aliats , van frustrar qualsevol intent d'adhesió a l'Arxiduc en aquelles terres catalanes .

Retornant al Principat , pel que fa a l'actitud dels municipis en el conflicte , la pauta general fou la de no avançar-se mai als esdeveniments i de mantenir-se a l'expectativa bo i guardant les formes davant la legalitat vigent tal com van fer la Generalitat i el Consell de Cent . La pressió externa , sobretot , per part de les tropes o dels *vigatans* actuà com a factor determinant en la majoria dels casos i provoca mutacions en la fidelitat de diverses ciutats i viles al llarg de la guerra . En un grau menor , la pressió interna exercida per un partit influent , ja fos austriacista o bé filipista , podia predisposar el decantament . Des d'aquest punt de vista , doncs , no és lògic parlar de municipis austriacistes ni de municipis *batiflers* . Podem constatar , si de cas , la realitat de municipis on la presència d'austriacistes és abassegadora , com Vic , -tot i que el Consell manté la fidelitat a Felip V el 1705 i que és una de les primeres ciutats que retorna a la seva obediència- i de municipis on un nodrit i influent partit filipista fa decantar la població cap a Felip V , com Berga . De més a més , els condicionants específics locals -com succeeix en els casos de Cervera , Manlleu i Ripoll- determinen , en darrera instància , les preses d'actitud . En la mesura que la visió èpica de la Guerra deixa pas a una interpretació més complexa i menys mitificadora , la caracterització de pobles *batiflers* , blasmatats per l'historiografia romàntica com l'*avelle negra* de Catalunya per la seva excepcionalitat , deixa de tenir sentit . Cal , de tota manera , un coneixement més profund de l'univers dels municipis i de llur capteniment entre 1705 i 1714 , per poder assolir punts de vista més concloents i generals , més enllà de la visió barcelonina de la guerra .

Després de la revolta de 1705 , la duresa de la guerra i l'empitjorament progressiu de les condicions de vida van deixar pas al desencís , desengany accentuat amb els abusos comesos per les tropes i

pels miquelets . Diversos contemporanis se'n fan ressò : **aquells hòmens que levantaren en lo any 1705 en títol de Miquelets pararen en lladres , y estos eran los que feian més mal en lo pahís ,** diu dolgut A. Ribalta . Mossèn Ombravella i S. Casanovas s'expressen en termes semblants en llurs memòries (24) . F. Gelat també coincideix que **lo mal que feien [els soldats i els miquelets] era casi com los enemichs** (25) . La decepció per la manera com s'havien descabdellat els esdeveniments , ben altrament del que hom podia imaginar el 1705 , va tornar retrats els pagesos catalans que tant activament s'havien mobilitzat en la revolta dels barretines i que havien dipositat les seves esperances en l'Arxiduc . Si després de la desfeta dels barretines , el vell Enric Torres de Sant Quirze Safaja exhortava els seus fills i néts que **per ningun temps no us poseu davant en res sinó és per coses del servei de Déu , perquè , deia , qui fa pel comú no fa per ningú ,** A. Ribalta , de les terres de Lleida , escrivia en la seva crònica : **advertesch que si mai veus guerra , nos pot fiar cas de ningú .** Sebastià Casanovas , de l'Empordà , també advertia als seus descendents que **en cas en ningun temps hi hagués algunes guerres , que en ninguna de les maneres no s'afeccionin amb un rei o amb un altre , sinó que facin com les mates que són per los rius , que quan ve molta aigua s'aclaten i la deixen passar , i després se tornen a alçar quan l'aigua és passada ; i així obeir-los tots qualsevol que vingui , però no afeccionar-se amb cap , qua altrament los succeiria molt mal i se posarien en contingència de perdre's ells i tots sos béns** (26) . Aleshores , prenia forma la imatge de l'*homo economicus* , sorrut i laboriós , desentès dels compromisos públics , que caracteritzà els catalans de la segona meitat del set-cents i que s'ha projectat cap al present .

A partir de 1713 , com ha dit N. Sales , **és de fet una nova guerra , que comença aleshores . Una guerra perduda per anticipació** (27) , en què Catalunya , aïllada , totalment abandonada pels seus aliats , resisteix desesperadament el darrer embat filipista en una atmosfera d'exacerbada religiositat , amb una violència extrema per part d'un bàndol i l'altre (amb l'assassinat de presoners en el cantó austriacista i l'incendi de pobles per part dels filipistes) . La percepció

de la contribució filipista provocà un alçament generalitzat arreu de Catalunya a principis de 1714. Nebot i els seus homes, més de 5000 miquelets i sometents *de la pàtria*, publicaven, segons Gandolfo, que **el Rey los quiere dexar más esclavos y pechados que no están en Castilla, que a más del quinto de los hombres, quiere el rey quedarse con todos los derechos y entradas de ciudades y villas de Cataluña, extinguir la Deputación las casas consulares y la Audiencia con introducir chancillerías, corregidores y alcaydes como la Castilla y tomarse el quinto de todos los frutos generalmente que produce el pays** (28). Ara, la defensa de les Constitucions, davant la repressió filipista imminent, després que Felip V l'hagués portada a cap al País Valencià i a l'Aragó a partir de 1707, era l'objectiu primordial, tal com féu el diputat Emmanuel Ferrer i Ciges a la sessió dels Braços del 5 juliol de 1713 responent als partidaris de la submissió: **Les nostres Lleis i Privilegis tenen, per ventura, indignes establiments i principis? Les nostres Lleis i Privilegis no donen facultad per a oposar-se als que injustament volen oprimir-nos?** (29). La proclama dels diputats de la Generalitat en aquest sentit, és altament significativa, alhora que demostra una maduresa política impressionant: **Havent los Braços Generals lo die 6 del corrent mes aconsellat a est Consistori, resolgués defensar lo Principat, no sols per mantenir-se baix lo suau Domini del Emperador y Rey Nostre Senyor (que Déu guarde) en conseqüència de la justa causa ... sinó també per la conservació de las Llibertats, Privilegis y Prerrogativas dels Cathalans, que nostres Antecessors a costa de la sanch gloriosa alcansaren, y nosaltres devem axí mateix mantenir... exortam, diem y encarregam als Jurats, Consellers, Pahers o Cònsols, y a tothom generalment, se mantingen, en quant puguen baix la Obediència de nostre Rey y Senyor.** (30)

Tanmateix, malgrat la resistència heroica de 1714, la sort de Catalunya i de les seves institucions centenàries, la desfeta de l'Estat català, estava decidida per endavant. Uns versos penjats a la porta de la Reial Audiència, escrits per algú partidari de la rendició, el febrer de 1713, l'anticipaven:

**Deyxau tots de fer conferències
y procurau embarcà ,
que ja lo Rey Felip
està tocant a penjà . (31)**

NOTES .

NOTES DEL CAPÍTOL 1 .

- 1 . BC . *Discurso general de Ambrosio Borsano . Carta del principado de Cataluña* . 1685-1688 . Ms. 2371 .
- 2 . Segueixo R. García Cárcel , que emprà dades de J. Iglesias i J. Aparici . **Historia de Cataluña . Siglos XVI-XVII** , vol. 2 . Ariel . Barna. 1985 . pp. 101-103 .
- 3 . J. Nadal . "La població catalana dels segles XVI i XVII" . **Història de Catalunya** , vol. IV . Ed. Salvat . Barna. pp. 57-58 .
- 4 . J. Dantí . "Les crisis de mortalitat a la Catalunya pre-litoral : el Vallès Oriental als segles XVI i XVII" . **Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , vol. 1 . Universitat de Barcelona , 1984 . pp. 75-84 .
- 5 . R. García Cárcel . **Historia...** , 2 . p. 103 .
- 6 . M. Parets . **Dietari d'un any de pesta** . Ed. a cura de J. Amelang i X. Torres . EUMO . Vic , 1989 . pp. 13-14 , i ps. 18 i 24 .
- 7 . J. Nadal , E. giralt . *La population catalane de 1553 à 1717* . SEVPEN . París , 1960 ; R. García Cárcel . **Historia...** , 2 . p. 105 .
- 8 . R. García Cárcel . **Historia...** , 2 . p. 105 .
- 9 . R. García Cárcel . **Historia...** , 2 . pp 105-106 .
- 10 . P. Vilar . **Catalunya dins l'Espanya moderna** , vol. 2 . Ed. 62 . Barna. 1973 (4) . p. 349 .
- 11 . J. Iglesias . **Estadístiques de població de Catalunya al primer vicenni del segle XVIII** . Fundació Salvador Vives i Casajuana . Barna. 1974 .
- 12 . E. Serra . "Per una cronologia i interpretació de la crisi del XVII" . **Terra , treball i propietat** . Crítica . Barna. 1986 . pp. 214-246 ; M. duran . "L'evolució de l'ingrés senyorial a Catalunya (1500-1799)" . **Recerques** , 17 . Curial . Barna. 1985 . pp. 7-42 .
- 13 . E. Serra . "Per una cronologia..." p. 220 .
- 14 . E. Serra . "Per una cronologia..." pp. 237-238 .
- 15 . E. Serra . **Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII . Baronia de Sentmenat . 1590-1729** . Crítica . Barna. 1988 . p. 407 .
- 16 . E. Serra . **Pagesos...** p. 407 .

- 17 . E. Serra . **Pagesos...** pp. 407-408 .
- 18 . J. Dantí . **Terra i població al Vallès Oriental . 'Epoca moderna** . Ajuntament de Santa Eulàlia de Ronçana . 1988 .
- 19 . R. García Cárcel . **Historia...** , 2 . pp. 109-110 .
- 20 . E. Serra . **Pagesos...** pp. 408-409 .
- 20 bis . A. Domínguez ortiz . "Els catalans de l'Edat moderna jutjats per la resta d'espanyols" . **L'Avenc** , 100 . 1987 . pp. 52-55 ; A. Ayats . **La défense des Pyrénées Orientales catalanes françaises . 1659-1681 . Frontière politique et frontières militaires** . Tesi de doctorat . Universitat de Montpellier . 1990 . p. 242 (la numeració és provisional perquè l'enquadrernació encara no és la definitiva) .
- 21 . R. García Cárcel . **Historia...** , 2 . pp. 285-286 .
- 22 . E. Jungent . **La ciutat de Vic i la seva història** . Curial . Barna . 1976 . pp. 220-243 ; R. Ortiz . **Historia del gremio de paraires de la ciudad de Vic** . Tesi de llicenciatura . Universitat de Barcelona , 1966 .
- 23 . J. Nadal , E. Giralt . "Un modelo de sociedad preindustrial . Barcelona en 1717-1718" . **Homenaje a R. Carande** . Madrid , 1963 . pp. 15-16 .
- 24 . R. García Cárcel . **Historia...** , 2 . pp. 278-284 .
- 25 . P. Molas . **Economia i societat al segle XVIII** . La paraula viva . Barna . 1975 .
- 26 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . p. 384 i pp. 385-387 .
- 27 . J. Fontana . "Sobre el comerç exterior de Barcelona en la segunda mitad del siglo XVII" . **EHM** , 1955 ; E. Giralt . **El comercio marítimo de Barcelona : 1630-1665 . Hombres , técnicas y direcciones de tráfico** . Tesi de doctorat . Universitat de Barcelona , 1957 .
- 28 . C. Martínez Shaw . "El comercio marítimo de Barcelona , 1657-1712" . **EHDAP** , VI . Miscelánea en honor de J.M. Madurell , II . Barna . , 1978 . pp. 287-310 . "Construcción naval y capital mercantil : Mataró : 1690-1709" . **EHDAP** , VIII . 1980 . pp. 223-236 . **Cataluña en la carrera de Indias , 1680-1756** . Crítica . Barna . 1981 ; I. Lobato . "Societats mercantils a la Barcelona del segle XVII . La companyia Dalmases-Ferrer" . **Estudis d'Història Econòmica** , 1 . Ciutat de Mallorca , 1988 . pp. 27-43 .
- 29 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . pp. 388-390 ; C. Martínez Shaw . "El comercio..."

- 30 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . p. 388 .
- 31 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . p. 391 .
- 32 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . pp. 391-393 .
- 33 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . p. 393 .
- 34 . P. Molas . **Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII** . Curial . Barna . 1977 . p. 76 .
- 35 . N. Feliu . *Política discursa* . 1681 . BC . FB . 2799 . pp. 3-4 .
- 36 . N. Feliu . *Política...* pp. 7-8 i p. 14 .
- 37 . N. Feliu . *Política...* pp. 15-16 .
- 38 . N. Feliu . *Política...* p. 35 .
- 39 . P. Molas . *Comerç...* p. 82 .
- 40 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . p. 397 ; P. Molas . **Comerç...** p. 85 .
- 41 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . pp. 397-398 .
- 42 . N. Feliu . **Fènix de Cataluña . Compendio de sus antiguas grandezas y medios para renovarlas** . 1683 . Departament de Cultura . Generalitat de Catalunya . Estudi introductori d'H. Kamen . Barna . 1983 .
- 43 . P. Molas . **Comerç...** p. 87 .
- 44 . *Disposició de un negasi nou se paria entablar en Catalunya per a lo qual se ha discorregut lo que baix se dirá* (sense data) . Volum *Diputació i Catalunya* . Fons particular de J. Fontana .
- 45 . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . p. 399 .
- 46 . H. Kamen . Estudi introductori a **Fènix...** p. 31 .
- 47 . P. Molas . **Comerç...** pp. 100-101 .
- 48 . P. Vilar . **Le Manuel de la Cia. Nova de Gibraltar . 1709-1723** . SEVPEN . París . 1962 . p. 17 .
- 49 . P. Vilar . **Le Manuel...** p. 42 .
- 50 . P. Vilar . **Le Manuel...** p. 86 .
- 51 . P. Molas . **Comerç...** pp. 95-107 .
- 52 . P. Molas . **Comerç...** p. 102 ; F. Solé . **Història de Torelló** , 1 . Gràf. Marina . Barna . 1947 . pp. 407-418 ; X. Torres . **La Vall de Torelló en els segles XVI i XVII . Una història de paraires i bandolers** . 1986 . pp. 83-85 . EUMO en prepara l'edició .
- 53 . P. Molas . **Comerç...** p. 97 , p. 100 i p. 160 ; P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . p. 397 ; J. Carrera Pujal . **Historia económica y política de Cataluña** , 2 . pp. 221-222 .

- 54 . J. Albareda . "Els dirigents barretines de la revolta pagesa de 1687-1689 : de barretines a botiflers" . **Recerques** , 20 . Curial . Barna . 1979 . p. 154 i p. 156 .
- 55 . E. Serra . **Pagesos...** pp. 408-409 .
- 56 . R. García Cárcel . **Historia...** 1 . p. 227-229 .
- 57 . Citat per R. García Cárcel . **Historia...** , 1 . pp. 229-230 .
- 58 . R. García Cárcel . **Historia...** , 1 . pp. 255-256 ; X. Torres . **Les bandositats a la Catalunya de l'Antic Règim . Nyerros i cadells a la Plana de Vic (1590-1640)** . Tesi de llicenciatura , vol. 1 . pp. 366-396 ; "Senyors i bandolers a l'antic Règim " . **L'Avenc** , 82 . 1985 . p. 41 .
- 59 . J. Amelang . **La formación de una clase dirigente . Barcelona 1490-1714** . Ariel . Barna . 1986 . ps. 65 i 67 .
- 60 . J.H. Elliott . "La classe dominant catalana en els segles XVI i XVII . Una aristocràcia provincial" . **L'Avenc** , 40 . 1981 . p. 30 .
- 61 . J.H. Elliott . **La revolta catalana , 1598-1640 . Un estudi sobre la decadència d'Espanya** . Vicens Vives . Barna . 1966 .
- 62 . R. García Cárcel . **Historia...** , 1 . pp. 236-237 .
- 62 bis . P. Vilar . **Catalunya...** , 2 . p. 184 .
- 63 . J. Amelang . **La formación...** pp. 81-88 i pp. 89-90 .
- 64 . J. Amelang . **La formación...** pp. 144-145 .
- 65 . J. Amelang . **La formación...** pp. 164-165 , pp. 187-198 i p. 197 .
- 66 . P. Molas . **Comerç...** pp. 15-16 .
- 67 . P. Molas . **Economia i societat...** pp. 89-90 ; F. Braudel . **El Mediterráneo y el mundo mediterráneo en la época de Felipe II** , vol. II . FCE . Mèxic , 1976 . pp. 99-110 .
- 67 bis . N. Sales . "Església , masia i poble (segles XVI , XVII i XVIII)" . **Revista de Catalunya** , 16 . Febrer de 1988 . p. 67 ; J. M. Puigvert ha explicat el paper fonamental de la parròquia en la comunitat pagesa a "Parròquia i societat rural a la Catalunya d'antic règim . L'exemple de Riudellots de la Selva" . **Recerques** , 20 . Curial . Barna . 1988 . pp. 171-196 .
- 68 . R. García Cárcel . **Historia...** , 1 . pp. 289-293 .
- 69 . A. Marcet . "El clergat rossellonès agent de la resistència a la francesització després del Tractat dels Pirineus" . **Actes del I Congrés d'Història Moderna...** , 2 . pp. 457-463 ; A. Ayats . **La**

défense... pp. 108-109 .

- 70 . J. Bada . "Origen dels bisbes de les seus catalanes , 1500-1982" .
Qüestions de la vida cristiana , 113 . 1982 . pp. 102-110 .
- 71 . V. Ferro . **El Dret Públic Català . Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta** . EUMO . Vic , 1987 . p. 25 .
- 72 . V. Ferro . **El Dret...** pp. 442-443 ; P. Molas ha sintetitzat el funcionament de les institucions catalanes a : "La administración de Hacienda en Catalunya en la Edad Moderna" . **Actas del I Symposium Internacional Estado y fiscalidad en el Antiguo Régimen** . C.M. Cremades , ed. Comunidad Autónoma de Murcia , 1989 . pp. 55-64 ; "Les Royaumes de la Couronne d'Aragon" . **Le premier âge de l'état en Espagne (1450-1700)** . C. Hermann coord. CNRS . París , 1989 . pp. 113-145 .
- 73 . V. Ferro . **El Dret...** pp. 440-441 i pp. 271-277 .
- 74 . V. Ferro . **El Dret...** p. 448 .
- 74 bis . J. Vicens Vives . **Notícia de Catalunya** . Destino . Barna . 1962 .
- 75 . V. Ferro . **El Dret...** pp. 448-449 .
- 76 . V. Ferro . **El Dret...** pp. 449-450 .
- 76 bis . A banda dels treballs clàssics com els de J. Pella i Forgas , **Las Cortes catalanas . Estudio jurídico y comparativo de su organización y reseña analítica de todas sus legislaturas** . Imp. Revista Histórica Latina . Barna . 1876 (amb J. Coroleu) i **Llibertats y antich govern de Catalunya** . Puig . Barna . 1905 .
- 77 . V. Ferro . **El Dret...** p. 334 .
- 78 . N. Sales . "Un gran llibre , un gran buit" . **Cultura** , 14 . 1988 . Departament de Cultura . Generalitat de Catalunya . p. 16 . També publicà una ressenya sobre el llibre , més extensa , a **L'Avenc** , 113 . 1988 . pp. 66-67 .
- 79 . J. Nadal Ferreras . "El govern de Catalunya entre l'autonomia i el centralisme . Segles XVI-XVII" . **Formes i institucions del govern de Catalunya** . Barna . 1983 . pp. 81-99 .
- 79 bis . J.L. Palos . **La práctica del gobierno en Catalunya (siglos XVI-XVII) . Las Cortes , la Generalitat y el municipio de Barcelona** , vol. 1 . Tesi de doctorat . Universitat Autònoma de Barcelona . 1990 . pp. 190-1 , pp. 414-416 , pp. 428-429 , p. 468 , p. 463 .

- 80 . V. Ferro . **El Dret**... pp. 185-289 .
- 81 . V. Ferro . **El Dret**... ps. 187 i 191 .
- 82 . V. Ferro . **El Dret**... p. 205 .
- 83 . R. García Cárcel . **Historia**... , 1 . pp. 324-330 .
- 84 . J.H. Elliott . **La rebelión**... pp. 196-197 .
- 85 . R. García Cárcel . **Historia**... , 1 . p. 333 .
- 86 . V. Ferro . **El Dret**... pp. 246-249 .
- 87 . V. Ferro . **El Dret**... p. 271 .
- 88 . R. García Cárcel . **Historia**... , 1 . pp. 340-341 .
- 89 . J.M. Torras Ribé . **Els municipis catalans de l'antic règim . 1453-1808** . Curial . Barna . 1983 . pp. 68-69 .
- 90 . J.M. Torras . **Els municipis**... p. 86 .
- 91 . J.M. Torras . **Els municipis**... pp. 91-93 .
- 92 . J.M. Torras . **Els municipis**... p. 105 .
- 93 . J.M. Torras . **Els municipis**... pp. 106-115 .
- 94 . R. García Cárcel . **Historia**... , 1 pp. 342-354 .
- 94 bis . A. Domínguez . "Els catalans..." . pp. 54-55 .
- 95 . R. García Cárcel . **Historia**... , 1 . pp. 354-355 .
- 96 . V. Ferro . **El Dret**... pp. 53-54 .
- 96 bis . J. Lalinde . **La institució virreinal en Catalunya (1479-1716)** . Instituto Español de Estudios Mediterráneos . Barna . 1964 .
- 97 . V. Ferro . **El Dret**... pp. 59-61 .
- 98 . V. Ferro . **El Dret**... pp. 62-63 .
- 99 . V. Ferro . **El Dret**... pp. 69-70 .
- 100 . V. Ferro . **El Dret**... pp. 109-110 .
- 101 . J.H. Elliott . **La rebelión**... p. 81 .
- 102 . R. García . **Historia**... , 1 . p. 267 .
- 103 . J. Lalinde . **La jurisdicció real inferior en Catalunya . Corts , veguers , batlles** . Barcelona , 1966 ; R. García . **Historia**... , 1 . pp. 361-362 .
- 104 . V. Ferro . **El Dret**... p. 124 .
- 105 . R. García . **Historia**... , 1 . p. 363 .
- 106 . V. Ferro . **El Dret**... pp. 87-96 ; R. García . **Historia**... , 1 pp. 364-365 .
- 107 . J.H. Elliott . "La classe dominant..." p. 28 .
- 108 . J.H. Elliott . "La classe..." pp. 30-31 .

109. J.H. Elliott . "La classe..." p. 32 .
110. V. Ferro . **El Dret...** pp. 438-439 .
111. J.H. Elliott . "La classe..." p. 35 .
112. V. Ferro . **El Dret...** p. 445 i pp. 449-450 .
113. J. Sagnes . **Le Pays Catalan** . Societé nouvelle d'éditions regionalles et de difusion . Pau . 1983 . p. 518 .
114. N. Sales . **Els segles de la decadència . Història de Catalunya** , vol. IV . Ed. 62 . Barna . 1989 . p. 389 .
115. L. Assier Andrieu . "Tradition juridique et changement politique : la persévérance du droit commun catalan dans la province du Roussillon" . **Actes I Congrès d'Història Moderna...** , 2 . Universitat de Barcelona . 1984 . pp. 195-204 .
116. N. Sales . **Història...** , IV . p. 389 .
117. A. Ayats . **La défense...** pp. 1102-1103 .
118. A. Ayats . **La défense...** p. 194 .
119. J. Sagnes . **Le Pays...** pp. 539-540 .
120. A. Ayats . **La défense...** pp. 108-109 ; A. marcet . "El clergat..."
121. A. Ayats . **La défense...** pp. 140-142 .
122. J. Sagnes . **Le pays...** pp. 537-539 ; E. Duran . **Història dels Països Catalans** , vol. 2 . Edhasa . Barna . 1982 . p. 1110 .
- 122 bis . E. Moliné . "Les relacions de les visites ad límina...dels bisbes d'Urgell , 1597-1821" . **Urgellia** , 4 . 1982 . pp. 423-424 .
123. M. Brunet . **Le Roussillon . Une société contre l'État . 1780-1820** . Association des Publications de l'Université de Toulouse-Le Mirail-Ed. Eché . Toulouse , 1986 .
124. N. Sales . **Història...** , IV . p. 388 ; P. Sahlins . **Boundaries . The Making of France and Spain in the Pyrenées** . University of California Press . Berkeley , 1984 . "Del Tractat dels Pirineus (1659) als tractats de Baiona (1866-1868) . Dues històries de la frontera de la Cerdanya ? **L'Avenç** , 86 . 1985 . pp. 42-48 .
125. M. Brunet . **Le Roussillon...**
126. A. Marcet . "La résistance catalane au lendemain de l'annexion de 1659" . **Mouvements populaires et conscience sociale . XVI e - XIX e siècles** . Maloine éd. 1985 . pp. 309-318 ; **Breu història de les terres catalanes del Nord** . El Trabucaire . Perpinyà , 1988 . pp. 126-130 .

127. N. Sales . **Història...**, IV . p. 394 ; J. Sanabre . **Resistència del Rosselló a incorporar-se a França** . Barcino . Barna . 1970 .
128. A. Ayats . **La défense...** ; "La revolta dels Angelets i els arxius militars francesos" . **L'Avenç** , 133 . 1990 . pp. 16-21 .
129. A. Ayats . **La défense...** p. 252 .
130. A. Ayats . **La défense...** p. 387 .
131. A. Ayats . **La défense...** pp. 388-389 .
132. A. Ayats . **La défense...** pp. 545-558 .
- 132 bis . Arxiu particular de Joaquim de Trinxeria . Informació de mèrits de Dn. Josep de Trinxeria (*Sepa el universa...* , 1686) i Llibre del coronel Dn. Antonio de Trincheria i Basols (*Relación de servicios... a càrrec de Juan Treviño*) .
133. P. Vilar . Pròleg a **Història de Catalunya** , vol. IV . N. Sales . Ed. 62 . p. 11 .
- 133 bis . G. Parker . **La revolución militar . Las innovaciones militares y el apogeo de Occidente . 1500-1800** . Crítica , 1990 . pp. 69-70 ; S. Adams . "Tactics or Politics ? *The Military Revolution and the Hapsburg Hegemony . 1525-1648* " **Tools of war . Instruments , Ideas , and Institutions of warfare , 1445-1871** . J. A. Lynn ed. University of Illinois Press . Chicago , 1990 . p. 46 .
134. A. Ayats . **La défense...** p. 501 .
135. A. Ayats . **La défense...** p. 757 .
136. A. Ayats . **La défense...** pp. 775-776 .
137. N. Feliu . **Anales de Cataluña** , vol. III . Barna . 1709 . p. 376 .
138. A. Ayats . **La défense...** pp. 775-776 .
139. A. Ayats . **La défense...** pp. 796-797 .
140. A. Ayats . **La défense...** p. 824 .
141. A. Ayats . **La défense...** pp. 846-847 .
- 142 . A. Ayats . **La défense...** pp. 1104-1105 .
143. SHAT . A 1 1337 , núm. 80 (29-IV-1695) .
- 143 bis . S. Adams . "Tactics or Politics?..." pp. 35-38 .
144. N. Sales . **Història...** , IV . p. 328 .
145. V. Ferro . **El Dret...** pp. 67-68 .
146. J. Vidal Pla . "La comunitat vilatana davant l'exèrcit al segle XVII : Vilafranca del Penedès" . **L'Avenç** , 115 . 1988 . pp. 14-17 .
147. E. Serra . Introducció al dossier "La comunitat rural a la Catalunya

- moderna" . *L'Avenç* , 115 . pp. 14-17 .
148. *Manifestación en que se publican muchas y relevantes servicios y nobles hechos , con que ha servido a sus señores Reyes la Exma. Ciudad de Barcelona..* Imp. T. Lorient . Fons particular de J. Fontana .
- 148 bis. "D'unes memòries del segle XVII" (1654) . *BCEV* , vol. IV . pp. 36-37 .
149. A. Bach i Riu . "Crònica de la Guerra de Successió a les terres de Lleida , escrita per un pagès de Palau d'Anglesola" . *Ilerda* , XLIV . Lleida , 1983 . p. 172 .
150. Els diputats i la Ciutat de Barcelona al rei (6-XI-1690) . Volum *Diputació i Catalunya* . Fons particular de J. Fontana .
151. P. Molas . "Propaganda y debate político en la revuelta catalana de los *garretes*(1687-1690)" . *Homenaje a J.A. Maravall* . C.I.S. Madrid , 1985 . pp. 71-75 ; BC . Ms. 504 i FB 2526 .
- 152 . Informes valorant la representació del virrei comte de Palma al rei feta el 17-XII-1701 . Sense signar (27-XII-1701) . Volum *Diputació i Catalunya* . Fons particular de J. Fontana .
153. N. Sales . **Senyors bandolers , miquelets i botiflers . Estudis sobre la Catalunya dels segles XVI al XVIII** . Empúries . Barna . 1984 . pp. 108-109 .
154. A. Ayats . *La défense...* p. 237 .
155. N. Sales . *Senyors...* p. 105 .
156. N. Sales . *Senyors...* pp. 109-110 .
157. N. Sales . *Senyors...* p. 116 .
158. J. Sala i Salarich . "Notes folklòriques" . *BCEV* , vol. II . 1915-1917 . pp. 191-192 ; X. Torres . *La Vall de Torelló...* p. 207 ; J. Amades . **Folklore de Catalunya** , 2 . ps. 623 i 628 ; també és interessant la *Consó de un miquelet a la seva dona* . BC . FB. 2034 .
159. N. Sales . *Senyors...* pp. 105-106 i p. 116 .
160. N. Sales . *Senyors bandolers...* p. 106 .
- 161 . N. Sales . *Història...* , IV . p. 349 .
162. E. Zudaire . *El Conde-Duque y Cataluña* . Madrid , 1964 . pp. 369-370 .
163. X. Torres . *La Vall de Torelló...* p. 180 .
164. X. Torres . *La Vall de Torelló...*pp. 180-188 .
165. A. Pladevall , A. Simón . **Guerra i vida pagesa a la Catalunya**

- del segle XVII** . B. Torres Amat . Curial . Barna. 1986 . ps. 84 i 82 .
- 165 bis . "Una crònica interessant" . BCEV , II . 1915-1917 . p. 58 .
166. A. Pladevall , A. Simón . **Guerra** ... pp. 130-140 .
167. A. Pladevall , A. Simón . **Guerra**... p. 96 .
167. "D'unes memòries..." BCEV . pp. 36-37 .
168. X. torres . **La Vall de Torelló**... pp. 192-202 .
169. X. torres . **La Vall de Torelló**... p. 186 .
170. A. Pladevall , A. Simón . **Guerra**... pp. 84-85 .
171. Joan de la Guàrdia en parla en el seu diari . A. Pladevall , A. Simón . **Guerra**... : sobre Rocabruna , ps. 77 i 91 ; sobre Moncau p. 77 ; sobre Rocafort pp. 111-112 ; sobre Bisbe p. 95 .
- 172 . M. Parets . *Crònica de molts successos que han succeït dins Barcelona i en molts altres llocs de Catalunya , dignes de memòria* . BUB . Ms. 225 . fs. 126-126 v ; A. Pladevall , A. Simón . **Guerra**... pp. 96-97 .
173. Mas Regàs d'Arbúcies . Llibre de Dionís Regàs (26-X-1670) .
174. A. Pladevall , a. Simón . **Guerra**... p. 96 .
175. *Memòria y record de mi Fco. Gelat , pagès de Sta. Susanna* (15-V-1698) . Arxiu Fidel Fita . Ms. 1097 . Còpia facilitada amablement per A. Pladevall . A. Simón té a punt l'edició .
176. SHAT. A 1 1378 , núm. 37 (26-V-1696) , núm. 3 (7-II-1696) ; A 1 1337 , núm. 30 (21-III-1695) ; A 1 1418 , núm. 36 (18-VII-1697) , núm. 62 (2-VIII-1697) ; A 1 1417 , núm. 11 (13-II-1697) , núm. 41 (26-III-1697) .
177. SHAT. A 1 1338 , núm. 46 (17-VI-1695) .
178. SHAT. A 1 1418 , núm. 36 . D'Esgriny (18-VII-1697) ; A 1 1337 , núm. 30 (21-III-1695) .
179. SHAT. A 1 1417 , núm. 41 (26-III-1697) .
180. A. Ayats . **La défense**... pp. 636-637 .
181. A. Ayats . **La défense**... p. 692 .
182. A. Ayats . **La défense**... pp. 750-751 i pp. 841-842 .
183. SHAT. A 1 1899 , núm. 61 (23-II-1684) ; A 1 1110 (10-VIII-1691)

NOTES DEL CAPÍTOL 2.

- 1 . A. Terol . **La Revolta dels Gorretes** . Tesi de llicenciatura . Universitat de Barcelona , 1974 ; H. Kamen . "Una insurrecció oblidada del segle XVII : l'alçament dels camperols catalans de l'any 1688" . **Recerques** , 9 . Curial . Barna . 1979 . pp. 11-28 ; A. Pladevall . "La guerra dels gorretes o dels barretines" . Revista **Centelles** , 1978 . També : **Centelles . Aproximació a la seva història** . EUMO . Vic , 1987 ; J. Dantí . "La revolta dels Gorretes a Catalunya (1687-1689)" . **Estudis d'Història Agrària** , 3 . Curial . Barna . 1979 . pp. 79-99 . També : **Aixecaments populars als Països Catalans (1687-1693)** . Curial . Barna . 1990 ; Ll. Ferrer . "L'avalot de les faves a Manresa . Un moment de la revolta de la terra a Catalunya el 1688" . **Recerques** , 11 . Curial . Barna . 1981 . pp. 125-135 ; J. Albareda . "El component antisenyorial en la revolta dels Barretines a Centelles i en l'actitud *botiflera* d'alguns pobles d'Osona" . II Col·loqui d'Història Agrària . Barcelona-Olot-girona . Desembre 1986 . També : "Els dirigents de la revolta pagesa de 1687-1689 : de barretines a botiflers" . **Recerques** , 20 . Curial . Barna . 1988 . pp. 151-170 . "Centelles : de la revolta dels barretines a la Guerra de Successió (1687-1714)" . Revista **Centelles** , 1989 . També en parlaren en les seves obres : N. Feliu . **Anales...** , III p. 392 ; N. Font i Sagué . **Història de Catalunya** . Barna . 1899 . p. 128 ; V. Balaguer . **Historia de Cataluña** , VII . Barna . 1853 . p. 580 ; A. de Bofarull . **Historia de Cataluña** , VII . Barna . 1878 . p. 291 .
- 2 . Memòries de Jaume Avallà . Arxiu F. Fita . Ms. 1131 ; *Memòria y recort de mi Fca. Gelat* . Arxiu f. Fita . Ms. 1097 . A. pladevall m'ha facilitat amablement aquestes memòries que Antoni Simón té en curs de publicació . Són un fidel testimoni de la conjuntura crítica per la que travessava el país els versos anònims , escrits probablement a Barcelona per un capellà , guardats a la masia les Torres de Sant quirze Safaja (*Escripturas de casa Miquel Deu*) : 1 . **Pecadors ab moltes llagrimas / plorem tots nostres pecats / perque al señor se apiade de sas grans necessitats / que pateix vuy la provinsia**

/ o part de aquest prinsipat / que si esmanem la vida / prest
sarem Remediats .

2. Tota la Plana de Urgell / mols llochs vilas y
siutats / diuen que ja la llagosta / tots los blats a devorats
/ que ja casi a las portas / la tenim desta siutat / Barcelona
converteta / ans no siam castigats .

...
6. Vegem avuy la llagosta / per altre part se a
quedat / que podem dir clarament / quen causan nostres
pecats / la veritat se es perduda / lo engany sempre
augmentat / que avuy entre las personas / ja noy a fidelitat .

7. Los uns enganyen los altres / y tots vivim
enredats / y lo mon ple de miserias / y al pobre desconsolat /
ja nos tem ala justicia / sabent quels pot castigar / ni
aquella sentensia / quel señor nos a de dar .

8. Lo usurer ab sas usuras / porque se veu ab molt
blat / desitja veurer al proccsim / ja del tot aniquilat /
sempre esta parant la orella / preguntant a com va el Blat / y
com veu que no sen puja / se queda desesperat .

9. Al que avuy te quatra sous / vol atquirir molts
ducats / y si deixa un diner al pobre / vol lay tornia duplicat
/ al venjatiu may no sessa / fins a tant que se es venjat / y
mirau ell com perdona / y penso ell se perdonat .

10. Quants pobres y a que viuen / de uns y altres
estats / que com an feta la feyna / no poden esser pagats / si
demanen lo ques seu / los diuen mil desbarats / y als pobres
en sas casas / pasan grans nesesitats .

...
18. Molt ni a avuy que son rrichs / de lo que an
usurpat / de la sienda de mols pobres / que an ells
administrat / y si als demanen de compta / tenen ells una
amistat / que lo que val mil escuts / ho pagan ab deu ducats .

3 . J. Dantí . "La revolta..." pp. 85-87 .

4 . A. Terol . La revolta...

5 . F. Gelat . *Memòria...*

6 . A. Pladevall , A. Simón . *Guerra...* pp. 54-55 .

- 7 . S. Cunill . "Una plaga de llagostes a la Plana de Vich" . BCEV . vol. IV . 1921-1924 . p. 33 .
- 8 . J. Dantí . "La revolta..." pp. 87-88 .
- 9 . J. Dantí . "La revolta..." pp. 88-89 .
- 10 . Masia la Llavina de Centelles . *Nota del memorial que se presentó al Excmo. Conde de Melgar siendo virrey en este Principado (10-XII-1688)*
- 11 . J. Dantí . "La revolta..." p. 89 .
- 12 . N. Feliu . **Anales...** III . p. 395 .
- 13 . N. Feliu . **Anales...** III . pp. 393-394 .
- 14 . Citat per Kamen . "Una insurrecció..." . p. 15 .
- 15 . J. Dantí . "La revolta..." pp. 89-90 .
- 16 . M. Parets . *Sucesos de Cataluña. 1640-1693* . BC . Ms. 504 . fs. 17 i 19 . citat per Dantí a "La revolta..." p. 90 i per Kamen a "Una insurrecció..." p. 14 .
- 17 . J. Dantí . "La revolta..." p. 90 .
- 18 . N. Feliu . **Anales...** III . p. 396 .
- 19 . J. Avallà . *Memòries...*
- 20 . J. Dantí . "La revolta..." p. 91 .
- 21 . N. Feliu . **Anales...** III p. 396 .
- 22 . J. Dantí . "La revolta..." p. 91 .
- 23 . Citat per Kamen a "Una insurrecció..." p. 17 .
- 24 . J. Dantí . "La revolta..." pp. 91-92 ; H. Kamen . "Una insurrecció..." pp. 18-19 .
- 25 . P. Vilar . "In fine" , a **Mouvements populaires...** p. 756 .
- 26 . Ll. Ferrer . "L'avalot de les faves..."
- 27 . Masia les Torres . *Plec 1600 (23-VII-1688)* .
- 28 . J. Dantí . "La revolta..." p. 92 .
- 29 . H. Hamen . "Una insurrecció..." p. 20 .
- 30 . J. Dantí . "La revolta..." p. 92 .
- 31 . H. Kamen . "Una insurrecció..." p. 20 .
- 31 bis . SHAT . A1 1105 . Núm. 126 .
- 32 . Abbé J. Capeille . **Dictionnaire de Biographies Roussillonnaises** . Perpinyà , 1914 . p. 632 .
- 33 . SHAT . A1 899 . Núm. 2 (6-I-1689) ; Núm. 32 (12-III-1689) .
- 34 . SHAT . A 1 899 . *Guerre en Espagne (1689)* ; Núm. 2 . Trobat (6-I-1689) .

- 35 . SHAT . A 1 899 . Núm. 39 (19-III-1689) .
- 36 . SHAT . A 1 899 . Núm. 51 (7-IV-1689) .
- 37 . SHAT . A 1 899 . Núm. 81 (30-IV-1689) .
- 38 . N. Sales . **Senyors...** pp. 135-136 .
- 39 . SHAT . A 1 899 . Núm. 88 (30-IV-1689) .
- 40 . SHAT . A 1 901 . Núm. 134 . (s/d. 1689) .
- 41 . SHAT . A 1 899 . Núm. 87 (30-IV-1689) .
- 42 . SHAT . A 1 899 . Núm. 81 (30-IV-1689) .
- 43 . SHAT . A 1 899 . Núm. 88 (30-IV-1689) ; núm. 98 . Landorte (8-V-1689) ; Núm. 82 (30-IV-1689) .
- 44 . SHAT . A 1 899 . Núm. 66 (s/d) ; Núm. 70 (17-IV-1689) ; Núm. 90 (25-IV-1689) .
- 45 . SHAT . A 1 899 . Núm. 98 (8-V-1689) .
- 46 . SHAT . A 1 899 . Núm. 72 (22-IV-1689) ; Núm. 75 (s/d) .
- 47 . SHAT . A 1 899 . Núm. 90 (25-IV-1689) .
- 47 bis . A.M. Duc de Noailles . **Mémoires politiques et militaires pour servir à l'histoire de Louis XIV et de Louis XV** , vol. 1 . Chez Moutard . Paris . 1796 . pp. 123-125 i pp. 127-129 .
- 48 . H. Kamen . "Una insurrecció..." p. 23 ; SHAT . A 1 899 . Núm. 189 (8-VII-1689) ; Núm. 169 (28-VI-1689) .
- 49 . J. Dantí . "La revolta..." p. 93 ; H. Kamen . " Una insurrecció... " pp. 23-24 .
- 50 . H. Kamen . "Una insurrecció..." p. 24 ; SHAT . A 1 901 . Núm. 137 (30-IX-1689) . Núm. 138 . Landorte (s/d) .
- 51 . H. Kamen . "Una insurrecció..." . p. 25 ; SHAT . A 1 901 . Núm. 140 . *Relation de ce qui est passé en Catalogne* ; A 1 1234 . Núm. 6 (5-XII-1689) .
- 52 . SHAT . A 1 901 . Núm. 140 . *Relation...* ; Núm. 141 (30-IX-1689) .
- 53 . J. Dantí . "La revolta..." . p. 94 ; SHAT . A 1 901 . Núm. 52 (15-IX-1689) .
- 54 . H. Kamen . "Una insurrecció..." p. 25 ; SHAT . A 1 901 . Núm. 138 . Landorte (s/d) .
- 55 . SHAT . A 1 901 . Núm. 140 (s/d) ; Kamen . "Una insurrecció..." p. 25 .
- 56 . SHAT . A 1 901 . Núm. 154 (22-XII-1689) .
- 57 . SHAT . A 1 901 . Núm. 140 (s/d) ; Núm. 145 (8-XII-1689) .
- 58 . SHAT . A 1 1234 . Núm. 12 (30-XII-1689) ; A 1 901 . Núm. 138

- (s/d) . Núm. 131 (28-XI-1689) .
- 59 . SHAT . A 1 901 . Núm. 140 (s/d) ; Núm. 136 (29-XI-1689) ; Núm. 138 . Landorte (s/d) ; Núm. 178 (4-X-1689) ; A 1 1234 . Núm. 12 . Landorte (30-XII-1689) .
- 59 bis . J. Dantí . **Aixecaments populars**... p. 182 .
- 60 . SHAT . A 1 901 . Núm. 147 (13-XII-1689) .
- 61 . SHAT . A 1 901 . Núm. 157 (31-XII-1689) .
- 62 . SHAT . A 1 1234 . Núm. 12 (30-XII-1689) .
- 63 . J. Dantí , "La revolta..." p. 94 .
- 64 . H. Kamen . "Una insurrecció..." p. 25 .
- 65 . H. Kamen . "Una insurrecció..." p. 25 .
- 66 . N. Feliu . **Anales**... , III . p. 393 .
- 67 . A. Pladevall . "Centelles i la guerra ..." pp. 33-34 .
- 68 . AEV . Arxiu Parroquial de Centelles . *Dificultats del Rector de Centelles ocasionades per la resistència dels parroquians en pagar la delme al Compte de Centelles* (1642) .
- 69 . X. Torres . **La Vall de Torelló** ... p. 245 ; A. Pladevall . **Centelles , aproximació**... pp. 135-137 .
- 70 . Masia les Torres . Plec 1600 (8-I-1683) .
- 71 . Les Torres . Plec Política i Milícies (1700-1800) . Document de 5 folis , sense data ; J. Albareda . "El component..."
- 72 . Les Torres . Plec 1600 (sense data i sense destinatari) .
- 73 . Les Torres . Plec S. XVIII (1) . Memòria dels familiars del Sant Ofici (s/d) .
- 74 . Les Torres . Plec S. XVIII (1) . *Instructió aprés de moltes altres fetes pel poble de Centelles y lo comptat contra familiars* (s/d) .
- 75 . BN . Ms. 2401 . *Gobierno del Duque de Villahermosa en Cataluña* . Dr. Jacint Beltran (Barcelona , 20-VI-1690) fs. 331-333 .
- 76 . BN . Ms. 2407 . Núm. 365 (18-IX-1690) .
- 77 . BN . Ms. 2407 . Núm. 248 (28-XI-1690) . Núm. 328 (28-XI-1690) . Sense signatura .
- 78 . J. M. Font i Rius . "Per a la història de les institucions locals centellenques . les primeres etapes del règim municipal " . Revista **Centelles** , 1967 . També : " El règim municipal en els darrers temps de l'edat moderna " . **Centelles** , 1968 ; A. Pladevall . **Centelles , aproximació**... pp. 169-172 .

- 79 . BN . Ms. 2407 . Núm. 417 (9-XII-1690) . Sense signatura .
- 80 . BN . Ms. 2407 . Núm. 359 (18-IX-1690) . Sense signatura .
- 81 . AEV . Notari Josep Comas (1696) . pp. 295-302 ; Josep Llavina , el 16-V-1696 arrendà la botiga de la carn .
- 82 . A. Pladevall . "La capella de Sant Antoni i la masia de les Torres" 1977 ; Les Torres . Plec 1600 (25-XI-1677) ; Plec S. XVIII (II) (22-XII-1701) ; Plec 1600 (13-V-1736) , respectivament .
- 83 . Les Torres . Plec 1600 . Carta de J. Circuns a S.E.Torres (7-IX-1687) ; P. Molas . *Comerc...* pp. 138-140 .
- 84 . Les Torres . Plec 1600 (8-I-1683) .
- 85 . S.E. Torres va néixer el 9 de juliol de 1634 i , sense que en coneguem la data amb exactitud , devia morir cap el 1702 , any en què la seva dona es tornà a casar . El 1674 es casà amb Paula Costa . Els seus fills foren M. Àngela (nascuda el 15 d'agost de 1675 , es casà amb Joan Clascà -també vinculat amb la revolta dels barretines- i després d'enviudar , ho féu en segones núpcies amb el botiguer Jaume Circuns) , Jaume (nascut el 23-III-1677 i mort el 28-V-1742 , casat amb Rosa Rocafort el 12-V-1699 . L'ur fill jòcint fou capità de fusellers el 1719 i alferes de fusellers a Savoia el 1742) , M. Paula (nascuda 11-I-1683) , Enric (nascut el 6-VII-1685) , Joan (nascut el 26-I-1689) segons la Genealogia conservada a les Torres . Sembla que S. Enric encara va tenir dos fills més a Prada : Josep (1691) i Miquel . D'altra banda , la seva vídua Paula Costa , es casà amb Francesc Rocabruna el 1702 , cosa que encara feia més estrets els lligams entre les famílies dels dirigents barretines .
- 86 . Les Torres . Plec 1600 (1-V-1688) ; Plec S. XVIII (I) (s/d) ; Plec 1600 (10-IV-1688) , respectivament .
- 87 . Les Torres . Plec 1600 (23-VII-1688 i 15-VI-1689) .
- 88 . Les Torres . Plec 1600 (7-I-1688) .
- 89 . Les Torres . *Nota del passat* , de S.E. Torres (s/d) .
- 90 . E.P. Thompson . **Tradición , revuelta y consciencia de clase** . Crítica . Barna . 1979 . pp. 62-134 .
- 91 . H. Kamen . "Una insurrecció..." p. 22 .
- 92 . H. Kamen . "Una insurrecció..." p. 14 ; Les Torres . Plec 1600 (23-VIII-1688) ; H. Kamen . "Una insurrecció..." pp. 22-23 , respectivament .

- 93 . Les Torres . Plec 1600 (12-IX-1699 i 20-VII-1698 , respectivament) .
- 94 . Les Torres . Plec S. XVIII (1) . Anne Julles Duc de Noailles . Perelada (4-X-1694) .
- 95 . Francesc Comperó , àlies Perai , emprà aquesta expressió en referir-se a Soler . A. Pladevall , A. Simón . **Guerra...** p. 126 .
- 96 . Diari del Perai . A. Pladevall , A. Simón . **Guerra...** p. 126 .
- 96 bis . SHAT . A 1 1234 . Núm. 14 (2-II-1690) .
- 97 . J.H. Elliott i altres . **Revoluciones y rebeliones en la Europa moderna** . Alianza . Madrid , 1975 ; B. Porchnev . **Les soulèvements populaires en France au XVII e siècle** . Flammarion . Paris , 1972 ; R. Pillorget . **Les mouvements insurrectionnels de Provence entre 1596 et 1715** . Paris , 1971 ; Y.M. Bercé . **Croquants et Nu-Pieds . Les soulèvements paysans en France du XVI e au XIX e siècle** . Paris , 1974 ; R. Mousnier . **Furores campesinos . Los campesinos en las revueltas del siglo XVII (Francia , Rusia , China)** . Siglo XXI . Madrid ; G. Sabatier . "De la révolte de Roure (1670) aux masqués armés (1783) : la mutation de phénomène contestataire en Vivarais" . **Mouvements populaires...** pp. 121-147 ; R. Davico . "La Viva Maria en Piémont à la fin du XVII e siècle (La Guerre du Sel . 1680-1699)" . **Mouvements populaires...** pp. 287-294 ; G. Lombardi (a cura di) . **La Guerra del Sale (1680-1699) . Rivoltes e frontiere del Piemonte baroco** . 3 vols . F. Angeli . Milano , 1986 ; A. Ayats . "La revolta dels Angelets i els arxius militars" . **L'Avenc** , 133 . Barna . 1990 . pp. 16-21 ; A. Marcel . **Breu història...** pp. 126-130 ; A. Domínguez . "Les mouvements populaires en Andalousie au XVIII e siècle . **Mouvements populaires...** pp. 295-301 ; J. Dantí . "La revolta..." ; D. Borzeix , R. Pautal , J. Serbat . **Révoltes populaires en Occitanie** . Ed. les Monédières . Treignac . 1982 (2) ; C. Bourret . "Dissidence et révolte dans une région frontrière : les Pyrénées centrales à la fin du XVII e siècle et au début du XVIII e siècle" . **Révolte et société** , vol. 2 . Actes du IV e Colloque d'Histoire au présent . 1988 . Publ. U. Sorbonne . 1989 . pp. 61-71 ; H. Kamen . "Nueva luz sobre la II Germanía de Valencia" . **Homenaje a Reglà** , vol. I . València . 1975 ; F. Hincker . **Les français devant l'impôt sous l'ancien régime** . Flammarion . Paris , 1971 ; P. Zagorin . **Revueltas**

g revoluciones en la Edad Moderna, vol. 1. Cátedra. Madrid, 1985

- 98 . B. Porchnev . **Les soulèvements...** ; R. Mousnier . **Furores...** ; R. Mandrou . "Vingt ans après , les révoltes populaires dans l'historiographie française du XVIII e. siècle" . **Revue Historique** , 1969 ; Diversos autors . **Mouvements populaires...**
- 99 . L. Accatti . " *Vive le Roi sans taille et sans gabelle*: una discussione sulle rivolte contadine" . **Quaderni Storici** , 21 . 1972 . pp. 1078-1080 .
- 100 . L. Accatti . " *Vive le Roi...*" . pp. 1075-1077 .
- 101 . Y.M. Bercé . **Histoire de Croquants** vol. 2 . Paris , Genève , 1974 . pp. 680-681 ; "Pour une étude institutionnelle et psychologique de l'impôt moderne" . **Genèse de l'État moderne . Prélèvement et redistribution** . J.P. Genet , M. Le mené eds. CNRS . Paris . pp. 162-165
- 102 . R. Davico . **Débat , a Mouvements populaires...** pp. 750-751 .
- 103 . L. Accatti . " *Vive le Roi...*" pp. 1092-1094 .
- 104 . E. Serra . **Pròleg a Guerra dels Segadors i crisi social** , de J. Vidal . Ed. 62 . Barna . 1984 . p. 14 .
- 104 bis . E.P. Thompson , V. Bertrand , C.A. Bouton , F. Gauthier , D. Hunt , E.R. Ikni . **La guerre du blé au XVIII e. siècle** . Les Éditions de la passion . Paris , 1988 . Introducció . pp. 6-30 .
- 105 . R. Huard . "Existe-t-il une *politique populaire*?" . **Mouvements populaires...** pp. 64-65 .
- 105 bis . F. Gelat . **Memòria...**
- 106 . Arxiu del mas Fontanella de les Masies de Roda . Memorial d'Antoni Fontanelles .
- 107 . Diari del perai . A. Pladevall , A. Simón . **Guerra...** p. 126 .
- 108 . J. Dantí . "La revolta..." p. 95 .
- 109 . J. Dantí . "la revolta..." pp. 95-96 ; **Aixecaments populars...** p. 183
- 110 . Diari del Perai . A. Pladevall , A. Simón . **Guerra...** p. 126 .
- 111 . SHAT . A 1 901 . Núm. 129 (25-XI-1689) .
- 112 . Citat per J. Dantí (12-V-1689) . "La revolta..." p. 96 .
- 113 . H. Komen . "Una insurrecció..." p. 21 .
- 114 . J. Dantí . "La revolta..." p. 80 .
- 115 . J. Albareda . "Els dirigents..." p. 168 .
- 116 . SHAT . A 1 1884 . Núm. 62 (23-II-1705) .

117. SHAT . A 1 1800 . Núm. 43 (30-I-1704) .
118. SHAT . A 1 1891 . Num. 127 (juny de 1705) .
119. R. García Cárcel . *Historia...* , 1 . p. 76 .
120. SHAT . A 1 1466 . Núm. 6 (7-XI-1700) .
- 120 bis . J. Dentí . *Aixecaments populars...* p. 191 .
- 121 . P. Molas . "Propaganda y debate político en la revuelta catalana de los *garretes*(1687-1690)" . *Homenaje a J.A. Maravall* . C.I.S. Madrid , 1985 . pp. 67-69 .
- 122 . P. Molas . "Propaganda..." pp. 69-71 .
- 123 . SHAT . A 1 899 . Núm. 2 (6-I-1689) .
- 124 . N. Feliu . *Anales...* , III . p. 398 .
- 125 . SHAT . A 1 *Guerre en Catalogne*(gener-març 1690) ; A 1 901 . Núm. 129 (25-XI-1689) .
- 126 . SHAT . A 1 1234 . Núm. 6 (5-XII-1689) .
- 127 . SHAT . A 1 1104 . Núm. 114 . *Mémoire*(agost 1691) .
- 128 . SHAT . A 1 899 . Núm. 59 (15-IV-1689) ; A 1 1014 . Núm. 2 (23-IV-1690) .
- 129 . ADPO . C-157 . F. Sicart . *État de la dépense extraordinaire ... pour affaires secrets* (26-IV-1690/1-XII-1690) .
- 130 . SHAT . A 1 1017 . Núm. 15 (20-X-1690) .
- 131 . SHAT . A 1 1104 . Núm. 113 (10-VIII-1691) . Núm. 114 bis . Noailles (agost 1691) .
- 132 . SHAT . A 1 901 . Núm. 108 . Noailles (28-IX-1689) .
- 133 . SHAT . A 1 899 . Núm. 38 (19-III-1689) ; A 1 1013 . Núm. 129 (23-III-1690) ; A 1 1015 . Núm. 94 (2-VI-1690) ; A 1 899 . Núm. 61 (23-II-1689) .
- 134 . SHAT . A 1 1015 . Núm. 59 (10-IV-1690) ; Núm. 12 (21-IV-1690) .
- 135 . SHAT . A 1 899 . Núm. 33 (12-III-1689) .
- 136 . ADPO . C-157 . *État...* (28-II-1690/28-III-1691) .
- 137 . SHAT . A 1 1017 . Núm. 38 (1690) .
- 138 . SHAT . A 1 1103 (24-IX-1691) ; A 1 1105 . Núm. 4 (7-IX-1691) .
- 139 . SHAT . A 1 1104 . Núm. 144 bis (agost 1691) .
- 140 . Cartes del rei a Noailles : SHAT . A 1 1105 (3-IX-1691) ; A 1 1103 (8-IX-1691 i 22-VIII-1691) ; A 1 1104 . Núm. 106 (1-VIII-1691) .
- 141 . SHAT . A 1 1013 . Núm. 114 (febrer 1690) ; A 1 1017 . Núm. 39 (1690) .

142. SHAT . A 1 1013 . Núm. 61 . Chasseron (31-I-1690) ; Núm. 113 . Trobat (20-II-1690) ; Núm. 179 . Lousselat (25-III-1690) .
143. SHAT . A 1 1013 . Núm. 188 . *Rapport...des affaires de Catalogne* (19 i 23 -III-1690) .
144. BN . *Gabierna del duque...* (20-VI-1690) fs. 131-133 .
- 144 bis . R. Davico . **Mouvements populaires...** pp. 290-291 .
145. SHAT . A 1 1013 . Núm. 188 . *Rapport...* (19 i 23-III-1690) ; A 1 1234 . Núm. 14 (I-II-1690) .
146. SHAT . A 1 . 1014 . Núm. 3 . Noailles (23-IV-1690) ; A 1 1015 . Núm. 94 (2- VI-1690) .
147. SHAT . A 1 1016 . Núm. 136 . Du Brueh (23-VIII-1690) .
148. N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 404-405 ; SHAT . A 1 1014 . Núm. 21 (I-VI-1690) ; Núm. 24 (9-VI-1690) ; A 1 1016 . Núm. 87 (9-VII-1690) ; Núm. 7 (7-VII-1690) .
149. SHAT . A 1 1015 . Núm. 101 . Du Brueh (6-VI-1690) ; A 1 1017 . Núm. 118 . Aubeterre (24-XI-1690) .
150. SHAT . A 1 1016 . Núm. 15 .
151. SHAT . A 1 1013 . Núm. 182 . Noailles . *Projet d'ordonnance à faire par le général de l'armée du Roy en Roussillon et Catalogne*(1690) .
152. Memorial dels diputats i consellers de la Ciutat de Barcelona al rei (6-XI-1690) . Volum *Diputació i Catalunya*. Fons particular de J. Fontana .
153. El rei a la Diputació i a la Ciutat de Barcelona (24-IX-1690) . Volum *Diputació...*
154. P. Molas . "Propoganda..." pp. 71-75 .
155. SHAT . A 1 1013 . *Guerre en Catalogne* (1690) .
156. SHAT . A 1 1106 . Núm. 58 (28-II-1691) .
157. SHAT . A 1 1106 . Núm. 25 . Trobat (27-I-1691) .
158. SHAT . A 1 1106 . Núm. 56 . Trobat (27-II-1691) ; Núm. 58 . Rocafort (28-II-1691) ; A 1 1111 . Noailles (19-IX-1691) .
159. SHAT . A 1 1106 . Núm. 87 . Trobat (24-III-1691) ; Núm. 88 (24-III-1691) .
160. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 405 .
161. SHAT . A 1 1106 . Núm. 50 (20-II-1691) ; Núm. 67 (8-III-1691) .
162. SHAT . A 1 1106 . Núm. 67 (8-III-1691) ; Núm. 16 (13-I-1691) ; Núm. 20 (18-I-1691) ; Núm. 23 (23-I-1691) . El marquès de Conflans

- havia entrat al servei del rei a Flandes . fou conseller de guerra a Madrid , mestre de camp a Navarra i , finalment , governador de Catalunya . M. Parets . *Sucesos de Cataluña desde el año 1640 hasta 1693*. BC . Ms. 504 c. 42 .
- 163 . SHAT . A 1 1106 . Núm. 85 (22-III-1691) .
- 164 . SHAT . A 1 1106 . Núm. 20 (18-I-1691) .
- 165 . SHAT . A 1 1106 . Núm. 20 (18-I-1691) ; A 1 1103 . Cartes al duc de Noailles (7-IV-1691) .
- 166 . N. Feliu . *Anales...* , III p. 406 ; SHAT . A 1 1103 . Cartes al duc de Noailles (18-VI-1691) .
- 167 . SHAT . A 1 1104 . Núm. 73 . *Extrait de deux lettres écrites de Barcelonne pour mr. Puch de Ferofite...*
- 168 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 1 . Trobat (1-VII-1691) ; a 1 1104 . Núm. 74 (1-VII-1691) ; A 1 1110 . Noailles al rei (1-VII-1691) .
- 169 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 6 (1-VII-1691) ; Núm. 8 (13-VII-1691) ; A 1 1110 . Trobat a Ponchartrain (8-VII-1691) .
- 170 . Memòries de J. Avallà (10-VII-1691) ; SHAT . A 1 1107 . Núm. 23 (22-VII-1691) . Núm. 24 (22-VII-1691) ; A 1 1110 . Noailles (18-VII-1691) ; A.M. Duc de Noailles . *Mémoires...* , I . pp. 162-163 i 181-182 .
- 171 . F. Soldevila . *Història de Catalunya* , vol. III . Alpha . Barna. 1962 . pp. 1090-1091 .
- 172 . J. Avallà . *Memòries...* ; A. Pladevall , A. Simón . *Guerra...* (10-VII-1691) ; SHAT . A 1 1110 . Noailles a Lluís XIV (25-VII-1691)
- 173 . SHAT . A 1 1104 . Carta rebuda per Noailles (19-IV-1691) ; A 1 1106 . Núm. 118 .
- 174 . SHAT . A 1 1105 . Núm. 53 . Noailles (7-X-1691) . Núm. 18 (12-IX-1691) . Núm. 23 (16-IX-1691) ; A 1 1110 . Trobat a Barbesieux (11-IX-1691) ; A 1 1107 . Núm. 74 (16-IX-1691) . Núm. 93 (28-IX-1691)
- 175 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 109 (4-X-1691) .
- 176 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 134 (7-XI-1691) ; A 1 1105 . Núm. 43 (30-IX-1691) ; A 1 1111 . Noailles al rei (19-IX-1691) .
- 177 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 59 (7-IX-1691 i 30-VIII-1691 , respectivament) ; A 1 1105 . Núm. 9 (7-IX-1691) .
- 178 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 67 . Trobat (11-IX-1691) . També : A 1 1110

- (11-IX-1691) ; A 1 1105 . Núm. 36 . Lluís XIV a Noailles (26-IX-1691) ; A 1 1103 (26-IX-1691) .
- 179 . SHAT . A 1 1111 . Noailles al rei (16-IX-1691) ; A 1 1104 . Núm. 28 (18-III-1691) .
- 180 . SHAT . A 1 1104 . Núm. 65 . Louvois (24-VI-1691) .
- 181 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 73 (16-IX-1691) ; A 1 1111 . Noailles a Lluís XIV (10-X-1691) .
- 182 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 1 (1-VII-1691) ; A 1 1110 . Trobat a Noailles (1-VII-1691) ; A 1 1016 . Trobat (3-IX-1690) .
- 183 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 69 (11-IX-1691) ; A 1 1110 . Trobat a Barbesieux (12-IX-1691) .
- 184 . E. Duran . **Història dels Països Catalans** ... p. 1123 .
- 185 . SHAT . A 1 1111 . Trobat a Barbesieux (25-XII-1691) .
- 185 bis . A. Ayats . **La défense**... p. 225 .
- 186 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 165 (20-XII-1691) . Núm. 149 (4-XII-1691) ; A 1 1105 . Núm. 74 . Noailles (17-X-1691) ; A 1 1111 . Noailles a Lluís XIV (10-X-1691) .
- 187 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 151 (20-XII-1691) ; A 1 1111 . Trobat a Barbesieux (5-XII-1691) .
- 188 . SHAT . A 1 1104 . Núm. 3 (4-IV-1691) ; A 1 1107 . Núm. 151 (5-XII-1691) ; A 1 1111 . Trobat a Barbesieux (21-IX-1691) .
- 189 . SHAT . A 1 1105 . Núm. 29 (21-IX-1691) ; A 1 1103 . Lluís XIV a Noailles (14-X-1691) ; A 1 1111 . Trobat a Barbesieux (23-III-1691 i 26-IX-1691) .
- 190 . SHAT . A 1 1106 . Núm. 38 (8-II-1691) . Núm. 44 .
- 191 . SHAT . A 1 1103 (12-VIII-1691) ; A 1 1106 . Núm. 126 (9-V-1691) ; A 1 1105 . Núm. 5 (3-IX-1691) ; ADPO . C-13 . *État de la dépense*... (Juny de 1691) .
- 192 . SHAT . A 1 1110 . Trobat a Barbesieux (10-VIII-1691) . Noailles (10-VIII-1691) ; A 1 1105 . Núm. 25 (19-IX-1691) ; A 1 1107 . Núm. 32 . Trobat (10-VIII-1691) .
- 193 . SHAT . A 1 1110 . Noailles a Lluís XIV (24-VIII-1691) ; A 1 1107 . Núm. 47 (24-VIII-1691) .
- 194 . SHAT . A 1 1107 . Sense número (desembre 1691) ; Núm. 154 (14-XII-1691) .
- 195 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 154 (14-XII-1691) ; A 1 1104 . Núm. 125 ;

- A 1 1106 . Sense número (1691) ; A 1 1111 . Trobat a Barbesieux (4-XII-1691) .
- 196 . SHAT . A 1 1107 . Núm. 159 (16-XII-1691) ; A 1 1111 . Trobat a Barbesieux (16-XII-1691) .
- 197 . SHAT . A 1 1111 . Trobat a Barbesieux (4-XII-1691) ; A 1 1107 . Núm. 148 (4-XII-1691) .
- 198 . Ll. M. de Puig . "Invasió napoleònica i qüestió nacional a Catalunya" , a **La invasió napoleònica . Economia , cultura i societat** . Publ. U.A.B. Bellaterra , 1981 . pp. 55-79 .
- 199 . SHAT . A 1 . 1013 . Núm. 182 . *Projet d'ordonnance...* (1690) .
- 200 . SHAT . A 1 . 1107 . Núm. 32 (10-VIII-1691) .
- 201 . SHAT . A 1 . 1103 . *Mémoire envoyé par le Sr. Trobat sur le siège de Barcelonne et les moyens qu'il faut employer pour conserver la Catalogne dans l'obeissance du Roy , lorsque les armes de sa majesté l'y auront soumise* (14-IX-1691) . També : A 1 1107 . Núm. 11 bis .
- 201 bis . P. Vilar . "Autour de 1680 : conjuncture générale et cas espagnol" . **La France d'Ancien Régime . Études réunies en l'honneur de Pierre Goubert** . Soc. Démographie Historique . Privat . Toulouse , 1984 . p. 698 .
- 202 . A.M. Duc de Noailles . **Mémoires...** , I . p. 198 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 410 .
- 203 . Memorial dels diputats al rei (14-I-1692) . Volum *Diputació...* Fons particular de J. Fontana .
- 204 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 410 .
- 205 . SHAT . A 1 1173 . Trobat a Barbesieux (16-III-1692 , 5-II-1692 i 9-II-1692) .
- 206 . SHAT . A 1 1173 . Trobat a Barbesieux (6-XI-1692) .
- 207 . SHAT . A 1 1173 . Trobat a Barbesieux (16-III-1692) .
- 208 . SHAT . A 1 1234 . Núm. 19 (20-XII-1692) .
- 209 . SHAT . A 1 1234 . Núm. 72 (10-V-1693) . Núm. 110 (31-V-1693) ; A.M. duc de Noailles . **Mémoires...** , I . pp. 225-226 .
- 210 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 411-413 .
- 211 . SHAT . A 1 1235 . Núm. 56 (2-VIII-1693) .
- 212 . SHAT . A 1 1235 . Núm. 57 . *Première mémoire* . Núm. 58 . *Second mémoire* (agost de 1693) .
- 213 . SHAT . A 1 1234 . Núm. 48 bis (1693) ; Núm. 47 (3-IV-1693) .

214. SHAT . A 1 1234 . Núm. 48 (3-IV-1693) .
215. SHAT . A 1 1235 . Núm. 51 (31-VII-1693) ; Núms. 75 , 80 i 81 (agost de 1693) ; Núm. 86 (9-IX-1693) .
216. SHAT . A 1 1282 . Núm. 76 (17-V-1694) ; Núm. 42 (11-III-1694) ; Núm. 75 (16-V-1694) ; Núm. 71 (14-V-1694) .
217. SHAT . A 1 1282 . Núm. 95 (28-V-1694) ; Núm. 92 (27-V-1694) .
218. SHAT . A 1 1282 . Núm. 48 (11-IV-1694) .
219. SHAT . A 1 1282 . Núm. 127 (7-VI-1694) .
220. SHAT . A 1 1282 . Núm. 152 (14-VI-1694) ; A.M. duc de Noailles . **Mémoires...** , I . p. 294 .
221. SHAT . A 1 1282 . Núm. 183 (29-VI-1694) .
222. A. Alcoberro . "Entre segadors i vigatans : l'ocupació francesa de 1694-1698" . **L'Avenc** , 109 . 1987 . pp. 40-46 .
223. SHAT . A 1 2053 . Núm. 5 (18-I-1707) .
224. F. Gelat . *Memòria...* (juny de 1694) .
225. A. M. duc de Noailles . **Mémoires...** , I . p. 280 .
226. A. Alcoberro . "Entre segadors..."
227. N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 417-418 .
228. J. Avallà . *Memòries...* (27-VIII-1694) ; F. Gelat . *Memòria...* (1694)
229. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 417 .
230. F. Soldevila . **Història...** III . pp. 1090-1091 .
- 230 bis . I.A.A. Thompson . "Aspectos de la organización naval y militar durante el ministerio de Olivares" . **La España del Conde Duque de Olivares** . Universidad de Valladolid , 1990 . p. 261 .
231. H. Komen . "Una insurrecció..." . p. 26 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 416
232. F. Olivé . "Aportacions a un avolot al Camp de Tarragona : Valls , 1694" . **Universitas Tarraconensis** , IV . Tarragona . 1982-1983 . pp. 95-104 .
233. F. Olivé . "Aportacions..." pp. 103-104 .
234. SHAT . A 1 . 1337 . Núm. 103 . Manuel (20-V-1695) ; Núm. 135 ; A 1 1338 . Núm. 5 . St. Silvestre (2-VI-1695) .
235. J. Avallà . *Memòries...* (9-IV-1695) ; A 1 1338 . Núm. 101 (22-VII-1695) ; A. Alcoberro . "Entre segadors..."
236. J. Avallà . *Memòries...* (28-VII-1695) .
237. F. Soldevila . **Història...** , III . p. 1091 .

- 237 bis . A. Aulèstia . **Història de Catalunya** , II . p. 147 ; P. Voltes .
Barcelona durante el gobierno del Archiduque , vol. 2 . I.M.H.B. p.
13 .
- 238 . PROL . SP 94 . 74 . Stanhope a Vernon (20-V-1695) .
- 239 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 420-423 ; F. Soldevila . **Història...** , III .
pp. 1091-1092 .
- 240 . SHAT . A 1 1338 . Núm. 108 (1-VIII-1695) ; Núm. 109 (1-VIII-1695
) ; A 1 1337 . Núm. 30 (21-III-1695) ; A 1 1338 . Núm. 46 (17-VI-1695
) .
- 241 . SHAT . A 1 1338 . Núm. 2 (1-VI-1695) .
- 242 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 419-421 .
- 243 . SHAT . A 1 1337 . Núm. 67 (20-IV-1695) .
- 244 . SHAT . A 1 1337 . Núm. 38 (1-IV-1695) .
- 245 . SHAT . A 1 1337 . Núm. 75 (24-IV-1695) ; Núm. 80 (29-IV-1695) .
- 246 . SHAT . A 1 1337 . Núm. 123 (1695) .
- 247 . SHAT . A 1 1338 . Núm. 5 (2-VI-1695) ; A 1 1337 . Núm. 75
(24-IV-1695) .
- 248 . SHAT . A 1 1338 . Núm. 133 (24-VIII-1695) .
- 249 . A.M. duc de Noailles . **Mémoires** ... , I . pp. 318-319 i 324-325 .
- 250 . SHAT . A 1 1337 . Núm. 57 (11-IV-1695) .
- 251 . SHAT . A 1 1338 . Núm. 195 (14-X-1695) .
- 252 . SHAT . A 1 1338 . Núm. 46 (17-VI-1695) . L'abril de 1697 hi havia
47 companyies de fusellers de montanya : 9 al Rosselló , 10 a la
Cerdanya i les restants a Catalunya . ADPO . C-684 . *Estat des
compagnies de fuzilliers..* (17-IV-1697) i *Extrait de la revue faite..*
(3-V-1697) ; C-178 . *Estat des sommes dues..* (1696-1697) .
- 253 . SHAT . A 1 1378 . Núm. 3 (7-II-1696) .
- 254 . SHAT . A 1 1378 . Núm. 2 (8-II-1696) ; Núm. 37 (26-V-1696) ;
Núm. 37 (26-V-1696) .
- 255 . SHAT . A 1 1378 . Núm. 41 (1-VI-1696) ; Núm. 52 (11-VI-1696) ;
PROL . SP 94 , 74 . Shallett and Crowe (25-III-1696) .
- 256 . SHAT . A 1 1378 . Núm. 157 (1696) . També féu un altre ban
prohibint especialment la violació de les esglésies advertint que els
sacrílegs serien penjats . A1 1417 . Núm. 69 (28-V-1697) .
- 257 . F. Gelat . *Memòria..* (16-VII-1696 i 22-VII-1696) .
- 258 . SHAT . A 1 1378 . Núm. 77 (13-VII-1696) ; Núm. 87 (27-VIII-1696) .

- 259 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 428 .
- 260 . SHAT . A 1 1378 . Núm. 147 (9-XI-1696) .
- 261 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 38 . *Nouvelles de Catalogne traduites du catalan* (30-IV-1697) .
- 262 . SHAT . A 1 1378 . Núm. 149 (11-XII-1696) .
- 263 . P. Goubert . **Historia de Francia** . Crítica . Barna. 1987 . pp. 143-146.
- 264 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 11 (13-II-1697) ; ADPO . C-684 . *Estat des compagnies...* (17-IV-1697) .
- 265 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 36 (18-VII-1697) .
- 266 . F. Gelat . *Memòria...* (15-V-1698) .
- 267 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 41 (26-III-1697) .
- 268 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 41 (14-I-1697) ; Núm. 11 (13-II-1697) .
- 269 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 38 (30-IV-1697) .
- 270 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 14 (25-II-1697) ; Núm. 18 (1-III-1697) .
- 271 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 25 (1-IV-1697) .
- 272 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 40 (abril de 1697) .
- 273 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 80 (9-VI-1697) .
- 274 . SHAT . A 1 1417 . Num. 81 (juny de 1697) .
- 275 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 64 . Vendôme (24-V-1697) ; Núm. 71 . Trobat (29-V-1697) ; Núm. 67 . Landorte (maig de 1697) ; Núm. 74 . Trobat (2-VI-1697) .
- 276 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 80 . Trobat (9-VI-1697) ; *Manifestación en que se publican muchas y relevantes servicios y nobles hechas...* [de Barcelona] *este presente año de 1697* . T. Lorient Imp. fons particular de J. Fontana .
- 277 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 429-431 .
- 278 . SHAT . A 1 . 1417 . Núm. 78 . Vendôme (7-VI-1697) ; Núm. 79 . D'Esgriny (7-VI-1697) ; Núms. 87 i 88 ; Núm. 94 (juny de 1697) ; Núm. 97 . Vendôme (24-VI-1697) .
- 278 bis . M.A. Sabio . **El sitio y la ocupación francesa de Barcelona en el año 1697** . Tesi de doctorat . U.A.B. 1989 .
- 279 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 89 . Silvestre Comamola (14-VI-1697) .
- 280 . SHAT . A 1 1417 . Núm. 90 . Trobat (19-VI-1697) .
- 281 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 25 (juliol de 1697) ; Núm. 2 (2-VII-1697) ; PROL . SP 94 , 74 . J. Shallett , fs. 124-125 . Encara que aquest dóna

- una xifra total de 25000 homes a l'exèrcit francès , sense especificar , són més fiables les dades dels informes francesos .
- 282 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 434-435 ; F. d'A. Ros . *El Codern de la relació del siti de Barcelona tingut en lo any 1697* del Dr. Gaspar Mas y Montagut . Seminari Conciliar . Barcelona , 1950 . pp. 91-92 .
- 282 bis . BC . FB. 5118 . Manuscrit sobre el setge de Barcelona ; F. d'A. Ros . *El Codern...* p. 94 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 435 .
- 283 . Els consellers al rei (28-VI-1697) . *Manifestación en que se publican...* p. 150 . Fons particular de J. Fontana .
- 284 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 4 (5-VII-1697) ; Núm. 5 (6-VII-1697) ; Núm. 45 . D'Aubeterre (26-VII-1697) ; Núm. 46 . D'Esgriny (27-VII-1697) .
- 285 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 36 . D'Esgriny (18-VII-1697) ; Núm. 45 . D'Aubeterre (26-VII-1697) .
- 286 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 36 . d'Esgriny (18-VII-1697) ; Núm. 28 (16-VII-1697) .
- 287 . Els consellers al rei (20-VII-1697) . *Manifestación...* pp. 188-191 .
- 288 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 445 .
- 289 . Els consellers al rei (1-VIII-1697) . *Manifestación...* pp. 205-206 .
- 289 bis . J. Rogón . "El último virrey de la administración habsburguesa en Cataluña : Jorge Darmstadt y Langrave de Hattia (1698-1701)" . **Pedralbes** , 2 . Universitat de Barcelona , 1982 . p. 265 .
- 290 . Darmstadt a Corzana (10-VIII-1697) . *Manifestación...* pp. 228-231
- 291 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 447-448 .
- 292 . *Manifestación...* p. 217 .
- 293 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 441 .
- 294 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 105 (31-VIII-1697) .
- 295 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 73 . Trobat (12-VIII-1697) .
- 296 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 122 . D'Esgriny (5-IX-1697) .
- 297 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 124 . D'Aubeterre (8-IX-1697) . Els pobles que havien donat l'obediència eren Olot , en Bas , Banyoles , Sant Joan de les Abadesses , Montagut i la vegueria de Camprodon .
- 298 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 104 . D'Esgriny (28-VIII-1697) ; Núm. 87 . Coigny (19-VIII-1697) ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 451 .
- 299 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 148 . Vendôme (29-IX-1697) .

- 300 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 120 . Coigny (4-IX-1697) ; Núm. 126 .
Coigny (10-IX-1697) ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 450 .
- 301 . SHAT . A 1 1418 . Núm. 62 . D'Aubeterre (2-VIII-1697) .
- 302 . F. Gelat . *Memòria...* (15-V-1698) .
- 303 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 451 .
- 304 . J. Reglà . **Els virreis de Catalunya** . Biografies Catalanes , 9 . Ed.
Vicens . Barna . 1980 (4) ; J. H. Elliott . **La revolta catalana
(1598-1640)** . Barna . 1966 .
- 305 . R. García Cárcel . **Historia de Cataluña ...** , 2 . pp. 204-205 .
- 306 . F. Sánchez Marcos . **Cataluña y el gobierno central tras la
Guerra de los Segadores (1652-1679)** . Publ. Universitat de
Barcelona , 1983 . p. 245 i p. 58 .
- 307 . J. M. Torras i Ribé . **Els municipis...** pp. 13-14 .
- 308 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 454 i p. 477 .
- 309 . J.S. Amelang . "Municipal autonomy in Early Modern Spain : two
recents studies of Barcelona" . **Actes I Congrés d'Història Moderna
de Catalunya** , II . Universitat de Barcelona , 1984 . pp. 20-21 .
- 310 . N. Sales . **Història de Catalunya...** , IV . pp. 335-336 .
- 311 . Memorial del virrei Duc de Villahermosa (15-XII-1690) . J. Dantí .
Aixecaments populars... pp. 217-218 .
- 311 bis . J. Dantí . **Aixecaments...** pp. 145-146 .
- 312 . Pau Ignasi Dalmasas . BC . Ms. 618 . p. 86 .
- 313 . M. Parets . *Sucesos de Cataluña...* BC . Ms. 504 . pp. 94 v.-96 .
- 314 . Els diputats i els consellers al rei (6-XI-1690) . *Diputació i
Catalunya...* Fons particular de J. Fontana .
- 314 bis . M. A. Sábido . **El sitio y la ocupación...** p. 235 .
- 315 . R. García Cárcel . "El concepte d'Espanya als segles XVI i XVII" .
L'Avenc , 100 . 1987 . p. 50 .
- 315 bis . P. Vilar . "Introducció : el *fet català*" . **Història de Catalunya** .
Joaquim Nadal , P. Wolff . Dikos-Tau . Vilassar . 1983 . p. 27 .
- 316 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 458-459 .
- 317 . P. Vilar . **Catalunya dins l'Espanya...** , II . p. 414 .
- 318 . H. Kamen . Estudi introductori a l'edició del **Fènix de Catalunya...**
p. 8 .
- 318 bis . P. Molas . **Comerç...** p. 152 i p. 169 .
- 319 . SHAT A 1 1111 . Trobat a Barbesieux (28-X-1691) ; A 1 1107 . Núm.

- 120 (26-X-1691) ; A 1 1105 . Núm. 68 (14-X-1691) ; A 1 1235 . Núm. 40 (22-VII-1693) .
- 320 . SHAT . A 1 1110 . Trobat a Barbesieux (11-IX-1691) . També : A 1 1107 . Núm. 67 .
- 321 . SHAT . A 1 1234 . Núm. 48 bis . Miquel Panyella (abril de 1693) .
- 322 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 116 (19-V-1705) .
- 323 . SHAT . A 1 1282 . Núm. 48 (11-IV-1694) .
- 324 . SHAT . A 1 901 . Núm. 60 (23-IX-1689) .
- 325 . F. d'A Res . El *codern*... p. 94 ; N. Feliu . *Anales*... , III . p. 428 .

NOTES DEL CAPITOL 3.

- 1 . H. Kamen . **La Guerra de Sucesión en España . 1700-1715** . Grijalbo . Barcelona . 1974 . pp. 11-14 ; F. Soldevila . **Història de Catalunya...** , III . pp. 1097-1098 .
- 2 . H. Kamen . **La Guerra...** p. 14 .
- 3 . Comte de Rebenac . **Recueil des instructions données aux ambassadeurs et ministres de France . Espagne . Tome I . 1649-1700 (1-XI-1688)** . pp. 363-364 . Paris , 1894 . Comission des Archives Diplomatiques . B. N. P.
- 4 . PROL . SP 94 , 74 . Stanhope a Shrewsberry (4-XI-1696) . fs. 115-116 ; Stanhope a Vernon (18-XI-1696) . f. 117 v.
- 5 . PROL . SP 94 , 74 . Stanhope a Yard (19-VI-1698) . f. 313-314 .
- 6 . PROL . SP 94 , 74 . Stanhope a Shrewsberry (4-XI-1696) . f. 116 .
- 7 . PROL . SP 94 , 74 . Stanhope a Vernon (5-IV-1699) . f. 146 v.
- 8 . PROL . SP p4 , 74 . Stanhope a Vernon (17-V-1699) . f. 167-168 i (28-IV-1699) . fs. 150-153 .
- 9 . OSV . Spanien . Diplomatiscbe Korrespondenz . Kart. 59 . Konv. 5 . *Copia de un papel traducido de francés en español que se halló entre las reservadas de la Reyna D. Maria Luisa de Borbón* . 1685 . fs. 36 v-37 .
- 10 . A . Baudrillart . **Philippe V et la cour de France** . Tom I . Lib. F. Didot . Paris , 1890 . pp. 59-60 i p. 61 .
- 11 . A . Baudrillart . **Philippe...** pp. 82-83 .
- 12 . C. de Rebenac . **Recueil... Mémoire du comte de Rebenac sur son ambassade d'Espagne** (Versailles , 20-V-1689) . pp. 424-426 i p. 431
- 13 . C. de Rebenac . **Recueil... Mémoire pour servir d'instruction au sieur marquis d'Hercourt** (23-XII-1697) . pp. 464-465 .
- 14 . OSV . Spanien . Varia 60 . *Clarín de la Europa , hypocresia descifrada , España advertida , verded declarada* (1700) .
- 15 . Rúbriques de Bruniquer . **Ceremonial dels magnífichs Consellers y Regiment de la Ciutat de Barcelona** . Col·lecció de docs. històrics inèdits, vol. I . Ajuntament de Barcelona . 1912-1916 ; E. Mas i Soldevila . *Diari des del mes de noembre del any 1700 fins la*

die 14 de octubre del any 1705. BSC . Ms. 419 . Dec el seu coneixement així com les dades sobre Emmanuel Mas a l'amic Jim Amelang .

- 16 . J.S. Amelang . **La formación...** p. 170 .
- 17 . SHAT . A 1 1466 . Núm. 35 . De Quinson (19-II-1700) .
- 18 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 457-458 ; E. Mas . *Diari...* f. 1 ; A. de Bofarull . **Historia crítica civil y eclesiástica de Catalunya** , 27-28 . Biblioteca Clàssica Catalana . Barna . 1909 . pp. 187-188 .
- 19 . SHAT . A 1 1466 . Núm. 6 . D'Albaret (7-XI-1700) . És evident que , o bé D'Albaret encara no coneixia la mort de Carles II , ocorreguda el 1-XI-1700 , o que la data de la còpia de la carta no es correspon al dia que fou escrita ; Raimond Alemany , Salvador Feliu i Pau Dalmasés el 1685 portaren vi i draps a Gènova i Liorno , on havien de comprar robes i altres mercaderies . ANP . AE 1 B 1 , 178 . fs. 67-69 .
- 20 . SHAT . A 1 1466 . Núm. 23 . De Quinson (14-XI-1700) .
- 21 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 461 .
- 22 . E. Mas . *Diari...* fs. 4-5 .
- 23 . SHAT . A 1 1466 . Núm. 25 . D'Albaret (14-XI-1700) ; núm. 40 .
- 24 . SHAT . A 1 1466 . Núm. 21 . De Quinson (12-XI-1700) .
- 25 . SHAT . A 1 1466 . Núm. 41 . D'Albaret (26-XI-1700) ; núm. 42 . De Quinson (26-XI-1700) .
- 26 . E. Mas . *Diari...* fs. 6-7 ; SHAT . A 1 1466 . Núm. 67 . D'Albaret (17-XII-1700) .
- 27 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 462-463 .
- 28 . SHAT . A 1 1466 . Núm. 74 . D'Albaret (24-XII-1700) .
- 29 . N. Feliu . **Anales...** , III (7-XII-1700) . p. 462 .
- 30 . N. Feliu . **Anales...** , III (14-XII-1700) . p. 463 .
- 31 . N. Feliu . **Anales...** , III (18-XII-1700) . p. 463 .
- 32 . PROL . SP 94 , 75 . Schonemberg a Vernon (20-IV-1701) .
- 33 . PROL . SP 94 , 75 . Schonemberg a Vernon (4-V-1701) .
- 34 . PROL . SP 94 , 75 . Schonemberg a Vernon (14-V-1701) .
- 34 bis . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 478 .
- 35 . PROL . SP 94 , 75 . Schonemberg a Vernon (27-VII-1701) .
- 36 . Duc de Noailles . **Mémoires...** , II . pp. 108-109 i 120-121 .
- 37 . PROL . SP 94 , 75 . Schonemberg a Vernon (10-VIII-1701) .
- 38 . PROL . SP 94 , 75 . Schonemberg a Vernon (2-XI-1701) .

- 39 . SHAT . A 1 1598 . Núm. 36 . Marcín (29-XI-1701) .
- 40 . SHAT . A 1 1522 . Núm. 4 . D'Albaret (5-I-1701) .
- 41 . A. Baudrillart . **Philippe...** , 1 . pp. 84-85 .
- 42 . SHAT . A 1 1522 . Núm. 84 . D'Albaret (29-IV-1701) .
- 43 . SHAT . A 1 1522 . Núm. 85 . D'Albaret (4-IV-1701) .
- 44 . SHAT . A 1 1466 . Núm. 15 . De Landorte (11-XI-1701) .
- 45 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 466 .
- 46 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 469 .
- 47 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 470-471 .
- 48 . E. Mas . *Diari...* (febrer de 1701) . fs. 8-9 .
- 49 . N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 471-473 .
- 50 . E. Mas . *Diari...* (febrer de 1701) . fs. 8-9 .
- 51 . SHAT . A 1 1522 . N'UM. 43 . D'Albaret (27-II-1701) .
- 52 . F. Gelat . *Llibre de comptes i notes de Fco. Gelat , pagès de Santa Susanna , parròquia de Sta. Maria de Pineda y terme de Palafolls 1698-1721* . Me l'ha proporcionat, amablement , Antoni Pladevall ; Lluís G. Constans . "Una crònica inèdita de la Guerra de Sucesión en Gerona". Rd. Patllari Ombrovella . **Anales del Instituto de Estudios Gerundenses** , vol. 1 . Girona , 1950 .
- 53 . E. Mas . *Diari...* (març de 1701) . fs. 10-11 .
- 54 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 475 .
- 55 . E. Mas . *Diari...* (març de 1701) . f. 12 .
- 56 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 474 .
- 57 . N. Feliu . Id. pp. 475-476 i p. 477 .
- 58 . N. Feliu . Id. pp. 478-479 .
- 59 . N. Feliu . Id. pp. 480-482 .
- 60 . N. Feliu . Id. pp. 482-484 .
- 61 . A. Baudrillart . **Philippe...** , 1 (25-XII-1701) . p. 92 .
- 61 bis . F. Soldevila . **Història de Catalunya...** , 3 . p. 1105 .
- 62 . E. Mas . *Diari...* (setembre de 1701) . fs. 16-18 .
- 63 . E. Mas . Id. (setembre-octubre 1701) . fs. 29-32 i 32-33 .
- 63 bis . ANP . AE B 1 178 . L. Soleil (12-XII-1700) . fs. 230 v -231 .
- 64 . E. Mas . Id. (Octubre 1701) . f. 35 i f. 39 ; Relación sucinta del feliz arribo a Barcelona de los serenísimos D. Felipe de Borbón i D. M. luise Gabriela de Saboya... R. Figueró . Barna . 1701 . Fons particular de J. Fontana .

65. E. Mas . Id. (octubre 1701) . fs. 41-43 .
66. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 484 ; E. Mas . *Diari...* (2-X-1701) . fs. 39-42 .
67. V. Ferro . **El Dret...** p. 210 .
68. E. Mas . *Diari...* (2 , 4 i 18-X-1701) . f. 44 , f. 48 i f. 58 ; (4-III-1702) . f. 160 .
69. E. Mas . Id. (4 , 5 i 6-X-1701) . f. 47 i fs. 49-50 .
70. E. Mas . Id. (12-X-1701) . f. 50 .
71. E. Mas . Id. (14-X-1701) . fs. 55-56 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 484 .
72. V. Ferro . **El Dret...** pp. 216-217 .
73. E. Mas . *Diari...* (17 i 19-X-1701) . fs. 56-58 .
74. E. Mas . Id. (19 i 21-X-1701) . fs. 59-60 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 485 .
75. E. Mas . *Diari...* (21-X-1701) . f. 60 .
76. E. Mas . Id. (22, 24 i 25-X-1701) . fs. 61-64 .
77. E. Mas . Id. (25-X-1701) . f. 64 .
78. E. Mas . Id. (24 , 26 , 27 i 30-X-1701) . fs. 62-69 i f. 70 .
79. E. Mas . Id. (30 i 31 -X-1701) . fs. 70-72 .
80. E. Mas . Id. (3-XI-1701) . f. 76 .
81. Duc Saint-Simon . **Memòries** . Selecció . M.O.L.U., 37 . Ed. 62 . Barna. 1984 . pp. 78-79 .
82. E. Mas . *Diari...* (8-XI-1701) . f. 81 .
83. E. Mas . Id. (31-X-1701 i 3-XI-1701) . fs. 73-75 .
84. E. Mas . Id. (9 , 10 , 12 i 13-XI-1701) . fs. 81-87 i 88-92 .
85. E. Mas . Id. (14 i 16-XI-1701) . fs. 104-105 .
86. E. Mas . Id. (14 , 15 , 16 , 18 i 19-XI-1701) . fs. 92-93 , 105 , 107 , 112-113 i 114 .
87. V. Ferro . **El Dret...** pp. 232-233 .
88. E. Mas . *Diari...* (23-XI-1701) . f. 115 ; V. Ferro . **El Dret...** pp. 413-416 .
89. E. Mas . *Diari...* (27-28-29-XI-1701) . fs. 116-117 .
90. E. Mas . *Diari...* (30-XI-1701 i 1,2,3,4 i 5-XII-1701) . fs. 118-120 ; Saint-Simon . **Memorias** . Ed. Aguilar . Madrid . 1948 . p. 80 .
91. E. Mas . *Diari...* (7,8,9 i 10-XII-1701) . fs. 120-124 .
92. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 487 .
93. E. Mas . *Diari...*(11 i 12-XII-1701) . fs. 125-126 ; N. Feliu . **Anales...**

- , III . p. 488 .
- 94 . E. Mas . *Diari...* (12 i 15-XII-1701) . fs. 126-127 ; N. Feliu .
Anales..., III . p. 490 .
- 95 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 490 .
- 96 . E. Mas . *Diari...* (16-17-18-XII-1701) fs. 127-129 .
- 97 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 490 .
- 98 . E. Mas. *Diari...* (19, 20 i 21-XII-1701) . fs. 130-132 .
- 99 . Representació del comte de Palma al rei (17-XII-1701) . Volum
Diputació i Catalunya. Fons particular de J. Fontana .
100. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 491 ; E. Mas . *Diari...* (29-XII-1701) . f.
135
101. *Diputació i Catalunya...* Sense signatura i sense data .
102. *Diputació i Catalunya...* Sense signatura (el conseller en cap ?)
(27-XII-1701) .
103. *Diputació i Catalunya...* Sense signatura (30-XII-1701) .
104. *Diputació i Catalunya...* Sense signatura (6-I-1702) .
105. SHAT. A 1 1598 . Núm. 38 . Marcín a Lluís XIV (6-X-1701) .
106. Noailles . **Mémoires...**, 2 . pp. 177-179 i 181-182 .
107. Noailles . Id. pp. 184-185 .
108. Noailles . Id. p. 270 .
109. PROL . SP 94 , 75 . Schonemberg a Vernon (16-XI-1701 i 30-XI-17) .
110. J. Bartrolí . "La Cort de 1701-1702 : un camí truncat" . **Recerques** ,
9 . Curial . Barna. 1979 . pp. 67-69 .
111. E. Mas . *Diari...* (5-I-1702) . f. 138 .
112. E. Mas . Id. (7 i 8-I-1702) . fs. 140-141 .
113. E. Mas . Id. (11 i 12-I-1702) . fs. 142-144 .
114. E. Mas . Id. (14-I-1702) . fs. 147-148 .
- 114 bis . Citat per F. Soldevila . **Història de Catalunya...** , 3 . p. 1104 ;
M. Lafuente . **Historia de España** , XII . p. 330 (nota) ; V. Bacallar .
**Comentarios de la guerra de España e historia de su Rey
Felipe V el Animoso** . Biblioteca de Autores Españoles , tom 99 .
Madrid , 1957 . p. 32 .
115. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 492 i pp. 481-482 .
116. J. Bartrolí . "La Cort..." . pp. 65-69 .
117. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 496 ; J. Llovet . **Mataró , 1680-1719 :
el pas de vila a ciutat i a cap de corregiment** . Premi Iluro ,

- 1965 . Caixa d'E. de Mataró . 1966 . pp. 53-59 ; J. Giménez . "Les Corts Catalanes dels segles XVII i XVIII des d'una perspectiva local" .
 Congrés *Les Corts a Catalunya* .
118. N. Sales . Història de Catalunya..., IV . pp. 413-415 .
119. Ma. J. Espuny . "L'assistència a la Cort general de Catalunya d'una vila reial : el cas de Sabadell (s. XIV-XVIII)" . Congrés *Les Corts a Catalunya*
120. J. Bartrolí . "La Cort..." pp. 61-63 .
121. V. Ferro . *El Dret...* pp. 273-274 .
122. V. Ferro . *El Dret...* pp. 418-420 i pp. 422-423 .
123. J. Bartrolí . "La Cort..." p. 70 .
124. N. Feliu . *Anales...* , III . p. 492 .
125. E. Mas . *Diari...* (15 , 19 , 20 , 22 , 25 i 29 de gener de 1702 ; 2 , 4 , 27 i 28 de febrer de 1702) . fs. 151-153 , fs. 154-155 , f. 159 .
126. L. Soleil . ANP . AE B 1 , 178 (3-VII-1701) . f. 239 v ; (16-X-1701) . fs. 260-260 v .
127. N. Feliu . *Anales...* , III . pp. 494-495 .
128. E. Mas . *Diari...* (17-I-1702) . f. 152 .
129. E. Mas . *Diari...* (16 , 18 i 19-II-1702) . fs. 156-157 .
130. N. Feliu . *Anales...* , III . pp. 495-496 .
131. E. Mas . *Diari...* (17 , 18 , 20 , 29 de març i 2 d'abril de 1702) . fs. 162-164 i fs. 165-166 ; N. Feliu . *Anales...* , III , pp. 498-499 .
132. E. Mas . *Diari...* (4-IV-1702) . f. 166 .
133. E. Mas . *Diari...* (23 i 25-IV-1702) . f. 173 ; N. Feliu . *Anales...* , III . p. 500 ; E. Mas . *Diari...* (19-VII-1702) . f. 181 .
134. E. Mas . *Diari...* (12-13-V-1702) . f. 175 ; N. Feliu . *Anales...* , III . p. 500 .
135. E. Mas . *Diari...* (15-V-1702) . f. 176 ; N. Feliu . *Anales...* , III . f. 500
136. E. Mas . *Diari...* (14-VI-1702) . fs. 177-178 .
137. N. Feliu . *Anales...* , III . p. 501 ; E. Mas . *Diari...* (16-VII-1702) . f. 181 .
138. N. Feliu . *Anales...* , III . p. 502 .
139. E. Mas . *Diari...* (8 i 17-VIII-1702) . fs. 188-189 .
140. N. Feliu . *Anales...* , III . p. 503 .
141. E. Mas . *Diari...* (7-IX-1702) . f. 191 .
142. E. Mas . *Diari...* (4 , 22 i 28-IX-1702) . f. 191 i f. 194 .

143. P. Moles . **Comerç...** p. 169 , p. 102 , p. 147 i p. 152 .
144. E. Mas . *Diari..* (28-X-1702 i 2-XI-1702) . fs. 197-199 ; N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 505-506 .
145. N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 505-506 .
146. E. Mas . *Diari..* (3-XI-1702) . f. 199 ; H. Kamen . **La Guerra de Sucesión...** p. 21 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 504 .
147. E. Mas . *Diari..* (28-XI-1702 i 1-XII-1702) . fs. 201-202 .
148. N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 506-507 ; E. Mas . *Diari..* (11-XII1702) . f. 203 .
149. N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 508-509 .
150. E. Mas . *Diari..* (11 , 12 , 16 , 17 i 19 de desembre de 1702) . fs. 204-206 , fs. 208-209 i f. 211 .
151. E. Mas . Id. (20-XII-1702) . fs. 211-213 .
152. E. Mas . Id. (19 i 22-XII-1702) . f. 210 , f. 216 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 509 .
153. E. Mas . Id. (27 i 28-XII-1702) . fs. 217-219 .
154. A. Baudrillart . **Philippe...** , I . p. 107 .
155. SHAT . A 1 1602 . Núm. 30 . De Quinson (3-V-1702) .
156. SHAT . A 1 1602 . Núm. 124 . De Quinson (28-IV-1702) ; núm. 31 . De Quinson (7-V-1702) .
157. SHAT . A 1 1602 . Núm. 32 . De Quinson (10-V-1702) .
158. SHAT . A 1 1602 . Núm. 37 . De Quinson (28-VI-1702) .
159. SHAT . A 1 1602 . Núms. 51 , 52 , 45 ; núm. 44 . De Quinson (24-VIII-1702) ; núm. 46 . De Quinson (30-VIII-1702) ; núm. 47 . De Quinson (6-IX-1702) ; núm. 59 . De Quinson (18-X-1702) .
160. SHAT . A 1 1602 . Núm. 145 . D'Albaret (1-IX-1702) .
161. SHAT . A 1 1602 . Núm. 48 . De Quinson (6-IX-1702) ; núm. 61 . De Quinson (25-X-1702) .
162. SHAT . A 1 1601 . Núm. 25 . De Rosmain (27-IV-1702) ; A 1 1602 . Núm. 153 . D'Albaret (20-IX-1702) ; núm. 53 . De Quinson (20-IX-1702) .
163. SHAT . A 1 1602 . Núm.53 . De Quinson (20-IX-1702) .
164. SHAT . A 1 1599 . Núm. 79 . Lluís XIV (3-X-1702) .
165. A. Baudrillart . **Philippe...** , I . pp. 117-118 .
166. SHAT . A 1 1602 . Núm. 63 . De Quinson (27-X-1702) .
167. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 511 .

168. E. Mas. *Diari...* (3-I-1703) . f. 221 .
169. E. Mas . Id. (3 , 17 , 18 , 24 i 25 de gener de 1703) . fs. 221-222 , fs. 226-228 , fs. 230-232 .
170. E. Mas . Id. (6 , 16 , 26 de febrer de 1703) . f. 234 , f. 237 bis , fs. 239-240 ; N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 511-512 .
171. E. Mas . *Diari...* (20 , 22 , 23 i 26 de febrer i 8 de març de 1703) . fs. 237 bis-238 , fs. 244-245 .
172. E. Mas . Id. (15-III-1703) . fs. 247-248 .
173. E. Mas . Id. (16 , 18 , 19 i 20 de març de 1703) . fs. 248-252 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 511 .
174. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 512 .
175. E. Mas . *Diari...* (21-III-1703 , 9 i 12 -IV-1703 , 8 -V-1703 i 11-VI-1703) . f. 252 , fs. 265-268 , fs. 280-281 i f. 294 .
176. E. Mas . Id. (28 i 31 de març , 9 , 12 i 20 d'abril de 1703) . f. 253 , f. 256 , fs. 264-265 , f. 268 , f. 270 .
177. E. Mas . Id. (20 i 27-IV-1703) . fs. 270-271 , f. 276 .
178. E. Mas . Id. (20 i 25-IV-1703) . f. 271 i f. 384 ; N. Feliu . **Anales...** , III . pp. 511-512 .
179. E. Mas . *Diari...* (30-IV-1703) . fs. 277-278 .
180. E. Mas . Id. (2 , 16 , 31 de maig i 1 , 11 de juny de 1703) . f. 279 , f. 285 i fs. 289-292 .
181. E. Mas . Id. (2 , 5 , 17 , 22 d'abril , 5 , 10 de maig i 27 de juny de 1703) . f. 257 , fs. 258-262 , fs. 269-270 , fs. 273-274 , f. 279 , f. 284 , f. 296 .
182. E. Mas . Id. (11-VI-1703) . fs. 292-294 .
183. E. Mas . Id. (23-V-1703) . fs. 287-288 .
184. E. Mas . Id. (5 , 8-III-1703 , 14-VII-1703) . f. 244 i f. 304 .
185. E. Mas . Id. (27-VI-1703) . fs. 296-297 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 514 .
186. E. Mas . Id. (20 , 22-VII-1703) . fs. 306-307 , fs. 308-309 .
187. E. Mas . Id. (15 , 24 , 26 , 31 de juliol i 9 d'agost de 1703) . f. 305 , fs. 313-316 i fs. 319-320 .
188. E. Mas . Id. (11 , 16 , 21 d'agost i 27 de setembre de 1703) . fs. 321-323 , f. 331 , fs. 333-334 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 514 .
189. E. Mas . Id. (30-IX-1703 , 5-X-1703 , 28-XI-1703) . fs. 333-334 , f. 337 , f. 354 .

190. E. Mas . Id. (5 , 7-IX-1703) . f. 326 i fs. 327-328 .
191. E. Mas . Id. (30-IX-1703 , 25-XI-1703) . f. 336 , fs. 351-352 .
192. E. Mas . Id. (4-XII-1703) . f. 357 .
193. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 515 .
194. E. Mas . *Diari..* (28-VII-1703) . f. 315 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 514 .
195. N. Feliu . **Anales...** , III . p. 514 ; E. Mas . *Diari..* (15-IX-1703) . p. 330
196. E. Mas . *Diari..* (18-X-1703) . fs. 340-341 .
197. F. Soldevila . **Història de Catalunya...** , 3 . p. 1107 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 515 .
198. E. Mas . *Diari..* (10 i 30-XI-1703) . fs. 344-345 . f. 356 .
199. SHAT . A 1 1706 . Núm. 82 . M. Taverner (1703) .
200. SHAT . A 1 1706 . Núm. 73 . De Quinson (4-III-1703) .
201. SHAT . A 1 1706 . Núm. 91 . De Quinson (17-VI-1703) .
202. SHAT . A 1 1706 . Núm. 96 . De Quinson (5-IX-1703) .
203. SHAT . A 1 1706 . Núm. 98 . De Quinson (28-IX-1703) .
204. SHAT . A 1 1706 . Núm. 91 . De Quinson (17-VI-1703 ; núm. 83 . De Quinson (11-IV-1703) .
205. SHAT . A 1 1706 . Núm. 75 . De Quinson (14-III-1703) .
206. SHAT . A 1 1706 . Núm. 98 . De Quinson (28-IX-1703) ; núm. 81 . Comte de Palma (24-III-1703) .
- 206 bis . M.A. Sabio . "La imagen de Francia en Cataluña a finales del siglo XVII" . **Manuscrits** , 6 . U.A.B. Bellaterra . 1987 . pp. 137-140 i p. 143 . El text citat és a la BC F.B. 4655 .
207. Als ANP , AE B 1 178 , n'hi ha múltiples testimonis . Entre d'altres : 17-V-1670 , f. 4 ; 3-I-1672 , f. 6 ; 30-VI-1680 , f. 17 ; 16-V-1700 , fs. 209-210 ; 16-VII-1702 , s/f. ; 13-VII-1704 , fs. 25-30 .
208. ANP . AE B 1 , 178 (3-IV-1700) . F. 207 .
209. ANP . AE B 1 , 178 (8-IV-1702) . fs. 266-266 v.
210. ANP AE B 1 , 178 (11-VI-1702) . fs. 270-271 ; (12-VIII-1703) . fs. 300 v-301 .
211. SHAT . A 1 1601 . Núm. 25 . De Rosmain (27-IV-1702) .
212. SHAT . A 1 1602 . Núm. 125 . D'Albaret (7-V-1702) .
213. SHAT . A 1 1602 . Núm. 67 (5-XI-1702) .
214. MAEP . CPE , 143 . Velasco (7-VI-1704) . f. 308 ; SHAT . A 1 1793 .

- Núm. 457 . Velasco (29-VII-1704) .
215. SHAT . A 1 1800 . Núm. 43 . De Quinson (30-I-1704) ; núm. 55 (6-II-1704) .
216. C. de Rebenac . **Recueil... Mémoire..** (20-V-1689) . pp. 426-427 .
217. A. Baudrillart . **Philippe...**, I . pp. 212-213 .
218. N. Feliu . **Anales...**, III . p. 498 i p. 450 .
219. MAEP . CPAE , 138 . *Un inconnu espagnol accuse Orry. s/d.* . f. 129 .
220. MAEP . CPE , 144 (agost de 1704) . f. 122 .
221. N. Feliu . **Anales...**, III . p. 493 .
222. N. Feliu . Id. pp. 491-492 .
223. N. Feliu . Id. p. 507 , p. 509 i p. 496 .
224. P. Molas . **Comerç...** p. 147 i pp. 151-152 .
225. C. Martínez Shaw . "El comercio marítimo..." p. 309 (nota) ; A. Porta . **La victòria catalana de 1705** . Pòrtic . Berna . 1984 . p. 113 ; P. Vilar . **Le Manuel...** p. 36 , p. 174 , p. 175 , p. 178 ; D. Francis . **The First Peninsular War . 1702-1713** . E. Benn . Londres , 1975 . pp. 176-178 .
226. J. Amelang . **La formación...** p. 166 .
227. E. Moliné Brasés . "La Acadèmia dels Desconfiats" . **B.R.A.B.L.B.** , núm 65 . 1917 . p. 4 .
228. J.R. Carreras Bulbena . "Constitució y actes conservades en l'Acadèmia Desconfiada" . **B.R.A.B.L.B.** , núm. 10 . 1922 . p. 337 .
229. A partir del llistat que proporciona J.R. Carreras a "Constitució..." . pp. 221 i ss.
230. E. Moliné . " La Acadèmia..." . p. 3 .
231. J. Amelang . **La formación...** pp. 170-171 ; F. Soldevila . **Història de Catalunya...**, 3 . pp. 1107-1108 .
232. J.R. Carreras . "Constitució..." p. 231 , p. 234 , p. 238 , p. 239 .
233. J. Amelang . **La formación...** p. 171 ; J.R. Carreras . "Constitució..." p. 240 .
234. J.R. Carreras . "Constitució..." pp. 240-241 .
235. J. Ragon . "El último virrey..." pp. 268-269 ; "La formació del partit austriacista a Catalunya abans de la Guerra de Successió" . **Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , vol. 2 . Universitat de Barcelona , 1984 . pp. 225-231 .
236. J. Ragon . "La formació..." p. 230 .

237. Ll. G. Constans . "Una crònica inèdita..." pp. 3-4 .
238. SHAT . A 1 1602 . Núm. 38 . De Quinson (30-VI-1702) ; núm. 40 (9-VIII-1702) .
239. E. Mas . *Diari*.. (11-II-1702 i 21-VII-1703) . f. 156 i fs. 307-308 .
240. SHAT . A 1 1602 . Núm. 44 . De Quinson (24-VIII-1702) ; núm. 45 .
241. SHAT . A 1 1706 . Núm. 93 . De Quinson (1-VIII-1703) .
242. SHAT . A 1 1793 . Núm. 406 . De Quinson (25-VI-1704) ; A 1 1800 . Núm. 269 . D'Albaret (8-VI-1704) .
243. SHAT . A 1 1884 . Núm. 180-182 . Velasco (24-III-1705) .

NOTES DEL CAPÍTOL 4.

- 1 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 516 .
- 2 . E. Mas . *Diari...* (2 , 25 i 30-I-1704) f. 365 i f. 367 , fs. 369-370 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 516 .
- 3 . E. Mas . *Diari...* (4 , 14 , 21-II-1704) f. 372 , f. 374 , f. 376 .
- 4 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 517 ; E. Mas . *Dietari...* (13-II-1704) fs. 373-374 .
- 5 . E. Mas . *Diari...* (21-II-1704 i 21-III-1704) fs. 376-377 , fs. 379-380 .
- 6 . E. Mas . *Diari...* (25 , 29-III-1704) f. 381 , fs. 381-382 ; BC F.B. 5009 . *Evidència que en lo l. Tribunal de Contrafaccions proposa lo síndich del general de Cathalunya de las comeses per Dn. Baltasar de oriol y Marcer com a lloclinent de Prathanotari.*
- 7 . E. Mas . *Diari...* (15 , 16 , 19 , 24-V-1704) fs. 385-386 , f. 390 .
- 8 . E. Mas . *Diari...* (22 , 23 , 24 , 25 , 26 , 27 -V-1704) fs. 388-389 , f. 390 , f. 391 , f. 392 , f. 394 .
- 9 . E. Mas . *Diari...* (13 , 13-XII-1704) fs. 498-499 .
- 10 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 2 . De Quinson (4-I-1704) .
- 11 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 44 (1704) .
- 12 . ANP . AE B 1 . 179 (18-III-1704 , 13-VII-1704) fs. 9-10 , fs. 25-30 , fs. 34-36 .
- 13 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 114 (19-III-1704) ; A 1 1793 . Núm. 313 (22-II-1704) .
- 14 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 54 (28-I-1704) ; Núm. 55 (6-II-1704) .
- 15 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 43 (30-I-1704) ; Núm. 55 (6-II-1704) .
- 16 . N. Feliu . **Anales...** III . p. 518 .
- 17 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 54 (28-I-1704) ; A 1 1793 . Núm. 405 (25-VI-1704) .
- 18 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 44 (1704) ; Sense núm. ni data . *Traduction d'une lettre d'un ecclesiastique de la ville de Vich en Catalogne écrite à un de ses amis en Barcelonne.* Publicada íntegrament a J. Albareda . "La revolte dels *vigatans*" . **Ausa** , 120 . Vic . 1988 . pp. 31-42 .
- 19 . N. Sales . **Senyors...** p. 159 i p. 160 .

- 20 . J. Coromines . **Diccionari Etimològic complementari de la llengua catalana** , 2 . pp. 172-173 .
- 21 . SHAT . A 1 1234 . Núm. 12 (30-XII ?-1689) .
- 22 . P. Labèrnia . **Diccionari de la llengua catalana** . Vol. II . Barna . 1840 . p. 92 ; M. Aguiló . **Diccionari Aguiló** , 1 . Biblioteca filològica de l'IEC . Barcelona , 1915 . p. 271 ; F. de B. Moll . **Diccionari Català Valencià Balear** , 2 . Palma de mallorca , 1978 . p. 267 ; J. Coromines . **Diccionari...** , 2 . p. 170 .
- 22 bis . BC . F.B. 5707 . *Doctrina catalana , de un mestre i deixeble* ; SHAT . A 1 1982 . Núm. 41 . Du Bruelh (16-IV-1706) .
- 23 . J. M. Torras Ribé . " Reflexions sobre l'actitud dels pobles i estaments catalans durant la Guerra de Successió " **Pedralbes** , 1 . U.B. Barcelona , 1981 . p. 199 .
- 24 . SHAT . A 1 2053 . Núm. 4 (17-I-1707) ; Núm. 17 . Du Bruelh (12-II-1707) .
- 25 . **Diccionari Enciclopèdic Salvat** . Salvat Ed. Barcelona , 1938 . p. 192
- 26 . El significat de *jarni* , segons el **Dictionnaire universel françois et latin vulgairement appelé dictionnaire de Trévoux** és : **Mot corrompu qui entre dans plusieurs sortes de jurements , et qui fait un serment détestable quand on y joint le nom de Dieu : car ce mot jarni est une corruption de ceux-ci : Je renie . Plusieurs personnes , pour éviter cette impiété , y ajoutent d'autres mots à la place du nom de Dieu , et disent , Jarniblieu , Jarnicoton , etc...** Tom. 5 . Paris , 1771 . p. 12 .
- 27 . H. Kamen . **La guerra de Sucesión** ... pp. 22-23 .
- 28 . E. Mas . *Diari...* (27-V-1704) . fs. 394-395 , fs. 395-396 .
- 29 . P. I. Dalmases . *Relación breve de lo sucedido en Barcelona desde el lunes 26 de mayo hasta primero de junio de 1704* . BC . Ms. 618 . p. 128 ; E. Mas . *Diari...* (28-V-1704) . f. 396 .
- 30 . E. Mas . *Diari...* (29-V-1704) . f. 397 , fs. 397-398 .
- 31 . P. I. Dalmases . *Relación...* p. 128 v-129 .
- 32 . P. I. Dalmases . *Relación...* p. 129 .
- 33 . E. Mas . *Diari...* (30-V-1704) f. 399 ; SHAT . A 1 1800 . Núm. 257 . Velasco (31-V-1704) .
- 34 . E. Mas . *Diari...* (30-V-1704) fs. 399-400 , f. 401 ; P. I. Dalmases .

- Relación...* p. 129 v .
- 35 . E. Mas . *Diari...* (31-V-1704) fs. 401-401 .
- 36 . N. Feliu . **Anales...**, III . p. 520 .
- 37 . E. Mas . *Diari...* (31-V-1704) fs. 402-503 .
- 38 . E. Mas . *Diari...* (31-V-1704 , 1-VI-1704) fs. 403-404 , F. 407
- 38 bis . V. Bacallar . **Comentarios de la Guerra de España...** p. 73 .
- 39 . J. Nadal Ferreras . "La guerra de Successió i la derrota de Catalunya".
Història de Catalunya , 4 . Salvat . Barcelona , 1978 . pp. 152-153 .
- 40 . P. I. Dalmasas . *Relación...* pp. 131-132 .
- 41 . F. de Castellví . *Narraciones históricas*. BC . Ms. 421 . p. 344 .
- 42 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 256 . De Quinson (1-VI-1704) ; A 1 1793 .
Núm. 386 (3-VI-1704) .
- 43 . SHAT . A 1 1793 . Núm. 385 . De Quinson (1-VI-1704) .
- 44 . MAE . CPE , 143 . Medinaceli a Torcy (sense data) f. 305 .
- 45 . Duc de Noailles . **Mémoires...** , 3 . BNP . p. 225 .
- 46 . SHAT . A 1 1884 . Núm. 113 . De Quinson (19-III-1705) .
- 47 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 520 .
- 48 . SHAT . A 1 1884 . Núms. 180-182 . Velasco a Mejorada (24-III-1705)
- 49 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 263 . D'Albaret (3-VI-1704) ; Núm. 267 .
D'Albaret (6-VI-1704) ; ANP . A.E. B 1 179 . L. Soleil (agost 1704) f.
36 bis ; sobre Gelsen i les conspiracions de Vilafranca i Perpinyà : A.
Ayats . **La défense...** p. 555 .
- 50 . N. Feliu . **Anales...**, III . p. 522 .
- 51 . E. Mas . *Diari...* (1-VI-1704 ; 2 , 3 , 5 , 12 , 13 , 14 -VI-1704) fs.
405-406 , fs. 407-409 , fs. 414-416 , fs. 416-417 .
- 52 . E. Mas . *Diari...* (5 , 6 , 8-VI-1704) f. 411 , fs. 412-413 .
- 53 . E. Mas . *Diari*(14-VI-1704) f. 416 ; N. Feliu . **Anales...**, III p. 522 ; E.
Mas . *Diari...* (18-II-1704) . fs. 485-486 .
- 53 bis . V. Bacallar . **Comentarios...** p. 73 .
- 54 . E. Mas . *Diari...* (3 , 12 , 14-VI-1704) f. 409 , fs. 416-7 , f. 414 .
- 55 . N. Feliu . **Anales...**, III . p. 521 .
- 56 . N. Feliu . **Anales...**, III . ps. 523-524 .
- 57 . N. Feliu . **Anales...**, III . p. 524 .
- 58 . N. Feliu . **Anales...**, III . p. 522 .
- 59 . F. Gelat . *Llibre de comptes i notes de Fco. Gelat , pagès de Santa
Susanna* . Facilitat per A. Pladevall . A. Simón en té a punt l'edició .

60. E. Mas . *Diari...* (15 , 17 , 19-VI-1704) f. 424 .
61. E. Mas . *Diari...* (22-VI-1704) fs. 425-426 .
62. E. Mas . *Diari...* (23 , 30-VI-1704) f. 427 , f. 428 .
63. MAE . CPE , 138 . M. Mondran (7-VI-1704) f. 103 .
- 63 bis . SHAT . A 1 1800 . Núm. 270 . D'Albaret (13-VI-1704) .
64. MAE . CPE , 143 . Velasco (7-VI-1704) . fs. 308-309 v .
65. SHAT . A 1 1793 . Núm. 398 . De Quinson (18-VI-1704) ; Núm. 397 (15-VI-1704) .
66. SHAT . A 1 1793 . Núm. 409 . D'Albaret (27-VI-1704) .
67. MAE . CPE , 138 (24-VI-1704) f. 114 .
68. SHAT . A 1 1793 . Núm. 405 . De Quinson (25-VI-1704) .
69. SHAT . A 1 1800 . Núm. 325 . D'Albaret (13-VIII-1704) ; E. Mas . *Diari...* (5-VIII-1704) fs. 455-456 ; també : circular dels diputats sobre la falsedat dels rumors referits al comte de Tolosa . BC . F.B. 5004 (4-VIII-1704) .
70. E. Mas . *Diari...* (29 , 31-X-1704) f. 478 ; (7-VI-1705) f. 545 .
71. SHAT . A 1 1800 . Núm. 275 . D'Albaret (20-VI-1705) .
72. SHAT . A 1 1800 . Núm. 269 . D'Albaret (8-VI-1704) .
73. SHAT . A 1 1793 . Núm. 406 . De Quinson (25-VI-1704) ; sobre l'activitat dels jutges de l'Audiència vegeu : F. Duran i Canyameras . "Catalunya sota el govern dels reis absoluts de la casa de Borbó" . **Revista Jurídica de Catalunya** , XI . 1934 . pp. 195-283 ; sobre la figura de Pere d'Amigant , sabem per X. Pedrós , que havia estat desterrat de Barcelona el 1690 , sembla que per mantenir actituds excessivament dures contra els barretines . "Poder i institucions : Pere d'Amigant , magistrat de la Reial Audiència de Catalunya" . **Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . U. B. 1984 . pp. 149-159 .
74. P. Voltes . **Barcelona...** , 1 . pp. 205-206 ; BC . F.B. 5707 . *Doctrina...* ; E. Serra . "Tensions i ruptures de la societat catalana en el procés de formació de l'estat modern" . **Manuscrits** , 4/5 . Barna . 1987 . p. 78 .
75. AHN . Estado , 272 . Núm. 46 . Velasco (22-I-1705) ; Velasco al marquès de Ribas (24-I-1705) .
76. MAE . CPE , 138 (25-VI-1704) f. 11 .
77. MAE . CPE , 138 . De Quinson (13-VII-1704) fs. 161-162 v .

78. SHAT . A 1 1793 . Núm. 457 . Velasco o De Quinson (29-VII-1704)
79. SHAT . A 1 1793 . Núm. 456 . De Quinson (31-VII-1704) ; Núm. 457 (1-VIII-1704) ; Núm. 450 (27-VII-1704) .
80. E Mas . *Diari...* (4-VII-1704) fs. 429-430 ; A. Porta . **La victòria catalana de 1705** . Pòrtic . Barna . 1984 . pp. 267-270 .
81. E Mas . *Diari...* (27 , 29 , 30-VII-1704) f. 444 , fs. 448-449 , f. 450 .
82. E Mas . *Diari...* (31-VII-1704) fs. 451-452) ; (4-VIII-1704) f. 455 .
83. E Mas . *Diari...* (29-VIII-1704) f. 464 ; (29-X-1704) f. 477 .
84. E Mas . *Diari...* (15-XI-1704) fs. 482-483 .
85. E Mas . *Diari...* (18 , 21-XI-1704) fs. 485-486 , fs. 488-489 ; (25-XI-1704) f. 489 .
86. E Mas . *Diari...* (27-XI-1704) fs. 490-491 ; (2-XII-1704) fs. 493-494 .
87. E Mas . *Diari...*(16 , 19 , 22-XII-1704) fs. 499-500 , fs. 501-502 .
88. E Mas . *Diari...*(16-XII-1704) f. 500 .
89. E Mas . *Diari...* (24 , 29-XII-1704) f. 502 , fs. 503-504 , f. 506 .
90. E Mas . *Diari...* (13 , 15 , 21 , 22 , 23 , 27-XII-1704) f. 435 , fs. 436-437 , f. 438 , f. 441 , fs. 442-443 .
91. E Mas . *Diari...* (29-VII-1704) fs. 447-448 ; (1-VII-1704) f. 453 ; (18-VIII-1704) fs. 459-60 .
92. E Mas . *Diari...* (18-IX-1704 , 6-X-1704) f. 468 , fs. 471-472 , f. 474 ; **Manual de Novells Ardits . Dietari del Antich Consell Barceloní** , XXIV (8-X-1704) . p. 189 .
93. E Mas . *Diari...* (10-IX-1704) f. 466 .
94. E Mas . *Diari...* (26-IX-1704) f. 470 ; (19-X-1704) fs. 474-475 .
95. E Mas . *Diari...* (4-XI-1704) f. 480 .
96. E Mas . *Diari...* (17-XI-1704) fs. 484-485 .

NOTES DEL CAPITOL 5.

- 1 . E. Mas . *Diari...* (3 , 12 , 25-I-1705) fs. 508-509 , fs. 510-512 ;
(3-II-1705) fs. 513-514 ; MAE CPE 152 . Núm. 63 . Velasco a Montalto
9 10-II-1705) f. 96 .
- 2 . E. Mas . *Diari...* (5-II-1705) f. 515 .
- 3 . E. Mas . *Diari...* (6 , 9-II-1705) fs. 515-516 .
- 4 . N. Feliu . *Anales...*, III p. 529 ; E. Mas . *Diari...* (9-II-1705) fs.
516-517 .
- 5 . E. Mas . *Diari...* (9-II-1705) fs. 517-518 ; MAE . CPE , 152 . Núm. 63
. Velasco a Montalto (10-II-1705) f. 95 .
- 6 . E. Mas . *Diari...* (6 , 8 , 13 , 17-II-1705) fs. 520-521 , f. 516 , f. 523
; N. Feliu . *Anales...*, III . p. 527 .
- 7 . MAE . CPE , 152 . Núm. 62 . Velasco a Montalto (10-II-1705) fs. 85
v-86 , fs. 87-88 v ; sobre P.I. Dalmases , vegeu : P. Voltès . "Nuevas
noticias de D. Pablo Ignacio de Dalmases y Ros y su tiempo" . **BRABLB** ,
26 . Barcelona , 1954-1956 . pp. 1-42 .
- 8 . MAE . CPE , 152 (10-II-1705) fs. 89-90 .
- 9 . E. Mas . *Diari...* (24-II-1705) f. 519 .
- 10 . E. Mas . *Diari...* (8-II-1705) fs. 521-522 .
- 11 . E. Mas . *Diari...* (20 , 25 , 26 , 30 , 31-III-1705) f. 524 , f. 525 , f.
526 , f. 527 ; (3-IV-1705) f. 528 ; (20-IV-1705) f. 533 ; (13 ,
16-V-1705) fs. 538-539 .
- 12 . E. Mas . *Diari...* (26-III-1705) fs. 526-527 .
- 13 . E. Mas . *Diari...* (4-IV-1705) f. 529 .
- 14 . E. Mas . *Diari...*(14 , 27-IV-1705) fs. 531-531 .
- 15 . AHN . Estado , 272 . Núm. 75 . Velasco a Mejorada (25-II-1705) .
- 16 . MAE . CPE , 152 . Núm. 63 . Velasco a Montalto (10-II-1705) . fs.
93-94 .
- 17 . SHAT . A 1 18884 . Núm. 113 . De Quinson ; Núm. 119 (19-III-1705)
; Núm. 139 (22-III-1705) ; Núm. 162 (25-III-1705) .
- 18 . SHAT . A 1 1884 . Núm. 182 . Velasco a Mejorada (24-III-1705) ;
També es troba a AHN , Estado , 272 .
- 19 . AHN , Estado , 272 . Núm. 37 . Velasco a Mejorada (18-III-1705) .

- 20 . AHN . Estado , 272 . Núm. 15 . Velasco al marquès de Ribas (18-I-1705) ; Núm. 16 (8-I-1705) ; SHAT . A 1 1884 , núm. 365 . Velasco (27-IV-1705) ; A. Porta parla del grup tarragoní , encara que mai no cita directament les fonts , a **La victòria...** pp. 509-511 .
- 21 . A. Porta . **La victòria...** pp. 517-518 .
- 22 . F. Castellví . *Narraciones históricas* . BC . Ms. 421 . pp. 263 v-265 v .
- 23 . F. Castellví . *Narraciones...* pp. 270-270 v .
- 24 . BC F.B. 5697 . *Redondillas con remates en títulos de comedias* (1705) . Barna .
- 25 . BC F.B. 889 i 5673 . *Clamors de Barcelona , al tirà govern de Velasco* (1706) .
- 26 . BC F.B. 5695 . *Romance de los felices sucesos...; Noticias tenían los Catholans de son Ilegitim Rey* . B.P.O. Anònim . Papers de Josep Bracons . Facilitats pel senyor Josep Cardelús .
- 27 . F. Soldevila . **Història de Catalunya** , III... p. 1108 .
- 28 . P. Voltes . **Barcelona durante...** , 2 . p. 62 , nota 51 .
- 28 bis . D. Francis . **The First Peninsular War** . E. Benn Ltd. Londres , 1975 . pp. 177-178 .
- 29 . F. Soldevila . **Història...** , III . pp. 1109-1110 .
- 30 . F. Soldevila . **Història...** , III . p. 1110 .
- 31 . J. Nadal Farreres . "La guerra de Successió..." . **Història de Catalunya** , 4 . Salvat . Barna . 1976 . p. 152 .
- 32 . P. Voltes . **Barcelona...**
- 33 . J. Mercader . **Els capitans generals (S. XVIII)** . Biografies catalanes , 10 . Vicens , 1980 . p. 3 ; N. Feliu . **Anales...** , III . p. 535 .
- 34 . P. Vilar . **Catalunya...** , II . pp. 413-416 .
- 35 . APM . Puigbó , 1711 . fs, 129-134 . Inventari de Paula Regàs i Cella (16-XII-1733) ; Petronilla de Vilamala i Regàs es casà amb un Mas de Roda (4-VI-1670) . Mas Regàs . *Llibre de Dionís Regàs* ; Miquel Mas i de Regàs era propietari de la casa del Mas (19-VI-1725) . Mas Fontanelles de les Masies de Roda de Ter . *Escriitures de Pere Descallier* .
- 36 . A. Pladevall . **El general Josep Moragues . Heroi i màrtir de Catalunya** . Col. Jaume Botet i Sisó . Ajuntament de Sant Hilari , 1988 ; Capbreuació del mas Moragues i de les seves possessions . AHG .

- Notaria de de Sant Hilari , 6 (4-VI-1745) fs. 124 i ss. Document facilitat per Antoni Pladevall .
- 37 . A. Pladevall . **El general...** ps. 31-32 ; E. Junyent . **La ciutat de Vic i la seva història** . Curial . Berna. 1976 . pp 216-220 ; J. Cunill . "En Bach de Roda" . **Gazeta de Vich** . 1915 . pp. 7-9 .
- 38 . E. Junyent dona la llista dels principals caps del sometent contra els francesos . **La ciutat...** ps. 217-219 ; l'eclesiàstic filipista de qui hem parlat en el capítol de 1704 dona la dels principals austriacistes i filipistes de Vic . SHAT A 1 1800 (1704) .
- 39 . F. Solà . **Història de Torelló...**, II . pp. 340-341 i pp. 345-350 .
- 40 . AHN . Estado , 272 . Núm. 75 . Velasco a Mejorada (25-II-1705) .
- 41 . BC F.B. 5711 . *Buenas pasquas que las ciudades de Cataluña anuncian... a Carlos Tercero* (1705) .
- 42 . BPO . *Llibre de Josep Bracons , jove passamaner , començat* 111-VI-1758 . Facilitat , amablement , pel senyor Alfons Cardelús .
- 43 . AEV . Vegueria . processos Criminals , 1700-1709 (28-VIII-1702 i 2-VIII-1703) ; ACA . Papeles S.E. , I . 1714-1715 . *Lista de las sujetas que la Real Junta considera más apropiados para Bayles...*
- 44 . F. Castellví . *Narraciones...* ps. 273-273 v .
- 45 . SHAT . A 1 1844 . Núm. 62 . De Quinson (23-II-1705) .
- 46 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 32 . Lluís XIV a De Quinson (6-III-1705) ; A 1 1884 . Num. 259 . Landorte (11-IV-1705) .
- 47 . SHAT . a 1 . 1885 . Núm. 130 . De Quinson (29-V-1705) ; J. Prat . **El canal industrial de Manlleu** . Caixa de Manlleu , 1984 . p. 29 .
- 48 . F. Castellví . *Narraciones...* p. 273 .
- 48 bis . E. Mas . *Diari...* (1-V-1705) . f. 535 .
- 49 . F. Castellví . *Narraciones...* ps. 274 v-275 .
- 50 . SHAT . A 1 1884 . Núms. 180-182 . Velasco a Mejorada (24-III-1705) .
- 51 . SHAT . A 1 1884 . Núm. 217 . De Quinson (3-IV-1705) .
- 52 . N. Feliu . **Anales...**, III p. 531 .
- 53 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 122 . D'Albaret (27-III-1705) .
- 54 . SHAT . A 1 1884 . Núm. 263 . De Quinson (12-IV-1705) ; A 1 1885 . Núm. 104 . De Quinson (22-V-1705) .
- 55 . N. Feliu . **Anales...**, III . p. 531 .
- 56 . E. Mas . *Dieteri...* (13-V-1705) ; N. Feliu . **Anales...**, III p. 531 ;

- SHAT . A 1 1885 . Núm. 96 . Velasco (17-V-1705) .
- 57 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 104 . De Quinson (22-IV-1705) ; Núm. 74 (15-V-1705) .
- 58 . MAE . CPE , 152 . *Extrait des lettres de Catalogne* (16-V-1705) fs. 383-384 .
- 59 . MAE . CPE , 152 . *Extrait d'une lettre de Catalogne* (30-V-1705) fs. 407-408 .
- 60 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 115 . De Quinson (24-V-1705) .
- 61 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 95 . De Quinson (20-V-1705) ; MAE . CPE , 152 . *Extrait...* (16-V-1705) fs. 383-384 .
- 62 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 266 . Pitous (26-VI-1705) .
- 63 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 153 . De Quinson (3-VI-1705) ; Núm. 216 . Velasco (14-VI-1705) ; MAE . CPE , 152 . *Extrait...* (30-V-1705) fs. 407-408 .
- 64 . E. Mas . *Diari...* (18-V-1705) f. 540 . J. Avallà . *Memòries...* (1705)
- 65 . MAE . CPE , 152 . *Extrait...* (30-V-1705) fs. 407-408 .
- 66 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 153 . De Quinson (3-VI-1705) .
- 67 . SHAT . A 1 1885 . NÚM. 134 . DE Quinson (30-V-1705) ; A 1 1884 . Núm. 259 . Llordente (11-V-1705) .
- 68 . E. Junyent . **La ciutat...** p. 247 ; A. Pladevall . **El general...** p. 49 .
- 69 . F. Castellví . *Narraciones...* pp. 284-288 v .
- 70 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 266 . Pitous (26-VI-1705) ; A 1 1886 . Núm. 1 . De Quinson (1-VII-1705) .
- 71 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 20 . De Quinson (5-VII-1705) .
- 72 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 20 . De Quinson (5-VII-1705) .
- 73 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 32 . De Quinson (8-VII-1705) ; A 1 1891 . Núm. 169 . Rocafort (5-VII-1705) .
- 74 . SHAT . a 1 1886 . Núm. 20 . De Quinson (5-VII-1705) .
- 75 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 169 . Rocafort (5-VII-1705) .
- 76 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 32 . De Quinson (8-VII-1705) .
- 77 . E. Mas . *Diari...* (3 , 4-VII-1705) fs. 548-549 ; SHAT A 1 1886 . Núm. 32 . De Quinson (8-VII-1705) .
- 78 . F. Castellví . *Narraciones...* p. 289 ; N. Feliu . **Anales...**, III p. 532 .
- 79 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 216 . Velasco (14-VI-1706) ; Núm. 199 . De Quinson (14 -VI-1705) .
- 80 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 247 . De Quinson (21-VI-1705) .

- 81 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 179 . D'Albaret (24-VII-1705) .
- 82 . AEV . Arxiu Capitular . Actes del Capítol , XII . 1701-1707
(23-VIII-1705) f. 225 v ; SHAT . A 1 1891 . Núm. 186 . Michel
(4-VIII-1705) .
- 82 bis . AMV . Acords (17 , 19-VIII-1705) ; SHAT A 1 1886 . Núm. 255 .
De Quinson (19-VIII-1705) ; A 1 1907 . Núm. 118 . d'Albaret
(19-VIII-1705) .
- 83 . P. Voltes . **Barcelona...** , 3 . p. 33 .
- 84 . ACA . Generalitat . Dietari , 103 (8-VII-1705) .
- 85 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 59 . De Quinson (15-VII-1705) .
- 86 . ACA . Generalitat . Dietari , 103 . Núm. 169 (21-VII-1705) ; SHAT .
A 1 . Núm. 135 . Carta de Vic (20-VII-1705) .
- 87 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 144 . De Quinson (26-VII-1705) .
- 88 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 160 . De Quinson (29-VII-1705) ; Núm. 135 .
Carta de Vic (20-VII-1705) .
- 89 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 134 . Landorte (24-VII-1705) ; Núm. 161
(29-VII-1705) .
- 90 . ACA . Generalitat . Dietari , 103 . Velasco (22-VII-1705) .
- 91 . ACA . Generalitat . Dietari , 103 . diputats (25-VII-1705) fs.
169-170 v .
- 92 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 161 . Landorte (29-VII-1705) ; F. Castellví .
Narraciones... p. 289 v .
- 93 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 160 . De Quinson (29-VII-1705) .
- 94 . SHAT . a 1 1891 . Núm. 185 . d'Albaret (2-VIII-1705) ; Núm. 186 .
Michel (4-VIII-1705) .
- 95 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 213 . Rocafort (23-VIII-1705) .
- 96 . N. Feliu . **Anales...** , III p. 532 .
- 97 . SHAT . A 1 . 1891 . Núm. 186 . Michel (4-VIII-1705) .
- 98 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 186 . Michel (4-VIII-1705) ; a 1 1886 . Núm.
223 . Velasco (10-VIII-1705) .
- 99 . E. Mas . *Diari...* (7-VIII-1705) f. 552 ; SHAT . A 1 1886 . Núm. 223 .
Velasco (10-VIII-1705) .
- 100 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 532 .
- 101 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 223 . Velasco (10-VIII-1705) ; N. Feliu .
Anales... , III . p. 533 .
- 102 . E. Mas . *Diari...* (16-VIII-1705) fs. 557-558 ; SHAT A 1 1886 . Núm.

- 257 . De Quinson (19-VIII-1705) .
- 103 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 223 . Velasco (10-VIII-1705) .
- 104 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 202 . Rocafort (17-VIII-1705) .
- 105 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 213 . Rocafort (23-VIII-1705) .
- 106 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 255 . De Quinson (19-VIII-1705) ; Núm. 268 . De Quinson (23-VIII-1705) .
- 107 . N. Feliu . **Anales...**, III . ps. 534-535 ; BC FB. 5695 . *Romance de los felices sucessos que ha tenido nuestro amado Rey Carlos III en este Principado de Cataluña.*
- 108 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 232 . De Quinson (18-X-1705) .
- 109 . BPO . Anònim . Papers de J. Bracons . *Noticias tenian los Cathalens de san Ilegitim Rey.* Papers cedits pel senyor Alfons Cardelús .
- 110 . E. Mas . *Diari...* (29-V-1705 i 13-VII-1705) f. 542 , f. 550 .
- 111 . E. Mas . *Diari...* (16-VI-1705) f. 547 .
- 112 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 247 . De Quinson (21-VI-1705) .
- 112 bis . E. Mas . *Diari...* (31-VII-1705) .
- 113 . MAE . CPE , 152 . *Extrait...* (16-V-1705) fs. 383-384 ; SHAT A 1 1885 . Núm. 115 . De Quinson (24-V-1705) .
- 114 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 1 De Quinson (1-VII-1705) ; Núm. 32 (8-VII-1705) .
- 115 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 179 . D'Albaret (24-VII-1705) .
- 116 . E. Mas . *Diari...* (11 , 13-VIII-1705) fs. 553-554 .
- 117 . E. Mas . *Diari...* (14-VIII-1705) . f. 554 .
- 118 . E. Mas . *Diari...* (14 , 17-VIII-1705) f. 555 i fs. 558-559 .
- 119 . E. Mas . *Diari...* (15-VIII-1705) fs. 556-557 .
- 120 . E. Mas . *Diari...* (17 , 21-VIII-1705) f. 559 i fs. 561-562 .
- 121 . E. Mas . *Diari...* (17-VIII-1705) fs. 559-561 .
- 122 . SHAT A 1 1886 . Núm. 245 . De Quinson (14-VIII-1705) .
- 123 . SHAT A 1 1886 . Núm. 257 . De Quinson (19-VIII-1705) .
- 124 . SHAT A 1 1886 . Núm. 247 . De Quinson (16-VIII-1705) .
- 125 . SHAT A 1 1886 . Núm. 223 . Velasco (10-VIII-1705) .
- 126 . SHAT A 1 1886 . Núm. 275 . Velasco (22-VIII-1705) .
- 127 . E. Mas . *Diari...* (18 , 22 -VIII-1705) f. 561 , fs. 562-562 bis .
- 128 . PROL . SP , 94 . 75 Consell de Guerra (16 i 22-VIII-1705) ; E. Mas . *Diari...* (21 , 23-VIII-1705) fs. 561-562 , f. 562 bis .
- 129 . E. Mas . *Diari...* (24 , 25-VIII-1705) fs. 563-564 .

- 130 . N. Feliu . **Anales...**, III . p. 535 ; E. Mas . *Diari...* (26-VIII-1705) fs. 564v-565 ; MAE CPE 151 . Velasco a Grimaldo (27-VIII-1705) fs. 96-98v .
- 131 . E. Mas . *Diari...* (27-28-VIII-1705) fs. 565-566 .
- 132 . MAE . CPE , 151 . Velasco a Grimaldo (27-VIII-1705) fs. 96-98v
- 133 . SHAT A 1 1887 . Núm. 73 . Landorte (14-IX-1705) .
- 134 . E. Mas . *Diari...* (29 , 31-VIII-1705 i 2 , 5 , 6 , 9 , 10 , 12 , 13-IX-1705) f. 566 v , f. 567 v , fs. 568-568 v , f. 569 v . , f. 571 , f. 572 , f. 572 v , f. 573 , f. 573 v .
- 135 . MAE . CPE , 151 . Velasco a Mejorada (27-VIII-1705) fs. 96-98 v ; E. Mas . *Diari...* (28 , 29-VIII-1705) f. 566 ; SHAT A 1 1886 . Núm. 293 . Velasco (24-VIII-1705) .
- 136 . SHAT A 1 1886 . Núm. 292 . De Quinson (28-VIII-1705) ; Núm. 308 (31-VIII-1705) .
- 137 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 285 . De Quinson (26-VIII-1705) .
- 138 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 7 . Recco (30-VIII-1705) ; A 1 1907 . Núm. 151 . De Quinson (29-VIII-1705) ; Núm. 152 (27-VIII-1705) ; A 1 1887 . Núm. 193 (9-X-1705) .
- 139 . AHN . Estado , 263-264 . Miquel Pons (1-IX-1705) .
- 140 . N. Feliu . **Anales...**, III . p. 536 .
- 141 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 4 . De Quinson (2-IX-1705) .
- 142 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 17 . De Quinson (4-IX-1705) ; A 1 1907 . Núm. 166 . Basville (4-IX-1705) .
- 143 . SHAT . A 1 1907 . Núm. 166 . Basville (4-IX-1705) .
- 143 bis . V. Bacellar . **Comentarios** ... p. 96 .
- 144 . SHAT A 1 1887 . Núm. 18 (1-IX-1705) ; A. Porta . **La victòria...** pp. 509-511 . ps. 497-501 ; SHAT A 1 1887 . Núm. 23 . Velasco (31-VIII-1705) ; Sobre Reus : M.C. Bigorra . "Alguns aspectes de la Guerra de Successió a Reus , a través de les actes municipals (1700-1715)" . **XXXV A. Intercomarcal d'Estudiosos . Ponències i comunicacions** , 2 . Vol. XXVIII . I.E.V. Valls , 1989 . pp. 29-35 ; BC F.B. 2764 . *Festiva aclamación que la siempre fiel y leal villa de Reus...* (8-XI-1705) .
- 145 . SHAT A 1 1887 . Núm. 22 . Amelot (5-IX-1705) .
- 146 . SHAT A 1 1887 . Núm. 23 . Velasco (31-VIII-1705) ; AHN . Estado , 263-264 . Velasco (31-VIII-1705) .

- 147 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 23 . Velasco (31-VIII-1705) ; A 1 1886 . Núm. 291 . M. de Canales (28-VIII-1705) .
- 148 . AHN . Estado , 263-264 . Velasco (5-IX-1705) ; Velasco a Grimaldo (9-IX-1705) .
- 148 bis . S. Sanpere . **Fin de la Nación Catalana** . L'Avenc . Barna . 1905 . p. 130 .
- 149 . AHN . Estado , 263-264 . Velasco a Grimaldo (9-IX-1705) .
- 150 . AHN . Estado , 263-264 . T. Capdevila a Grimaldo (2-IX-1705 i 6-IX-1705) .
- 151 . AHN . Estado , 263-264 . La Ciutat de Tarragona a la de Tortosa (7-IX-1705 i 8-IX-1705) .
- 152 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 35 . De Quinson (9-IX-1705) ; Núm. 28 . Landorte (setembre de 1705) ; Núm. 58 . Pertus (11-IX-1705) ; A 1 1887 . Núm. 294 (sense data) .
- 153 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 42 . Recco (10-IX-1705) ; Núm. 43 (sense data) .
- 154 . A. Porta . **La victòria...** pp. 493-494 ; AHN . Estado , 263-264 . F. Solís a Grimaldo (11-IX-1705) .
- 155 . SHAT . A 1 . 1887 . Núm. 59 Landorte (11-IX-1705) .
- 156 . AHN . Estado , 263-264 . F. Solís a Grimaldo (18-IX-1705) .
- 157 . AHN . Estado , 263-264 . M. Pons a Grimaldo (8-IX-1705 i 6-IX-1705) .
- 158 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 78 . De Quinson (16-IX-1705) .
- 159 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 78 . De Quinson (16-IX-1705) ; A. Porta . **La victòria...** pp. 495-497 ; SHAT . A 1 1887 . Núm. 89 . B. de Beck (18-IX-1705) .
- 160 . AHN . Estado , 440 (2) . À. Mach (23-III-1713) .
- 161 . AHN . Estado , 263-264 . F. Solís a Grimaldo (14-IX-1705 i 15-IX-1705) ; T. Capdevila a Grimaldo (15-IX-1705 i 17-IX-1705) ; L'arquebisbe de Saragossa a Grimaldo (23-IX-1705) ; F. Solís a Grimaldo (29-IX-1705) .
- 162 . AMSU . Llibre dels consells (20-IX-1705 i 7-X-1705) fs. 594-594 v i f. 595 .
- 163 . J. Vilardaga . **Historia de Berga y breves noticias de su comarca** . 1890 ; SHAT . A 1 1887 . Núm. 138 . De Quinson (27-IX-1705) .

- 164 . A. Porta . *La victòria...* pp. 505-508 , pp. 495-497 .
- 165 . A. Porta . *La victòria...* pp. 511-515 ; SHAT A 1 1887 . Núm. 172 .
Landorte (5-X-1705) ; Núm. 166 . De Quinson (4-X-1705) ; J. Iglesias .
El guerriller Carrasclat . R. Dalmau ed. Barna. 1961 .
- 166 . J. Gálvez . *La guerra de Sucesión en Gerona (1700-1715)* . Tesi de llicenciatura . UAB . Bellaterra , 1974 . p. 38 .
- 167 . E. Mas . *Diari...* (5 , 6 , 7-IX-1705) f. 569 v , f. 570 v , fs. 571v-572
- 168 . E. Mas . *Diari...* (5 , -IX-1705) .
- 169 . E. Mas . *Diari...* (6 , 11-IX-1705) f. 570 v , f. 573 .
- 170 . E. Mas . *Diari...* (8 , 18-IX-1705) f. 572 , fs. 578-579 .
- 171 . E. Mas . *Diari...* (18-IX-1705) f. 579 .
- 172 . E. Mas . *Diari...* (14-IX-1705) fs. 573-574 ; PROL . SP , 94 . 212
Peterborough (6-XI-1705) .
- 173 . N. Feliu . *Anales...*, III . p. 538 .
- 174 . BC . F.B. 5690 . *Breve plática en expresión de la gloriosa muerte del príncipe Darmstad* ; altres fullets que lamenten la seva mort : 5691 , 5692 , 5693 .
- 175 . BC . F.B. 5671 . *Portentosas memorias que la nación Cathalno obró en el sitio de Barcelona (1705)* ; També : F.B. 5692 . *Copias hechas a las gloriosas hazañas y lamentable muerte del serenísimo Sr. Príncipe de Armestad* ; F.B. 5693 . *Villancicos hechas a las gloriosas hazañas y lamentable muerte...* ; F.B. 5730 . *Elogis deguts al sereníssim Sr. D. Enrich Landgrave de Assia...*
- 176 . E. Mas . *Diari...* (14 , 15-IX-1705) f. 574 , f. 574 v .
- 177 . E. Mas . *Diari...* (15-IX-1705) fs. 575-576 .
- 178 . E. Mas . *Diari...* (16-IX-1705) f. 576 , fs. 576 v-577 .
- 179 . E. Mas . *Diari...* (17-IX-1705) fs. 577 v-578 .
- 180 . E. Mas . *Diari...* (17 , 18 , 19 , 21-IX-1705) fs. 577 v-578 , fs. 578-579 , fs. 579 v-580 .
- 181 . E. Mas . *Diari...* (22 , 23 -IX-1705) fs. 580-580 v .
- 182 . E. Mas . *Diari...* (24 , 29-IX-1705) fs. 580 v-581 , f. 582 v .
- 183 . E. Mas . *Diari...* (26 , 27-IX-1705) fs. 581-581 v .
- 184 . E. Mas . *Diari...* (26 , 28-IX-1705) fs. 581-581 v , fs. 581 v-582)
- 185 . E. Mas . *Diari...* (29 , 30-IX-1705) fs. 582 v-583) .
- 186 . E. Mas . *Diari...* (1 , 3-X-1705) fs. 583-583 v .
- 187 . E. Mas . *Diari...* (4 , 5-X-1705) fs. 583 v-584 , fs. 584-584 v .

- 188 . E. Mas . *Diari...* (7-X-1705) fs. 584 v-585 .
- 189 . E. Mas . *Diari...* (9 , 10 , 11-IX-1705) .
- 190 . E. Mas . *Diari...* (12 , 13-X-1705) fs. 586-586 v) .
- 191 bis . *Verídica relación diaria de lo sucedido en el ataque y defensa de Barcelona... el día 14 de octubre* . Fons particular de J. Fontana . També es troba a l'AHMB , Ms. B-152 en una còpia manuscrita de Josep Bracons . Altres impresos de la BC relaten la presa de Barcelona : F.B. 5671 . *Fortentosas memorias...*; F.B. 5672 . *Diaria del suceso de Barcelona desde el 21 de agosto hasta 14 de octubre de 1705* ; F.B. 5695 . *Romanço de las felices sucessas...*
- 192 . E. Mas . *Diari...* (14-X-1705) fs. 587-587 v , f. 588 , fs. 588-589 .
- 193 . N. Feliu . *Anales...* , III pp 541-542 .
- 194 . SHAT A 1 1887 . Núm. 264 . Landorte (23-X-1705) .
- 195 . E. Mas . *Diari...* (14-X-1705) fs. 589-590 .
- 196 . E. Mas . *Diari...* (14-X-1705) fs. 590 v-591 v .
- 197 . E. Mas . *Diari...* (14-X-1705) f. 591 v .
- 198 . SHAT A 1 1887 . Núm. 245 . a. Gandolfo (19-X-1705) ; Núm. 293 . De Quinson (28-X-1705) .
- 199 . AMSU . Cartes de particulars . 1705-1717 . J. Areny als còsols de la Seu (28-XI-1705) .
- 200 . J. Vicens . *Notícia de Catalunya* . Destino . Barna . 1969 (4) . p. 203 .
- 201 . J. Mercader . *Felip V i Catalunya* . Ed. 62 . Barna . 1968 . p. 12 .
- 202 . MAE . CPE , 154 . Amelot (18-XI-1705) f. 186 ; E. Mas . *Diari...* (14-X-1705) fs. 591 v-592 .
- 203 . E. Mas . *Diari...* (14-IX-1705) fs. 592-592 v .
- 204 . BC . F.B. 5678 . *Cables a la desitjada vinguda de Carlos III* (1705) .
- 205 . N. Feliu . *Anales...* , III . p. 544 .
- 206 . PROL . SP . 94 . 75 . Carles III a la reina Anna d'Anglaterra (22-X-1705) .
- 207 . MAE . CPE , 154 . Amelot (4-XI-1705 i 18-XI-1705) fs. 155-156 , fs. 186-186 v .
- 208 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 336 (27-X-1705) .
- 209 . MAE . CPE , 154 . D'Albaret a Chamillart (27-XI-1705) fs. 257-259
- 210 . MAE . CPE , 152 . *Mémoire sur la perte de Barcelonne* (sense data i sense signatura . 1705) fs. 385-386 .

- 211 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 214 . De Quinson (14-X-1705) ; Núm. 293 (28-X-1705) .
- 212 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 131 . De Quinson (26-IX-1705) .
- 213 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 271 . De Quinson (25-X-1705) ; Núm. 210 . Pertus (13-IX-1705) ; A 1 1904 . Núm. 112 . Le Gendre (9-X-1705) ; A 1 1907 . Núm. 299 . Basville (6-XI-1705) .
- 214 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 278 . Du Bruelh (27-X-1705) .
- 215 . SHAT . A 1 1899 . Núm. 333 . Mariscal de Montreuel (9-IX-1705) ; A 1 1887 . Núm. 100 . Landorte (21-IX-1705) .
- 216 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 380 . D'Albaret (27-X-1705) .
- 217 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 8 . Joan de Miquel (1-XI-1705) .
- 218 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 301 . De Quinson (31-X-1705) ; A 1 1907 . Núm. 282 . De la Lande (25-X-1705) ; A 1 1981 . Núm. 264 . De Quinson (25-IV-1706) .
- 219 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 334 . De Quinson (28-XII-1705) ; A 1 1981 . Núm. 10 . Noailles (3-I-1706) .
- 220 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 353 . Desprez de Pomeyrol (desembre de 1705) .
- 221 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 116 . Landorte (24-IX-1705) .
- 222 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 236 . Pertus (11-XII-1705) .
- 223 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 8 . De Quinson (2-IX-1705) ; A 1 1904 . Núm. 88 . Le Gendre (4-X-1705) . També : A 1 1899 . Núm. 405 (10-X-1705)
- 224 . SHAT . A 1 1904 . Núm. 94 . De Géres (27-IX-1705) .
- 225 . SHAT . A 1 1899 . Núm. 405 . Le Gendre (10-X-1705) ; A 1 1904 . Núm. 104 . Le Gendre (20-X-1705) ; Núm. 119 (18-XI-1705) ; Núm.128 . Le Gendre (9-XII-1705) .
- 226 . SHAT . A 1 1904 . Núm. 98 . Binós (1705) .
- 227 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 10 . Du Bruelh (3-XI-1705) ; Núm. 86 . Landorte (19-XI-1705) .
- 228 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 313 . Landorte (24-X-1705) .
- 229 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 127 . Rocafort (juny de 1705) .
- 230 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 386 . D'Albaret (30-X-1705) .
- 231 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 334 . De Quinson (28-X-1705) ; A 1 1891 . Núm. 37 (17-I-1706) .
- 232 . SHAT . A 1 1981 . Núm. 55 . Noailles (22-I-1706) ; Núm. 59 (24-I-1706) ; Núm. 110 . Pertus (8-II-1706) .

- 233 . SHAT . A 1 2181 . Courten . (14-I-1709) ; Núm. 25 (28-II-1709) ; Núm. 114 (25-VI-1709) .
- 234 . AHN . Estado , 320-322 . Marquès de Gironella a Grimaldo (23-I-1707) .
- 235 . ADPO . C-684 . Revue . *Fusiliers de montagne* (1704) ; C-172 . *État des noms des capitaines des compagnies des fuzilliers de montagne de Roussillon* (3-X-1705) ; SHAT . A 1 1706 . Núm. 71 . De Quinson (19-I-1703) . A principis de 1706 , les companyies de fusellers havien augmentat fins a 27 . SHAT . a 1 1981 . Núm. 2 (1-I-1706) ; ADPO . C-27 . Relació dels capitans fusellers (setembre , octubre/novembre i novembre/desembre de 1705) ; C-684 (20-IV-1706) .
- 236 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 225 . D'Albaret (9-IX-1705) .
- 237 . ADPO . C-261 . *État de la dépense faite par ordre de Mr. l'Intendant de Roussillon pour le payement des exprez envoyés au camp des ennemis* (setembre de 1705) .
- 238 . ADPO . C-261 . *État de la dépence que Silvestre Comamala a fait pour affaires concernant le service du Roy par les ordres de mr. le duc de Noailles* (febrer-març de 1706) ; C-265 . *État de la dépense extraordinaire que Mr. d'Ortaffa commandant de Belver a fait* (17-XI-1711/18-II-1713) .

NOTES DEL CAPÍTOL 6 .

- 1 . A. Bach . " Crònica de la Guerra de Successió a les terres de Lleida , escrita per un pagès del Palau d'Anglesola " . *Ilerda* , XLIV . 1983 . p. 173
- 2 . *Llibre de comptes de Francisco Gelat* (anys 1705 i 1708) . Facilitat per A. Pladevall .
- 3 . M. Fernández . " Espionatge borbònic en la Barcelona austriacista . Un informe de l'any 1706 " . **Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . U.B. 1984 . p. 244 i p. 247 .
- 4 . Ll. G. Constans . "Una crònica inèdita..."p. 5 .
- 5 . SHAT . A 1 1800 (sense data . 1704) .
- 6 . SHAT . A 1 1977 . Núm. 72 . Anònim (28-V-1706) .
- 7 . AHN . Estado , 272 . Núm. 25 . Velasco al marquès de Ribas (28-I-1705) .
- 8 . SHAT A 1 1884 . Núm. 60 . De Quinson (23-II-1705) .
- 9 . Cal advertir que els llistats han estat elaborats exclusivament amb informació que arriba fins 1705 a partir dels personatges més coneguts . Un seguiment exhaustiu fins 1174 donaria una relació més àmplia , la qual , alhora , s'hauria de completar amb noms dels personatges més destacats dels dos partits de les principals ciutats i pobles . Bàsicament , han estat confeccionats a partir de N. Feliu de la Penya , *Anales...*, III (anys 1704-1705) pp. 457-553 ; J. M. Barreda i J. M. Carretero . "Una fuente inèdita..." pp. 653-663 ; *Lista de las ministros y cavalleros catalanes a quienes en atención a su fidelidad, zelo y amor... ha conferido el rey diferentes empleos y pensiones* . Madrid . Imprès facilitat per l'amic X. Pedrals . També es troba a la BC F.B. 5703 ; A. Porta . *La victòria...* pp. 280-284 i ps. 287-292 ; F. Castellví . *Narraciones...* pp. 490-491 ; M. Fernández . "Espionatge borbònic..." pp. 249-250 . Aquests llistats han estat completats amb informacions del SHAT citades al llarg de la tesi .
- 10 . J. Amelong . *La formación...* p. 209 .

- 10 bis . J.L. Palos . **La práctica del gobierno...** , vol. I . p. 399 i pp. 404-405 . D'aquests comerciants en parla C. Martínez Shaw a "El comercio marítimo de Barcelona..." pp. 287-310 .
- 11 . J.M. Barreda , J.M. Carretero . "Una fuente inédita..." p. 664 .
- 11 bis . P. Vilar . **Catalunya...**, II . pp. 415-416 .
- 12 . N. Sales . **Senyors bandolers...** pp. 142-143 .
- 12 bis . F. Soldevila . **Història de Catalunya...**, III . pp. 1106-1107 .
- 13 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 43 . De Quinson (30-I-1704) ; A 1 1981 . Núm. 4 . De Quinson (1-I-1706) .
- 14 . SHAT . A 1 2053 . Núm. 5 . Du Brueilh (18-I-1707) .
- 15 . MAE . CPE , 154 . Governador de Bellaguardia a Torcy (4-XI-1705) . f. 158 .
- 16 . *Informe de verdaderas noticias per a la major benefici , quietut y glòria de Catalunya* . BC F.B. 7607 ; també en parla P. Molas a "Propaganda y debate político..." pp. 67-70 .
- 17 . Citada per P. Porta . **La victòria...** p. 332 .
- 18 . BC F.B. 5689 . *Fregón sanara* (1705) .
- 19 . BC F.B. 5685 . *Villancicos... a Carlos III* (1705) .
- 19 bis . BC F.B. 910 . *Doctrina Vigatana* .
- 20 . BC F.B. 9184 . *Havent eixit a cessar la megestat fingida de Felip d'Anjou...* (1701) ; a *Profecias y documents* es repeteixen , pràcticament , els dos darrers versos . FB 5661 .
- 21 . BC F.B. 5707 . *Doctrina catholana d'un mestre i deixeble* .
- 22 . BC F.B. 5659 . *La bona ventura que digué la gitana imaginària al Duch de Anjou* (1707) .
- 23 . BC F.B. 5684 . *Romance panegíric a la reyna Anna de Inglaterra* .
- 24 . BC F.B. 5688 . *Norabona a la Excma. Ciutat de Barcelona* .
- 25 . BC F.B. 5695 . *Romance de las felices sucessos...*
- 26 . BC F.B. 5729 . *Palinodia Gallispana* (1706) .
- 27 . BC F.B. 5675 . *Invectiva al político gobierno de Don Francisco de Velasco* .
- 28 . SHAT . A 1 2053 . Núm. 240 . De Quinson (16-XI-1707) .
- 29 . SHAT . A 1 2053 . Núm. 7 . De Quinson (21-I-1707) .
- 30 . MAE . CPE , 152 . Carta des de Còrdova , sense signatura (29-III-1705) f. 201 .
- 30 bis . **Els romanços i els plecs austriacistes en la guerra de**

- Successió** . Tesi de llicenciatura . Universitat de Barcelona , 1982 ;
per a la guerra dels Segadors : H. Nicolau . **La polèmica
castellano-catalana en la revolte de 1640** . Tesi de llicenciatura
. Universitat Autònoma de Barcelona , 1983 . M. Solé . **El pensament
polític en la Catalunya del segle XVII : un estudi ideològic de
la revolte catalana de 1640** . Tesi de llicenciatura . Universitat
Autònoma de Barcelona , 1982 . J. Burgos , A. Peña . "Aportaciones sobre
el enfrentamiento ideológico entre Castilla y Cataluña en el siglo XVII
(La publicística catalana) . **Actes I Congrés d'Història Moderna
de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona , 1984 . pp. 557-568 .
- 31 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 127 . Rocafort (juny de 1705) .
- 32 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 333 . D'Albaret (25-X-1705) .
- 33 . J. Nadal Ferreras . **Història de Catalunya...** , 4 . Salvat . pp.
151-152 .
- 34 . J. Gálvez . **La guerra de Sucesión...** p. 38 .
- 35 . AMV . Cartes enviades . A la ciutat de Manresa (30-VII-1702) ; A
la diputació (17-II-1704) ; A F. Comalada (15-XI-1702) ; també :
Carta als diputats i oïdors (20-X-1702) .
- 36 . AMV . Cartes enviades . A la Diputació (10-XI-1703) ; A Joan B. de
Tàpies (14-VI-1703) .
- 37 . AMV . Cartes enviades . A la Diputació (26-IV-1705 i 7-VI-1705)
- 38 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 10 . Du Bruehl (3-XI-1705) .
- 39 . A. Domínguez Ortiz . "Els catalans de l'Edat Moderna..." p. 52 .
- 40 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 55 . De Quinson (6-II-1704) .
- 41 . SHAT . A 1 1884 . Núm. 52 (febrer -març de 1705) .
- 42 . M. Fernández . "Espionatge borbònic..." p. 248 .
- 43 . J. M. Barreda , J.M. Carretero . "Una fuente inédita..." p. 667 .
- 44 . J. R. Carreras . "Constitució i actes conservades en l'Acadèmia
Desconfiada" p. 314 . **BRABLB** , 10 (1922) ; Josep de Carrillo , comte
de Montemar el 1700 , entrà a l'Acadèmia dels Desconfiats i es va
casar amb una filla del ciutadà honrat Francesc Antic . Durant la guerra
de Successió fou filipista i es destacà per la seva crueltat . El 1714
incendià Caldes de Montbui i Torelló i féu accions de repressió al
Lluçanès . També pactà la rendició de Cardona . Fou el primer corregidor
borbònic de Barcelona . **GEC** , 4 . Barna . 1973 . pp. 486-487 .
- 45 . **AHN** . Estado , 263-264 . M. Pons a Grimaldo (5-IX-1705) .

- 46 . V. Ferro . *El Dret*... p. 424 i pp. 426-427 .
- 47 . MAE . CPE , 143 . Velasco (7-VI-1704) .
- 48 . SHAT . A 1 1884 . Núms. 180-182 . Velasco a Mejorada (24-III-1705)
- 49 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 182 . D'Albaret (20-IV-1704) . Sobre els Sicart , N. Sales n'ha dit : **Els Sicart , originaris de Llivia d'on hagueren d'emigrar a la Cerdanya francesa , eren capitans de miquelets , aixecaven partides i tenien fama de cruels... dos d'aquests Sicart moriren assassinats al segle XVII . És fama que feren fortuna venent blots als diferents mariscals de Noailles... Veguers de la Cerdanya , de pares a fills , pagaven un substitut quan el Sicart de torn era menor d'edat , fins a la majoria . Senyors bandolers...** pp. 135-136 .
- 50 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 55 . De Quinson (6-II-1704) .
- 51 . M. Fernández . "Espionatge borbònic..." p. 248 .
- 52 . J. M. Barreda , J. M. Carretero . "Una fuente inédita..." p. 667 .
- 53 . SHAT . A 1 . 1887 . Núm. 86 . De Quinson (18-IX-1705) .
- 54 . J. Lynch . *Bourbon Spain . 1700-1808* . B. Blackwell . Oxford . 1989 . pp. 38-39 .
- 55 . F. Castellví . *Narraciones*... p. 421 . ps. 264 v-265 .
- 56 . SHAT . A 1 2053 . Núm. 5 . du Bruelh (18-I-1707) .
- 57 . Citat per P. Voltes . *Barcelona durante...* , 1 . ps. 129-130 .
- 57 bis . S. Sanpere . *Fin de la Nación*... p. 132 .
- 58 . J. Mercader . *Felip V i Catalunya* . Ed. 62 . Barna. 1968 . p. 11 .
- 59 . J.M. Barreda i J.M. Carretero . "Una fuente inédita..." p. 667 ; V. Bacallar també coincideix que formaven part de la conspiració **la mayor parte de los nobles y ciudadanos , sostenidos por las casas de Centellas y de Pinós , esclarecidas y autorizadas en aquel principado . Comentarios**... p. 96 .
- 60 . E. Mas . *Diari*... (14-X1705) fs. 590-591 v.
- 61 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 122 . D'Albaret (27-III-1705) ; també : Núm. 116 . D'Albaret (19-V-1705) .
- 61 bis . A partir de la informació que proporciona Armand de Fluvià i de les llistes que hem confeccionat d'austriacistes i filipistes : "Materiales para la Historia institucional de la ciudad . Títulos nobiliarios concedidos a familias catalanas" . **Documentos y**

- estudios** , XVI . I.M.H. Barna. , 1966 . pp. 7-55 . També : F. Morales . "Privilegios nobiliarios del Principado de Cataluña . Dinastía de Borbón (1700-1838)" . **Hidalguía** , 132 . 1975 . " Privilegios nobiliarios del principado de Cataluña . dinastía de Austria . Gobierno intruso del Archiduque Don Carlos (1701-1714) " . **Hidalguía** , XXV . 1978 ; P. Voltes . "Noticias sobre las mercedes nobiliarias otorgadas por el Archiduque Carlos de Austria durante su gobierno en Barcelona " .
- Documentos y estudios** , X . I.M.H. . Barna. , 1962 . pp. 63-106 ; M.A. Cilleruelo . " Ennoblecimiento de Cataluña en el siglo XVIII (1700-1800) " . **Actes i Congrès d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona , 1984 . pp. 233-241 .
- 62 . P. Vilar . **Le Manuel de la Companyia Nova de Gibraltar . 1709-1723** . SEVPEN . París , 1962 . p. 103 .
- 63 . J. Mercader . "Nuevos datos sobre la personalidad del geógrafo José Aparici" . **Estudios Geográficos** . CSIC . Núm. 43 . Madrid , 1951 . p. 352 .
- 64 . "Nuevos datos..." p. 352 .
- 65 . AHN . Estado , 440 . Memorial d'Àngel Mach i Cortada , de Llers (23-III-1713) ps. 1-14 . Imprès a Girona (10-XI-1712) .
- 66 . AHN . Estado , 440 . À. Mach a Grimaldo (23-III-1713) .
- 67 . AHN . Estado , 281 . J. Carbonell a Grimaldo (24-IX-1706) .
- 68 . J. Lynch . **Bourbon Spain...** p. 42 , p. 44 .
- 69 . P. Vilar . **Le Manuel...** p. 107 .
- 70 . P. Vilar . **Le Manuel...** p. 101 .
- 71 . P. vilar . **Le Manuel...** p. 101 .
- 72 . P. Vilar . **Le Manuel...** p. 102 .
- 73 . F. Soldevila . **Història de Catalunya...** , III . p. 1085 .
- 74 . P. Vilar . **Catalunya...** II p. 415 .
- 75 . N. Feliu . **Anales...** , III p. 492 ; citat per P. Vilar a **Catalunya...** , II . pp. 415-416 .
- 76 . P. Vilar . **Catalunya...** , II p. 416 .
- 77 . P. Vilar . **Le Manuel...** p. 104 , p. 106 .
- 78 . MAE . CPE , 152 . Núm. 62 . Velasco a Montalto (10-II-1705) f. 85 v
- 79 . E. Mas . **Diari...** fs. 584 v , f. 564 , f. 571 , fs. 573 v-574 .
- 80 . E. Mas . **Diari...** (14-X-1705) f. 592 v .
- 81 . N. Sales . **Senyors...** pp. 194-195 .

- 81 bis . S. Sanpere . **Fin de la Nación...** p. 122 .
- 82 . ACA . R.A . Reg. Villetes . 369 . fs. 77 v-80 v .
- 83 . *Descripción del Principado de Cataluña* . BC . Ms. 512 ; P. Vilar . **Le Manual...** p. 100 .
- 84 . *Descripción...* f. 101 ; citat per J. Mercader a "Nuevos datos..." p. 353
- 85 . ACA . RA . Reg. Villetes , 369 . fs. 77-80 v .
- 86 . J. Mercader . "Nuevos datos..." ps. 354-355 ; ACA . Reg. Villetes , 369 . fs. 77-80 v .
- 87 . N. Sales . **Senyors...** p. 150 .
- 88 . P. Vilar . **Le Manual...** pp. 103-104 ; una *Mémoire concernant les moyens d'unir les intérêts du commerce entre les sujets de France et d'Espagne* proposava de crear una companyia reial a fi que França rendibilitzés el comerç colonial espanyol que considerava mal aprofitat . MAE . CPE , 144 (sense data i sense signatura) fs. 405-412 .
- 88 bis . P. Goubert . **Historia de Francia...** pp. 151-152 .
- 89 . MAE . CPE , 152 . *Mémoire sur la perte de Barcelonne* (sense signatura , 1705) fs. 386 v-387 .
- 89 bis . *La fe humana instruida de la divina contra el tiránica arrojo de la Francia* . Barcelona (1706) . Citat per N. Sales . **Senyors...** p. 160 .
- 90 . H. Kamen . "Una nova visió de la posició del País Valencià i del Principat en la Guerra de Successió" . **Revista de Catalunya** , 7 . 1987 . ps. 86-87 ; P. Goubert . **Historia...** pp. 151-152 .
- 91 . C.M. Cipolla . **Historia económica de la Europa preindustrial** . Biblioteca de la Revista de Occidente . Madrid , 1976 . p. 221 ; sobre aquests tractats : ANP . AE B III . 340 .
- 92 . P. Molas . **Comerç i estructura...** pp. 93-96 ; J. Fontana . "Sobre el comerç..." pp. 197-218 .
- 93 . N. Feliu . **Anales...** , III . p. 381 .
- 94 . BC F.B. 2877 . Exposició dels gremis de Barcelona sobre la introducció de mercaderies estrangeres pel lliure comerç (1700) ; ACA . Generalitat . Dietari , 102 (1704-1707) ; ordre de Carles II prohibint el comerç amb França (1689) i ordre donant franqueses als anglesos i holandesos (25-XII-1695) . ANP . AE III . 323 .
- 95 . Edicte de Medinasidonia prohibint el comerç directe amb França i indirecte mitjançant vaixells de països amics o neutrals (19-V-1693) . BC . F.B. 2501 .

- 96 . ANP . AE B III, 340 . *Mémoire sur les draps qui se consomment en Espagne* (sense data i sense signatura) ; ANP . MM . 1004 . Informe sobre el comerç francès (sense data . Mitjan S. XVIII) . L'informe comença dient : **L'interregne du commerce a été long et pénible....**
- 97 . SHAT . A 1 1601 . Núm. 72 . *Mémoire touchant les laines d'Espagne* (16-IX-1702) ; ANP G 7 . 1092 . *Mémoire sur les laines d'Espagne* . Adreçada a Orry (20-V-1705) .
- 98 . ANP . AE B 1 178 (7-II-1699) f. 166 .
- 99 . ANP . AE B 1 178 (3-IV-1700) f. 207 .
- 100 . ANP . AE B 1 178 (16-V-1700) fs. 209-210 ; (22-V-1701) f. 235 .
- 101 . ANP . AE B 1 178 (26-VI-1701) fs. 237-238 ; 153 (23-IX-1698) ; f. 230 .
- 102 . ANP . AE B 1 178 (11-VI-1701) .
- 103 . ANP . A E . B III 323 . (30-IV-1703) ; també : AE B III 340 .
- 104 . ANP . AE B 1 178 (12-VII-1703) fs. 300 v-301 ; (16-IX-1703) fs. 309-310 v .
- 105 . PROL . SP 94 . 229 . J. Shallett (30-VIII-1693 i 27-IX-1693) f. 19 i ss. ; SP 94 . 73 . Stanhope (28-II-1693) ; SP 94 . 72 . Ronquillo (19-IX-1686) . En una ocasió , el cònsol i uns cavallers foren amenaçats per uns guàrdies amb l'expressió : **i ténganse cornudos y sino les cortaremos las piernas !** . SP 94 . 73 . Stanhope (6-VIII-1693) ; SP 94 . 73 . Stanhope (26-X-1693) ; Schonemberg va escriure a Vernon que la corona espanyola **elle a resolu déterminement la ruïne totale du négoce de la navigation tant d'Angleterre que de Hollande , et que la Cour d'Espagne est déjà tellement degenerée de ses anciennes maximes qu'Elle commence à faire aussy par une aversion superstitieuse contre les deux puissances , ce qu'Elle ferait sans cela par le seul motif de son aveugle dévouement pur les ordres de la France** . SP 94 . 75 (5-X-1701) . Ell mateix es dolia que havien fet reviure **les noms odieux d'heretiques pour animer le peuple** contra ells (7-IX-1701) .
- 106 . ANP . AE B 1 179 (13-VII-1704) fs. 34-36 ; (22-XII-1704) f. 56 v ; (26-I-1705) f. 66 .
- 107 . Malgrat que no disposem dades indicatives del contraban pirinenc ,

- l'amic Josep M. Passola m'ha proporcionat una informació extreta de la Taula de Canvi de Vic , segons la qual entre 1654 i 1655 s'expediren llicències de contraban a Barcelona de 15000 , 20000 i fins de 80000 lliures amb un interès del 7 % , ingressos que el Consell de Vic , paradoxalment , destinà a la construcció de les muralles per frenar l'avanç francès . D'altra banda , per exemple , sabem que el 1704 , Bertran Caldemaisos fou processat per haver portat 26 càrregues de diferents mercaderies a Vic , pagades amb moneda , transportades per 13 traginers que feren el recorregut Vic-Ribes-La Tor en tres dies .
AEV. Processos Criminals , 1700-1709 (4-XI-1704) .
- 108 . Noailles . **Mémoires politiques** ... , 3 . pp. 309-310 ; J. Albareda . "L'actitud dels eclesiàstics catalans a la guerra de Successió (1705-1714) " . **Anuari de la Societat d'Estudis d'Història Eclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya** , 1988 .
I.E.T. Ramon Berenguer IV . Diputació de Tarragona . 1990 . pp. 9-26 .
- 109 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 23 (31-VIII-1705) .
- 110 . SHAT . A 1 1899 . Núm. 82 . Noailles (30-IV-1689) ; Núm. 90 . Tamarit (25-IV-1689) .
- 111 . N. Feliu . **Anales**... , III (7-XII i 9-XII de 1701) ps. 488-490 .
- 112 . N. Feliu . **Anales**... , III (8-I-1703) p. 510 ; P. Molas . **Comerç**... pp. 102 , 147 , 152 , 169 .
- 113 . Velasco digué del Consell de Cent **que avía hecho otras desatenciones y que vendría tiempo serían atenciones** . N. Feliu . **Anales**... , III . p. 519 ; també en parla E. Mas . **Diari**... pp. 420-421 , pp. 425-426 .
- 114 . SHAT . A 1 1522 . Núm. 84 . D'Albaret (29-IV-1701) .
- 115 . SHAT . A 1 901 . Núm. 113 . Trobat (1-XI-1689) .
- 116 . M. Fernández . "Espionatge borbònic..." ps. 248-249 .
- 117 . SHAT . A 1 1602 . Núm. 37 . De Quinson (28-VI-1702) ; A 1 1800 ! Núm. 54 (28-I-1704) ; A 1 1793 . Núm. 409 . D'Albaret (27-VI-1704) ; A 1 1800 . Núm. 2 . De Quinson (4-I-1704) . Núm. 44 . Carta d'un canonge de Vic (1704) .
- 118 . BC F.B. 5008 . Memorial d'Antoni Pons .
- 119 . SHAT . A 1 1884 . Núm. 255 . De Quinson (10-IV-1705) ; A 1 1977 . Núm. 72 (28-V-1706) ; A 1 2053 . Núm. 287 (desembre 1707) .
- 120 . SHAT . A 1 1602 . Núm. 38 . De Quinson (30-IV-1702) ; A 1 1800 .

- Núm. 269 . D'Albaret (8-VI-1704) ; J. Bonet i Baltà . **L'Església catalana , de la Il·lustració a la Renaixença** . Pub. Abadia de Montserrat . 1984 . pp. 40-42 .
- 121 . SHAT . A 1 1793 . Núm. 406 . De Quinson (25-VI-1704) .
- 122 . N. Feliu . **Anales...**, III . pp. 521-528 , pp. 532-533 ; SHAT A 1 1793 . Núm. 397 . De Quinson (15-VI-1704) ; MAE . CPE , 152 . Velasco a Montalto (10-II-1705) fs. 93-94 .
- 123 . E. Mas . **Diari...** (22-VI-1704) pp. 420-421 , pp. 425-426 .
- 124 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 78 . De Quinson (16-IX-1705) ; Núm. 166 (4-X-1705) .
- 125 . SHAT . A 1 1897 . Núm. 282 (27-IV-1705) ; Núm. 284 . D'Albaret (23-V-1705) ; MAE . CPE , 138 (24-VI-1704) f. 114 . CPE , 152 . Duc de Gramont (8-V-1705) f. 351 ; ADPO . C-280 . Béns confiscats (1710) . C-281 (31-III-1712) .
- 126 . SHAT . A 1 1800 . Carta d'un eclesiàstic de Vic (1704) ; Publicada íntegra a J. Albareda . "La revolta dels vigatans..." .
- 127 . SHAT . A 1 1885 . Núm. 134 . De Quinson (30-V-1705) .
- 128 . E. Junyent . **La ciutat de Vic...** p. 247 .
- 129 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 179 . D'Albaret (24-VII-1705) ; AEV . Arxiu Capitular . Actes del Capítol , XII (23-VIII-1705) f. 225 v. (1-IX-1705) f. 227 .
- 130 . N. Feliu . **Anales...**, III p. 532 .
- 131 . MAE . CPE , 154 . De Quinson (21-XII-1705) f. 352 ; SHAT . A 1 1891 . Núm. 371 . D'Albaret (20-X-1705) .
- 132 . F. Soldevila . **Història de Catalunya...**, III . p. 1150 , nota 102 .
- 133 . SHAT . A 1 1899 . Núm. 450 . Macari (23-IX-1705) ; ADG . Sínodes , 1700-1756 , tom 126 . Edicte del 11-IV-1714 . Agraeixo a l'amic Joaquim M. Puigvert que m'haig proporcionat aquesta informació .
- 134 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 213 . Rocafort (23-VIII-1705) ; A 1 1886 . Núm. 292 . De Quinson (28-VIII-1705) .
- 135 . SHAT . A 1 1982 . Núm. 20 . Du Brueh (10-IV-1706) .
- 136 . L. G. Constans . "Una crònica inèdita..." pp. 33-35 ; AHN . Estado , 450 (1) . G. Matas a Grimaldo (19-I-1714) ; A. Baudrillart . **Philippe V...**, I . p. 237 .
- 137 . SHAT . A 1 1979 . Núm. 196 . Tessé (5-IV-1706) . Núm. 303 (2-V-1706) ; A 1 1979 . Núm. 196 . Tessé (5-IV-1706) . Núm. 303

- (2-V-1706) ; A 1 1976 . Núm. 263 (8-IV-1706) ; A 1 1979 . Núm. 269 (22-IV-1706) ; MAE . CPE , 152 (29-IV-1706) f. 310 .
- 138 . *Ecós de la Verdad en siete diálogos sobre lo sucedido en el asedio de Barcelona , año 1706* . Imp. Figueró . Barma . 1707 . Fons de J. Fontana .
- 139 . SHAT . A 1 1982 . Núm. 228 . Du Brueih (8-VI-1706) .
- 140 . SHAT . A 1 2053 . Núm. 246 . Du Brueih (9-IV-1707) ; A 1 1979 . Núm. 307 . Tessé (5-V-1706) . Núm. 226 (14-IV-1706) .
- 141 . SHAT . A 1 1979 . Núm. 283 . Tessé (25-IV-1706) .
- 142 . N. Sales . **Senyors...** pp. 157-158 , pp. 159-162 i p. 169 , respectivament .
- 142 bis . S. Sanpere . **Fin de la Nación...** p. 147 ; N. Sales . **Senyors...** pp. 160-162 ; M. T. Pérez Picazo . **La publicística...** pp. 46-48 ; J. M. Marquès . **Las instrucciones de la nunciatura de Barcelona (1710-1713)** . Instituto Español de Historia Eclesiástica . Roma , 1978 .
- 143 . MAE . CPE , 152 . Lluís XIV a Felip V (15-III-1705) .
- 144 . E. Mas . *Diari...* (14-IX-1704) f. 467 .
- 145 . N. Sales . **Senyors...** pp. 167-168 .
- 146 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 54 (28-I-1704) .
- 147 . SHAT . A 1 1706 . Núm. 83 . De Quinson (11-IV-1703) . Núm. 89 (10-VI-1703) . Núm. 114 (26-XII-1703) .
- 148 . SHAT . A 1 1888 . Núm. 353 . Desprez de Pomeyrol (desembre de 1705) .
- 149 . SHAT . A 1 1981 . Núm. 47 . De Quinson (19-I-1706) .
- 150 . SHAT . A 1 1981 . Núm. 249 . De Quinson (23-III-1706) .
- 151 . SHAT . A 1 2181 . Núm. 22 . De Quinson (27-I-1709) .
- 152 . N. Sales . **Senyors...** p. 123 , p. 124 i pp. 126-127 , respectivament .
- 153 . N. Sales . **Senyors...** p. 162 , pp. 132-133 ; també : SHAT . A 1 1907 . Núm. 218 . Basville (27-IX-1705) .
- 154 . SHAT . A 1 1907 . Núm. 44 . Basville (24-VII-1705) ; segons A. Porta , la república holandesa havia elaborat diferents disposicions per ajudar els *camisards* , entre 1703 i 1709 . El mateix Carles III havia escrit a Holanda demanant ajuda per estendre la guerra a la terra dels *camisards* el 25-XI-1705 . **La victòria...** p. 598 .
- 155 . SHAT . A 1 1904 . Núm. 105 . Le Gendre (21-X-1705) . Núm. 96

- (12-VIII-1705) ; A 1 1907 . Núm. 258 . Berwick (12-X-1705) .
- 156 . ANP AE B 1 , 178 (26-X-1698) f. 146 . ; SHAT . A 1 1907 . Núm. 179 . Berwick (8-X-1705) .
- 157 . SHAT . A 1 1907 . Núm. 179 . Berwick (8-IX-1705) ; A 1 1904 . Núm. 110 . Le Gendre (30-X-1705) ; ANP AE B 1 , 178 (8-IV-1703) .
- 158 . SHAT . A 1 1907 . Núm. 218 . Basville (27-IX-1705) . Núm. 280 (25-X-1705) . Du Vilar afirmà que els revoltats catalans havien projectat de col·laborar amb els rebels de Cevennes per interrompre el comerç i les fires del Llenguadoc . A 1 1907 . Núm. 230 (28-IX-1705) ; A 1 1800 . Núm. 256 . De Quinson (1-VI-1704) .
- 159 . SHAT . A 1 2053 . Núm. 234 . *Mémoire général sur les travaux de Puigcerdà et de Belver* (octubre-novembre de 1707) .
- 159 bis . J. Bada . "Origen dels bisbes de les seus catalanes (1500-1982)" . **Qüestions de vida cristiana** , 113 . 1982 . pp. 102-110 ; M. Barrio . "Notas para un estudio sociológico de un grupo privilegiado del Antiguo Régimen . Los obispos del Principado de Cataluña . 1600-1835" . **Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . UB.1984 . pp. 507-513 ; J. Busquets . "Bisbes espanyols i francesos a Catalunya durant la Guerra dels Segadors" . **El barroc català** . Quaderns Crema . Barna . 1989 . pp. 62-87 .
- 160 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 293 . de Quinson (28-X-1705) ; A 1 1706 . Núm. 82 (1703) .
- 161 . BC . F.B. 910 . *Doctrina Vigatana* ; F.B. 5677 . *Pronòstic a la navegació de Velasco y sas companys* .
- 162 . ADPO . C-257 . *Refugiés de Catalogne* (juliol-agost de 1706) ; C-721 (maig de 1701) .
- 163 . L. G. Constans . "Una crònica..." p. 32 ; SHAT . A 1 2053 . Núm. 7 . de Quinson (21-I-1707) ; A 1 1982 . Núm. 40 . Landorte (16-IV-1706) ; A 1 1981 . Núm. 77 . De Quinson (29-I-1706) .
- 164 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 44 (1704) ; AHN . Estado , 440 (2) . El bisbe de Girona a Grimaldo (13-VI-1713) ; Estado 440 (1) . G. Matas a Grimaldo (20-III-1713) .
- 165 . SHAT . A 1 1602 . Núm. 63 . De Quinson (27-X-1702) ; AHN . estado , 440 (1) . Marquès de Brancas (1713) ; SHAT . A 1 1887 . Núm. 23 . Velasco (31-VIII-1705) . Núm. 245 . Gandolfo (19-X-1705) .
- 166 . Segons l'intendent del Rosselló Trobat . SHAT . A 1 1103 . *Mémoire*

- envoyé par le Sr. Trobat sur le siège de Barcelonne (14-X-1691) .*
- 167 . J. Albareda . "Els dirigents de la revolta pagesa de 1687-1689 : de barretines a boliflers" . *Recerques* , 20 . Curial . 1988 . pp. 151-170 .
- 168 . Noailles . *Mémoires...* , 1 . pp. 140-141 ; també en parla A. Alcoberro a "Entre segadors i vigatans... pp. 40-46 .
- 169 . Noailles . *Mémoires...* , 1 . p. 280 .
- 170 . Noailles . *Mémoires...* , 1 . pp. 324-325 .
- 171 . SHAT . A 1 1282 . Núm. 48 . Rieux (11-IV-1694) .
- 172 . SHAT . A 1 111 . Trobat (5-XII-1691) .
- 173 . N. Feliu . *Anales...* , III p. 383 .
- 174 . SHAT . A 1 1982 . Núm. 47 . De Quinson (15-IV-1706) ; A 1 1337 . Núm. 75 . Saint Silvestre (24-IV-1695) ; A 1 1338 . Núm. 5 (2-VI-1695) .
- 175 . Noailles . *Mémoires...* , 2 . ps. 120-121 ; SHAT . A 1 1981 . Núm. 4 . De Quinson (1-I-1706) .
- 176 . N. Sales . *Senyors...* pp. 163-165 ; M. Teresa Pérez Picazo . *La publicística española en la Guerra de Sucesión* . Vol. 1 . C.S.I.C. Madrid , 1966 . pp. 58-63 .
- 177 . *Ecce de la Verdad...* (1707) . Fons particular de J. Fontana .
- 178 . N. Sales . *Senyors...* p. 167 .
- 179 . MAE . CPE , 138 . *Instruction aux ignorants et remède aux préoccupés que la monarchie d'Espagne et la religion catholique ont examiné au tribunal de la raison* . Salamanca (novembre de 1703) f. 58 v .
- 180 . Noailles . *Mémoires...* , 3 . pp. 309-310 ; MAE . CPE , 138 . Núm. 213 . Velasco (18-VIII-1704) fs. 214 v-215 v .
- 181 . V. Ferro . *El Dret públic...* p. 355 , p. 133 , pp. 324-325 ; A. Bosch enumera les gràcies , prerrogatives i privilegis dels eclesiàstics a **Sumari , index o epítome dels admirables i nobilíssims títols d'honor de Catalunya , Rosselló i Cerdanya** . Perpinyà , 1628 . Curial . Docs. de cultura-facsímils . Barça-Sueca . 1974 .
- 182 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 43 . De Quinson (30-I-1704) ; A 1 1706 . Núm. 91 (17-VI-1703) ; A 1 1981 . Núm. 4 (1-I-1706) ; A 1 1602 . Núm. 32 (10-V-1702) .
- 183 . AHN . Estado , 440 . À. Mach a Grimaldo (23-III-1713) .
- 184 . SHAT . A 1 1453 ! Núm. 41 . *Réponse d'un gentilhomme espagnol retiré de la Cour à un ministre du Conseil d'État de Madrid touchant la*

- succession d'Espagne* (1697) ; Comte de Marcin a Felip V . A .
Baudrillart . **Philippe**... , 1 p. 79 .
- 185 . SHAT . A 1 1800 . Núm. 55 . De Quinson (6-II-1704) .
- 186 . H. Kamen . **La Guerra de Sucesión**... pp. 414-415 i ss. ; J. Vicens
Vives . **Historia general moderna** . S. XV-XVIII . Ed. Vicens . Barna.
1984 (3) . pp. 527-533 .
- 187 . V. Ferro . **El Dret públic**... p. 357 , nota 290 .
- 188 . M.T. Pérez Picazo . **La publicística**... pp. 63-67 .
- 189 . J. Bonet . **L'Església catalana**... pp. 36-37 .

NOTES DEL CAPÍTOL 7.

- 1 . F. Soldevila . **Història de Catalunya...**, III . p. 1111 .
- 2 . P. Vilar . **Le Manuel...** p. 90 .
- 3 . J. Vicens . **Notícia...** p. 202 .
- 4 . J. Mercader . **Felip V...** p. 12 .
- 5 . J. M. Torras . "Reflexions sobre l'actitud dels pobles i estaments catalans durant la Guerra de Successió" . **Pedralbes** , I . U. B. Barna. 1981 . pp. 187-210 .
- 6 . J. M. Torras . **Els municipis catalans de l'Antic Règim . 1453-1808** . Curial . Barna. 1983 . p. 122 .
- 7 . E. Tello . **Visca el rei i les calces d'estopa ! Reialistes i botiflers a la Cervera set-centista** . Crítica . Barna. 1990 . p. 20 ; En aquesta línia de recerca , vegeu : J. Albareda . "La guerra de Successió a Osona : *vigatans* i *botiflers*" . **Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , vol. 2 . U.B. Barna. 1984 . ps. 253-258 ; "El component antisenyorial en la revolta dels barretines a Centelles i en l'actitud *botiflera* d'alguns pobles d'Osona" . II Col·loqui d'Història Agrària . Barna.-Olot-Girona . 9-12 desembre de 1986 ; "Els dirigents de la revolta pagesa de 1687-1689 : de barretines a botiflers" . **Recerques** , 20 . Curial . Barna. 1988 . pp. 151-170 .
- 8 . N. Sales . **Els botiflers , 1705-1714** . Episodis de la Història . Dalmau Ed. Barna . 1981 . Publicat amb notes a **Senyors bandolers...**
- 9 . J. M. Torras . **Els municipis...** p. 123 ; F. Soldevila . **Història de Catalunya...** III . p. 1110 ; P. Voltes . **Barcelona...**, II . p. 56 .
- 10 . J. M. Torras . **Els municipis...** pp. 125-126 .
- 10 bis . SHAT . A 1 1887 (30-X-1705) ; AHN . Estado , 312 . Carta dels cònsols de Puigcerdà (24-IX-1707) .
- 11 . J. Mercader . " Manresa , 1713 . Consideraciones sobre la actitud de los pueblos y estamentos catalanes ante Felipe V" . **Bages** . Juny 1961 . Núm. 100 ; J. M. Torras . **Els municipis...** p. 128 .
- 12 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 7 . D. Recco (30-VIII-1705) .
- 13 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 23 . Velasco (31-VIII-1705) .

- 14 . A. Bach . "Crònica de la Guerra de Successió..." p. 173 .
- 15 . SHAT . A 1 1907 . Núm. 186 . D. Recco (10-IX-1705) .
- 16 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 42 . D. Recco (10-IX-1705) .
- 17 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 43 . D. Recco .
- 18 . AHN . Estado , 440 . À. Mach (23-III-1713) .
- 19 . AHN . Estado , 263-264 . T. Capdevila a Grimaldo (2-IX-1705) .
- 19 bis . A. de Bofarull . **Historia crítica...** , 8 . p. 438 .
- 20 . N. Sales . **Senyors...** p. 155 .
- 20 bis . ACA . Consell d'Aragó , 472 . *Memorial de los servicios que desde el año 1689 hasta el de 1697 hizo la ciudad de Vique al Rey N. Señor.*
Imp. R. Figueró . Barna. 1698 . També : BC F.B. 2020 .
- 21 . ACA . Generalitat . Dietari , 101 . Memorial del Consell de la Ciutat (14-III-1702) .
- 22 . AMV . Cartes trameses . A Velasco (17-VIII-1704) .
- 23 . AMV . Cartes trameses . A Velasco (16-XII-1704) ; a Marcià Homs (30-VI-1705) .
- 24 . AMV . Acords . 1703-1705 (22-VI-1705) .
- 25 . Acords . 1703-1705 . (30-VI-1705 i 20-VII-1705) .
- 26 . AEV . Arxiu Capitular . Actes , 1701-1707 (30-VI-1705) .
- 27 . ACA . Generalitat . Dietari , 103 . Núm. 7 (21-VII-1705) .
- 28 . ACA . Generalitat . Dietari , 103 (22-VII-1705) .
- 29 . AMV . Acords , 1703 , 1705 (24-VII-1705 , 26-VII-1705 i 29-VII-1705 , respectivament) .
- 29 bis . J. Albareda . "La revolte dels vigatans..." . ps. 41-42 ; "La Guerra de Successió a Osona..." . p. 258 .
- 30 . AMV . Acords , 1703-1705 (26-VII-1705 i 30-VII-1705) .
- 31 . AMV . Acords ... (3-VIII-1705) .
- 32 . AMV . Acords ... (12-VIII-1705) .
- 33 . AMV . Acords ... (17-VIII-1705) .
- 34 . AMV . Acords ... (19-VIII-1705) .
- 35 . AMV . Acords ... (1-IX-1705) ; AEV . Arxiu Capitular . Actes (1-IX-1705 i 23-VIII-1705) .
- 36 . AMV . Acords , 1703-1705 (1-IX-1705) .
- 37 . AHN . Estado , 436 . M. Aguilar a Grimaldo (7-IX-1713) .
- 38 . S. Sanpere . **Fin de la Nación...** p. 142 .
- 39 . J. Gudiol . "En Bach de Roda..." p. 40 .

- 40 . J. Gudiol . "En Bach..." p. 51 .
- 41 . J. Lladonosa . **Història de la ciutat de Lleida** . Curial . Barna . 1980 . pp. 248-249 .
- 42 . AHN . Estado , 263-264 . F. Solís a Grimaldo (14-IX-1705) .
- 43 . AHN . Estado ... T. Capdevila a Grimaldo (14-IX-1705) .
- 44 . AHN . Estado ... F. Solís a Grimaldo (15-IX-1705) ; F. Solís a Grimaldo (29-IX-1705) ; T. Capdevila a Grimaldo (15-IX-1705) .
- 45 . AHN . Estado , 263-264 . T. Capdevila a Grimaldo (17-IX-1705) .
- 46 . AHN . Estado ... F. Solís a Grimaldo (18-IX-1705) ; Arquebisbe de Saragossa a Grimaldo (23-IX-1705) .
- 47 . AHN . Estado ... Ciutat de Lleida a Grimaldo (19-IX-1705) .
- 48 . AHN . Estado ... Ossuna a Grimaldo (28-IX-1705) ; F. Solís a Grimaldo (25-IX-1705) .
- 49 . AHN . Estado ... F. Solís a Grimaldo (29-VII-1705) .
- 50 . J. Lladonosa . **Història**... p. 249 .
- 51 . AHN . Estado , 263-264 . F. Solís a Grimaldo (29-VII-1705) .
- 52 . AHN . Estado ... F. Solís a Grimaldo (29-VII-1705) .
- 52 bis . J. M. Torras . "Un municipi català entre la Guerra de Successió i la Invasió aliada de 1714" . **Recerques** , 9 . Curial . Barna . 1979 . pp. 29-56
- 53 . Els principals territoris eren l'Arxiprestat d'Àger , l'Abadiat de Gerri , el Priorat de Meià i Pobordia de Mur , el Priorat de Palou , el de Burgal o Escaló i el de Rialb , a més d'alguna altra parròquia que depenia del monestir de Lavaix , del de Ripoll o de l'orde de Sant Joan , exempts de la jurisdicció episcopal ordinària fins el concordat de 1851 . E. Moliné . "Les relacions de les visites..." pp. 426-441 .
- 53 bis . AMSU . Llibre dels consells i resolucions i de altres coses tocant a la Ciutat de Urgell (24-II-1700) . fs. 532-532 v .
- 54 . AMSU . Llibre dels consells... (10-XI-1700) fs. 537 v-538 .
- 55 . AMSU . Llibre dels consells... (21-II-1704) fs. 580 v-581 .
- 56 . AMSU . Cartes trameses pel Consell (21-VII-1705) .
- 57 . AMSU . Cartes trameses... (18-VIII-1705) .
- 58 . AMSU . Cartes trameses... (20-VIII-1705) .
- 59 . SHAT . A 1 Núm. 213 . Rocafort (23-VIII-1705) ; A 1 1887 . Núm. 166 . De Quinson (4-X-1705) ; A 1 1881 . Núm. 217 . Llordort (8-XII-1705) .

- 60 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 17 . De Quinson (4-IX-1705) ; Núm. 35 . De Quinson (9-IX-1705) ; Núm. 58 . Pertus (11-IX-1705) ; AMSU . Cartes trameses... (10-IX-1705) .
- 61 . AMSU . Llibre dels consells (20-IX-1705) fs. 594-594 v ; (22-IX-1705) f. 594 v ; (23-IX-1705) .
- 62 . AMSU . Llibre dels consells ((22-IX-1705) f. 593 v .
- 63 . AMSU . Llibre dels consells (7-IX-1705) f. 595 ; (8-X-1705) f. 595 v ; (9-X-1705) f. 596 ; (31-XII-1706) f. 716 ; J. M. Torras . "Un municipi..." p. 34 .
- 64 . AMSU . Cartes trameses... (10-X-1705) .
- 65 . AMSU . Cartes de particulars . 1705-1717 . Anton Cassany (18-X-1705) .
- 66 . D. Mas . "Andorra a l'edat moderna" . Plecs , 21 . **L'Avenc** , 127-128 . Juny 1989 . pp. 326-327 .
- 67 . D. Mas . "Andorra..." pp. 326-327 .
- 68 . A. Fiter . **Manual Digest de las Valls neutras d'Andorra** . 1748 . Ed. a cura de L. Armengol . Consell General d'Andorra . 1987 . p. 25 ; C. Baraut . "Un recull de documents andorrans del segle XVIII" . **Quaderns d'Estudis Andorrans** , III . 1978 . pp. 102-103 .
- 69 . ANA . ASC . Consell de la Terra . Núm. 1196 (15-III-1702) ; Núm. 4528 (15-III-1702) ; Núm. 1199 . Carta del bisbe Cano (2-IV-1702) .
- 70 . ANA . ASC . Consell... Núm. 4307 . De Géres (setembre de 1705) ; Núm. 1207 . Carta del governador de Foix (23-IX-1705) .
- 71 . ANA . ASC . Consell... Núm. 1223 . Privilegis concedits per Carles III (20-III-1706) .
- 72 . ANA . ASC . Consell... Núm. 1212 . Còsols (14-XII-1705) .
- 73 . ANA . ASC . Consell... Núm. 1211 . Els síndics al governador de Foix (19-XII-1705) ; Núm. 1206 . Els síndics al governador de Foix (19-XII-1705) ; Núm. 1209 . Els síndics al veguer francès (16-I-1706) ; Núm. 1213 . Consell de la Terra al governador de Foix (17-XII-1705)
- 74 . D. Mas . "Andorra..." p. 327 ; ANA . ASC . Núm. 1206 . Veguer francès (16-I-1706) .
- 75 . SHAT . A 1 1982 . Núm. 126 . De Segur (16-V-1706) .
- 76 . ANA . ASC . Consell... Núm. 1263 . Els còsols a Noailles i Tournon (30-III-1711) .

- 77 . ANA . ASC . Consell... Núm. 1268 . Gandolfo (3-IV-1712) ; Núm. 1278 . Bisbe de la Seu d'Urgell (3-II-1715) .
- 78 . Ll. G. Constans . "Una crònica ... " p. 5 .
- 79 . F. de Zamora . **Diario de los viajes hechos en Cataluña** . Curial . Barna . 1973 . p. 68 .
- 80 . **Los hombres hacen su propia historia , pero no la hacen arbitrariamente , bajo circunstancias elegidas por ellos mismos , sino bajo circunstancias directamente dadas y heredadas del pasado . La tradición de todas las generaciones muertas oprime como una pesadilla el cerebro de los vivos .** K. Marx . **El Dieciocho Brumario de Luis Bonaparte** . Ariel . Barna . 1985 (2) . ps. 11-12 ; E. Tello també ha parlat de la força dels mites a **Visca el Rei**... ps. 21-22 .
- 81 . J. M. Torras . **Els municipis**... p. 125 .
- 82 . J. M. Torras . "Aproximació a l'estudi del domini baronial del monestir de Ripoll (1266-1719) " . **Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya ...** , 1 . ps. 203-209 ; una descripció de M. Francesc de Pau , de mitjans del XVII , diu sobre el monestir benedictí: **el separa del poble una forta muralla , en la qual s'obre una porta davant la plaça de Santa Caterina . En aquesta porta hi apareix l'escut d'armes del monestir , que representa un gall , símbol de la senyoria eclesiàstica i civil de l'abat . No pocs són els conflictes que ha originat aquest domini al llarg dels temps , i en queda testimoni en la festa de Santa Caterina , pel novembre , quan els nens de Ripoll acudeixen davant la porta i cantant amb monòtona melodia : *Gall de Santa Caterina / tu que ens passes la farina , / si ens espalles la sedàs ... / amb un cop de sobre / te llevaré el nas* , malmeten amb una espasa de fusta un formós exemplar de gall que és la menja extraordinària d'aquella diada .** J. Mescarella . "El Ripollès : una història per al foraster" . **Revista de Girona** , 136 . Setembre-octubre de 1989 . p. 103 .
- 83 . SHAT . A 1 1891 . Núm. 371 . D'Albaret (20-X-1705) ; Núm. 380 (27-X-1705) ; també : N. Sales . **Història de Catalunya**... , IV . p. 417 .
- 84 . SBV . *Visites ad limina* del bisbat de Vic . Antoni Pasqual

- (4-XI-1688) i Manuel de Senjust (28-II-1713).
- 85 . MAE . CPE , 154 . De Quinson a Amelot (21-XII-1705) f. 352 .
- 86 . J. M. Torras . "Aproximació a l'estudi..." ; "La política municipal de l'Arxiduc Carles d'Àustria" . **Recerques** , 13 . Curial . Barna . 1983 . pp. 31-32 .
- 87 . AEV . Mensa Episcopal , 523 . Correspondència . Cartes de Ramon Corbella a Josep Marcer (17-VI-1886 , 18-VI-1886 i 19-VI-1886 , respectivament) . L'amic Jordi Figuerola m'ha proporcionat aquesta informació .
- 87 bis . A. Duran i Sanpere . **Felip V i la ciutat de Cervera** . R. Dalmau ed. Barna . , 1963 . pp. 6-7 , pp. 11-13 , pp. 39-46 .
- 88 . E. Tello . **Pagesos menestrals i rendistes . Cervera i la Segarra en l'arrencada industrial catalana (1702-1861)** . Tesi de doctorat . U.B. Barna . 1987 , una part de la qual l'ha publicada a **Visca el Rei...**
- 89 . E. Tello . **Pagesos...** p. 157 .
- 90 . E.P. Thompson . "Patrician Society , Plebeian culture" . **Journal of social History** , 7 . 1974 . pp. 382-405 ; **Tradición , revuelta y consciencia...** ; també Jaume Torras ha caracteritzat el realisme i el mite monàrquic a **Liberalismo y rebeldía campesina . 1820-1823** . Ariel . Barna . 1976 ; E. Tello . **Visca el Rei...** pp. 171-172 .
- 91 . E. Tello . **Pagesos...** p. 64 .
- 92 . E. Tello . **Pagesos...** pp. 60-154 .
- 93 . E. Tello . **Pagesos...** p. 178 i pp. 179-180 .
- 94 . E. Tello . **Pagesos ...** p. 173 .
- 95 . A. Duran i Sanpere . **Felip V i la ciutat ...** p. 4 .
- 96 . E. Tello . **Visca el Rei...** pp. 25-29 i 173-174 .
- 97 . E. Tello . **Pagesos...** p. 163 .
- 97 bis . P. Gabriel Daniel . *Compendio de las sucesos de el Reynado de Luis XIV el Grande , Rey de Francia , que con el título de Fastos o diario Histórico cam,pusa en idioma francés* . Imp. J.F. Blas . Sevilla . Fons particular de J. Fontana . p. 328 .
- 98 . D. Torrent . **Monlleu , croquis para su historia** . Imp. R. Anglada . Vic , 1893 . pp. 75-76 .
- 99 . J. Prat . **El canal industrial...** ps. 29-30 .
- 100 . AMM . Llibre de privilegis (1-V-1703 i 24-IX-1685) ; APM . Llibre

- 1701-1710 . fs. 3 , 137 , 195 , 244 i 285 .
- 101 . J. Gudiol . "En Bach de Roda..." p. 14 .
- 101 bis . AHN . Estado , 352 . Recco a Grimaldo (17-IX-1708) .
- 102 . AMM . Llibre de Privilegis . *Testimonial de la succeyt en la vila de Manlleu des del any 1704 fins al de 1714* (25-I-1714) . f. 20 i f. 34 .
- 103 . AMM . Llibre... fs. 1-2 , fs. 3-4 i f. 17 .
- 104 . AMM . Llibre... fs. 14 , 15 , 16 , 22 i 24 .
- 105 . La concòrdia es signà el 23-III-1728 . J. Prat . **El conal industrial**... p. 30 ; ACA . R.A. Papeles S.E. 1 (27-IX-1715) .
- 106 . AHN . Estado , 436 . Fiennes a Grimaldo (19-IX-1713) .
- 107 . AEV . Vegueria . Processos Criminals . 1700-1709 i 1710-1729 ;
Cúria Fumada . Processos Criminals , 1673-1836 . Tot i que és una font
rica que permet conèixer les repercussions quotidianes de la guerra ,
hem constatat que , de lluny , no s'iniciaven processos en la totalitat
dels casos criminals esdevinguts .
- 108 . AEV . Vegueria . Processos Criminals (27-V-1712 i 17-IV-1712) .
- 109 . AEV . Vegueria... (4-IV-1707) .
- 110 . AEV . Vegueria... (23-III-1706) .
- 111 . AEV . Vegueria... (1-I-1704) .
- 112 . AEV . Vegueria... (9-IX-1706) .
- 113 . AEV . Vegueria... (20-V-1704) .
- 114 . AEV . Vegueria... (24-XII-1704) .
- 114 bis . P. G. Daniel . *Compendio de las sucesas...* p. 320 .
- 115 . Masia Les Torres . Plec. S. XVIII . *Codern de cartas escrites per
diferents generals a Dn. Jaume Torres , capità de infanteria*. Certificat
del capità B. de Bahena (8-III-1714) .
- 116 . N. Feliu . **Anales**... , III . p. 544 .
- 117 . ACA . R.A. Papeles S.E. 2 (29-III-1716) f. 19 .
- 118 . S. Sanpere . **Fin de la Nación**... p. 106 ; S. Albertí . **L'Onze de
Setembre** . Ed. Albertí . Barna . 1964 . p. 130 .
- 119 . S. Albertí . **L'Onze**... ps. 130 , 136 , 447 ; també : D. Torrent .
Manlleu... pp. 75-76 .
- 120 . SHAT . A 1 1886 . Núm. 223 . Velasco (10-VIII-1705) ; Núm. 160 .
De Quinson (29-VII-1705) ; A 1 1891 . Núm. 185 . D'Albaret (2-VIII-1705) ; Núm. 186 . Michel (4-VIII-1705) .
- 121 . ACA . R.A. Consultas . Reg. 120 (1716) f. 19 ; Papeles S.E. 2 .

Relación de los sugetos... afectos al Rey (23-IX-1716) ; Consultas . Reg. 20 . *Lista de los sugetos mal afectos..* (9-II-1716) ; amb tot , unes cobles guardades al mas la Llavina de Centelles , exalten el filipisme de la vila : **Tu amante clamor no es lego ... fuego / pues en tus fieles ensayos... rayos / fidelísimas querellas ... Centellas / dan brillantes luces bellas / sirviendo a la esencia quinta , / de idea y lienzo en que pinta , / fuego , rayos y Centellas / ... más luciendo que aquellas ... Centellas / Quién más rutilante brilla ... villa / Quién más de aplaudida airosa... famosa / Quién podrá se más lustrosa , / Quien con más esmalte pinta , / Quién llegó a la esencia quinta , / Centellas , villa famosa .**

122 . Mas les Torres . Plec S. XVIII (1) . Anne Julles Duc de Noailles . Peralada (4-X-1694) .

123 . Mas les Torres . Plec 1600 (10-IV-1698) . Amb tot , el 1699 devia deixar la dona i els fills al Rosselló pel que es desprèn d'uns versos escrits per ell que parlen d'una Rosa **que amáis en tierras de fransia / pues amays en tierra buena / que rosellón se llamava** (12-I-1699) .

124 . Mas les Torres . Plec S. XVIII (1) . *Relación de servicios del capitán de Infantería Don Jayme Torres* . J. Verdugo (6-III-1729) ; també : *Codern de cartas escritas per diferents generals a Dn. Jaume Torres , capità de infanteria* .

125 . AEV . Arxiu parroquia de Centelles . Arrendament de la carn (16-V-1696) . Notari Josep Comes . 1696 . ps. 295-302 ; Mas la Llavina . Diversos documents sense data .

126 . ACA . Consultas . Reg. 121 . Privilegis a filipistes . fs. 105-106 i fs. 212-216 ; Mas les Torres . *Los que se singularisaron más en la defensa de Centellas...* . Jaume Torres . Plec Político i milícies . 1700-1800 .

127 . N. Sales . **Sengors...** p. 190 ; AEV. Vegueria . Processos Criminales . Josep Culí de Vic (4-V-1712) ; SHAT . A 1 1981 . Núm. 2 (1-I-1706) . Josep Rossell , oficial d'una companyia de fusellers ; AHN . Estado , 433 (1) . Privilegis i exempcions (1713) .

128 . J. Vilardaga . **Historia de Berga y breves noticias de su comarca** . Berga . 1890 ; **Efemérides bergadonas** . Imp. San José . Manresa , 1919 . Agraeixo a l'amic Xavier Pedrals les facilitats que

m'ha donat per consultar aquests volums , així com la documentació que m'ha proporcionat .

- 129 . J. Vilardaga . **Efemérides**... p. 153 .
- 130 . J. M. Torras . **Els municipis**... p. 124 .
- 131 . AMB . Memorials . *Manifestación de muchas y relevantes servicios con que la Real Villa de Berga ha servido a la sacra , Católica y Real Magestad de su legitimo Rey y Señor D. Felipe Quinto* . 1714 . Imp. J. Teixidó . Barna . ; AHN . Estado , 433 . *Relación de lo sucedido en la villa de Berga des del día 9 de julia hasta el veinte y uno del mismo mes..* (1713) ; AMB . Memorials , 149 (20-XI-1713) fs. 44-45 .
- 132 . AMB . Registre de borrons , 15 (20-X-1691 i 15-VI-1692) .
- 133 . AMB . 153 (14-V-1697) f. 237 ; Registre de borrons , 15 (26-VIII-1695 i 8-II-1699) .
- 134 . AMB . Registre de borrons , 15 (1-XII-1679) .
- 135 . AMB . Memorials , 149 f. 28 (1679) .
- 136 . A. Ayats . **La défense**... pp. 1097-1098 .
- 137 . AMB . Memorials , 149 . Memorial sense data sobre el conflicte del Comú amb la família Agulló .
- 138 . AMB . Llibre 1.1.3.1. Memorial al rei . f. 26 ; *Memorial dels papers se envien al Dr. Fou Irla , pyre. i rector de Berga..*
- 139 . J. Vilardaga . **Efemérides**... p. 139 .
- 140 . AMB . Memorials , 149 . Memorial sobre el conflicte amb els Agulló ; 153 . Cartes rebudes (2-XII-1681 i 27-X-1686) fs. 214 i 219 ; sobre Gironella : J. Busquets . *La Guerre de Successió a Gironella (1705-1716)* . Treball inèdit facilitat per X. Pedrals .
- 141 . J. Vilardaga . **Efemérides**... pp. 140-141 ; **Història**... p. 276 .
- 142 . AMB . Memorials , 149 . El marquès de Villena al Consell (6-IV-1694) ; 153 . J. Sala i el Consell de Berga a Ametller (sense data) .
- 143 . AMB . Llibre 138 (5-IV-1694 i 24-IX-1696 , respectivament) p. 2 i p. 32 .
- 144 . J. Vilardaga . **Història**... p. 278 .
- 144 bis . F. Castellví . *Narración*... pp. 284-288 .
- 145 . SHAT . A 1 1887 . Núm. 58 . Pertus (11-IX1705) ; J. Vilardaga . **Història**... pp. 279-281 .
- 146 . J. Vilardaga . **Efemérides**... ps. 142-144 .

147. J. Vilardaga . **Historia...** p. 282 .
148. J. Vilardaga . **Història...** p. 283 ; SHAT A 1 2053 . Núms. 52-53 .
Noailles (14-IV-1707) ; Núm. 44 (8-IV-1707) ; AHN . Estado , 320- 2
. J. de Josa a Grimaldo (6-III-1707 i 1-V-1707) ; marquès de Gironella
a Grimaldo (27-III-1707) .
149. J. Vilardaga . **Història...** p. 283 ; P. Voltes . **Barcelona durante...**,
3 . p. 109 ; SHAT . A 1 2053 . Núm. 65 . Noailles (29-IV-1707) .
- 149 bis . SHAT . A 1 2053 . Núm. 234 . *Mémoire général sur les travaux de
Puigcerda et de Bellver* (octubre-novembre de 1707) .
150. AMB . Memorials . *Manifestación de muchas y relevantes...*
151. AHN . Estado , 433 . *Relación de lo sucedido...*
152. AHN . Estado , 433 . *Relación de lo sucedido...* ; AMB . Memorials ,
149 (29-IX-1713) f. 44 ; AHN . Estado , 436 . Duc de Pòpoli a Grimaldo
(27-IX-1713) .
153. AMB . Memorials . *Manifestación de muchas y relevantes...* ; J.
Vilardaga . **Història...** p. 297 .
154. AHN . Estado , 432 (2) . Gandolfo a Grimaldo . Paper anònim
(14-VII-1713) ; 433 (1) . Anònim (sense data) .
155. P. G. Daniel . *Compendio de las sucesas...* ps. 318 , 320 i 328 .
156. J. Vilardaga . **Història...** p. 297 .
157. AMB . Memorials , 149 (10-V-1715) f. 78 .
158. AMB . Memorials , 149 (10-V-1715) f. 78 .
159. AMB . Memorials , 149 (9-XI-1715) f. 105 .
160. AMB . Memorials , 149 (1716) f. 104 .
161. AMB . Memorials , 149 (1716) f. 110 .
162. AHN . Estado , 440 (1) . Marquès de Brancas (1713) .
163. P. Voltes . **Barcelona durante...** , 3 . ps. 98-101 ; N. Sales .
Senyors... p. 155 ; AHN . Estado , 352 . A. de Pinillos (4-XI-1708) .

NOTES DE LA CLOENDA .

- 1 . H. Kamen . "Una insurrecció oblidada..." p. 11 ; Une nova visió de la posició del País Valencià i el Principat en la Guerra de Successió " . **Revista de Catalunya** , 7 . Arit , 1987 . p. 79 .
- 2 . *Verdad desnuda armada de razón* . R. Figueró Imp. Barna.(1706) . Fons de J. Fontana .
- 3 . F. Soldevila . **Recerques i comentaris** , I . Llib. Catalonia . Barna. 1929 . pp. 11-18 .
- 4 . N. Sales . Senyors... ps. 142-143 : també : Història de Catalunya . Ed. 62 . IV pp. 325-326 .
- 5 . J. Lynch . Bourbon Spain... p. 43 .
- 6 . PROL . SP . 94 , 230 . D'Argyll (2-VII-1711) ; N. Sales ha qualificat Grases d'absolutista (**Senyors...** p. 142) com també ho féu J. Vicens Vives (Pròleg al llibre de P. Voltes **Barcelona durante...** , 2 . p. 240) , mentre que V. Ferro ha relativitzat el tarannà absolutista de l'**Epítome** (**El Dret...** p. 227) ; sobre Grases : P. Anguera . "Sobre Josep Francesc Grases i Gralla . Un comerciant i un advocat del segle XVIII" . **E.H.D.A.P.** , VIII . Barna. Col·legi Notarial , 1980 . pp. 245-251 ; *Referent als esdeveniments de començament del S. XVIII* (1711) . BUB . Ms. 753 . M. Beltran ha estudiat aquest manuscrit : "El desgovern durant el *regnat* de l'Arxiduc : estudi d'un manuscrit anònim contemporani" . **Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona , 1984 . pp. 215-223 .
- 7 . A. Boudrillart . **Philippe V...** , 1 . pp. 254-255 .
- 8 . SHAT . A 1 1979 . Núm. 218 . Tessé (11-IV-1706) . Però encara hi havia qui el superava : un altre funcionari de la monarquia francesa era partidari , el 1706 , **de bombarder et brusler 20 lieues autour d'y celles** [les ciutats catalanes] , **prendre tous les bandits revoltés qu'on pourrait atrapper et les amener en France dans des provinces eslognés des frontières qui se trouvent les plus désertes par les levées dd'hommes qu'on a obligez d'y faire , les donner à des laboureurs pour les faire travailler à**

- l'agriculture comme des neiges** . SHAT . A 1 1978 . Núm. 249 . Sr. Fallet (8-XII-1706) .
- 9 . PROL . 81 . Lexington (3-II-1713) ; també : (16-IV-1713) ; A. Baudrillart . **Philippe V...** , 1 . pp. 556=557 .
- 10 . A . Baudrillart . **Philippe...** , 1 . pp. 59-60 .
- 11 . PROL . SP . 94 , 74 . J. Stanhope (9-V-1706) .
- 12 . P. Molas . **Comerç...** ps. 112-113 ; E. Mas . *Diari...* p. 541 ; BC F.B. 910 . *Doctrina Vigatana* ; Un imprès de la Barcelona de 1707 es plany : **Que lástima es el ver a la nación Castellana , nacida para el mando , sirviendo a estrangero poder , que con despotiquez la domina , con arrogancia la humilla y a desprecios la acaba .** *Escas de la verdad en siete diálogos sobre lo sucedido en el asedio de Barcelona , año 1706* . R. Figueró Imp. Barna (1907) . Fons de J. Fontana ; Lluís Maria de Puig ha constatat un fort sentiment anticastellà paral·lel a l'antifrancès , el qual es devia accentuar a partir de 1714 , entre 1808 i 1814 . "La invasió napoleònica..." pp. 71-79 .
- 13 . BC F.B. 5675 . *A la S.C. y Real M. de Carlos III . Rey de las Espanyas . Romens en assumpto , que donaren a un poeta la floc grac , dirigit a Carlos III als 24 octubre de 1705* .
- 14 . P. Vilar . "Introducció " a la **Història de Catalunya** . Vol. I . Ed. 62 . p. 52 .
- 15 . L. González Antón . **Las Cortes en la España del Antiguo Régimen** . Institución Fernando el Católico-Siglo XXI Ed. Madrid . 1989 . p. 32 , p. 65 . Amb tot , en un gest magnànim envers els catalans , admet que Felip V va cometre **un evidente error táctico al extremar en algunos casos la dureza de la represión y , más aún , al promulgar en 1707 el famoso decreto aboliendo el régimen especial de Aragón y Valencia** . p. 68 . El subratllat és meu .
- 16 . SHAT . A 1 1907 . Núm. 204 (20-IX-1705) .
- 17 . SHAT . A 1 2053 . Núm. 234 . *Mémoire général sur les travaux de Puigcerda et Bellver* (octubre-novembre de 1707) .
- 18 . F. Espinet , J. L. Gómez , E. Marín , E. Serra , J.M. Tresserras . "L'historiador dalt del cavall" . *Quadern* , 217 (21-I-1988) . **El País** , p. 2 . Rèplica a l'article de J. Elliott , "Catalunya i l'Europa del XVII" . *Quadern* , 259 (13-IX-1987) . ps. 1-5 . **El País** .

- 19 . E. Serra . "Tensions i ruptures..." p. 78 .
- 20 . V. Ferro . *El Dret*... ps. 442-443 , ps. 449-450 . Els mèrits als quals fa referència són : **repartiment de fet de la potestat legislativa entre el príncep i el país ; supeditació de tota autoritat a la llei paccionada ; vinculació directa dels oficials a la legalitat ; custòdia política i judicial de l'ordre jurídic i administració d'un erari públic i diferent del del príncep a càrrec d'una representació permanent dels Braços ; garanties de la seguretat personal i tantes altres** . p. 450 ; E. Serra . "Any 1640 . Tornant-hi a pensar" . *Revista de Catalunya* , 43 . Barça . 1990 . p. 5 .
- 21 . C. Pérez Aparicio . *De l'alçament moulet al triomf botifler* . Col. 3 i 4 . València , 1981 ; J. Lynch . *Bourbon Spain*... p. 39 ; G. Borrás . *La Guerra de Sucesión en Zaragoza* . Institución Fernando el Católico . Diputación provincial . Saragossa , 1972 . p. 35 .
- 22 . R. I. Cortés . *De la guerra de Successió espanyola . Aportació a la història de Mallorca* . Ciutat de Mallorca , 1962 . p. 66 ; P. de Montaner . *Una conspiración filipista . Mallorca , 1711* . Col. Kapitel . G. Canals . Ed. Palma de Mallorca , 1990 .
- 23 . N.J. Belando . *Historia civil de España . Sucesos de la guerra y tratados de paz desde al año mil setecientos hasta el de mil setecientos treinta y tres* . Vol. 1 . Madrid , 1740 . p. 316 .
- 24 . A. Bach . "Crònica..." p. 175 ; Mossèn Ombravella escriu que **vingueren los Micalets dels emperials a cortelar-se per los llochs més poblats... gent atrevida , bons soldats pràctichs de las armas y bribons canalla , tots embolicats de donas y junt ab ells molts dels voluntaris que a capa de servidors del Rey es feyen donar allotjament y menjar y beurer per las casas , vivint tots aquellas qualitats de llibert aporta la guerra , y anaven de una part a l'altre , de un lloc a l'altre , y de un patró a l'altre , mirant lo que los donaven y si no los agradava gafaven las estovalles y vinga tot a terra** . Ll. G. Constans . " Una crònica..." p. 29 ; S. Casanoves : *El manuscrit de Palau Saverdera* . A cura de J. Geli i M. À. Anglada . *El corral del vent* . Figueres . 1986 . pp. 53-54 .
- 25 . F. Gelat . *Llibre de comptes..* (15-IV-1712) .

- 26 . Mas les Torres . *Nota del passat* de S.E. Torres ; A. Bach . "Crònica..."
p. 185 ; J. Geli i M.À. Anglada . **El manuscrit...** pp. 54-55 .
- 27 . N. Sales . **Història de Catalunya...** IV . Ed. 62 . p. 421 .
- 28 . AHN . Estado , 432 . A. Gandolfo a Grimaldo (14-VII-1713) ; N. Sales
. **Senyors...** p. 190 .
- 29 . S. Sanpere . **El Fin de la Nación...** p. 127 .
- 30 . Proclama dels diputats del General del Principat (12-VII-1713) .
Volum *Diputació i Catalunya* . Fons particular de J. Fontana .
- 31 . AHN . Estado , 439 . I. Gomar a Grimaldo (12-II-1713) .

**APÈNDIX : LLISTAT D'AUSTRIACISTES
I FILIPISTES DESTACATS .**

AUSTRIACISTES

Abat de Camprodon
Acuña i Tovar, Joan de. Dn
Aguilar, Josep. Dn
Aguilar i Oluja, Josep de. Noble
Aguirre, Domènec. Dr. Jutge reial
Alamany, Carles. Dn
Alós de Balaguer
Amat, Francesc. Dn
Amigent, Pere. Dr. Canonge. Jutge reial
Andreu, Martí
Anés, Rafael. Militar
Anglasell, Narcís. Jutge reial
Arbell, Pau
Arcidet, Josep. Dr.
Armengol, Felip. Militar
Armenter i Pujol, Francesc. Capità
Asprer, Josep. Dn. Eclesiàstic
Auger, Antoni
Balart, Jaume. Dr
Baldrich, Salvador. Dr
Baldrich, T. Dr
Barala, T. Eclesiàstic
Barela, Francesc. Dr. Rector de Premià
Barrera, Dr. T.
Bassel i Ramos, Joan. Dn. Rector
Belloch, Ramon de. Dn
Berardo, Francesc. Dn. Cavaller
Berart i de Cortiada, Gaspar de. Baró d' Esponellà
Berart, Jaume. Dr
Bernardo i Espuny, Francesc de. Marquès de Montnegre
Bertran, Andreu
Besora, Marqués de
Biroia, Jaume. Capità
Bisbe de Solsona
Bianes, Francesc de. Comte de Centelles
Boix, Antoni. Militar
Boixadors, Joan Antoni Comte de Savallà

Bonvehí, Josep. Dr
 Bordons i de Gay , Antoni
 Borota, Francesc. Eclesiàstic
 Bòria i Gualba, Francesc
 Bòria i Gualba, Ignasi
 Borràs , Jeroni
 Borrell, Jaume
 Borróni, Juan. Dn. Sergent major
 Bosca, Manel . Capità
 Bosch , Pere Miquel . Canonge . Eclesiàstic
 Bosch, Jaume
 Bosch, Josep. Dr. Eclesiàstic
 Boschà, Manel. Militar
 Bransí, Mateo
 Bru , Josep. Eclesiàstic
 Bru i Banyuls, Josep
 Bru, Josep. Dn. Eclesiàstic
 Brunells, Miquel. Eclesiàstic
 Brunès, Jaume
 Burguy, Jaume
 Calderó, Miquel. Eclesiàstic. Regent
 Cancar, Josep . Dn
 Cancar, Francesc. Dn.
 Caramany, Josep
 Cararach, Josep
 Careny, Pere
 Carreras , F. Dn
 Carreras, Jaume
 Carreus , Francesc
 Casamitjana, Francesc de
 Casamitjana, Francesc. Capità
 Casas de Tarragona. Dr
 astre Pinós, Gaspar Galceran de. Comte de Guimerà
 Cateura, Macià
 Clariana , d' Ardena i Seva. Miquel de. Comte de Múnter
 Clariana i Gualbes, Antoni. Dn
 Clariana i Gualbes, Josep. Dn
 Clariana, Jacint
 Clariana, Rafael
 Codina, Francesc de.

Colom, Genero. Dn. Eclesiàstic
 Colomer, Joan de. Advocat
 Colomer, Miquel. Conseller
 Colomines, Guillem. Militar
 Comas, Ferran. Veguer de Vic
 Comes, Josep. Tinent
 Company i Salamó. Dr
 Company, Josep. Dr. Conseller
 Company, Josep. Fra.
 Copons de la Manresana, Jaume. Dn
 Copons i de Montfalcó, Jaume de. Comte de Sant Martí
 Copons, Josep. Dr
 Copons, Plàcid. Dr Diputat
 Cordelles i Romanyer, Felicià de. Dn
 Cordelles i Romanyer, Francesc de. Eclesiàstic
 Cordelles i Romanyer, Jaume de. Dn
 Cordelles, Miquel de. Dn
 Cormellas, Josep. Dr
 Coromines, Josep. Diputat
 Corrons, Josep. Militar
 Cortada, Antoni. Militar
 Cortada, Ramon. Militar
 Costa, Francesc. Dr.
 Crowe, Milford. Consòl d'Anglaterra
 Dalmasas, Pau Ignasi
 Dalmau i Colom, Amador
 Dalmau i Colom, Llorenç
 Dalmau i Colom, Pere
 Dalmau, Sebastià
 Descatllar, LLuís. Dn. Marquès de Besora
 Descatllar, Joan. Dn
 Descatllar, Narcís. Dn Marquès de Besora
 Despujol, Francesc, Dn.
 Desvalls, Manuel. Dn
 Desvalls de Poal, T.
 Desvalls de Poal, Antoni. Dn
 Dou, Jacint. Dr.
 Duran, Francesc
 Duran, Josep. Dr
 Espinosa, Pedro. Dn. Militar

Estañol, Tomàs
 Esteva i Pera, Joan
 Estevanell, Bernardí
 Estevanell, Francesc. Eclesiàstic
 Esteve, T. Veguer de Vilafranca
 Esteve, Francesc
 Feliu de la Penya, Salvador
 Feliu de la Penya, Narcís. Dr
 Feliu i Feu, Josep
 Ferran, Felip, Dn
 Ferrer, Francesc. Capità
 Ferrer, Francesc. Dc. Rector de Viladrau
 Ferrer, Josep
 Figuerola, Joan
 Fivelles i de Torres, Carles de. Cavaller
 Foix, Andreu. Canonge
 Foiquer, Tomàs. Metge
 Fontanelles i Descalliar. Pere. Militar
 Fontanelles, Cristòfol
 Fontanet, Josep
 Frate, Pedro. Dn. Militar
 Frutó, Josep
 Gallart i Pastor, Francesc. Dr
 Gallart, Miquel. Tinent
 Gelsen, Liätzer de. Dn. Veguer
 Gil i Pausa, Josep
 Gofiolons, Guillem. Dn. Eclesiàstic
 Goy, Pere
 Grasas, Francesc. Dr
 Grimosachs, Fc.
 Gualbes i Copons, Joan Bonaventura. Cavaller
 Hereu, Mateu, cirurgià
 Jäger, Arnold. Comerciant holandès
 Kies, Joan. Cònsol d'Holanda
 Lana i Fontanet, Erasme.
 Lanuça, Bonaventura de. Dn. Canonge
 Larís, Josep. Notari Reial
 Llampilles, Rafael. Dr
 LLar, Francesc de. Dn
 Llarisa, Josep.

Lledó i Carreras, Cristòfol
 Lledó i Carreras, Llorenç
 Llinàs , Josep
 Llinàs, Joan
 Llop, Tomàs. Militar
 Llorenç , Tomàs . Dr. Eclesiàstic
 Llúria i Saportella, Lluís Roger de. Marquès de Granyó
 Mecià, Francesc. Bac de Roda
 Magarola, Francesc de. Dn
 Magarola, Jeroni de. Dr. Jutge reial
 Magarola, Pere. Dn
 Manresa, Francesc. Militar
 Maragüll, Josep. Militar
 Maranyosa , Ignasi de . Dr
 Maris , Josep . Dn
 Marmer, Joan. Dr. Diputat
 Martí , Josep Anton
 Martí , T. Dr
 Martí, Joan Baptista
 Martí, Josep Antoni . Militar
 Martí Castells, Pere
 Mas de Roda , Josep. Militar
 Mas de Roda , Miquel
 Masmitjà, Pere
 Massana, Lucas
 Mata , Joan
 Mata i de Copons, Josep de. Comte de la Torre de Mata
 Matelonga, Francesc. Militar
 Meca i Caçador , Josep de. Marquès de Ciutadilla
 Meca i Cardona, Antoni de. Dn
 Meca, Antoni de (fill)
 Mecó, Ramon de.
 Mercader, Magí
 Mestre, Jeroni. Militar
 Minguella, Josep. Dr. Diputat
 Miquel , Joan
 Moliner, Francesc.
 Moner i Mirat, Francesc. Comte de la Serra de Navàs
 Montaner , Pere
 Moragues , Josep

Moragull, Josep
 Morató, Manuel
 Morató, Antoni. Militar
 Moret, Josep. Dr. Juge reial
 Mulet, Sebastià
 Muntaner, Comte. Cavaller
 Nabona, Rafel
 Nadal, Rafael. Diputat
 Nat, Jaume. Dr
 Nat, Jaume. Estudiant
 Nebot, Joan
 Nebot, Josep
 Nebot, Francesc
 Olaguer, Josep de S. Fra
 Oliver, Josep. Dn.
 Oms, Marcjà
 Padrell, Francesc. Dr
 Pagès, Pau.
 Paisa, Josep. Militar
 Pallarés, Jeroni
 Parera Domènec. Militar
 Parés, Josep. Fra
 Parrella, Fortunat. Dr
 Pasqual, Josep. Dr
 Pasqual, T. Dr
 Pedró, Josep
 Pedrosa, T. Dr
 Peguera, Josep. Dn
 Peguera i de Barardo, Guerau de. Marquès de Torrelles de Foix
 Peguera i Aimeric, Antoni de
 Peguera i Aimeric, Josep de (fill)
 Peguera i Aimeric, Lluís de (fill)
 Peiró, Antoni
 Peiró, Jerònima
 Peiró, Tomàs
 Pera i Tort, Anton
 Peyra, Joan la.
 Pi, Pere
 Pi, Isidre. Dr. Diputat.
 Picalquès, Ignasi. Sargent

Pinós , Josep de .
Pinós , Josep Galceran de . Dn. Cavaller
Pinós , Miquel de
Pinós, Joan de
Pomareda, Francesc. Militar
Pons, Felip. Dr. Rector d'Albesa
Pons, Antoni. Rector de Vilabella
Ponter , Francesc
Potau , Cristófol . Comte de Valcabra. Jutge reial
Potau i de Ferran , Josep Faust
Pradell, Domenec
Pradell, Francesc. Dr.
Prous, Melcior. Dr. Jutge reial
Puig de Perafita, Jaume
Puig i Sorribes , Antoni. Militar
Puig , Josep . Dn
Puig , T. Dr. Eclesiàstic
Puig i Sorribes , Francesc
Puig i Sorribes, Raimon. Dr. Rector de Tona
Rabassa, Bartomeu.
Rabassa, Josep
Rau, Francesc. Capità
Raurell, Pere. Eclesiàstic
Regàs, Carles. Militar
Requessens de Pinós i de Rocabertí
Reverter Cortada , Francesc
Reverter , Joan Baptista. Dr
Ribes , marquès de
Ribes , Pere . Dn
Ribes, Jeroni
Ribes, Joan
Ribera i Espuny, Carles de. Dn
Roca, Josep
Rodolat , canonge
Rodolat, Josep
Rodolí, Francesc. Militar
Roig, Josep. Eclesiàstic
Roncal, Josep
Ros, Macià. Conseller
Rossell, Gabriel

Rossinés, Gabriel
 Roure , T . Jutge
 Rovira, Manel
 Ruaix, Miquel. Dr. Eclesiàstic
 Rubi i Boixadors, Josep Antoni de. Marquès de
 Sabater, Antoni
 Saiol i Quarteroni, Francesc. Dn.
 Saiol, Felicià. Dn. Eclesiàstic
 Sala i de Caramany, Benet de. Bisbe de Barcelona
 Salvador i Lladó, Jeroni. Cavaller
 Salvador, Josep
 San Joan , Francesc Nicolau de .
 Sanjust , Joan . Dn
 Sanromà , Bru
 Sans , Ignasi . Dr
 Senjust i Pagès , Manuel . Prior de Tortosa
 Senjust i Pagès, Josep
 Sentmenat, Pere. Dn
 Sever, Marc. Conseller
 Sidós , Onofre. Mercader
 Sobias , Antoni
 Sobias , Miquel
 Solà i Guardiola, Josep. Dr
 Solà, Francesc. Dn
 Solanes, Francesc. Dr
 Soler, Alex
 Sorts i Casanova, Francesc
 Sunyer , Josep . Dr. Fiscal
 Tarré i Marquet, Josep. Dn. Baró de Cafielles
 Telxidor , Jaume
 Terré i Granollachs, Josep. Cavaller
 Toar, Pau. Militar
 Toda i Gil, Fc. Cavaller
 Toda i Gil, Francesc
 Toda i Gil, Josep. Dr. Diputat
 Tomás i Antich, Josep
 Tomàs i Costa, Llorenç. Rector de Santa Eulàlia
 Torrelles , Francesc de . Dn
 Torrelles Sentmenat, Pere. Dn
 Tort i Cortada, Josep

Trias, Jaume
Vaquer , Felip . Veguer de Batea
Vaquer , Josep
Vidal, Fèlix
Vidal, Magí. Militar
Vila , Josep
Vila i Salzedo, Francesc
Vila, Francesc. Militar
Vilallonga , Galceran. Dn
Vilano , Perlas, Ramon. Dr
Vilano i Millàs, Baptista. Dn
Vilano i Millàs, Josep. Dn
Vilano i Vilamala, Antoni. Dn
Vilano i Vilamala, Francesc. Dn
Vilano, Felip. Dn
Vilanova, Jacint . Rector de Vila-Rodona
Vilaplana, Antoni de.
Vilas, Magí.
Viñals, Francesc . Militar.
Viñals, Josep. Militar

FILIPISTES

Aguilar , Marquès d'
Aguiló i d'Aguiló, Josep
Aitona, Marquès d'.
Alemany Descalier, Jaume
Alòs i de Ferrer, Josep d'. Dr. Jutge reial
Alòs i de Rius, Antoni d'.
Alòs i de Rius, Josep Francesc d'.
Alva, Josep de. Dn
Alva, Josep de. Inquisidor
Ameller, Francesc. Advocat
Ameller, Josep. Dr. Jutge reial
Antio, Josep
Areny, Baltasar. Dn
Argensola, Marquès d'
Arquebisbe de Tarragona
Bach i de Castellà. Josep
Bach, Pere
Bolsós, Roc
Bru, Baltasar. Dn
Camarassa , Marquès de
Camps, Francesc. Tintorer
Cano, Joan Jullà. Bisbe de la Seu d'Urgell
Cardona i Vidal, Francesc
Cardona, Duc
Cessa , duc de
Claver, Josep. Jutge reial
Claver, Plàcid. Fra
Copons de Vilafranca, Ramon
Copons i de Copons, Agustí de. Marquès de Moià
Copons i de Grimau, Francesc de. Marquès de Moià
Copons, Dalmau. Canonge de Barcelona
Copons, Joan. Dn
Cortada, Rafael. Dn
Darnius, Comte de
Deona, Josep. Dr. Jutge
Esquiro, Nicolàs
Ferran, Fra. Eclesiàstic

Forneguera, Francesc. Advocat
Garcia de Escalona, Silvestre. Bisbe de Tortosa
Girona, Felix de
Gironello, Marquès de
Gorgot, Ramon de
Graells, Josep
Grimau i Corvera, Francesc. Dn
Guell, Josep. Dr. Jutge reial
Híjar, duc d'.
Jossa i Aguiló, Joan de. Dn
Junyent i de Vergós, Francesc de. Marquès de Castellmetà
Llar i Pasqual, Francesc de. Comte de Llar
Llopis, Josep. Dn. Dr
Llopis, Josep. Jutge reial
Lluptà, Joan de. Governador de Catalunya
Mach, Àngel. Jutge
Manegat i Ruy, Antoni
Merch, Ignasi. Fra. Cia de Jesús
Marimon i Corbera, Josep de. Marquès de Cerdanyola
Marimon i Corbera, Ramon de. Canonge de Tarragona. Bisbe de Vic
Marimon i Velasco, Joan Antoni
Marimon, Antoni. Dn
Marimon, Bernadí
Marimon, Felip de
Marimon, Fèlix
Marimon, Josep. Capità Dressanes
Marimon, Miquel de. Dn. Eclesiàstic.
Marquès de Camarasa
Marquès de Pons
Martí, Felix
Marti, Jeroni. Dn. Dr
Marti, Tomàs. Dn
Mascaró, Jeroni de
Mates i Pujol, Gregori. Jutge
Mauri, Antoni. Fra. Eclesiàstic
Moixó i de Carvera, Jeroni de
Molinés i Casadevall, Josep de. Rector del Pi
Montaner, Baltasar. Dn. Fra. Eclesiàstic
Montaner, Francesc. Fra. Bisbe de Vic
Muxal, Francesc. Veguer de Catalunya

Olliver, Josep. Fra. Abat de Stes Creus
 Oms, Antoni d'. Capità de Guardia de Catalunya (germà marquès de Sentmenat)
 Palloja i Riera, Honorat. Dr
 Pastor i Descallar, Francesc. Dn. Fra
 Pastor i Mora, Josep. Dn. jutge reial
 Peralada, Comte de
 Planella i Dussey, Pere de. Baró de Granera
 Portell, Francesc. Dn
 Potau i Oller, Antoni de. Marquès de la Floresta.
 Prat i Mates, Salvador
 Ribero, Antoni. Dn
 Rius Bruniquer, Francesc. Dn. jutge reial
 Rius i Folguera, Ignasi de
 Rius i Folguera, Josep de
 Rocabert. Fra. de la cia de Jesús
 Rocaberti, Jeroni de. Dn
 Rocaverti, Josep. Eclesiàstic
 Romero, Antoni. Dn. Inquisidor
 Rosa, Comte de la
 Rovira i Senespleda, Domènec de
 Rupit, Marquès de
 Salvador, Jeroni. jutge reial
 Sempso, Antoni. Fra
 Solís, Francesc. Bisbe de Lleida
 Soto, Pere de. Dn. Inquisidor
 Tamarit, marquès de
 Taverner i de Rubí, Joan Miquel. Bisbe de Girona. Cancellier
 Taverner i d'Ardena, Feliu de (Canonge de Barcelona). jutge de contrafaccions
 Tavernier, Bernadí
 Taverner, Fèlix. Dn. Eclesiàstic
 Taverner, Francesc. Abat St. Fèlix de Girona
 Taverner, Josep. Canonge de Barcelona i jutge del Breu
 Taverner, Olguer. Dn
 Verthamon, Francesc. jutge reial
 Viladomar, Josep

BIBLIOGRAFIA .

- ACCATTI, L. "Vive le Roi sans taille et sans gabelle: una discussione sulle rivolte contadine". **Quaderni Storici**, 21 . 1.972 . pp. 1.078-1.080 .
- ADAMS , S. "Tactics or Politics ? *The Military Revolution* and the Hapsburg Hegemony . 1525-1648 " . **Tools of war** . J. Lynn ed. University of Illinois Press . 1990 . pp. 28-53 .
- ALCÀZAR , J.; CERDÀ , M.; COLOMINES , A.; FURIO , A.; GARCIA-OLIVER , F.; LOPEZ , A. **L'espai viscut . Col·loqui Internacional d'història local** . Diputació de València . Història local , 1 . València , 1989 .
- "Un espai per a la història local" . **L'Avenç** , 121 . *Plecs* (desembre , 1988) pp. 274-277 .
- ALCOVER , A. ; MOLL , F.B. **Diccionari Català-Valencià-Balear** . 10 vols. Palma de Mallorca , 1968-1969 .
- AGUILO, M. **Diccionari Aguiló** . Vol 1 . Biblioteca filològica de l'I.E.C. Barcelona, 1.915 .
- ALBAREDA SALVADO, J. "L'onze de Setembre . La Guerra de Successió a Catalunya". **Enciclopèdia de temes catalans** , 1 . Ed. Mil·lenari Barcelona , 1.989 .
- "El comportament antisenyorial en la revolta dels Barretines a Centelles i en l'actitud *botiflera* d'alguns pobles d'Osona". **II Col·loqui d'Història Agrària** . Barcelona-Olot-Girona . 9-12 desembre de 1.986 .
 - "Els dirigents de la revolta pagesa de 1.687-1.689 : de barretines a botiflers". **Recerques** , 20 Curial Barcelona . 1.988 . pp.151-170 .
 - " L'actitud dels eclesiàstics catalans a la guerra de Successió (1.705-1.714)" . **Anuari de la Societat d'Estudis d'Història Eclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya**, 1.988 I.E.T. Ramon Berenguer IV. Diputació de Tarragona Tarragona, 1.990. pp. 9-26.
 - " La guerra de Successió a Osona: vigetans i botiflers **Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , vol. 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona, 1.984 . pp. 253-258 .
 - El comportament antesenyal en la revolta dels barretines a Centelles i en l'actitud botiflera d'alguns pobles d'Osona **II Col·loqui d'Història Agrària** Barcelona-Olot-Girona. 9-12

- desembre, 1.986
- "Centelles : de la revolta dels barretines a la Guerra de Successió (1.687-1.714)". Revista **Centelles** , 1.989 .
- ALBERTI, S. **L'Onze de Setembre** . Albertí Ed. Barcelona , 1.964 .
- ALCOBERRO, A. "Entre segadors i vigatans: l'ocupació francesa de 1.694-1.698". **L'Avenç** , 109 . 1.987. pp. 40-46 .
- AMELANG, J.S. **La formacion de una clase dirigente : 1.490-1.714** . Ariel Barcelona. 1.986 .
- "L'oligarquia ciutadana a la Barcelona moderna : una aproximació comparativa" . **Recerques** , 13 . Curial . Barcelona , 1983 . pp. 7-25 .
 - "Municipal autonomy in Early Modern Spain : Two recent studies of Barcelona" . **Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** . Universitat de Barcelona , vol. 2 . Barcelona , 1984 . pp. 335-336 .
- ANGUERA, P. Sobre Josep Francesc Grases i Gralla. Un comerciant un advocat del segle XVIII **E.H.D.A.P.**, VIII . Col·legi Notarial . Barcelona, 1.980. pp. 245-251 .
- ARTAL , F.; GABRIEL , P.; LLUCH , Ec.; ROCA, F. **Ictineu . diccionari de les Ciències de la Societat als Països Catalans** . Ed. 62 . Barcelona , 1979 .
- ASSIER ANDRIEU, L. "Tradition juridique et changement politique: la persévérance du droit commun catalan dans la province du Roussillon". **Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** . Universitat de Barcelona . Vol. 2 . Barcelona , 1.984 . pp. 195-204 .
- AULESTIA Y PIJOAN, A. **Història de Catalunya** , 2 vols. Imp. de Miquel Seguí Barcelona , 1.887-89 .
- AYATS, A. **La défense des Pyrenées Orientales catalanes françaises. 1.659-1.681. Frontière politique et frontières militaires**. Tesi de doctorat . Universitat de Montpellier , 1.990 .
- "La revolta dels Angelets i els arxius militars francesos". **L'Avenç** , 133 . Barcelona , 1.990 . pp. 16-21 .
- BACALLAR Y SANNA, V. (MARQUES DE SAN FELIPE) . **Comentarios de la guerra de España e historia de su Rey Felipe V, el Animoso** . Biblioteca de Autores Españoles , vol. 99 . Madrid , 1.957 .
- BACH i RIU, A. "Crònica de la Guerra de Successió a les Terres de Lleida, escrita per un pagès de Palau d'Anglesola". **Ilerda** , XLIV . Lleida , 1.983 . pp.171-187 .

- BADA, J. "Origen dels bisbes de les seus catalanes, 1.500-1.982".
Qüestions de vida cristiana, 113. Abadia de Montserrat, 1.982.
pp. 102-110.
- BALAGUER, V. **Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón**. 5 vols. Imp. El Porvenir. Barcelona, 1.860-1863.
- **Historia de Catalunya**. 11 vols. Manuel Tello. Madrid, 1.885-87.
- BALCELLS, A.; DURAN, E.; SALES, N. i altres. **Història del Països Catalans**. 3 vols. EDHASA. Barcelona, 1.980-81.
- BALCELLS, A.; MARTI, C.; TERMES, J. "Història nacional i història social".
L'Avenc, 87. 1985. pp. 66-77.
- BARAUT, C. "Un recull de documents andorrans del segle XVIII".
Quaderns d'Estudis Andorrans, III. Andorra, 1.978. pp. 101-133.
- BARCELO, M.; RIQUER, B.; UCELAY, E. "Sobre la historiografia catalana".
L'Avenc, 50. 1982. pp. 68-73.
- BARRIO, M. "Notas para el estudio sociológico de un grupo privilegiado del Antiguo Régimen: Los obispos del Principado de Cataluña. 1600-1835".
Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya, 2. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1984. pp. 507-513.
- BARTROLI, J. "La Cort de 1.701-1.702: un camí tancat". **Recerques**, 9.
Curial. Barcelona, 1.979. pp. 57-75.
- BAUDRILLART, A. **Philippe V et la Cour de France**. 5 vols.
Typographie Firmin-Didot. París, 1.890.
- BELANDO, NICOLAS J. **Historia Civil de España. Sucessos de la guerra y tratados de paz, desde el año de mil setecientos hasta el de mil setecientos y treinta y tres**. Imp. y Librería de Manuel Fernández. Madrid, 1.740.
- BELTRAN, M. "El desgovern durant el regnat de l'Arxiduc. Estudi d'un manuscrit anònim contemporani". **I Congrés d'Història Moderna de Catalunya**, 2. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1984. pp. 215-224.
- BERCE, Y. M. **Croquants et Nu-Pieds. Les soulèvements paysans en France du XVI e au XIX e siècle**, présentés par... . París, 1974.
- "Pour une étude institutionnelle et psychologique de l'impôt moderne".

- Genèse de l'état moderne . Prélèvement et redistribution .**
Génel , J.P.; Le Mené , M. eds. C.N.R.S. Paris , 1987 .
- BIGORRA, M. C. "Alguns aspectes de la Guerra de Successió a Reus, a través de les actes municipals (1.700-1.715) "** . **XXXV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Ponències i comunicacions** , vol. 2 . XXVIII . I.E.V. Valls, 1989 . pp. 29-35 .
- BOFARULL Y BROCA , A. de . Historia crítica (civil y eclesiástica) de Cataluña .** 9 vols . Juan Aleu y Fugarull Editor . Barcelona , 1.876-78.
- BONET I BALTÀ , J. L'Església catalana , de la Il·lustració a la Renaixença .** Publicacions de l'Abadia de Montserrat , 1.984 .
- BORRAS, G.M. La Guerra de Sucesión en Zaragoza .** Institución Fernando el Católico . Diputación provincial de Zaragoza . Saragossa , 1.972 .
- BORZEIX, D. PAUTAL, R. SERBAT, J. Révoltes populaires en Occitanie .** Éd. Les Monédières . Treignac , 1.982 .
- BOSCH, A. Sumari, índex o epitome dels admirables i nobilíssims títols d'honor de Catalunya, Rosselló i Cerdanya .** Curial . Documents de cultura-facímils . Barcelona-Sueca , 1.974 .
- BOURRET, C. " Dissidence et révolte dans une région frontière: les Pyrénées centrales à la fin du XVII e. siècle et au début du XVIII e. siècle . Révolte et société .** vol. II . Actes du IV e. Colloque d'Histoire au présent. Publ. Université de la Sorbonne . Paris , 1.989 . pp. 61-71.
- BRAUDEL, F. El Mediterráneo y el mundo mediterráneo en la época de Felipe II .** vol. II . F.C.E. Mèxic , 1.976 .
- BRUGUERA, M. Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona y heroica defensa de los fueros y privilegios de Cataluña de 1.713 y 1.714 .** 2 vols. L. Fiol y Gros . Barcelona , 1.871-72 .
- BRUNET, M. Le Roussillon . Une société contre l'Etat. 1.780-1.820** Université de Toulouse-Le Mirail-Ed. Eché . Toulouse, 1.986 .
- BRUNIQER, RUBRIQUES de Ceremonial dels magnífichs Consellers y Regiment de la Ciutat de Barcelona .** Col·lecció de

- documents històrics inèdits , vol. 1 . Barcelona , 1.912- 1.916 .
- BURGOS J; PEÑA , A. "Aportaciones sobre el enfrentamiento ideológico entre Castilla y Cataluña en el siglo XVII (La publicística catalana)" . **Actes I Congrès d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1984 . pp. 557-568 .
- BUSQUETS , Joan . "Bisbes espanyols i francesos a Catalunya durant la Guerra dels Segadors" . **El barroc català** . Quaderns Crema . Barcelona , 1989 . pp. 61-87 .
- BUSQUETS, Josep . **La Guerra de Successió a Gironella (1.705-1.716)** . Treball mecanografiat inèdit .
- CABESTANY FORT, J. F. " Nòmina de la "Matrícula de Mercaders" de Barcelona (1.479-1.696)" . **Documentos y Estudios** , XIII . Ajuntament de Barcelona . Barcelona , 1.964 .
- " Aportación a la nómina de los "Ciudadanos Honrats" de Barcelona" . **Documentos y Estudios** , X . Ajuntament de Barcelona . Barcelona , 1.961 .
- CALVO POYATO, J. **Guerra de Sucesión en Andalucía** . Diputación Provincial de Córdoba . Córdoba , 1.982 .
- CAPEILLE, ABBE J. **Dictionnaire de Biographies Roussillonnaises** . Perpinyà , 1.914 .
- CARRERA PUJAL, J. **Historia política y económica de Cataluña . Siglos XVI al XVIII** . 4 vols. Ed. Bosch . Barcelona , 1.947 .
- CARRERAS BULBENA, J. R. "Constitució y actes conservades en l'Acadèmia Desconfiada". **B.R.A.B.L.B.** , 10 . 1.922 . pp. 225 i ss.
- CASANOVAS I CANUT , S . **El manuscrit de Palau-Saverdera. Memòries d'un pagès empordanès del segle XVIII** . A cura de Geli , J. i Anglada , M.À. El corral del vent . C. Vallès Ed. Figueres , 1986 .
- CILLERUELO , M.A. "Ennoblecimiento de Cataluña en el siglo XVIII (1700-1808)" . **Actes del I Congrès d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1984 . pp. 233-241 .
- CIPOLLA, C.M. **Historia económica de la Europa preindustrial** . Biblioteca de la Revista de Occidente . Madrid , 1.976 .
- CONSTANS, Ll. G. " Una crònica inèdita de la Guerra de Sucesión en Gerona " **Anales del Instituto de Estudios Gerundenses** . vol I . Girona

- , 1.950.
- COROLEU, J.; PELLA I FORGAS, J. **Los fueros de Cataluña**. Barcelona, 1878
- COROMINES, J. **Diccionari Etimològic complementari de la llengua catalana**. 8 vols. Curial. Barcelona, 1980-1988.
- CORTES I CRUELLS, R. I. **De la guerra de Successió espanyola. Aportació a la història de Mallorca**. Imp. Mn. Alcover. Ciutat de Mallorca, 1.962.
- CORTS PEYRET, J. **Historia de la Seo de Urgel**. Ed. Vicente Ferrer. Barcelona, 1.953.
- COXE, W. **España bajo el reinado de la Casa de Borbón**. 4 vols. Tip. P. Mellado. Madrid, 1.846.
- COY I COTONAT, A. **Vilafranca del Panadés. Su historia y monumentos**. Imp. de F. J. Altés i Alabart. Barcelona, 1.909.
- CREMADES GRIÑAN, C. Ma. ed. **Estado y Fiscalidad en el Antiguo Régimen. I Symposium Internacional**. Comunidad Autónoma de la Región de Murcia. Murcia, 1.988.
- CUNILL, J. "En Bach de Roda". **Gazeta de Vich**. 1.915.
- CUNILL, S. "Una plaga de llagostes a la Plana de Vich". **B.C.E.V.** vol IV. 1.921-1.924. p. 33.
- DANTI, J. **Aixecaments populars als Països Catalans (1687-1693)**. Curial. Biblioteca d'Història dels Països Catalans. Barcelona, 1990.
- "La revolta dels Gorretes a Catalunya (1.687-1.689)" **Estudis d'Història Agrària**, 3. Curial. Barcelona. 1.979. pp. 79-99.
 - "Les crisis de mortalitat a la Catalunya pre-litoral: el Vallès Oriental als segles XVI i XVII". **Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya**, vol. 1. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1.984. pp. 75-84.
 - **Terra i població al Vallès Oriental. Epoca moderna**. Ajuntament de Santa Eulàlia de Ronçana. 1.988.
- DANVILA I COLLADO, M. **El poder civil en España**. 6 vols. Imp. de Manuel Tello. Madrid, 1.886.
- DAVICO, R. "La Viva Maria en Piémont à la fin du XVII e. siècle (La Guerre du Sel. 1.680-1.699)". **Mouvements populaires et conscience sociale. XVI e.- XIX e. siècles**. Maloine ed. Paris

- , 1985 . pp. 287-294 .
- DICCIONARI Enciclopèdic Salvat** . Salvat Ed. Barcelona , 1938 .
- DICTIONNAIRE universel françois et latin vulgairment appelé dictionnaire de Trévoux** . vol. 5 . París , 1771 .
- DOMINGUEZ ORTIZ A. Los clases privilegiadas en la España del Antiguo Régimen** . Ediciones Istmo . Madrid , 1973 .
- "Els catalans de l'Edat moderna jutjats per la resta d'espanyols". *L'Avenc* , 100 . 1987 . pp. 52-58 .
 - **El Antiguo Régimen. Los Reyes Católicos y los Austrias** . Alianza Ed. Madrid , 1973 .
 - "Les mouvements populaires en Andalousie au XVIII e. siècle". **Mouvements populaires et conscience sociale . XVI e-XIX e. siècles** . Maloine ed. París . 1985 . pp. 295-301 .
- DURAN I CANYAMERAS , F. "Catalunya sota el govern dels reis absoluts de la Casa de Borbó"** . *Revista Jurídica de Catalunya* , XI . Barcelona , 1934 . pp. 195-283 .
- **Els exiliats i la guerra de Successió** . R. Dalmau editor. Barcelona, 1964 .
- DURAN I SANPERE, A. Barcelona i la seva història** . 3 vols. Curial Barcelona , 1972-73 .
- **Felip V i la ciutat de Cervera** . R. Dalmau editor. Barcelona , 1963 .
- DURAN, E. "El comienzo de la modernidad"** . *Cuenta y razón* , 36 (abril-maig 1989) . pp. 25-31 .
- DURAN, M. "L'evolució de l'ingrés senyorial a Catalunya (1500-1799)"** . *Recerques* , 17 . Curial . Barcelona . 1985 . pp. 7- 42 .
- ELLIOTT, J. H. Revoluciones y rebeliones en la Europa moderna** . Madrid , 1975 .
- **La revolta catalana , 1598-1640 . Un estudi sobre la decadència d'Espanya** . Ed. Vicens Vives . Barcelona , 1966 .
 - **El Conde-Duque de Olivares** . Crítica . Barcelona , 1990 .
 - **La España Imperial , 1469-1716** . Ed. Vicens Vives . Barcelona , 1969 .
 - "La classe dominant catalana en els segles XVI i XVII . Una aristocràcia provincial". *L'Avenc* , 40 . 1981 . pp. 26-35 .
 - "Catalunya i l'Europa del XVII" . *Quadern* , 259 . *El País*

- (13-IX-1987) . pp. 1-5 .
- ELLIOTT, J.H. i GARCIA SANZ, A. Coords. **La España del Conde Duque de Olivares** . Secretariado de publicaciones . Universidad de Valladolid . Valladolid , 1.990 .
- ESCARTIN , E. "Las confiscaciones de bienes a los partidarios del Archiduque en Cataluña bajo el reinado de Felipe V" . **Studia Historica et Philologica in Honorem M. Batllori** . Roma , 1984 . pp. 229-240 .
- ESPINET, F.; GOMEZ , J.LL. ; MARIN , E.; SERRA , E.; TRESERRAS , J.M "L'historiador dalt del cavall" . *Quadern*, 217 . **El País** (21-I- 1.988) . pp. 1-3 .
- ESPUNY, Ma. J. "L'assistència a la Cort general de Catalunya d'una vila reial: el cas de Sabadell (s. XIV-XVIII)". **Congrés Les Corts de Catalunya . Congrès d'Història institucional** . Barcelona , abril de 1988 .
- FELIU DE LA PEÑA I FARELL, N. **Anales de Cataluña y epílogo breve de los progresos y famosos hechos de la nación catalana... hasta el presente 1.709** . 3 vols. Joseph Llopis imp. Barcelona , 1.709 .
- **Fénix de Cataluña . Compendio de sus antiguas grandezas y medios para renovarlas** . Estudi introductor de Kamen , H. Departement de Cultura de la Generalitat de Catalunya . Barcelona , 1.983 .
- FERNANDEZ CUERVO, Ma. del C. "Barbastro en el decenio de 1.700-1.710 " . J. Zurita. **Cuadernos de Historia** , núms. 25-26 . Saragossa , 1.972-73 . pp. 187-312 .
- FERNANDEZ DOMINGO, D. **Anales o Historia de Tortosa , desde su fundación hasta nuestros días** . Tip. Jaime Jesús . Barcelona , 1.867 .
- FERNANDEZ, M. "Espionatge borbònic en la Barcelona austriacista . Un informe de l'any 1.706". **Actes del I Congrès d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1.984 . pp. 244-247
- FERRER , LL. "L'avalot de les faves a Manresa . Un moment de la revolta de la terra a Catalunya el 1.688". **Recerques** , 11 . Curial Barcelona , 1.981 . pp.125-135 .

- FERRO, V.** **El Dret Públic català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta** . Eumo . Vic , 1.987 .
- FITER, A.** Edició a cura de L. Armengol . **Manual Digest de las Valls neutras d'Andorra** . 1.718 . Consell General d'Andorra . Andorra , 1.987 .
- FLUVIÀ , A.** "Títulos nobiliarios concedidos a familias catalanas" . **Documentos y Estudios** , 16 . I.M.H. Ajuntament de Barcelona . Barcelona , 1966 . pp. 7-56 .
- FONT I RIUS, J. Ma.** "Per a la història de les institucions locals centellenques. Les primeres etapes del règim municipal". **Revista Centelles** . Centelles , 1.967 .
- "El regim municipal en els darrers temps de l'Edat moderna". **Revista Centelles** , 1.968 .
- FONT I SAGUE, N.** **Història de Catalunya** . Barcelona , 1.899 .
- FONTANA , J.** "Els usos de la història" . **L'Avenc** , 0 . Desembre de 1976 . pp. 8-10 .
- *La fi de l'Antic Règim i la industrialització. 1787-1868. Història de Catalunya* , vol. V . Ed. 62 . Barcelona , 1988 .
- "Sobre el comercio exterior de Barcelona en la segunda mitad del siglo XVII" . **Estudios de Historia Moderna** , V . pp. 197-218 .
- FRANCIS , D.** **The First Peninsular War . 1702-1713** . E. Benn Ltd. Londres , 1975 .
- GALCERAN VIGUE, S.** **Dietari de la fidelíssima vila de Puigcerdà** . Fundació Salvador Vives Casajuana . Barcelona , 1.977 .
- GALVEZ, J.** **La guerra de Sucesión en Gerona (1.700-1.715)** . Tesi de llicenciatura . U. A. B. Bellaterra , 1.974 .
- GARCIA CARCEL, R.** **Historia de Catalunya . Siglos XVI-XVII** . 2 vols. Ariel . Barcelona , 1985 .
- "El concepte d'Espanya als segles XVI i XVII". **L'Avenc** , 100 . Barcelona , 1.987 . pp. 38-50 .
- GARCIA DINI .** "Pablo Ignacio de Dalmases y la Academia de los Desconfiados de Barcelona" . **Miscelanea di Studi Spanici** , 1969-1970 . pp. 199-260 .
- GARI SIUMELL, J. A.** **Descripción e historia de la villa de Villanueva y Geltrú , desde su fundación hasta nuestros días** . Joan Rius i Vila editor . Vilanova i la Geltrú , 1.963 .

- GENET, J. PH. et MENÉ, M. LE. Eds. **Genèse de l'État Moderne . Prélèvement et redistribution** . Actes du Colloque de Fontevraud , 1.984 . C.N.R.S. Paris , 1.987 .
- GIL, X. "Noves visions sobre velles realitats de les relacions entre la capital i els territoris a les monarquies europees dels segles XVI i XVII" . **El barroc català** . Quaderns Crema . Barcelona , 1989 . pp. 23- 45 .
- GIMENEZ, J. "Les Corts Catalanes dels segles XVII i XVIII des d'una perspectiva local" . Congrès **Les Corts de Catalunya . Congrès d'Història institucional** . Barcelona , abril de 1988 .
- GIRALT, E. **El comercio marítimo de Barcelona: 1.630-1.665. Hombres, técnicas y direcciones de tráfico** . Tesi de doctorat . Universitat de Barcelona , 1.957 .
- "La colonia mercantil francesa a mediados del siglo XVII" . **Estudios de Historia Moderna** , VI . 1960 . pp. 216-278 .
- GONZALEZ ANTON, L. **Las Cortes en la España del Antiguo Régimen** . Institución Fernando el Católico-Siglo XXI Ed. Madrid , 1.989 .
- GOUBERT, P. **Beauvais et le Beauvaisis du 1.600 à 1.730 . Contribution à l'histoire social de la France du XVII e. siècle** . S.E.V.P.E.N. Paris , 1.960 .
- **Historia de Francia** . Crítica . Barcelona , 1.987 .
- GRAHIT, E. "Gerona durante la Guerra de Sucesión " . **Revista de Gerona** , vol. 20 . Girona , Gener-juny 1895 . pp. 9-331 .
- HARGREAVES-MAWDSLEY, W.N. **Eighteenth-Century Spain . 1700-1788 . A Political , Diplomatic and Institutional History** . The Macmillan Press Ltd. Londres , 1979 .
- HERMANN, CH. Coord. **Le premier âge de l'état en Espagne (1450-1700)** . C.N.R.S. Paris , 1.989 .
- HILL, C. **El siglo de la revolución , 1.603-1.714** . Ed. Ayuso . Madrid , 1.972 .
- HINCKER, F. **Les français devant l'impost sous l'ancien régime** . Flammarion . Paris , 1.971 .
- HUARD, R. "Existe-t-il une *politique populaire* ?" . **Mouvements populaires et conscience sociale . XVI e.-XIX e. siècles** . Maloine ed. 1985 . pp. 57-68 .
- IBAÑEZ, X. **Els romanços i els plecs austriacistes en la guerra**

- de Successió** . Tesi de llicenciatura . Universitat de Barcelona , 1982 .
- IGLESIES, J. Estadístiques de població de Catalunya al primer vicenni del segle XVII** . 2 vols. Fundació Salvador Vives Casajuana . Barcelona , 1974 .
- IGLESIES, J. El guerriller Carrasclet** . Rafael Dalmau editor . Barcelona , 1961 .
- JUNYENT, E. La ciutat de Vic i la seva història** . Curial . Barcelona , 1976 .
- "La noblesa vigatana en 1666" . **Ausa** , VII . Patronat d'Estudis Ausonencs . Vic , 1972-1974 . pp. 41-42 .
- KAMEN, A. La España de Carlos II** . Crítica . Barcelona , 1981 .
- "Una insurrecció oblidada del segle XVII: l'alçament dels camperols catalans de l'any 1688" . **Recerques** , 9 . Curial . Barcelona . 1979 . pp.11-28 .
 - "Nueva luz sobre la II Germanía de València" . **Homenaje a Reglà** . València , 1975 .
 - Estudi introductor i a l'edició del **Fénix de Catalunya** . Departament de Cultura . Generalitat de Catalunya . Barcelona , 1983 .
 - **La Guerra de Sucesión en España. 1.700-1.715** . Grijalbo Barna. 1974
 - "Una nova visió de la posició del País Valencià i del Principat en la Guerra de Successió " . **Revista de Catalunya** , 7 . Barcelona , 1987 . pp.
- KRANTZ, F. History from below** . Basil Blackwell . Oxford , 1988 .
- KRIEDTE, P. Feudalismo tardío y capital mercantil** . Crítica , Barcelona , 1982 .
- LABERNIA, P. Diccionari de la llengua catalana** . vol. II . Barcelona , 1840 .
- LABROUSSE, C. E.; GOUBERT, P. i altres . Ordenes , estamentos y clases** . Siglo XXI Ed. Madrid , 1978 .
- LALINDE ABADIA, J. La jurisdicción real inferior en Cataluña (Corts, Veguers, Batlles)** . Ajuntament de Barcelona , Museu d'Història de la Ciutat . Barcelona , 1966 .
- **La institución virreinal en Catalunya (1.479-1.716)** .

- Instituto Español de Estudios Mediterráneos . Barcelona , 1.964 .
- LAZERME , P. **Noblesa catalana** . 3 vols. 1975-1977 .
- LEON SANZ , V. "Política interior del Archiduque : Benasque , un valle austriacista durante la Guerra de Sucesión " . **Cuadernos de Historia Moderna y Contemporánea** , 8 . Universidad Complutense . Madrid , 1987 . pp. 83-107 .
- LLADONOSA, J. **Història de la ciutat de Lleida** . Curial . Barcelona , 1.980 .
- LLEDOS MIR, M. **Historia de la antigua villa o ciudad de Tremp** . Artes Gráficas Faidella Seix . Barcelona , 1.917 .
- LLOYET, J. **Mataró, 1.680-1.719 : el pas de vila a ciutat i a cap de corregiment** . Premi Iluro , 1.965 . Coixa d'Estalvis de Mataró . 1.966 .
- LOBATO, I. "Societats mercantils a la Barcelona del segle XVII. La companyia Dalmases-Ferrer". **Estudis d'Història Econòmica** , 1 . Ciutat de Mallorca , 1.988 . pp. 27-43 .
- LOMBARDI, G. **La Guerra del Sale (1.680-1.699) . Rivoltes e frontiere del Piemonte baroco** . F. Angeli . Milano , 1.986 .
- LUBLINSKAYA, A. D. **La crisis del siglo XVII y la sociedad del absolutismo** . Crítica . Barcelona , 1.979 .
- LYNCH, J. **España bajo los Austrias** . 2 vols. Ediciones Peninsula . Barcelona , 1.972 .
- **Bourbon Spain . 1.700-1.808** . B. Blackwell . Oxford , 1.989 .
- LYNN , JOHN A. Ed. **Tools of war. Instruments, Ideas, and Institutions of Warfare** , 1.445-1.871 . University of Illinois Press . Illinois, 1.990 .
- MAIXÉ , J.C. "Parentesco y relaciones sociales en el seno de la burguesía barcelonesa . Los extranjeros en la Barcelona de los siglos XVII y XVIII" **Manuscrits** , 6 . Universitat Autònoma de Barcelona . Bellaterra , 1987 . pp. 121-134 .
- MANDROU, R. "Vingt ans après, les révoltes populaires dans l'historiographie française du XVII e. siècle". **Revue Historique** . 1969 .
- MARCET, A. "La résistance catalane ou lendemain de l'annexion de 1.659". **Mouvements populaires et conscience sociale. XVI e. - XIX e siècles** . Maloine Ed. Paris , 1985 . pp. 309 -318 .

- **Breu història de les terres catalanes del Nord** . Ed. El Trabuçaire . Perpinyà , 1.988 .
 - "El clergat rossellonès agent de la resistència a la francesització després del Tractat dels Pirineus". **Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1984 . pp. 457-463 .
- MARQUES, J. M^a. **Las instrucciones de la nunciatura de Barcelona (1.710-1.713)** . Instituto Español de Historia Eclesiástica . Roma , 1.978 .
- MARTINEZ SHAW, C. "El comercio marítimo de Barcelona, 1.657-1.712". **EHDAP** , VI . Miscelánea en honor de J. M. Madurell , II . Barcelona , 1.978 . pp. 287-310 .
- **Cataluña en la carrera de Indias , 1680-1756** . Crítica . Barcelona , 1981 .
 - "Construcción naval y capital mercantil : Mataró : 1690-1709" . **EDHAP** , VII . Barcelona , 1980 . pp. 223-236 .
- MARX, K. **El Dieciocho Brumario de Luis Bonaparte** . Ariel . Barcelona , 1.985 .
- MAS D. "Andorra a l'edat moderna " . **L'Avenc** , 127-128 . *Piecs* , 21 . Barcelona , 1.989 . pp. 326-327 .
- MASCARELLA , J. "El Ripollès : una història per al foraster" . **Revista de Girona** , 136 . Setembre-octubre 1989 . pp. 100-105 .
- MASIA , E. **Unos ejemplos de compañía mercantil catalana durante la Guerra de Sucesión . La sociedad Darrer-Casanoves** . Tesi de llicenciatura . Universitat de Barcelona , 1973 .
- MASOLIVER , A. "Fra Francesc Dorda , abat de Poblet , bisbe de Solsona i ministre de l'Arxiduc" . **Scriptorum Populeti** , 10 . Abadia de Poblet , 1981 .
- MERCADER, J. **La ciutat d'Igualada** . Barcino . Barcelona , 1.953 .
- **Els capitans generals (S. XVIII)** . Biografies catalanes , 10 . Ed. Vicens Vives . Barcelona , 1.980 .
 - **Felip V i Catalunya** . Ed. 62 . Barcelona , 1.968 .
 - "Nuevos datos sobre la personalidad del geógrafo José Aparici . **Estudios Geográficos** , 43 . CSIC . Madrid , 1.951 . pp. 351-357 .
 - "Consideraciones sobre la actitud de los pueblos y estamentos

- catolones ante Felipe V" . **Bages** , núm. 100 . Manresa , 1.961 .
- MIÑANA, J. M. **La Guerra de Sucesión en Valencia** . Pérez , F. J.; Estellés , J.M. a cura de . Institució Alfons el Magnànim . València , 1985 .
- MOLAS I RIBALTA, P. " Neoforalisme i represa econòmica : el regnat de Carles III " . **Història de Catalunya** , IV . Salvat Editors . Barcelona , 1.978 .
- **Economia i societat al segle XVIII** . Ed. La paraula viva . Barcelona , 1.975 .
 - "Propaganda y debate político en la revuelta catalana de los gorretes (1.687-1.690)". **Homenaje a J. A. Maravall** . vol. 3 . C.I.S. Iglesias , M.C;
 - **Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII** . Curial . Barcelona , 1.977 .
 - "Les Royaumes de la Couronne d'Aragon" . **Le premier âge de l'État en Espagne (1450-1700)** . Hermann , C. Coord. CNRS . Paris , 1989 . pp. 113-145 .
 - "La administración de Hacienda en Cataluña en la edad moderna" . **Actas del I Simposium Internacional : Estado y Fiscalidad en el Antiguo Régimen** . Cremades , C. Ed. Universidad de Murcia . 1989 . pp. 55-64 .
 - "A tres-cents anys del Fènix de Catalunya . Recuperació i reformisme econòmic sota Carles II" . **Pedralbes** , 3 . Universitat de Barcelona , 1983 . pp. 34-41 .
 - "Las Audiencias borbónicas en la Corona de Aragón" . **Historia social de la Administración española . Estudios sobre los siglos XVII y XVIII** . Barcelona , 1980 . pp. 117-164 .
- MOLINÉ BRASÉS, E. "La Acadèmia dels Desconfiats" . **B.R.A.B.L.B.** , 65 . 1.917. pp. 1-11 .
- MOLINÉ , E. "Les relacions de les visites *ad limina apostolorum* dels bisbes d'Urgell , 1597-1821" . **Urgellia** , 4 . La Seu d'Urgell , 1982 . pp. 387-513 .
- MOLL, F. de B. **Diccionari Català Valencià Balear** . vol. 2 . Palma de Mallorca , 1.978 .
- MONTANER, P. de . **Una conspiración filipista : Mallorca, 1.711** . Guillermo Canals . Ed. Colección Kapitel . Palma de Mallorca , 1.990 .

- MORALES , F.J. "Privilegios nobiliarios del Principado de Cataluña . Dinastía de Austria . Gobierno intruso del archiduque Don Carlos (1701-1714)" . *Hidalguía* , XXV . 1978 .
- "Privilegios nobiliarios del Principado de Cataluña . Dinastía de Austria . Reinado de Carlos II . 1665-1700" . *Hidalguía* , XXVII (1979) , XXVIII (1980) .
- MORER, J.; GALI F. de A. **Historia de Comprodón** . Imp. de P. Casanovas . Barcelona , 1.879 .
- MOUSNIER, R. **Furores campesinos . Los campesinos en las revueltas del siglo XVII (Francia, Rusia, China)** . Siglo XXI Ed. Madrid , 1.976. - "Les concepts d' *ordre*, d' *états*, de *fidélité* et de *monarchie absolue*, en France, de la fin du XV e. siècle , à la fin du XVIII e" . *Revue Historique* , 502 . 1.972 . pp. 289-312 .
- NADAL FARRERAS, J. "El govern de Catalunya entre l'autonomia i el centralisme . Segles XVI-XVII". **Formes i institucions de govern de Catalunya** . Barcelona , 1.983 . pp. 81-99 .
- WOLFF, P. **Història de Catalunya** . Ed. Dikos-Tau . vilassar , 1983
- " La guerra de Successió i la derrota de Catalunya " **Història de Catalunya** . vol. 4 . Ed. Salvat . Barcelona , 1.978 . pp. 146-159 .
- **La introducción del Catastro en Gerona (Contribución al estudio del régimen fiscal de Cataluña en tiempos de Felipe V)** . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1.971 .
- L'Onze de Setembre i el centralisme borbònic . Ed. Dopesa . Barcelona , 1977 .
- NADAL OLLER , J. "La població catalana dels segles XVI i XVII". **Història de Catalunya** . vol. IV . Ed. Salvat . Barcelona , 1978 .
- NADAL OLLER , J. GIRALT, E. **La population catalane de 1.553 à 1.717** SEVPEN . Paris , 1.960 .
- "Un modelo de sociedad preindustrial . Barcelona en 1.717-8". **Homenaje a R. Carande** . Madrid , 1.963 .
- NICOLAU , H. **La polèmica castellano-catalana en la revolta de 1640** . Tesi de llicenciatura . Universitat Autònoma de Barcelona . 1983 .
- OLIVE, F. "Aportacions a un avalot al Camp de Tarragona : Valls, 1.694" **Universitas Tarraconensis** , IV . Tarragona . 1.982-1.983 . pp.95-104 .

- ORTIZ , R. Historia del gremio de paraires de la ciudad de Vic .**
Tesi de llicenciatura . Universitat de Barcelona , 1966 .
- PALACIO Y DE PALACIO, J. M. de . "Contribución al estudio de los burgueses y ciudadanos honrados de Catalunya " . Hidalguía , V .**
núms. 22 i 24 . Madrid , 1.957 . pp. 305-320 i 661-700 .
- PALOS , J.L. La práctica del gobierno en Catalunya (S. XVI-XVII) .**
Los Corts , la Generalitat y el municipio de Barcelona . 2 vols. Tesi de doctorat . Universitat Autònoma de Barcelona . Bellaterra , 1990 .
- "Vivir en Barcelona . Sugerencias para una conceptualización de la élite ciudadana en los siglos XVI-XVII" . **Manuscrits , 7 .** Universitat Autònoma de Barcelona . Bellaterra , 1988 .
- PARETS, M. A cura de AMELANG , J. i TORRES , X. Dietari d'un any de pesta .** Eumo . Vic , 1.989 .
- PARKER , G. La revolución militar . Las innovaciones militares y el apogeo de Occidente , 1500-1800 .** Crítica , 1990 .
- PEDROS, X. "Poder i institucions : Pere d'Amigant , magistrat de la Reial Audiència de Catalunya " . Actes I Congrés d'Història Moderna de Catalunya , 2 .** Universitat de Barcelona . Barcelona , 1.984 . pp. 149-159 .
- PEGUERA, L. de Práctica , forma y stil , de celebrar Corts Generals en Cataluña y matèrias incidents en aquelles .** Ed. Base . Barcelona , 1.974 . Reproducció facsímil de l'edició de J. Margarit . Barcelona , 1632 .
- PELLA I FORGAS , J. Llibertals y antich govern de Catalunya .** Puig . Barcelona , 1905 .
- PELLA I FORGAS, J.; COROLEU I INGLADA , J. Las Cortes Catalanas .**
Estudio jurídico y comparativo de su organización y reseña analítica de todas sus legislaturas . Imp. de la Revista Histórica Latina . Barcelona , 1.876 .
- PEREZ APARICIO, C. De l'alçament moulet al triomf botifler .** Col. 3 i 4 . València , 1.981 .
- PEREZ PICAZO, M. T. La publicística española en la Guerra de Sucesión .** 2 vols. C.S.I.C. Madrid , 1.966 .
- PILLORGET , R. Les mouvements insurrectionels de Provence entre 1596 et 1715 .** París , 1971 .

- PLADEVALL, A. "La guerra dels gorretes o dels barretines". *Revista Centelles* . Centelles , 1.978 .
- **Centelles . Aproximació a la seva història** . Eumo . Vic , 1.987
 - "La capella de Sant Antoni i la masia de les Torras" (1.977) .
 - **El general Josep Moragues . Heroi i màrtir de Catalunya** . Col. Jaume Botet i Sisó . Ajuntament de Sant Hilari Sacalm , 1.988 .
- PLADEVALL, A.; SIMON, A. **Guerra i vida pagesa a la Catalunya del segle XVII** . B. Torres Amat . Curial . Barcelona , 1.986 .
- PORCHNEY, B. **Les soulèvements populaires en France au XVII e siècle** . Flammarion . París , 1.972 .
- PORTA, A. **La victòria catalana de 1.705** . Ed. Pòrtic . Barcelona , 1.984 .
- PORTER, R. and TEICH, M. **Revolution in History** . Cambridge University Press . Cambridge , 1.986 .
- POU I MARTI, J. M. **Història de la ciutat de Balaguer** . Imp. Sant Josep . Manresa , 1.913 .
- PRAT, J. **El canal industrial de Manlleu** . Caixa de Manlleu . Manlleu , 1.984 .
- PUIG, Ll. Ma. de . "Invasió napoleònica i qüestió nacional a Catalunya". **La invasió napoleònica . Economia, cultura i societat** . Universitat Autònoma de Barcelona . Bellaterra , 1.981. pp. 55-79 .
- PUIGVERT, J. Ma. "Parròquia i societat rural a la Catalunya d'antic règim. L'exemple de Riudellots de la Selva". **Recerques** , 20 . Curial . Barcelona , 1.988 . pp. 171-196.
- RAGON, J. "El último virrey de la administracion habsburguesa en Cataluña : Jorge de Darmstadt y Landgrave de Hossia (1.698-1.701)". **Pedralbes** , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona . 1.982 . pp. 263-272 .
- "La formació del partit austriacista a Catalunya abans de la Guerra de Successió". **Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** ; 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1.984 . pp. 225-231 .
 - "Las relaciones entre Barcelona y el poder central tras su reincorporación a la monarquía hispánica en 1697" . **Homenaje a**

- Antonio Dominguez Ortiz** . Madrid , 1981 : pp. 627-635 .
- REGLÀ, J.** Els segles XVI i XVII . Els Virreis de Catalunya .
Biografies Catalanes , 9 . Ed. Vicens Vives . Barcelona , 1.961 .
- **Història de Catalunya** . 2 vols . Aedos . Barcelona , 1.973 .
- RDIG I JALPI, J. G.** Epítome histórico de la muy ilustre ciudad de
Manresa . Jaime Suriá . Barcelona , 1.692 .
- ROS, F. de A. Pbro.** El "Codern de la relació del siti de Barcelona
tingut en lo any 1.697" del Dr. Gaspar Mas y Montagut .
Seminario Conciliar de Barcelona . Barcelona , 1.950 .
- ROSSICH, A. i RAFANELL, A.** A cura de . El barroc català. Actes de
les jornades celebrades a Girona , desembre de 1.987 .
Quaderns Crema . Barcelona , 1.989 .
- ROYRA I VIRGILI, A.** Història nacional de Catalunya . 7 vols .
Edicions Pàtria . Barcelona , 1.922-37 .
- RUBIO CAMBRONERO , I.** La Deputació del General de Catalunya en
los siglos XV y XVI . 2 vols. Diputación Provincial de Barcelona .
Barcelona , 1950 .
- RUDÉ , G.** Revuelta popular y conciencia de clase . Crítica .
Barcelona , 1981 .
- SABATIER, G.** "De la révolte de Roure (1.670) aux Masques armés (1.783) :
la mutation de phénomène contestataire en Vivarais". **Mouvements
populaires et conscience sociale . XVI e.-XIX e. siècles** .
Maloine Ed. Paris , 1985 . pp. 121-147 .
- SABIO, M.A.** El sitio y la ocupación francesa de Barcelona en el
año 1697 . Tesi de doctorat . Universitat Autònoma de Barcelona .
Bellaterra , 1989 . "La imagen de Francia en Cataluña a finales del
siglo XVII". **Manuscrits** , 6 . Universitat Autònoma de Barcelona .
Bellaterra , 1.987 . pp.135-150 .
- SAGNES, J.** **Le Pays Catalan** . 2 Vols. Société nouvelle d'éditions
régionales et de diffusion . Pau , 1.989 .
- SAHLINS, P.** **Boundaries. The Making of France and Spain in the
Pyrenees** . University of California Press . Oxford , 1.989 .
- "Del Tractat dels Pirineus (1.659) als tractats de Baiona
(1.866-1.868). Dues històries de la frontera de la Cerdanya?".
L'Avenç , 86 . Barcelona , 1.985 . pp. 42-48 .
- SAINT-SIMON, Duc de** . **Mémoires** . vols. I , II , III i IV (1691-1714) .

- Coirault , Y. Éd. *La Pèiade* . Gallimard . París , 1983 (*Memòries* . M.O.L.U. , 37 Ed. 62 . Barcelona , 1.984 ; *Memorias* .Ed. Aguilar . Madrid , 1.948.
- SALA i SALARICH, J. "Notes Folkloriques". *B.C.E.V*, II . 1.915 - 1.917. pp. 191- 192
- SALES , N. *Els botiflers , 1.705-1.714* . R. Dalmau Ed. Barcelona , 1.981 .
- "Església , masia i el poble (segles XVI, XVII i XVIII)". *Revista de Catalunya* , 16. 1.988 .
 - *Els segles de la decadència (XVI-XVIII)*. Història de Catalunya . vol. IV . Ed. 62 . Barcelona , 1989 .
 - "Naturals i alienígenes : un cop d'ull a algunes naturalitzacions dels segles XV al XVIII" . *Studia in in honorem prof. M. de Riquer* . Quaderns Crema . Barcelona , 1987 . pp. 675-705 .
 - "Un gran llibre, un gran buit". *Cultura* , 14 . Generalitat de Catalunya . Departament de Cultura . Barcelona , 1.988 . pp. 16-20 .
 - Ressenya de *El dret Públic Català . Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta* , de Victor Ferro . *L'Avenc* , 113 . (març 1.988) . pp. 66-67.
 - *Senyors bandolers , miquelets i botiflers . Estudis sobre la Catalunya dels segles XVI al XVIII* . Ed. Empúries . Barcelona , 1984 .
- SANABRE, J. *Resistència del Rosselló a incorporar-se a França* . Barcino . Col. Tramontana . Barcelona , 1.970 .
- SANAHUJA, P. *La antiga ciutat de Balaguer*. Biblioteca Lleidatana . Lleida , 1.930 .
- SANCHEZ MARCOS, F. *Cataluña y el gobierno central tras la Guerra de los Segadores (1.652-1.679)* . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1.983 .
- "El autogobierno perdido en 1652 : el control por Madrid de la vida política en Cataluña durante el virreinato de Don Juan de Austria (1653-1656)" . *Pedralbes* , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1982 . pp. 101-126.
- SANPERE, S. *Fin de la Nación Catalana* . L'Avenc. Ed. Barcelona , 1.905 .
- SANS TRAVÉ , JM.; BALLART , C. "El catàleg dels diputats i oïdors de

- comptes de la Generalitat de Catalunya (1359-1710) de Pere Serro i Postius" . EDHAP , VIII . Barcelona , 1980 .
- SARRET I ARBOS, J., **Història de Manresa . Monumenta Historia Civitatis Minorisae** . 2 vols. Manresa, 1921 .
- SEGARRA MALLA, J. M. **Recull d'episodis d'història taragorina des del segle XI al XX** . F. Camps Calmet Editor . Tàrrrega , 1973 .
- SEGURA, J. **Història d'Igualada** . 2 vols. Estampa d'Eugeni Subirana . Barcelona , 1907-1908 .
- SERRA, E. **Pròleg a Guerra dels Segadors i crisi social** , de J. Vidal . Ed. 62 Barcelona , 1984 . pp. 9-20 .
- "Per una cronologia i interpretació de la crisi del XVII". **Terra , treball i propietat** . Crítica . Barcelona , 1986 . pp. 214-246 .
 - **Pagesos i senyors a la Catalunya del Segle XVII . Baronia de Sentmenat . 1.510 - 1.729** . Crítica . Barcelona , 1988 .
 - Introducció al dossier *La comunitat rural a Catalunya moderna . L'Avenc* , 115 . (maig 1988) . pp. 14-17 .
 - "Tensions i ruptures de la societat catalana en el procés de formació de l'estat modern" . **Manuscrits** , 4/5 . Universitat Autònoma de Barcelona . Bellaterra , 1987 . pp. 71-80 .
 - "Any 1.640 . Tornant-hi a pensar". **Revista de Catalunya** , 43 . Barcelona (juliol 1990) pp. 3-6 .
 - **La Guerra dels Segadors** . Ed. Bruquera . Barcelona , 1969 .
 - "Una aproximació a la historiografia catalana : els antecedents" . **Revista de Catalunya** , 26 (gener 1989) . pp. 29-46 .
 - "Una aproximació a la historiografia catalana : el nostre segle" . **Revista de Catalunya** , 27 (febrer 1989) . pp. 43-55 .
- SIMON , A. **La revuelta catalana de 1640 . El movimiento campesino y popular** . Tesi de llicenciatura . Universitat Autònoma de Barcelona , 1978 .
- SOBREQUES I CALLICO, J. **El pactisme a Catalunya** . L'Escorpí , Ed. 62 . Barcelona , 1982 .
- **L'Onze de Setembre i Catalunya** . Ed. Undàrius . Barcelona , 1976
- SOLA, F. **Història de Torelló** . 2 vols. Gràfiques Marina . Barcelona , 1947 .
- SOLDEVILA, F. **Història de Catalunya** . 3 vols. Alpha . Barcelona , 1962 .

- **Recerques i comentaris** , 1 . Llib. Catalonia . Barcelona , 1.929 .
- SOLÉ , M. **El pensament polític en la Catalunya del segle XVII : un estudi ideològic de la revolta catalana de 1640** . Tesi de llicenciatura . Universitat Autònoma de Barcelona . 1982 .
- TELLO, E. **Visca el rei i les calces d'estopa ! Reialistes i botiflers a la Cervera set-centista** . Crítica . Barcelona , 1.990
- **Pagesos , menestrals i rendistes . Cervera i la Segarra en l'arrencada industrial catalana (1.702-1861)** . Tesi de doctorat . Universitat de Barcelona , 1.987 .
- TEROL, A. **La Revolta dels Gorretes** . Tesi de llicenciatura . Universitat de Barcelona , 1.974 .
- TERRON , J.L. **La Guerra de Sucesión en Menorca , causas , hechos , consecuencias** . Maó , 1984 .
- THOMPSON, E.P. **Tradición, revuelta y consciencia de clase** . Crítica . Barcelona , 1.979 .
- "Patrician Society, Plebeian culture " . **Journal of social History** , 7. 1.974 .
- THOMPSON, E.P.; BERTRAND, V; BOUTON, C.A.; GAUTHIER, F.; HUNT, D; IKNI, G. R. **Introduction a La guerre du blé au XVIII e. siècle** . Les Editions de la Passion . Paris , 1.988 . pp. 6-30 .
- THOMPSON , I.A.A. **Guerra y decadencia . gobierno y administración en la España de los Austrias , 1560-1620** . Crítica . Barcelona , 1981 .
- "Aspectos de la organización naval y militar durante el Ministerio de Olivares" . **La España del Conde Duque de Olivares** . Elliott , J. i García Sanz , A. coords. Secretariado de Publicaciones . Universidad de Valladolid , 1990 . pp. 249-274 .
- TORRAS ELIAS , J. **Liberalismo y rebeldía campesino . 1820-1823** . Ariel . Barcelona , 1976 .
- TORRAS I RIBE, J. M. "Aproximació a l'estudi del domini baronial del monestir de Ripoll (1266-1719)" . **Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1984 . pp. 203-209
- "Aproximació a la problemàtica civil de la Guerra de Successió a Catalunya . La política municipal de l'Arxiduc Carles d'Àustria (1705-1711)" . **Recerques** , 13 . Curial . Barcelona , 1983 . pp.

- 27-44.
- **Els municipis catalans de l'Antic Règim . 1453-1808** . Curial . Barcelona , 1983 .
 - **Evolució social i econòmica d'una família catalana a l'antic règim . Els Padró d'Igualada (1.642-1.862)** . Fundació Salvador Vives Casajuana . Barcelona , 1.976 .
 - "L'etapa de provisionalitat institucional borbònica en els municipis durant la Guerra de Successió (1707-1716)" . **Pedralbes** , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1982 . pp. 127-148 .
 - "Reflexions sobre l'actitud dels pobles i estaments catalans durant la Guerra de Successió " **Pedralbes** , 1 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1.981 . pp. 187-210 .
 - " Un municipi català entre la Guerra de Successió i la invasió aliada de 1.714 " . **Recerques** , 9 . Curial . Barcelona , 1.979 . pp. 29-56 .
- TORRENT, D. Monlleu , croquis para su historia** . Imp. R. Anglada . Vic , 1.893 .
- TORRES I SANS , X. La Vall de Torelló en els segles XVI i XVII . Una història de paraires i bandolers** . Eumo Ed. prepara l'edició
- **Nyerros i cadells : bàndols i bandolerisme a la Catalunya de l'Antic Règim (1590-1640)** . Universitat Autònoma de Barcelona , 1988 .
 - "El bandolerisme català del barroc : *¿fill de la misèria* o de la benestança ?" **El barroc català** . Quaderns Crema . Barcelona , 1989 . pp. 47-60 .
 - "Senyors i bandolers a l'Antic Règim". **L'Avenc**, 82 (maig 1.985) . pp. 36-45 .
- VICENS VIVES, J. Notícia de Catalunya** . Destino . Barcelona , 1.969 (4) .
- **Historia general moderna. S. XV-XVIII** . Ed. Vicens Vives . Barcelona , 1.984 (3) .
 - **Aproximación a la historia de España** . Ed. Vicens Vives . Barcelona , 1966 (4) .
- VIDAL PLA, J.** "Els dominis jurisdiccionals a la Catalunya moderna . Estudi de fonts i assaig cartogràfic" . **Actes i Congrés d'Història Moderna de Catalunya** , 2 . Universitat de Barcelona . Barcelona , 1984 . pp. 339-347 .

- "La comunitat vilatana davant l'exèrcit al segle XVII: Vilafranca del Penedès". *L'Avenç*, 115. Barcelona, 1988. pp. 14-17.
- VIDAL, P. **Histoire de la ville de Perpignan depuis les origines jusqu'au Traité des Pyrenées**. H. Welter Editeur. Paris, 1897.
- VILAR, P. **Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII**. Curial. Barcelona, 1973.
 - **Catalunya dins l'Espanya moderna. Recerques sobre els fonaments econòmics de les estructures nacionals**. 4 vols. Ed. 62. Barcelona, 1973-1986 (3).
 - **Estat, nació, socialisme**. Estudis sobre el cas espanyol. Curial, Barcelona, 1982.
 - **Le Manuel de la Componyia Nova de Gibraltar. 1.709-1.723**. SEVPEN. Paris, 1962.
 - Pròleg a *Els segles de la decadència (XVI-XVIII)* de N. Sales. **Història de Catalunya**. vol. IV. Ed. 62. Barcelona, 1989. pp. 9-15.
 - **Historia marxista, historia en construcció**. Ensayo de diàlogo con Althusser. Anagrama. Barcelona, 1975.
 - **Iniciación al vocabulario del análisis histórico**. Crítica. Barcelona, 1980.
 - **Introducció: el "fet català"**. Història de Catalunya de J. Nadal i P. Wolff. Oikos-Tau. Vilassar, 1983. pp. 1-36.
 - **Introducció a la Història de Catalunya**, vol. I. Ed. 62. pp. 1-69.
 - **In fine. Mouvements populaires et conscience sociale. XVI e.-XIX e. siècles**. Maloine Ed. Paris, 1984. pp. 753-758.
 - "Autour de 1680: conjuncture générale et cas espagnol". **Études réunies en l'honneur de Pierre Goubert**. Soc. Démographie Historique. Toulouse, 1984.
- VILARDAGA, J. **Historia de Berga y breves noticias de su comarca, desde los tiempos primitivos hasta nuestros días**. Tip. Luís Tasso. Barcelona, 1890.
 - **Efemérides bergodanas**. Imp. San José. Manresa, 1919.
- VOLTES BOU, P. **Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria (1705-1714)**. 3 vols. Documentos y Estudios. Ajuntament de Barcelona (1963-1970).
 - "La ciudad de Reus y la Guerra de Sucesión". **Boletín de la Real**

- Academia de la Historia** , CLVI , quadern I . 1.965 , pp. 41-53 .
- "La entrega de la plaza de Gerona al Archiduque Carlos de Austria" . **Anales del Instituto de Estudios Gerundenses** . Separata . Girona , 1.949 .
 - **L'Arxiduc Carles d'Àustria , rei dels catalans** . Ed. Aedos . Barcelona , 1967 .
 - "La Audiencia de Barcelona durante la guerra de Sucesión" . **Revista Jurídica de Cataluña** (març-abril 1962) .
 - "Las Cortes de Barcelona en 1705" . **BRABLB** , XXVIII . Barcelona , 1959-1960 . pp. 41-74 .
 - "Noticias sobre las mercedes nobiliarias otorgadas por el Archiduque Carlos de Austria durante su gobierno en Barcelona" . **Hidalguía** , núm. 22 (maig-juny 1957) . pp. 321-357 i núm. 23 . pp. 509-544 .
 - "Nuevas noticias de D. Ignacio de Dalmasés Ros y su tiempo" . **BRABLB** , XXVI . 1954-1956 . pp. 95-136 .
 - **La guerra de Sucesión** . Planeta . Barcelona , 1990 .
- ZAGORIN , P. Revueltas y revoluciones en la edad moderna . 2 vols. Cátedra . Madrid , 1985 .
- ZAMORA, F. de . **Diario de los viajes hechos en Cataluña** . Curial . Barcelona , 1.973 .
- ZUDAIRE, E. **El Conde-Duque y Cataluña** . C.S.I.C. Madrid , 1.964 .

FONTS MANUSCRITES .

ARXIU DE LA CORONA D'ARAGO .

Generalitat . Dietari. Números 101 (1.702) , 102 (1.704-5) , 103 (1.705) , 104 (1.705-6)

Registres de correspondència . 903 (1.686-1.710).

Audiència . Registres . "Consultas" . 120-1 (1.716) , 121-2 (1.716-7) , 122-3 (1.717) , 123-4 (1.717) , 124-5 (1.717) , 125-6 (1.718) , 126-7 (1.718) , 127-8 (1.719) , 128-9 (1.719-20) , 175 .

Lligalls . "Papeles S.E." . 1-218 (1.714-5) , 2-127 (1.716) , 209 (1.715-1.806) , 211 (s. XVIII) , 212 (1.716-20) , 213 (1.722-8) , 214 (1.657-1.755) , 218 (1.703-53) , 217 (1.751-91) , 302 (1.714-17) , 225 (1712-1714) , 226 (1712-1714) .

Registres . "Cartas acordadas" . 1-1 (1.714-15) .

Registres . "Corregimientos" . 175-6 (1.718-1.806) .

Registres . "Villetes" . 369 .

Cancelleria . Registres . 5.956 , 5.999 .

Reial Patrimoni . 2.825 .

Consell d'Aragó . Lligall 472 .

Registre de correspondència . 923 (1.686-1.710).

ARXIU DEPARTAMENTAL DELS PIRINEUS ORIENTALS . PERPINYÀ.

Sèrie C . Volums : 13 , 15 , 27 , 36 , 58 , 130 , 152 , 153 , 155 , 157 , 172 , 174 , 178 , 179 , 182 , 185 , 239 , 242 , 245 , 246 , 252 , 257 , 261 , 262 , 263 , 265 , 275 , 278 , 279 , 280 , 281 , 287 , 291 , 292 , 299 , 517 , 518 , 322 , 335 , 336 , 684 , 721 , 737 , 589 , 602 , 603 , 616 , 617 , 667 , 685 , 1417 , 1419 , 1426 , 1420 .

ARXIU EPISCOPAL DE VIC

Arxiu Capitular . Actes del Capítol (XII) .

- Llibre del Secretariat .1.701-1.707 .
- Arxiu Parroquial de Centelles** . V/21 inventaris 1.691-1.739
 W/2 Processos XVII-XVIII .
 Q/2 Vària XVII-XIX .
 Q/3 Vària .
 Correspondència XVII-XIX .
 N/1 Correspondència XVIII-XIX .
 R Llibres notariais , 94 (1.702-6) i 97 (1.710-14)
 Y/1 S. XVI-XIX .
- Cúria Fumada** . Processos criminals : 1637-1836 , 1713 ,
 1714-1718 .
 Processos civils : 1715 .
- Mensa Episcopal** . Correspondència Roma : 1.688-94 , 1.695-1.729
 Episcopologi ausetà .
 Documents varis , 994-1.742 .
 Correspondència , 523 .
- Arxiu Notarial** . Notari Comes . Testaments . 1.704-29 .
- Vegueria** . Volums : Processos criminals : 1.690-99 . 1.700-9 ,
 1.710-29 .
 Bans , edictes 1.600-1.729 .
 Vària S. XVIII (3 plecs) .
 Manuals (Registres) 1.704-27 .
 Manuals , Baronies comtat d'Osona S. XVII .
 Vària , Armes i guerra s. XVIII-XIX .
 Documents històrics .

ARXIU FIDEL FITA . ARENYS DE MAR .

- Francesc Gelat** . *Llibre de comptes i notes de Fco. Gelat , pagès de Santa Susanna , parròquia de Santa Maria de Pineda y terme de Palafolls . 1698-1721 , ms. 1131 i Memòria y record de mi Fco. Gelat , pagès de Santa Susanna ms. 1097 .*
Mn. Jaume Avallà . *Memòries* . ms. 1131 .

ARXIU HISTORIC MUNICIPAL DE BARCELONA .

Pere Serra i Postius . *Senat barcelonès y catàlogo de tots los pòhens y consellers que foren instituïts fins la present any ha tingut la ciutat de Barcelona ab las notas de algunas cosas memorables que en lo govern de algun de ells ha passat . Ms. A-25 .*

ARCHIVO HISTORICO NACIONAL . MADRID .

Sèrie Estado . Volums : 272 , 427 , 447 , 449 , 450 (1 i 2) , 439 , 432 , 433 , 436 , 312 , 352 , 439 , 263-264 , 440 (1 i 2) , 320 (1 i 2) , 312 , 272 , 281 , 450 , 443 , 444 , 280 , 812 , 434 , 435 , 8701 .

ARXIU MUNICIPAL DE BERGA .

Volums : Memorials , 149 .
Registre de borrons , 15 .
Llibre 153 .
Llibre 1.1.3.1 .
Llibre , 138 .

ARXIU MUNICIPAL DE MANLLEU .

Volum : Llibre de privilegis . Segle XVIII .

ARXIU MUNICIPAL DE LA SEU D'URGELL.

Volums : Registre de cartes de 1702 a 1711 .
Cartes de particulars , 1705-1717 .
Llibre dels Consells , 1700-1705 .
Volum 278 .

ARXIU MUNICIPAL DE VIC.

Volums : Acords : 1696-1700 , 1.700-1703 , 1.703-1705 ,
1.708-1710 .
Cartes trameses : 1.701-1708 .
Cartes rebudes : 1.700-1706 .
Plec Segle XVIII .
Guerra : 1.650-90 , 1.691-99 , 1.700-1.800 .
Cadastre : 1.715-16 .

ARXIU NACIONAL D'ANDORRA .

Arxiu de les sis claus . Segle XVIII (1.701-20) . Documents número
: 1.192 , 201 , 1.196 , 4.528 , 1.199 , 1.198 , 1.201 , 1.204 , 1.200 ,
1.221 , 4.307 , 1.218 , 1.207 , 1.208 , 4.446 , 1.202 , 1.212 , 1.213 ,
1.214 , 1.211 , 1.206 , 1.209 , 1.223 , 882 , 4.954 , 1.224 , 4.300 ,
5.059 , 1.249 , 488 , 1.248 , 4.393 , 1.242 , 1.136 , 1.247 , 1.234 ,
1.241 , 1.240 , 1.237 , 1.246 , 1.245 bis , 1.231 , 1.232 , 1.230 , 1.239 ,
1.243 , 1.233 , 1.092 , 4.594 , 1.251 , 1.256 , 1.255 , 1.258 , 4.611 ,
1.266 , 1.274 , 1.263 , 1.190 , 542 , 1.260 , 1.566 , 1.272 , 1.261 , 1.265
, 1.264 , 415 , 1.262 , 1.273 , 937 , 1.268 , 1.267 , 1.270 , 4.588 , 4.589
, 1.275 , 4.591 , 4.593 , 1.277 , 1.278 , 1.282 , 1.279 , 1.280 , 1.285 ,
1.286 , 1.291 , 1.290 , 4.575 , 1.297 , 1.562 , 1.302 , 1.305 , 1.315 ,
1.303 , 1.306 , 4.487 , 1.564 , 1.559 , 185 .

ARCHIVES NATIONALES . PARIS.

- Sèrie **AE B I** . Volums 178 i 179 (91670-1713) .
Sèrie **AE B III** . Volums 323 i 340 .
Sèrie **F 12** . Volums 1834 i 1891 .
Sèrie **K** . Volums 907 1 , 907- 2 , 1359 -1 1359 -2 , 908 .
Sèrie **MM** . Volums 1003 i 1004 .
Sèrie **G 7** . Volums 1092 , 1093 i 1094 .

ARXIU PARTICULARS .

Fons particular de Josep Fontana . Volum *Diputació i Catalunya*
1626-1714 .

Mas Espadamola de baix . Torelló . Documents solts del segle
XVIII .

Mas Fontanelles . Roda de Ter . Documents solts dels segles XVII i
XVIII . Memorial d'Antoni Fontanelles .

Mas Molins . Seva . Llibres de comptes . Segles XVII i XVIII .

Mas la Cavalleria . Manlleu . Documents solts del segle XVIII .

Mas la Llavina . Centelles . Diversos documents sobre Josep
Llavina (segles XVII-XVIII) . *Nota del memorial que se presentó*
al Exmo. Conde de Melgar siendo virrey en este Principado
(10-XII-1688) .

Mas les Torres . Sant Quirze Safaja . Documents solts . Genealogia

de la família Torres . Plecs : 1600 .
Segle XVIII (1 , 2 i 3) .
Política i milícies . 1700-1800 .
Escriptures de la casa M. Deu .
Escriptures i documents particulars . 1600 .

Mas Quintanes . Les Masies de Voltregà . Documents solts . Segle XVIII .

Mas Regàs . Arbúcies . Documents solts dels segles XVII i XVIII .
Llibre de Dionís Regàs .

Mas Serrabou . Tavèrnoles . Documents solts dels segles XVII i XVIII .

Mas Trinxeria . Olot . Documents diversos dels segles XVII i XVIII .
Informació de mèrits de Dn. Josep de Trinxeria . *Llibre del coronel Dn. Antonio de Trincheria i Basols* .

ARXIU PARROQUIAL DE MANLLEU .

Volum Notari Puigbò . 1701-1711 .

ARXIU PARROQUIAL DE TORELLO .

Llibre de visites pastorals . Segle XVIII .

BIBLIOTECA DE CATALUNYA .

Josep Aparici . *Descripción y Planta del Principado de Cataluña* .

Ms. 512 .

Discurso hecho por el M. de Campa D. Ambrosio Borsano . Carta topográfica del principado de Cataluña , condados del Rosellón y Cerdeña . Ms. 2371 .

Pau Ignasi de Dalmasas . *Relación breve de lo sucedido en Barcelona desde el lunes 26 de mayo hasta primero de junio de 1704 . Ms. 618 .*

Miquel Porels . *Sucesos de Cataluña desde el año 1640 hasta 1693 . Ms. 504 .*

Francesc Castellví . *Narraciones históricas . Ms. 421 .*

Acadèmia dels Desconfiats . Ms. 1004 .

Pere Costa . *Nobiliario catalán . 2 volums . Ms. 153 .*

Cartas sobre la política catalana y cosas referentes a Catalunya de los siglos XVI-XVII y XVIII . Ms. 215 .

Casos nobles de Catalunya : comtats , vescomtats , baronies , varvesors i homes de paratge : S. XVI . Ms. 280 .

Francesc Blanch . *Tractat de la noblesa de Catalunya . S. XVI-XVII . Ms. 302 .*

Descripció de los los llochs tant reals com de Barons de tota la Provincia de Cathalunya per Veguerias . Ms. 313 .

BIBLIOTECA NACIONAL . MADRID .

Gobierno del duque de Villahermosa en Cataluña . 1690 . Volums : Ms. 2401 , 2404 , 2405 i 2407 .

BIBLIOTECA PUBLICA DE OLOT .

Llibre de Josep Bracons , jove passamaner . 1758 .

Papers de Josep Bracons . Noticias tenien los Cathalons de son

Ilegítim Rey.

BIBLIOTECA DEL SEMINARI CONCILIAR . BARCELONA .

Diari del mes de novembre del any 1700, fins la die 14 de octubre del any 1705. format per la Dr. en quiscun dret Emanuel Mas y Soldevila. Ms. 419.

BIBLIOTECA UNIVERSITÀRIA DE BARCELONA .

Josep de Monfar i Sors . *Diario de noticias de Barcelona de los años 1683-1687.* Ms. 397-399 (1683-1684) i Ms. 1765 (1685-1687) .

Referent als esdeveniments de començaments del segle XVIII. Ms. 753 , núm. 43 .

M. Parets . *Crònica de molts successos que han succeït dins Barcelona i en molts altres llocs de Catalunya, dignes de memòria.* Ms. 225 .

MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES . ARCHIVES ET DOCUMENTATION QUAI D'ORSAY . PARIS .

Série Correspondance Politique . Espagne . Volumes : 138 , 143 , 144 , 151 , 152 , 154 .

ÖSTERREICHISCHES STAATSARCHIV . VIENNA .

Sèrie **Spanien Varia** . 1.652-1.726 , caixes : 10 , 11 , 12 , 13 , 14 , 15 , 22 , 26 , 54 , 57 , 59 , 60 , 61 , 62 , 63 , 64 , 65 , 66 , 45 , 80 .

Sèrie **Spanien Diplomatische Korrespondenz** , caixes 59 , 60 , 66 , 67 , 112 .

Sèrie **Hofkorrespondenz** , caixa 10 .

PUBLIC RECORD OFFICE . LONDRES .

Sèrie **State Papers [SP] 94** . Volums : 72 , 73 , 74 , 75 , 76 , 77 , 80 , 81 , 82 , 210 , 211 , 212 , 229 , 230 .

Sèrie **War Office [WO]** . 47/22 i 55/343-344 .

SECRETARIA DEL BISBAT DE VIC.

Còpia de les Visites *ad limina apostolorum* del bisbat de Vic guardades al ARCHIVO SEGRETO VATICANO . ROMA . (S.C. Conc. , Relationes , 869 A) . Anys : 1645 , 1660 , 1661 , 1668 , 1673 , 1675 , 1680 , 1688 , 1692 , 1700 , 1713 .

SERVICE HISTORIQUE DE L'ETAT MAJOR DE L'ARMEE DE TERRE . VINCENNES . PARIS .

Sèrie **A 1** . 1.687-1.709 . Volums : 1.453 , 1.423 , 1.904 , 1.013 , 1.014 , 1.015 , 1.016 , 1.017 , 1.103 , 1.104 , 1.105 , 1.106 , 1.107 , 1.110 , 1.111 , 899 , 900 , 901 , 910 , 1.289 , 1.173 , 1.466 , 1.501 , 1.522 , 1.523 , 1.598 , 1.599 , 1.601 , 1.602 , 1.605 , 1.658 , 1.706 , 1793 , 1800 ,

1.883 , 1.884 , 1.885 , 1.886 , 1.887 , 1.888 , 1.891 , 2.053 , 1.979 , 1.976
, 1.982 , 2.181 , 1.977 , 1.978 , 1.897 , 1.899 , 1.900 , 1.907 , 1.950 ,
1.234 , 1.337 , 1.338 , 1.378 , 1.417 , 1.418 , 1.789 , 1.981 , 1.983 , 1.989
, 2.054 , 1.235 , 1.282 , 1844 , 1881 .

FONTS IMPRESSES .

ARCHIVES NATIONALES . PARIS .

Comte de Rebenoc . *Recueil des instructions données aux ambassadeurs et ministres de France . Espagne* . 2 volums .
Comission des Archives Diplomatiques . Paris , 1894 .

BIBLIOTECA DE CATALUNYA . BARCELONA .

Fullets Bonsoms . Números : 2502 , 5064 , 5067 , 5070 , 5103 ,
5104 , 5106 , 5110 , 5111 , 5118 , 5119 , 5117 , 5086 , 5671 , 5672 ,
5691 , 5692 , 5693 , 5730 , 2959 , 5695 , 5696 , 5677 , 5676 , 1681 ,
2501 , 2877 , 9184 , 2764 , 889 , 5707 , 910 , 5675 , 5703 , 5688 ,
5689 , 5697 , 5695 , 5729 , 5659 , 5685 , 2526 , 2034 , 5118 , 4655 ,
5009 , 5008 , 5671 , 5678 , 7607 , 5684 , 5004 , 5673 , 5711 , 5690 ,
5691 , 5692 , 5693 , 2799 , 3106 , 886 , 4652 , 567 , 5675 , 5660 ,
7607 , 5008 , 3080 , 5730 , 5677 , 2877 , 9184 , 3080 , 3106 , 886 ,
1839 , 1421 , 2034 , 885 , 5742 , 910 , 5675 , 5703 , 5660 , 3112 ,
2764 , 889 , 2020 , 2053 , 1871 , 4652 , 4653 , 4654 , 7607 , 2526 ,
5297 , 9315 .

BIBLIOTHEQUE NATIONALE . PARIS .

Adrien-Maurice , duc de Noailles , *maréchal de France et ministre d'État* . *Mémoires politiques et militaires par servir à l'histoire de Louis XIV et de Louis XVI* . 3 volums . Paris . Chez Moutard , 1776 .

FONS PARTICULAR DE JOSEP FONTANA .

P. Gabriel Daniel . *Compendio de los sucessos de el Reynado de Luis XIV el Grande , Rey de Francia , que con titulo de Fastos o diario Histórico , compuso en Idioma Francés .* 2 volums . R. Ferrus Librero . Sevilla .

Ecós de la Verdad en siete diálogos sobre lo sucedido en el asedio de Barcelona , año 1706 . R. Figueró Imp. Barcelona , 1707 .

Manifestación , en que se publican muchos y relevantes servicios y nobles hechos , con que ha servido a sus señores Reyes la Excelentísima Ciudad de Barcelona ; singularmente en el sitio horroroso , que acaba de padecer este presente año de 1697 . T. Lorient Imp. Barcelona , 1697 .

Relación succincta , del feliz arribo a Barcelona de los serenísimos Don Felipe de Borbón y Doña Maria Luisa Gabriela de Saboya , monarcas de las Españas , Nuestros Reyes y Señores y de sus reales bodas ; descríbese como en epílogo la festiva pompa con que fueron festejados Sus Magestades por la fidelidad y amor de los Catalanes . R. Figueró Imp. Barcelona , 1701 .

Verdad Desnuda armada de razón . Sucessos innegables , con que triunfa de los embustes y enredos que se le oponen en un papel , que con aprobación , dize , del Excelentísimo Señor Arçobispo de Zaragoza ha esparcido la malicia , para ofuscar el derecho de la Magestad de Carlos Tercero a la Corona de España ; para desluzir el crédito de las Armas de los Aliados y para denigrar la fidelidad y valor de los Cathalanes . R. Figueró Imp. Barcelona , 1706 .

Verídica Relación diaria de lo sucedido en el ataque y defensa de Barcelona , cabeza del Principado de Cataluña , sitiado por las tropas de los altos aliados , en este año 1705 . Trátase extensamente de lo sucedido en la Plaza . Día 14 de Octubre . B. Giralt . Barcelona , 1705 .

ALTRES FONTS IMPRESSES

Francesc Bellsollé de la Torre . *La Guerra de Successió viscuda des d'Arenys de Munt (Testimoni dels anys 1713 i 1714)* . Ajuntament d'Arenys de Munt , 1981 .

Francisco de A. Ros . *El Codern de la relació del siti de Barcelona tingut en lo any 1697* del Dr. Gaspar Mas y Montagut . Seminario Conciliar de Barcelona , 1950 .

Dietari de l'Antich Consell Barceloní . 1692-1695 (vol. 21) , 1696-1697 (vol. 22) , 1698-1701 (vol. 23) , 1702-1704 (vol. 24) , 1705-1706 (vol. 25) . Institut Municipal d'Història . Ajuntament de Barcelona , 1967-1972 .